

TARTU ÜLIKOOL
KIRJANDUSE JA RAHVALUULE OSAKOND

Reeli Reinaus

ENESEPRESENTATSIOON VIRTUAALSES
KOGUKONNAS SÜNNITUSLUGUDE JA PEREKOOLI
FOORUMI KOMMENTAARIDE NÄITEL

Magistritöö

Juhendaja MA Ergo-Hart Västrik

TARTU 2007

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
Töö eesmärk ja ülesehitus.....	5
Ülevaade kasutatud ainesest ja metodoloogiast.....	7
Allikmaterjal.....	7
Ülevaade raseduse ja sünnituse muutumisest.....	9
Interneti uurimine	11
Töös kasutatavad meetodid	12
Uurimistööga seotud probleemid.....	14
1. VIRTUAALSED KOMMUUNID JA PEREKOOLI VESTLUSRING	16
1.1. Virtuaalsed kommuunid kui suhtlusvõrgustik.....	16
1.2. perekooli vestlusringi iseloomustavad jooned	17
1.2.1. Perekool kui rühma ühendav suhtluskanal.....	17
1.2.1.1. Info otsimine ning nõu ja abi küsimine.....	18
1.2.2. Kasutamise lihtsus ja tagasiside kiirus	21
1.2.3. Autoriteetsus ja arvamuste paljusus	22
1.2.4. Enese eksponeerimiskanal.....	24
1.3. Kasutajaskond.....	24
1.3.1. Kasutajaskonda iseloomustavad parameetrid.....	24
1.3.2. Aktiivsed ja passiivsed osalejad	25
1.4. Teemaalgatusest diskussioonini	26
1.4.1. Õnnestunud teemaalgatus.....	27
1.4.2. Ebaõnnestunud teemaalgatus.....	28
2. ENESEPRESENTATSIOON PEREKOOLIS	29
2.1. Enesepresentatsioon virtuaalsetes kogukondades	29
2.2. Enesepresentatsiooni võtted Perekoolis.....	32
2.2.1. Kasutajanimed	32
2.2.2. Kommentaarid	34
2.2.3. Fotod.....	37
2.3. Grupiidentiteet virtuaalsetes kogukondades.....	39
2.3.1. Grupiidentiteet ja staatus interneti kogukondades.....	39
2.3.2. Grupiga identifitseerimine Perekoolis.....	41
2.3.3. Perekooli kasutajate kuvand	43
2.4. Fiktiivne eneseloomine Perekoolis.....	46
2.4.1. Birgith ja Kalla	46
2.4.2. Verbatim	47
2.4.3. Kokkuvõtteks.....	49
2.5. Enesepresentatsiooni analüüs ühe Perekooli kasutaja näitel	51
2.5.1. Rr-i enesekuvand	51
2.5.2. Rr-i kommentaaride iseloomust	51
2.5.3. Rr-i sõnavõttude retseptatsioon	53
2.5.4. Autoriteedi ja tähelepanu saavutamise viisid	55
2.6. Avalik ja privaatne	55
3. SÜNNITUSLOOD INTERNETIS	59
3.1. Sissejuhatus	59
3.2. Sünnituslood eluloolise jutustamise ja feministliku uurimise taustal.....	59
3.3. Varasemad uurimused	61
3.4. Sünnituslugude iseloomustus	64

3.4.1.	Perekooli ja Delfi lugude võrdlus.....	64
3.4.2.	Võõrkeelsed sünnituslugude leheküljed	69
3.5.	Lugude analüüs.....	71
3.5.1.	Sünnitaja kirjutatud lood lühikeselt distantsilt	71
3.5.1.1.	Perekooli lood.....	73
3.5.1.2.	Delfi lood.....	75
3.5.2.	Nõukogude perioodi sünnituslood.....	78
3.5.2.1.	Lugude analüüs.....	79
3.5.3.	Tänapäevaste ja nõukogudeaegsete lugude võrdlus	81
3.6.	Kuidas presenteeritakse oma sünnitust? Mis on jutustaja sõnum?.....	83
3.6.1.	Sünnitusest lähtuvad sõnumid	84
3.6.2.	Lapse sünnist lähtuvad sõnumid.....	85
3.6.3.	Emadusest lähtuvad sõnumid	86
3.6.4.	Hoiatus või teadaanne.....	87
3.6.5.	Lugu kui enesepresentatsioon.....	87
3.7.	Põhjused sünnituslugude kirjutamiseks.....	88
3.7.1.	Sünnitamine kui ajend jutustamiseks	88
3.7.2.	Sünnituslugude kirjutamise poolt- ja vastuargumendid	89
3.8.	Kommentaaris sünnituslugude juures	90
3.8.1.	Kommentaaris Perekoolis	90
3.8.2.	Delfi lugude kommentaarid.....	92
4.	VÕIMUSUHTED PEREKOOLI SÜNNITUSE FOORUMIS	94
4.1.	Perekooli foorum <i>Sünnitus</i>	94
4.2.	Aktiivsünnituse propageerijad, nende seisukohad ja oponendid.....	96
4.2.1.	Grupi ja võimu suhted	96
4.2.2.	Aktiivsünnitajate vaated sünnitusele	97
4.2.3.	Foorumis aktiivsünnitajate poolt ja nende kohta kasutatavad väljendid	101
4.3.	Sünnituse seos identiteediga.....	103
4.3.1.	Sünnitus kui naise elu tähtsündmus.....	103
4.4.	Naine saab sellise sünnituse nagu ta väärib.....	106
4.4.1.	Solgitud sünnitus	108
4.4.2.	Kodussünnitus versus haiglasünnitus	112
4.5.	Sünnituseks ettevalmistuse osakaal	114
4.6.	Aktiivsünnitajate enesepresentatsiooni võrdlus äärmusliku usugrupiga.....	116
5.	KEHA KUI ENESEPRESENTATSIOONI VAHEND SÜNNITUSLUGUDES.....	119
5.1.	Keha ja kehalisus. Erinevad kehakäsitlused	119
5.1.1.	Erinevad vaated kehale.....	119
5.1.1.1.	Mees- ja naiskeha	120
5.1.1.2.	Keha virtuaalses võrgustikus.....	121
5.1.2.	Feministlikud kehakäsitlused seoses virtuaalmaailmaga	122
5.2.	Rasedusse ja sünnitusse suhtumine 20. sajandil.....	124
5.2.1.	Raseda kehakujutelmad	124
5.2.2.	Rasedus ja popkultuur	125
5.2.3.	Feministlikud lähenemised.....	126
5.3.	Keha osa eneseloomises sünnituslugude näitel	127
5.3.1.	Ülevaade ainesest	127
5.3.2.	Keha kontrollimine ja vägivald	128
5.3.2.1.	Keha kontrollimine.....	128
5.3.2.2.	Kes kontrollib naise keha?.....	129
5.3.2.3.	Vägivald	131
5.3.3.	Ootused kehale	133

5.3.3.1.	Ootustele mittevastav sünnitus	134
5.3.3.2.	Keha usaldamine ja sisehääle kuulamine	135
5.3.4.	Valu ja kannatamine sünnituslugudes	136
5.3.5.	Keha ja häbitunne	139
5.4.	Keha osa enesepresentatsioonis.....	140
KOKKUVÕTE		144
KASUTATUD ALLIKAD		148
<i>SUMMARY</i>		155
Lisa 1. Töös kasutatavad terminid.....		157
Lisa 2. Perekooli sünnituslood		159
Lisa 3. Delfi sünnituslood.....		161

SISSEJUHATUS

Huvi Perekooli vastu tekkis mul enda lapseootusajal foorumites aeg-ajalt erinevaid teemasid sirvides, peamiselt küll seetõttu, et esmapilgul jäid silma negatiivsed ilmingud (kriitika, harimatus ja võimuvõitlus). See tekitas huvi uurida, miks ja kuidas väikelaste emad ennast niiviisi väljendavad. Järgmisena avastasin ma enda jaoks täiesti uue jutužanri – sünnituslood, mis mõjusid uue nähtusena kultuuris ja seega kõitsid mind kui uurijat. Teisalt ärgitasid need huvi mõista, miks sünnitajad oma lugusid võõrastele lugemiseks kirjutavad. Samuti haarasid mind kaasa erinevad rasedusaegsed uskumused, mis vaatamata infoajastule on püsinud muutumatuna pikka aega. Seejärel hakkasingi juba süsteemsemalt vaatlema vestlusi Perekooli erinevates foorumites. Olles pidanud sünnituslugudest ja Perekoolist mõned ettekanded¹, tekkis mõte kirjutada neil teemadel laiahaardelisem töö.

Töö eesmärk ja ülesehitus

Töös on vaatluse all internetiportaalidest Perekool ja Delfi pärinevad sünnituslood, mis annavad edasi sünnitaja suhtumist endaga toimumusse ja loovad sealjuures ka kirjutaja identiteeti teiste grupi liikmete või lugejate jaoks. Vaatlen seoses identiteedi loomisega Perekooli foorumeis asetleidvaid protsesse – mis vahenditega inimesed end presenteerivad, mis on selle eesmärk ja kuidas on see seotud staatuse ja omavahelise hierarhiaga grupis. Viimase nähtusega on seotud *Sünnituse* foorumis arenev *õiget* sünnitust defineerida püüdev diskursus, kus toimub võimuvõitlus kahe grupi – aktiivsünnitajate ja sünnituse tehnokraatliku mudeli pooldajate vahel. Analüüsin, millised on peamised seisukohad, mida kumbki pool esitab ja milliste vahenditega püütakse ennast kehtestada ning oma *tõde* kaitsta.

Magistritöö peamiseks eesmärgiks on püüda välja selgitada, milliste vahenditega ja kuidas

---

¹ Eesti naiste sünnituslood internetis – kas infoajastu jutustamiskultuur? (Etnoloogia hääled 6, ERM, Tartu 2004); Tänapäeva rasedusaegsed uskumused – ebausik ja ended Perekoolis. (Etnoloogia hääled 7, ERM, Tartu 2005); Rasedusaegsed ended ja nende põhjendused Perekoolis: ema meeleolu mõju lapsele ja sünnimärgid. (Noorteadlaste konverents, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu 2005); *Birthstories in Internet – nowadays narrating culture?* (ISFNR kongress *Folk Narrative Theories and Contemporary Practices*, Tartu 2005).

kujundatakse suhtumist nähtusesse, millest varem avalikult ei räägitud ega kirjutatud – olgu see siis rasedus, sünnitus või naise keha. Püüan anda ülevaate tänapäeva Eestis interneti anonüümse keskkonna vahendusel levivatest vaadetest, seisukohtadest ja nende esitamisel kasutatud retoorikast. Sealjuures ei pööra ma mitte tähelepanu esitatud väidete tõeväärtusele, vaid nende presenteerimisele ja sünnitamisega seotud enesekuvandile, kui olulisele enesemääratlemisviisile.

Töös on käsitletud võimu ja kuulumise küsimusi/suhteid – kellele kuulub sünnituslugu, kui see on kirja pandud? Kellele võim ja õigus anda hinnanguid? Foorumi puhul tekib veel küsimus, et kas võimul on mõtet, kui teised seda ei tea. Näiteks puudutab see foorumis sihilikku valetamist või võõra identiteedi võtmist. Samuti seda, kui tihedalt on tänapäeva sõnavabaduse maailmas üldse inimesed üksteise arvamusest sõltuvad.

Kuna lääne filosoofias on olnud keskne seisukoht, et naine võrdsustub oma kehaga ja nad mõlemad on negatiivsed märgid, siis on naise kehast ja selle protsessidest hakatud Eestis avalikult rääkima alles viimasel ajal. Töös käsitlen kõiki teemasid läbi enesekuvandi loomise – sünnituslugusid, erinevaid viise foorumis profiili loomiseks, omavahelist erinevatel identiteetidel põhinevat suhtehierarhiat. Samuti vaatlen sünnituslugude alusel ja feministlike teooriate abil kirjutaja ning meditsiinilise personali suhtumist sünnitaja kehasse.

Magistritöö koosneb viiest peatükist. Esimeses – *Virtuaalsed kommuunid ja Perekooli vestlusring* – annan ülevaate virtuaalsetest kogukondadest ja Perekooli suhtluskeskkonnast, keskendudes peamiselt foorumite *Lapse ootamine*, *Sünnitus*, *Beebi* ja *Lapse areng* põhjal vestlusringi funktsioonidele ja populaarsuse põhjustele. Iseloomustan ka nimetatud foorumite kasutajaskonda ja teemaalgatuste spetsiifikast.

Teises peatükis *Enesepresentatsioon Perekoolis* vaatlen enesepresentatsiooni virtuaalsetes kogukondades ja Perekooli suhtluskeskkonna peamisi identiteedi loomise võtteid. Käsitlen grupi ja üksikindiviidi suhete dünaamikat ning grupiidentiteeti ja selle avaldumisvormi foorumis. Samuti analüüsin kolme erineva näite põhjal indiviidi enesepresentatsiooni viise ja grupi vastuvõttu sellele. Peatüki lõpus toon välja sünnituslugude ja foorumi kommentaaride paigutumise avalikku ja privaatsesse sfääri.

Kolmas peatükk *Sünnituslood Internetis* analüüsib Perekooli ja Delfi sünnituslugusid. Olen eristanud sünnituslood, mis on aset leidnud tänapäeval ning nõukogudeaegsed lood. Analüüsis käsitlen Delfi ja Perekooli lugude ühis- ja erijooni ning annan ülevaate nende struktuurist.

Samuti vaatlen, milliseid sõnumeid sünnituslood endas kannavad, analüüsin nende kirjutamise motiive ja kommentaare.

Peatükk *Võimusuhted Perekooli Sünnituse foorumis* käsitleb foorumis toimuvat võimuvõitlust aktiivsünnitajate ja oponentide vahel. Vaatluse alla tulevad nii aktiivsünnitajate kohta käivad väljendid, kui ka sünnitamise seotud levinumad seisukohad, millega nad rõhutavad sünnitust kui naise elu tähtsündmust ning mille kaudu avaldub naise identiteet ja gruppi vastuvõtmine Perekoolis. Vaatluse all on mõisted nagu *pehme sünnid, solgitud sünnitus, kodussünnitus* jne.

Viimases peatükis *Keha kui enesepresentatsiooni vahend sünnituslugudes* püüan läbi sünnituslugude jälgida, milline on haiglapersonali ja sünnituslugude kirjutaja enese suhtumine oma kehasse ning kuidas kasutatakse lugudes keha enesepresenteerimisvahendina. Peatüki algul annan ülevaate keha ja kehalisuse mõistest ning kehaga seotud vaadete kujunemisest. Sealjuures puudutan ka virtuaalsete kehade teooriat, mis haakub minu käsitlusega eneseloomisest ja keha kuvandist internetis. Seejärel tutvustan levinumaid feministlikke teooriaid ja seisukohti, mis seostuvad naise kehaga ning annan raseduse ja sünnitamise seotud kehakujutelmade muutumist viimasel sajandil. Peatüki põhiosa moodustab sünnituslugude analüüs, milles püüan vastust leida sünnitaja keha kontrollimisega seotud teemaderingile ning analüüsida naiste ootusi oma kehale sünnitusprotsessis.

Magistritööle on lisatud sünnituslugudes või foorumi kommentaarides ette tulevad sünnitusega seotud väljendid ja terminid (Lisa 1) ning analüüsitud sünnituslugude nimekirjad (Lisa 2, Lisa 3). Lugude terviktekstid ning töös kasutatud ja viidatud fooruminäited on *pdf*-formaadis kirjutatud CD-kettale (Lisa 4). Kuna olen töös kasutanud vaid osa foorumist kogutud materjalist, siis lähtuvad näitetekstide numbrid minu valduses oleva materjali üldisest numbrisüsteemist.

Ülevaade kasutatud ainesest ja metodoloogiast

Allikmaterjal

Töös kasutatud materjal pärineb peamiselt Perekooli vestlusringist.² Olen vaadelnud sealses keskkonnas aastatel 2003-2005 foorumeid *Lapse ootamine, Sünnitus, Beebi ja Lapse areng*. Esimesi olen kasutanud peamise analüüsitava materjali kogumiskohana. Viimast kaht olen

külastanud pigem toetava materjali saamiseks. Foorumeist *Sünnitus* pärinevad nii sünnituslood kui ka võimusuhteid ja väärtushinnanguid käsitlevad kommentaarid.

Eesti Ämmaemandate Ühingu kuuluv *Perekool.ee* loodi Avatud Eesti Fondi toel ning avalikkuse ette jõudis see 2000. aasta suvel. Perekooli kasutajaskond on pidevalt tõusnud ja näiteks 2003 aasta võrdlustabelites oli Perekool kümne Eesti külastatavama veebikeskkonna hulgas. (Kima 2005)³ Perekooli portaali on mõeldud eelkõige neile, kes planeerivad pere juurdekasvu, ootavad last või on juba lapsevanemad. Perekool pakub vajalikku teavet, toetust ning nõustamist alates meditsiinilistest konsultatsioonidest kuni igapäevaelu praktiliste nõuanneteni välja. Lisaks pakutavale infole on Perekoolil ka vestlusring, mis koosnes kuni 2006 aastani kümnest erinevast foorumist – *Rasestumine, Lapse ootamine, Sünnitus, Imetamine, Beebi, Mitmikud, Lapse areng, Isad, Pereelu* ja *Muud teemad*. Käesolevaks hetkeks on foorumeid vestlusringi veelgi juurde lisandunud. Kõige aktiivsemalt külastataksegi vestlusringi, kuid keskkonna loojate tähelepanu on nende endi sõnade kohaselt keskendunud rohkem siiski artiklikogude sisule. Samuti on aktiivselt kasutatav ka *Perekool.ee* nõustamisteenus.

Viimastel aastatel (2003-2007) on raseduse ja sünnitusega seoses avaldatud hulganisti artikleid ka *Delfi Naistelehes*. Naistelehe märkimisväärsamad projektid on aga kahtlemata olnud aastatel 2004 ja 2005 läbi viidud sünnituslugude konkursid.⁴ Teise sünnituslugude allikana kasutangi Delfi võistlusel osalenud tekste. Lood osutusid võistluste korraldajate arvates koguni nii populaarseiks, et neist pandi kokku ka raamat (DS 2005).

Samuti äratas sadade inimeste huvi 2005 aasta kevadel algatatud *Veebibeebi projekt*, mille eesmärgiks oli tulevase sünnitajaid julgustada ja harida ning mille kulminatsioonina näidati interneti vahendusel sünnituse ülekannet.⁵ *Veebibeebi projektiga* seoses ilmus *Delfi Naistelehte* tihedalt ka rasedust ja sünnitust puudutavaid artikleid. Teema aktuaalsusest andis märku ka see, et lisaks praktilistele ja informatiivsetele lugudele esineb nende hulgas sageli ka anonüümseid ja suhteliselt radikaalseid arvamused.

Magistritöös analüüsitud sünnituslugusid internetikeskkonnas pole Eestis varem raseduse, sünnitamise ning enesekuvandi loomisega seoses põhjalikumalt käsitletud. Sünnitamise ja

---

² www.perekool.ee

³ Vt. ka kasutusstatistikat – www.perekool.ee/stat

⁴ <http://woman.delfi.ee/baby/ootus/article.php?id=10141244>

⁵ http://www.postimees.ee/020305/online_uudised/159070.php

rasedusega seotud temaatikat on uurinud etnoloog Marika Mikkor, kelle artiklit *Sünnikombestikust linnas ja maal* (2000) olen töös võrdleva materjalina kasutanud. Perekoolist ja sealsest keelekasutusest on kirjutanud TÜ eesti filoloog Anni Oja (2005). Samuti on ta vaadelnud enesepresentatsiooni portaalis *Rate.ee* (2006). Sünnituslugusid kui jutužanri on uurinud soome-rootsi folklorist Lena Marander-Eklund, kes on kirjutanud sel teemal Turus kaitstud doktoriväitekirja *Berättelser om barnafödande: form, innehåll och betydelse kvinnors i muntliga skildring av födsel* (Marander-Eklund 2000b). Töös olen kasutanud Marander-Eklundi väitekirja ingliskeelset kokkuvõtet ja teisi artikleid.

Interneti uurimisega seotud teoreetilist materjali olen leidnud netiuuringuid kajastava internetiajakirja *Journal of Computer-Mediated Communication*⁶ abil. Sealsetest artiklitest olen käsitlenud peamiselt staatuse ja enesepresentatsiooni loomisega seotuid uurimusi. Samuti olen töös viidanud Rideri ülikooli (New Jersey, USA) psühholoogia professori John R. Suleri artiklitele kogumikust *The Psychology of Cyberspace*⁷. Olen kasutanud ka internetipsühholoogiast ülevaatliku teose kirjutanud infotehnoloogia ja psühholoogia suhteid uuriva Patricia Wallace'i teost *Internetipsühholoogiast*.

Internetti kui välitööde paika on käsitlenud Pille Runnel artiklis *Välitööde võimalikkusest internetis* (1999). Küberkommuune on Eestis uurinud Pille Vengerfeldt bakalaureusetöös *Power, Praise and Punishment in Cybercommunities* (2001), milles ta vaatleb võimu, tunnustamise ja karistamisega seotud probleeme kahes virtuaalses kommuunis ja annab ülevaate jututubade arengust. Samuti olen leidnud internetist raseduse ja sünnitamisega seotud artikleid, milledest olulisimad on olnud kultuurantropoloog Robbie E Davis-Floydi käsitlused sünnituse tehnokraatlikust, humanistlikust ja holistlikust mudelist ning sünnitusaktivisti Patricia M. Couchi 2006. aastal kirjutatud artikkel *The Development of Birth Stories in an American Culture*, kus ta vaatleb sünnituslugude ja teiste naiste kogemuste, sealhulgas ka popkultuuri, mõju sünnitaja ootustele ja valikutele seoses sünnitusega.

Ülevaade raseduse ja sünnituse muutumisest

Sünnile omistatakse tähtsust ja seda tähistatakse igas kultuuris. Mõnedes ühiskondades on sünni siirderiitus, mis märgib nii naise sotsiaalse staatuse muutumist kui ka lapse vastuvõtmist kogukonda. Samas ei ole lääne ühiskonnas olnud suhtumine sellesse alati ühesugune. Meditsiini

---

⁶ <http://jcmc.indiana.edu/>

⁷ <http://www.rider.edu/~suler/psyber/psyber.html>

arenedes on olnud tendents, et rasedust on hakatud pigem vaatlama kui haigust, mitte bioloogilis-sotsiaalset sündmust. Sünd on seega rohkem sotsiaalse süsteemi õiguslikkuse all, kui antud kultuuri meditsiini süsteemi valduses. Teisest küljest on antropoloogide poolt välja toodud teadlikkus sünnitamispraktikatest andnud tõuke aktivistidele, kes töötavad selle kallal, et muuta sünnitus meditsiinilisest sündmusest jälle sotsiaalseks sündmuseks. (Trevathan. 1996: 146)

Rasedus ja sünd on ka Eestis valdkonnad, mis on teinud läbi mitmeid muutusi. 20. sajandi jooksul on sünnitusabi muutunud tähelepanuväärselt. Haiglasünnitused said üldiseks nõukogude ajal, 1940-1950. aastate vahetusel. 1930. aastatel sünnitasid meditsiinasutustes ainult üksnes jõukamad või siis meditsiini seisukohalt komplitseeritud juhtumitega naised. Nõukogude ajal toimus sünnitus rangelt arstide järelevalve all, sünnitaja oli üdini passiivne ja järgis täpselt haigla personali korraldusi. Rasedust püüti varjata ja sellest ei räägitud sellega kaasneva ebaususe tõttu, samuti oli see ühiskonnas tabuks. Teistsugune suhtumine saabus 1980-te lõpul, 1990-te aastate alguses. Naiste teadlikkus hakkas tõusma eeskätt aktiivsünnituse propageerijate tõttu. Nad said julgustust hakata ise valima sünnitusasendeid, väljendada oma soove ja ootusi. Ämmaemandale hakati esitama nõudmisi, mitte vastupidi. (Mikkor 2000: 818-822) Samuti muutus 1990-tate jooksul igapäevaseks nähtuseks peresünnitus. Seega hakati toimunud murrangu tõttu sünnitusabis propageerima jällegi samu viise, mida sajandi alguses veel iseenesest mõistetavaks peeti. Aktiivsünnituse liikumine püüab tänapäeval loomulikku sünnitust populariseerida ning tavapärasest naise elu staadiumist – rasedusest ja sünnitusest – on saanud seetõttu üks naise elu tähtsamaid sündmusi. Raseduse ja sünnituse propageerimise ning idealiseerimise juures on suur roll tänapäeval ka meedial, mille abil püütakse luua kujund ühiskonnas väärtustatud *õigest* rasedusest ja sünnitusest.

Kuna sünnituskogemus on omandanud olulise tähtsuse, on arusaadav, et seda sündmust ikka ja jälle meenutatakse ning sellest korduvalt lähedastele jutustatakse. Analoogselt verbaalsele eneseväljendusele püütakse oma kogemusi ka kirjalikuna esitada. Eestis on selleks lisaks Perekooli ja Delfi väljunditele ka veel raseduse, sünnituse ja lastega seotud portaal Nunnukad⁸, internetilehekül, kuhu võib samuti iga soovija oma loo saata.⁹ Samuti võib leida kodussünnituse lugusid kodussünnitajate kodulehelt.¹⁰

Delfi Naistelehes aset leidev sünnituskursus on ühelt poolt hariv, puudutades raseduse ja lapse

---

⁸ www.hot.ee/nunnukad

⁹ Vt. ka <http://www.hot.ee/nunnukad/sund.html#LOOD>

saamise erinevaid külgi, et seeläbi mõjutada naiste käitumist ja tõsta teadlikkust. Teisalt aga tundub, et artiklite eesmärk on inimesi läbi ärritava faktori kaasa mõtlema ja arutlema panna. Vastakaid arvamusi on tekitanud juba iseenesest mõnede taoliste kirjutiste pealkirjad – *Lapsed võtavad mõistuse*¹¹, *Rikas rase – nõme ülbik*¹², *Tiinusõtruse viimane vint*¹³. Selliste arvamused eesmärk on ühelt poolt kindlasti püüda läbi erinevate teemade ja kirjutajate muuta naiste käitumist ja mõtlemist lapsekeskselt endakeskseks. Lisaks võib artikleid liigitada veel populaarteaduslikeks ja üldharivateks, millest esimesed on pigem neutraalselt positsioonilt kirjutatud, teised peamiselt aktiivsunnitajate propaganda. Samuti võib leida ka meelelahutuslikku funktsiooni täitvaid artikleid, kus kirjeldatakse näiteks, kuidas ennustada lapse sugu vms.

Üheks läbivaks teemaks Delfi artiklite puhul on see, kui palju rasedus ja emadus naist muudab ning kas seda aktsepteerida või mitte. Kas emadus on naise eneseteostus või segab see teda ennast tõeliselt teostamast ja harimast?¹⁴ Või kas sünnitamine ja laste saamine on/ei ole kohustus vanemate ja ühiskonna ees. Sünnitusealiselt naiselt eeldatakse, et ta saaks lapsi, seega on praeguses ühiskonna situatsioonis tendents, et naised tunnevad kas otsest või kaudset survet sünnitada. Levinud seisukohti on kaks: 1) iga naine peab lapse/lapsi sünnitama; 2) see on naise ja ainult naise otsus, kas lapsi ilmale kanda või mitte. Samuti tekitab elavat diskussiooni küsimus, kas ilma partnerita naine käitub vastutustundlikult, kui ta lapse sünnitab.

Interneti uurimine

Et seoses interneti levikuga on muutunud inimeste omavaheline suhtlemine, pole enam uudis. Internet võimaldab lävida inimestega, kes asuvad geograafiliselt kaugel või siis koonduda lähtuvalt huvist mitmesugustesse jututubadesse või foorumitesse, mis ühendab ühesuguste huvidega, kuid reaalses elus võõraid inimesi. Sama võib öelda ka teadlaste kohta – internet on loonud uurijatele uusi võimalusi. Interneti uurimist võib peetakse tegevuseks, mida teadlased reaalmaailmas liigitavad välitööde alla (Dicks & Mason 1998; Runnel 1999: 19). „Kui teadlane kasutab sõna välitöö, siis märgib see tegevust, mille käigus uurija viibib vaatlejana või isegi osaleb ajutise, väljastpoolt tulnud rühma liikmena mingis protsessis. Olgugi, et internetis võib selle protsessi väline vorm olla staatiline, on see siiski toimiv ja muutuv inimsuhetel põhinev

---

¹⁰ <http://www.kodussynnitus.ee/>

¹¹ <http://woman.delfi.ee/baby/paevik/article.php?id=10184508>

¹² <http://woman.delfi.ee/baby/oetus/article.php?id=10262488>

¹³ <http://woman.delfi.ee/baby/oetus/article.php?id=10272582>

¹⁴ Sünnita, naine, sünnita! – <http://woman.delfi.ee/perekond/perekond/article.php?id=10245222>

ühiskond.” (Runnel 1999: 19)

Interneti uurimise populaarsus on ilmselt tingitud ka selle lihtsusest ja mugavusest, kuna kommuunid ületavad geograafilisi piire, füüsiline kohalolek pole vajalik ja lisaks iseloomustab neid kõrge spetsialiseerumine – seega on võimalus uurida väga erinevaid gruppe ja subkultuure. John R. Suler toob oma artiklis välja interneti iseloomustavad jooned, mis on abiks ka uurijatele – identiteedi paindlikkus, anonüümsusest tingitud võrdne staatus, sotsiaalne mitmekesisus ning aja ja ruumi transedentsus (Coomber 1997; Suler 1999). Materjalid on fikseeritavad ja kontrollitavad, uuritava materjali saab salvestada. Samuti on leitud, et internet mõjub psühholoogilisele barjäärile nõrgendavalt – interneti vahendusel räägitakse julgemalt ja vastatakse ka delikaatsematele küsimustele. (Suler 1996a; Runnel 1999: 26-27)

Netiuuringute miinuseks tuleb lugeda kindlasti seda, et seal puudub reaalmaailmale iseloomulik vahetu suhtlus, mis võimaldab uurijal koguda ka veel sekundaarset infot (informandi välimus, kodu, amet, žestid jne.). Internetis jääb alles vaid osaline info – see, mida inimene endast teadlikult või mitteteadlikult teada annab. (Thomsen, Straubhaar & Bolyard 1998, Runnel 1999: 20) Pille Vengerfeldt märgib veel ühe interneti iseärasusena ära, et eri kanalid ja meetodid annavad uurimisel isesuguseid tulemusi, kuna erinevad suhtlusvõrgustikud ei oma reeglina sarnaseid sotsiaalseid suhteid (Vengerfeldt 2001).

Töös kasutatavad meetodid

Perekooli portaali väärtuseks uurijale võib lugeda esiteks seda, et sealsetest foorumitest on otsingu abil võimalik kiiresti leida suur hulk vajalikku materjali ja teiseks on inimesed oma kommentaarides vabamad, kui nad oleks intervjuus või mõne muu individuaalse küsitlusviisi puhul. Ka Pille Runnel viitab sellele, et Interneti vahendusel toimunud küsitlustes on informandid avatumad ja ausamad kui tavaoludes toimuvate intervjuude puhul (Runnel 1999: 21). Seega olen oma töös praktiseerinud passiivset vaatlust¹⁵ – materjali kogumisel olen kasutanud otsingumootorit nii Perekooli kui ka Delfi sünnituslugude puhul. Vaid ühel juhul olen sekkunud aktiivselt uurijaposisioonilt vaadeldava keskkonna vestlusringi – küsides, miks

---

¹⁵ Pille Runnel eristab internetis materjaliga tegelemise viisid:

1. passiivne vaatlus: a. Jututubade ja vestlusrühmade põhjal andmete kogumine; b. Veebilehekülgedel leiduva info kogumine;
2. aktiivne ehk osalev vaatlus: a. Osalemine jututubades; b. Osalemine vestlusrühmades (Runnel 1999: 20).

inimesed oma sünnituslugusid kirjutavad. (Vt. 3.7.2)

John R. Suler toob enda kasutatud uurimismeetodina välja osalusvaatluse uuritavas keskkonnas (Suler 1999), märkides, et tundis kogukonnas, kus ta uurijana viibis samu tundeid ja reaktsioone kui tema uuritavadki. Luges Perekoolis erinevaid teemasid, samastasin enda mõtted ja tunded paljuski nõ keskmise Perekooli lugejaga. Seega leidub töös ka väiteid, mis põhinevad minu kui osaleja ja samas ka uurija eneserefleksioonil.

Magistritöös olen kasutanud kvalitatiivseid uurimismeetodeid. Kvalitatiivse uurimismeetodi põhieesmärgiks on kirjeldada nähtusi komplekssete tervikutena. Uurija keskendub konkreetsele kogemusele ja seda iseloomustavale juhtumile antud kultuuris ning rõhutab nende tähenduslikke seoseid. Eri nähtuste kirjeldamiseks kasutatakse erinevaid meetodeid. Etnograafiline kontent-analüüs on etnograafilise materjali uurimise meetod. Uurija fookuses on situatsioonid, tähendused, kujundid, mida uuritav inimene või tekst endas kannab. See lähenemine nõuab analüütilise protsessi sidumist kontseptsioonide väljatöötamise ja andmete kogumisega, kuna uuritavad andmekogud kerkivad esile osaliselt kogutud materjalist endast. Andmeid kogutakse uurimisprotsessi käigus, mis nõuab sageli kategooriate täpsustamist ja ümbersõnastamist. (Krippendorf 2004: 15-17, 21)

Nõukogudeaegseid sünnituslugusid ja Perekooli võimusuhteid puudutavaid kommentaare olen analüüsinud diskursuseanalüüsi¹⁶ abil. Nõukogudeaegsete lugude puhul toon välja olulisemad ja domineerivamad võtmesõnad ning positsiooni, millesse loo autor ennast paigutab. Vaatlen kirjutajate retooriliste võtete ja sõnakasutuse abil olukorda haiglas, suhtumist sünnitajasse, ta emotsioone, suhteid kaaslastega ja hinnangut sünnitusele. Diskursuseanalüüs on interdistsiplinaarne meetod, mida saab kasutada erinevate valdkondade uurimisel (Jørgensen & Phillips 2002: 1). Uurimise objektiks on see, mida kirjutatud teksti kaudu öelda tahetakse või milliseid tähendusi, väärtusi ja tõekspidamisi edasi antakse (Krippendorf 2004: 16). Eraldi uurimisvaldkonna moodustab kriitiline diskursuseanalüüs, mis keskendub diskursuse rollile domineerimise kehtestamisel, taastootmisel ja domineerimisele väljakutsete esitamisel. Domineerimise all mõistetakse sotsiaalse võimu kasutamist eliidi, institutsioonide või gruppide

---

¹⁶ Sõna *diskursus* märgib tähenduste, metafooride, esituste, imagote, juttude, lausete jne sidusat võrku, mis loob asjast, sündmusest või isikust mingi versiooni. Seega konstrueerib diskursus mingil moel tegelikkust ja erinevad diskursused teevad seda erinevalt. Ses mõttes on diskursus oma loomult esitus ning Emile Durkheim ongi nimetanud paljude inimeste keskel levinud ja kinnistunud käsitusi *kollektiivseteks representatsioonideks*. (Palmaru 2005)

poolt, mis viib sotsiaalse ebavõrdsuseni. Kriitiline diskursuseanalüüs keskendub eliidi ja selle diskursiivsetele strateegiatele ebavõrdsuse säilitamisel (Krippendorf 2004: 65).

Uurimistööga seotud probleemid

Netiuurija põhiprobleemiks võib nimetada seda, et interneti kui uurimisallika võimalused ja tasandid on ebaselged ja sealt saadav info ebamäärase väärtusega. (Paccagnella 1997; Runnel 1999: 17). Uurimistöö põhjal ei ole võimalik tõmmata paralleele reaalse eluga, kuna vaatlen vaid nähtusi, mis esinevad anonüümses keskkonnas. Ühest küljest on vaadeldav kontingent, ehk siis nii sünnituslugude kirjutajad ja foorumis sõnavõtjad siiski suhteliselt homogeenne rühm – inimesed, kellel on võimalus ja aeg internetti kasutada. Teiseks on nad vabatahtlikult oma lood kirjutanud, mis näitab, et nad on oma sünnitusega siiski üldjoontes rahul. Seetõttu pole võimalik teha materjali üheülbalisuse ja vähesuse tõttu rohkemaid järeldusi, kui kirjutatud tekst võimaldab. Vaadeldes taustmaterjalina *Delfi Naistelehe* artikleid, tuleb märkida, et ka need on eelkõige trendide ja seiskohtade loojad ja kujundajad, mitte peegeldajad. Viimane tegevus eeldaks põhjalikumaid tööd artiklite kommentaaridega. Seega pole võimalik uuritava materjali põhjal järeldada midagi kindlalt, kui välja tuua üldise raseduse ja sünnitamisega seotud diskursuse põhijooned ja liikumise suunad.

Raseduse ja sünnituse käsitlustes lähevad erinevate uurijate seisukohad pidevalt vastuollu. Kuna sünnitusega seonduv on nii Eestis kui lääne ühiskonnas üldisemalt teinud ning teeb edaspidigi läbi suuri muutusi, on protsess erinevates paikkondades erinev. Lähtun peamiselt Skandinaavia ja USA võrdlevast materjalist. Selle põhjal ilmneb, et näiteks USA-s kanda kinnitav sünnituse tehnokratiseerimisprotsess – sünnituse kui mõttetult valusa toiminguga muutmine võimalikult valutuks – pole veel Eestis ega Soomes nii suurel määral teadvustunud ning valdavalt soovitakse siiski loomulikult teel sünnitada.

Kolmandaks suuremaks probleemiks on eetikaküsimus. Pille Runnel väidab, et kui reaalelus on humanitaarteadustes vaikimisi kasutatud reeglit – avalikes kohtades toimuvat võib kasutada uurimismaterjalina selleks eraldi luba küsimata, siis interneti puhul võib vaadelda seda kui nii avalikku kui privaatset territooriumit (Runnel 1999: 24). Seoses sünnituslugudega tuleb kirjutajate jaoks probleem esile juba foorumikommentaari puhul. Peale foorumisse kirjutamist on lood avalik materjal, kuigi autorile võib tunduda foorumi keskkond turvaline paik, kust ei lähe info väljapoole. Ent ka foorumis endas ei kuulu lugu enam kirjutajale, sest igauks võib seda

avalikult kommenteerida. Sama võib ütelda ka uurimise kohta. Erinevad uurijad on seoses eetikaga virtuaalses keskkonnas erinevail arvamusel – levinud on mõtted, et uuritavaid tuleb teavitada, et neid jälgitakse, kuni selleni, et logide tekste publitseerides tuleb autoreilt luba küsida (Paccagnella 1997; White 2003). Moraaliküsimus haakub ka töös kasutatud näitejuhtumiga peatükis *Eneseloomine Perekoolis*, kus kasutan näitena reaalse inimese enesekuvandit. Samas leian, et kui vaatlusalune isik ei tee ise endast saladust, võin kasutada töös ka tema reaalselt kasutajanime – liiatigi kui otsingut kasutades oleks soovijail näitetekstide baasil õige kasutajanimi võimalik niikuinii välja uurida.

Töö valmimisprotsess oli suhteliselt aeglane, kuna materjaliküllus sai takistuseks aineses orienteerumises ja tööle orientiiride seadmises. Seetõttu tahan tänada oma juhendajat Ergot, kelle edasiviivad nõuanded ning kommentaarid aitasid mul teemasid piiritleda, konkretiseerida ning tööd paremini struktureerida. Samuti olen tänulik Lena Marander-Eklundile, kes peale sünnituslugusid käsitlevat ettekannet, mida pidasin jutu-uurijate kongressil Tartus, saatis mulle oma inglise keeles ilmunud artiklid. Tänuõnu pälvib ka Helen toetuse ja ennastsalgava korrektoritöö eest ning Anzori, kelle mõtted ja saadetud artiklite viited, avardasid mu nägemust uuritavast materjalist olulisel määral. Suurim tänu kuulub ilmselt Ristole, kes lisaks sellele, et omandasin palju kasulikke teadmisi programmi *Microsoft Word* tehniliste iseärasuste kohta ning sain teada, et olen lohe, innustas edasi töötama, uskudes positiivsesse tulemisse ja aitas teksti ladusamaks muuta. Veel tänan Ranelit, ilma kellela mul poleks ilmselt olnud põhjust avada internetis lehekülj – www.perekool.ee.

1. VIRTUAALSED KOMMUUNID JA PEREKOOLI VESTLUSRING

1.1. Virtuaalsed kommuunid kui suhtlusvõrgustik

Virtuaalsed- ehk küberkommuunid on muutunud tänapäeval paljude inimeste jaoks sotsiaalse koostöömimise esmaseks vormiks, kus veedetakse suur osa oma päevasest ajast. (Thomsen, Straubhaar & Bolyard 1998; Suler 2000) Toetudes varasematele uurimustele on Catherine M. Riding ja David Gefen oma artiklis välja toonud, et virtuaalsete kommuunide netileheküljed on ühed kiiremini kasvavad leheküljed üldse. Teadlased on asunud uurima kommuunide kasutajaid ja väljendusvorme – olgu need siis foorumid, uudisgrupid, elektronkirjade listid, *online*-lehed vms. Virtuaalseid kommuunid liidavad ühiste huvide või eesmärkidega inimesi, kes käivad regulaarselt koos ja arutavad neid huvitavate teemade üle. Siiski ei kvalifitseeri uurijad näiteks jututubasid kommuunide hulka, kuna reeglina puudub neil arutletavate teemade ühisosa. (Ridings & Gefen 2004)

Sotsioloog Ray Oldenburg on väitnud et *online*-kommuunid täidavad tühimikku, mis on levinud tänapäeva ühiskonnas, kus lähedus ja sotsiaalsed sidemed on muutunud defitsiitseks. Oldenburgi järgi liigub indiviid põhiliselt kolmes keskkonnas – töö-, elu- ja suhtluskeskkonnas. Tänapäeval, kus kohvikutest ja väikepoodidest on saanud kaubamajad ning *drive in-id*, on kolmas sfäär jäänud täitmata. Seepärast pole üllatav, et miljonid inimesed üle maailma pöörduvad interneti poole, et rahuldada sotsiaalset suhtlemisvajadust. (Thomsen, Straubhaar & Bolyard 1998) Ka Ridings ja Gefen märgivad, et tavapärased reaalsed grupid nagu erinevad klubid, usuorganisatsioonid jne, on liikmeid kaotanud, samas virtuaalsed grupid on kasvanud viimasel ajal jõudsalt, mis on märk sellest, et inimesed otsivad internetist emotsionaalset tuge. (Suler 1997; Ridings & Gefen 2004) Raamatus *Virtual Community* toob Howard Rheingold välja, et e-maili vaatamine või logimine mõnda jututuppa on sama, mis astuda sisse mõnda kohvikusse, et vaadata kes seal on ja kas selle inimesega soovitakse rääkima jääda. Ka Rheingold omistab

virtuaalsete kommuunide populaarsuse sellele, et inimeste elus on vähe avalikke kohti, kus nad saaksid teistega segamatult suhelda. (Rheingold 1998)

Ridings ja Gefen (2004) toovad välja, et kuigi virtuaalsed kommuunid on eksisteerinud eri vormides üle 25 aasta, on vähesed uurijad siiani otsinud põhjuseid, miks inimesed nendega ühinevad. Oma uurimuses tõstavad nad esile kõigepealt kuulumisvajaduse (Suler 1996b) ja soovi olla teistega ühenduses. Nad tõdevad, et gruppi kuulumine on oluline, kuna pakub indiviidile infot, aitab eesmärkide saavutamisel ja tunnustuse leidmisel, kuna vastavalt sotsiaalse identiteedi teooriale vormivad inimesed oma identiteeti väärtuste, suhtumiste ja kavatsuste põhjal, mis pärinevad kas päris või väljamõeldud rühma liikmetelt. Samuti on oluline neilt saadav sotsiaalne toetus, mis on seotud eesmärgiga tunda gruppi kuulumist ja seal kogetavat ühtsust, mida vajatakse enda identiteedi määratlemisel. Ka internetiuuriija Susan C. Herring leiab, et vabadus väljendada oma vaateid ja saada toetust teistelt on peamine põhjus, miks inimesed osalevad kommuunides. Tema uurimus postiloenditest näitas et info ja kogemuste jagamise roll on teisene, sest kõige tähtsam on saavutada toetus. Seda näitab ka internetis toimivate erinevate toetusgruppide rohkus, olgu siis tegu sõltuvuste, haiguste või muude tõsiste teemadega.

Ka Suler (1996a) märgib, et enamikel juhtudel on internetis sõltumata staatusest, rassist, soost jne, kõigil võrdne võimalus endast märku anda. Sellist võimalust nimetatakse neti demokraatiaks (ingl. k. *net democracy*). Kommuunid kannavad samuti meelelahutuslikku funktsiooni, kuna Internet on muutunud paljude jaoks samasuguseks lõbustusvormiks nagu näiteks teleri vaatamine.

1.2. Perekooli vestlusringi iseloomustavad jooned

1.2.1. Perekool kui rühma ühendav suhtluskanal.

Ridingsi ja Gefeni uurimus keskendub kommuunidele, mis kasutavad teadetetahvli (ingl. k. *bulletin board*) tehnoloogiat. See on nime saanud päris teadetetahvli järgi, mis võimaldab kõigil näha, selle sisu. Samuti võib sedalaadi keskkonnas igäüks postitada sõnumeid kõigi jaoks, selleks ei pea hakkama liikmeks. Veel iseloomustab keskkonda, et seal produtseeritud vestlus säilitatakse ning hoitakse alles. Ka suhtlemisest saab korraka osa võtta rohkem liikmeid kui näiteks jututubades.

Sellist tüüpi keskkond on ka Perekooli vestlusring, mis toimib samuti gruppi ühendava

suhtluskanalina. Vestlusringi foorumitesse kogunevaid inimesi ühendab lastesaamise või -kasvatamisega seonduv, foorumis *Pereelu* käsitletakse ka muid pere ja suhetega seotud teemasid. Kuna virtuaalse reaalsuse juures võivad inimesed, kellega suheldakse, olla üksteisest geograafiliselt kaugel, on Perekool kahtlemata heaks suhtlusvahendiks neile, kelle tutvusringkonnas pole lastega inimesi või kes elavad näiteks välismaal.

Interneti psühholoogiat uurinud Patricia Wallace tõstab esile erinevate foorumite juures tõsiasja, et inimesed avavad end kergemini anonüümses keskkonnas. Nad võivad tahta tundmatuks jääda selleks, et millegi üle kurta, katsetada veidraid mõtteid või identiteete, esitada rumalavõitu küsimusi või käituda muidu viisil, mida nad eelistaksid teiste eest varjata. (Wallace 2002: 305) Viimane väide kehtib ka Perekooli kohta, kus lisaks sihipärasele identiteedi loomisele esineb ka suurel hulgal anonüümset suhtlust. Internet võimaldab tuua välja ka isiksuse omadusi, mida inimene muidu näidata ei julge. Seetõttu argumenteerivad paljud uurijad selle üle, kas internetis pole inimesel tõelisem mina kui *päris elus*. Suler (1996b, 2001)

1.2.1.1. Info otsimine ning nõu ja abi küsimine.

Info otsimine on ehk Perekooli foorumeis kõige varjatum tegevus, sest see ei eelda vestlusesse laskumist. Sisestades otsingumootorisse otsitava teema, kasutajanime või märksõna võib saada sadu või isegi tuhandeid soovitud teemat käsitlevaid vastuseid-kommentaare. Otsingu kasutamine tuleb välja omavahelises suhtluses, kui üks või teine isik kirjutab, et ta on varasemad postitused läbi vaadanud, aga pole teda huvitava teema kohta midagi leidnud. Teinekord kardetakse ka, et otsinguga välja tulev info on vananenud või pole aega kõike läbi lugeda ja siis küsitaksegi vestlusringist abi. Virtuaalne kommuun on hea koht küsida võõralt infot, eriti kui teemad on spetsiifilised – seega väljendatakse vaateid ja tundeid, jagatakse ja nõutakse infot ning soovitatakse lahendusi.

Interneti kontekst on unikaalne ka seetõttu, et see võimaldab indiviidil uurida ja õppida grupilt, ilma et grupp üldse temast teadlik oleks. Sellised inimesed võivad käia kommuunides regulaarselt ja tunda sealseid püsis kasutajaid, kuid ei pruugi kunagi laskuda vestlusesse. Sellist käitumist nimetatakse inglise keelses terminoloogias *lurking* (e.k. luuramine, pealt vaatamine, varitsemine). Ridings ja Gefen väidavad, et uurimuste põhjal võib sedalaadi varitsejaid olla koguni 90% virtuaalsete kommuunide liikmetest. Hoolimata sellest, et nad ei astu vestlusesse, suhtuvad *luurajad* teistesse liikmetesse kui sõpradesse ja osalevad ka näiteks erinevates kogukonda puudutavates uuringutes. (Suler 1996a; Ridings & Gefen 2004)

Nõu küsimine on info otsimise kõrval Perekooli teine peamine funktsioon. Esimene eeldab suhtlust ja enamasti aktiivsust, teisel puhul jäädakse rohkem kõrvaltvaatajaks. Uurijad on toonud välja, et emotsionaalset tuge, kuulumistunnet, julgustust ja kasulikke nõuandeid on internetis lihtsam leida kui realses elus (Ridings & Gefen 2004). Ilmselt seetõttu on ka käsitletavate teemade ring väga lai. Oluline on ka, et tegu on anonüümse foorumiga. Olgugi, et inimeste kasutajanimed võivad olla kitsama grupi seas juba tuttavad – muuhulgas avaldatakse fakte oma isiklikust elust, elukohast või näidatakse perepilte – ei takista see ükskõik mis teemadel kaasa rääkimast. Juhul kui tegu on mõne intiimse või provokatiivse teemaga, ei esine kommenteerijad tavaliselt oma igapäevase kasutajanime all.

1.2.1.2. Kogemuste jagamine.

Kogemuste jagamine on järgmine oluline vestlusringi funktsioon. Kogemusi jagatakse tavaliselt kas mingit küsimust kommenteerides või mõningatel juhtudel ka ise vastavasisulist teemat algatades. Kogemuslugusid võib liigitada sõltuvalt nende sisust positiivseteks ja negatiivseteks. Positiivses kogemusloos jagab kirjutaja enda või mõne oma tuttavaga juhtunud positiivset kogemust ja mille eesmärk on kas teisi julgustada, teavitada või lihtsalt oma rõõmu jagada.¹⁷

Negatiivne kogemuslugu ehk hoiatuslugu on Perekoolis suhteliselt laialt levinud ning kätkeb reeglina hoiatust, kus kirjutaja lähtudes ka enda või mõne oma tuttavaga juhtunust, püüab teisi takistada samamoodi käitumast või neid teavitada mõnest inimesest, nähtusest või olukorrast, millega kokkupuutumine on olnud kirjutajale negatiivne kogemus.¹⁸

1.2.1.3. Negatiivsete või positiivsete emotsioonide väljendamine

Vestlusringi postitusi lugedes ilmneb, et seda keskkonda kasutatakse ka pingete ja stressi väljendamiseks. Sellest annavad tunnistust sagedased negatiivsed ja halvustavad kommentaarid. Tõenäoliselt mängib siin teatud osa ka emade sünnitusjärgne depressioon¹⁹, suhtlemisvaegus ja tunne, et kõigega tuleb üksi hakkama saada. Tundes ise ennast halvasti tekitab see naistes soovi ka teistele halvasti öelda. Sellest annab tunnistust nii vestlusringis aset leidev kaasvestlejate

---

¹⁷ Vt. siin ja edaspidi Lisa 4, Perekooli foorumite näitetekstid: näide nr.104: Äärmiselt meeldiv kogemus:).

¹⁸ 67: Vaktsineerimisest läbi oma kogemuse, 194: Hoiatus.

¹⁹ Sünnitusjärgne depressioon võib alata 4-6 nädalat pärast sünnitust, ent ka alles aasta pärast. See ilmneb mitmete häirete ja nende kombinatsioonide näol — ärevus, ängistus, masendus, hirmutunne, väsimus, kurnatus, paanikahäired, mäluauhud, unehäired, üleerutuvus, ebareaalsuse tunne. Umbes 10% sünnitanutest esineb depressioon raskemal kujul. Ravimata jäänud SJD võib kesta kuudest aastateni. (Dudarenko 2005, Karro)

kritiseerimine kui ka sihilik halvustamine.²⁰ Uurijad tõdevad, et tulised sõnavahetused leiavad aset, kuna anonüümsuse määr mõjutab oluliselt inimeste käitumist, mis viib piiride kadumiseni ning tavapärase sotsiaalsete käitumispriirangute eiramiseni (Wallace 2002: 22-23).

Teine, positiivsem võimalus end välja elada, on lihtsalt kirjutada oma negatiivsetest päevasündmustest, milledele ei oodatagi vastukaja.²¹ Teinekord on tegu aga ka väga tõsiste teemadega.²² Umbes sama palju või siis veidi vähem, on negatiivsetega võrreldes ka rõõmsaid teateid, kus mingi positiivne emotsioon ajendab kirjutama ja oma rõõmu teistega jagama. Enamasti on nende teemade kommentaarid tunnustavad ja kiitvad ning kaasvestlejad soovivad asjaosalistele õnne. Sagedamini teatatakse oma laste füüsilisest arengust, aga tuntakse ka lihtsalt rõõmu lapsest või päikesepaistelise päevast.²³

1.2.1.4. Meelelahutus

Lastega kodus olevatel emadel on sageli suurem vajadus suhelda, kui seda reaalne elu võimaldab, seega vajatakse sarnaste huvidega inimeste seltsi virtuaalkogukondades. Seda võib vaadelda ka kui suhtlemist juba tuttavaks saanud inimestega, kuna teatakse sagedasemate kirjutajate identiteete, sest ollakse kaasa elanud üksteise rasestumisootustele, muredele ja rõõmudele lapseootusajal, lugenud värsket ema sünnituslugu või tutvunud koguni mõnes fotoportaalis perealbumiga (vrd 2.4.2). Netis võib tekkida inimeste vahel koguni tihedam side kui päriselus, märgib Patricia Wallace (2002: 83). Seega on mõistetav, et oma aega foorumeis püütakse sageli sisustada erinevate meelelahutuslike teemade või küsitlustega. Ühelt poolt võib siin näha omalaadset uurija-aspekti – suure kogukonna puhul on hea võimalus küsijat huvitavatele teemadele vastust saada. Kuigi teinekord ei oma saadavad vastused erilist väärtust, kuna teemaalgatused on esitatud puhtalt meelelahutuslikul eesmärgil. Näidete arv võib siinkohal olla lõputu – alates laste nimedest²⁴ ja pikkusest-kaalust kuni kasutajate endi elukaaslaste²⁵ ja tähtkujudeni välja.

Samuti tehakse mõnikord ettepanek panna üles ühevanuste laste pildid või mõnel muul moel ühise

---

²⁰ 47: Kummipuu tee endale ometi album!

²¹ 50: Mina tahaks nüüd haliseda

²² 87: Tahaksin surra...

²³ 1: Hurraaaaa!!!!!! kikud, 19: Õnnelik ja tänulik, et mul on laps

²⁴ 124: Kas teate oma lapse nime tähendust?

²⁵ 119: Mis on teie meeste nimed?

nimetaja alla kuuluvad pildid. Viimasel ajal esinevad sellised üleskutsed ka rasedatele.²⁶ Foorumis kirjutatakse teinekord ka vahvatest juhtumustest, mis on kirjutaja enda või tema perekonnaliikmeiga, sagedamini küll lastega, aset leidnud.²⁷ Loomulikult leidub ka aeg-ajalt inimesi, kes juhuslikult Perekooli keskkonda sattudes püstitavad mõne reeglina mitte pahatahtliku, vaid lihtsalt intrigeeriva ja naljaka teema.²⁸ Sama kehtib ilmselt ka püsiküllastajate kohta, kes soovivad ehk testida kaasvestlejate huumorisoont ja liberaalsust.²⁹

1.2.1.5. Muu

Foorumeis leiab aeg-ajalt aset ka sotsiaalsete kontaktide loomine – lastele mängukaaslaste ning emadele jalutuskaaslaste või lihtsalt kirjasõprade otsimine.³⁰ Samuti korraldatakse suuremates linnades aeg-ajalt ühevanuste laste kokkutulekuid. Seoses kokkutulekutega käsitletakse neid puudutavaid teemasid, pannakse üles pilte ja arutletakse toimu üle.

Samuti on viimastel aastatel muutunud igapäevaseks ostu-müügi tehingud erinevates foorumites teema Laat all³¹, sest ilmselt on nii kergem jõuda soovitud tulemuseni, kui spetsiaalselt selleks ettenähtud rubriigis. Kuna Perekooli kasutajaskond on lai, siis püütakse selle kaudu välja peilida ka muud kasulikku infot (lasteaiad-koolid, lastetarbed jne³²), mis ilmselgelt kergendab küsija otsuse langetamist.

1.2.2. Kasutamise lihtsus ja tagasiside kiirus

Tänapäeval on infohankimise kiirus muutunud järjest olulisemaks. Perekoolist on arvuti tagant tõusmata võimalik saada vastuseid peaaegu kõiki lastega seonduvaid teemasid puudutavatele küsimustele kas ise uut teemat algatades või siis otsingut kasutades. Reeglina tulevad vastused kiiresti. Infohankimisprotsessi lihtsuse ja kiiruse tõttu figureerivad vestlusringis aeg-ajalt ka teemad, mis näitavad kas inimeste mugavust või mõtlematust.

Vastuste leidmise kiirus³³ ja soovitud vastuse saamise tõenäosus paneb foorumites inimesi

---

²⁶ 66: Kõhupilte tahaks vaadata.

²⁷ 21: Väike naljakas vestlus.

²⁸ 272: SURM JA LAPS, 274: Laps kodus nigu niuhti.

²⁹ 180: Perekooli tarkadele sõnavõtjatele, 270: Mis teie arvate?

³⁰ 221: Otsin emmesid tartust

³¹ 195: Tänane laat

³² 45: Tartu kesklinna lastekeskus ja midrimaa

³³ Päevasel ajal tulevad vastused teemadele, mille pealkirjas on sõna „kiire” paari minuti jooksul. Öhtusel või öisel

esitama küsimusi, millega peaks reeglina tingimata viivitamatult pöörduma vastava ala spetsialisti poole. Peamiselt pean siin silmas küsimusi seoses laste haigus- ja õnnetusjuhtumitega. Teinekord võib näiteks lugeda küsimust lapse ägedalt kulgeva haiguse või kukkumise kohta, millele ema loodab leida abi foorumist, arvestamata, et haigused kulgevad lastel sageli erinevalt või siis eeldab juhtum võimalikult kiiret reageerimist.³⁴

Samuti on väga lai igapäevaelu puudutavate küsimuste ring – alates teemadest, mis puudutavad ilmastikuolusid³⁵, lõpetades küsimusega, milline kasvataja on täna mõnes mängutoas.³⁶ Omades mitmekülgset informatsiooni usuvad emad, et nad suudavad teha enda ja lapse seisukohast õigeid otsuseid ning neid ei näi häirivat, et aeg-ajalt saavad nad vastusteks ka sarkastilisi kommentaare.

1.2.3. Autoriteetsus ja arvamuste paljusus

Perekool on oma kirju kasutajaskonna tõttu kindlasti paljude jaoks autoriteetne vastuste allikas. Pille Vengerfeldt märgib, et tekstipõhise kogukonna jaoks on avaliku arvamuse kujunemine kergem ja avalik arvamus on selgemini tajutav, seega on sel oluline roll mängida küberruumi võimuhetes (Vengerfeldt 2001). Vestlusringist otsitakse varasemaid kogemusi ja toetumist traditsioonilisele tarkusele, kuna valdavalt usutakse rohkem neid, kes on varem läbi elanud samasuguse juhtumi kui erialaspetsialiste. Teiste kasutajate sarnaste kogemuste lugemine annab tõenäoliselt hea ülevaate kogu teemast, võimalikest tegutsemisviisidest ja nende tagajärgedest. Samas annab see ka võimaluse inimesel kirjutada enda isiklikust kogemusest lähtuv narratiiv, mis on kas teavitav, hoiatav või julgustav. Küberkommune iseloomustabki see, et nad jagavad infot, mis on kasutajate loodud, mitte näiteks spetsialistide või lehekülje haldaja oma (Ridings & Gefen 2004).

Infovahetusele keskendunud kogukondi võib nimetada ekspertvõrgustikeks, sest sellistes gruppides kerkivad esile asjatundjad, kes vastavat valdkonda hästi tunnevad või näivad tundvat. Neid isikuid tunnustatakse autoriteetidena ja tihtipeale antakse neile omavahelises suhtluses rohkem õigusi kui teistele. (Oja 2005) Perekoolis võib ette tulla ka seda, et uus foorumisse tulija reeglina mitte omades infot selle kohta, kes on kogukonnas arvamusiidrid, võtab algul omaks ka

---

ajal reeglina aeglasemalt. Vt.: 63: Laps kukkus söögitoolilt – kiire!

³⁴ 62: Beebi kukkus/halvad tundemärgid, 63: Laps kukkus söögitoolilt – kiire!.

³⁵ 69: Mis ilm täna Tartus on?, 65: Mida õue selga?

³⁶ 64: Milline kasvataja täna Anni mängumaal?

mitteautoriteetide seisukohti.

Samuti otsitakse foorumitest grupi toetust, et saada kinnitust oma varasemale käitumisele või arusaamadele või korrigeeritakse lähtuvalt kaasvestlejate veenmisjõust oma maailmavaadet ja ellusuhtumist. Erinevate teemaalgatuste kaudu kombatakse kaasvestlejaid ning püütakse end nendega kas samastada või vastandada. Samas ollakse ka varmad kritiseerima ja halvustama inimesi, kes liiguvad kas normide piiril või on need ületanud. (Vrd 2.3.3.)

Kollektiivne identiteet on tihedalt seotud virtuaalse subjektiivsusega, mis väljendab suhtumisi erinevatesse teemadesse reaalses ühiskonnas. Pille Vengerfeldt märgib, et avalik arvamus on rohkem nähtav nooremate liikmetega kommuunides ja nendes, mis on orienteeritud mõnele kindlale teemale (Vengerfeldt 2001).

Perekool on koht, kus esitatakse ja kujundatakse avalikku arvamust, mille läbi saab teada, millised tegevused, mõtteviisid või ellusuhtumised on hetkel populaarsed ja aktsepteeritavad, millised taunitavad. Peamised seisukohad, mida Perekoolis väärtustena esitatakse ja mille poolt või vastu argumenteerimine muutub sageli tuliseks vaidluseks, on seotud aktiivsünnituse³⁷, raseduse katkestamise, imetamise kestuse, füüsilise karistamise ja lapse arendamisega. (Vt. lähemalt 4.2.2)

Grupiidentiteet ja grupikäitumine loovad üksikindiviidi jaoks ühest küljest kindlustunde ja teisalt peegeldavad tagasi inimese endi mõtteid ja maailmavaadet. Grupis domineerivad seisukohti püütakse seejärel kas kohandada enda mõttemaailmaga, et joonduda grupi peasuuna järgi või neile vastanduda. (Lampel & Bhalla 2007) Seega üheltpoolt püütakse teadlikult järgida enamust kui autoriteeti või tingimata säilitada enda väljakujunenud väärtushinnanguid. Teisalt juhindutakse foorumeis liikuvatest arvamustest alateadlikult, sest loetu jääb meelde ja analoogses situatsioonis hakkab inimene seda rakendama, samuti võib alateadlikult grupile vastanduda inimene, kes mingil põhjusel (majanduslik või eraeluline) ei saa endale lubada sellist käitumist nagu ta tegelikult soovib. Perekoolis kritiseeritakse näiteks aeg-ajalt tugevalt inimesi, kel on võimalusi endale ja oma lastele lubada kallimaid asju, reise või muud materiaalselt väärtuslikku. Selliste teemade kommentaare lugedes paistab, et tegu on pigem kadedusega kui sooviga propageerida keskkonnasäästlikku eluviisi.³⁸

---

³⁷ Vt. sissejuhatusest terminite seletust.

³⁸ 26: Delfi naistelehe lugu suhtumisest majanduslikult hästi toimetulevate rasedate kohta, 57: Kas mängutubades sünnipäevade pidamine teile üle jõu ei käigi? 160: Perekoolis lobbab kadedus !!!!!

1.2.4. Enese eksponeerimiskanal

Eneseeksponeerimise üheks viisiks on võimalus lisada kirjale oma lapsest, perest või rasedusest pilte, et kõik soovijad võiksid neid tahtmise korral vaadata. Linke fotodega pannakse üles peamiselt *Beebi* teema alla. Peale 2005 aastat on hakatud sagedamini näitama ka pilte rasedusest *Lapse ootamise* teema all. Paljudel juhtudel on võimalus foorumisse lisatud aadressi järgi mõnest interneti fotoalbumist vaadata ka kõiki varasemaid perepilte. Samuti esinetakse foorumites sageli üleskutsega panna üles ühe või teise temaatikaga pilte – olgu need siis kas magavad lapsed, kirjutajate endi pildid või siis isad koos lastega. Näiteks on esinenud ka üleskutse näidata pahanduste pilte, naljakaid pilte, pilte targa näoga lastest jne. Paljud soovivad ka näha ühealaste laste pilte või ka pilte, kus laps on koos emaga³⁹. Piltide panemist põhjendatakse peamiselt sooviga üksteist paremini tundma õppida või siis sellega, et tahetakse näha väikeste laste pilte. Lisaks tuleb piltide kommentaaridest välja, et paljuski soovitakse oma lapsi hoopiski võrrelda ja üksteise välimust või kodu kommeteerida.

1.3. Kasutajaskond

1.3.1. Kasutajaskonda iseloomustavad parameetrid

Interneti kasutajaskonna vaatlusel selgub, et võrreldes inimestega, kel pole sellele juurdepääsu, on neti kasutajail kõikjal maailma keskmisest kõrgem sissetulek ja haridustase (Runnel 2003: 16). Ilmselt võib sama märkida ka Perekooli külastajate kohta. Vestlusringi regulaarset kasutamist eeldab arvuti ja internetiühenduse olemasolu kas siis kodus või töö juures. Seega tulevad potentsiaalsete külastajatena arvesse vähemalt keskmist sissetulekut omavad⁴⁰ ja enamasti vähemalt keskharidusega⁴¹ ning valdavalt siiski linnades või suuremates asulates elavad inimesed.

Vanuselisel jääb põhikülastajaskond 20-nda ja 40-nda eluaasta vahele ning on peamiselt naissoost. Samas ei tähenda see, et kasutajad ei võiks olla vanemad, ses aeg-ajalt võib leida ka kasutajanime all *Vanaema* või *Memm* esinevaid kirjutajaid. Näiteks 29.04.2005. *Beebi* foorumis läbiviidud küsitlusest *Emmed kui vanad olete?*⁴², mis sai kokku 98 vastust, selgus, et kõige

---

³⁹ 43: Emmed, näidake ennast koos lapsega, 81: Pange siia enda pilte koos oma pisikeste lastega, 82: Pole ammu pilte näha olnud teie beebikestest ja emmedest :(?)

⁴⁰ Juhul kui internet on kodus.

⁴¹ Juhul kui internet on töö juures, sest reeglina põhiharidusega inimesed ei tööta intellektuaalsel tööl st arvutiga.

⁴² 27: Emmed kui vanad olete?

noorem ema, kes oli sel ajal vestlusingis oli 18-aastane ja vanim 40-aastane. Peamiselt jäi vastajate vanus 20 kuni 30 eluaasta piiridesse ning nende keskmine vanus oli 26,4 aastat.⁴³

Sarnaseid teemasid algatatakse ka kaasvestlejate hariduse teada saamiseks. Teema *Lapse nimi/vanemate haridus*⁴⁴ (4.04.2005) püüdis selgitada välja, kas uskumus, et haritud vanemad panevad oma lapsele tavalise ja eestipärase nime ning vastupidi, vastab tõe. Vastajate hulgas oli 5 põhiharidusega, 15 kesk- või kesk-eri- ja 13 kõrgharidusega inimest. Ka sellesisulisi küsitlusi olen leidnud veel.⁴⁵

1.3.2. Aktiivsed ja passiivsed osalejad

Perekooli vestlusingis osalejad jagunevad passiivseteks ja aktiivseteks. Lähtudes siinkohal vaid iseenda ja oma tuttavate kogemustest võin siiski julgelt väita, et aktiivsed osalejad on kui vestluringi kasutajate jäämäe veepealne osa. Passiivsed osalejad otsivad eelkõige infot või loevad teiste kommentaare ning alles mingi kindla probleemi korral algatatakse uus teema või teades mõnele spetsiifilisemale küsimusele vastust lisatakse omapoolne kommentaar.

Aktiivsed osalejad algatavad tihti teemasid ja räägivad teiste loodud diskussioonides regulaarselt kaasa. Tihtipeale näitavad nad laste pilte, kommenteerivad teiste omi ning korraldavad aeg-ajalt erinevaid küsitlusi, kus soovivad infot kaasvestlejate, nende laste või pere kohta. Samuti tõstatavad provokatiivseid teemasid, et jälgida kaaslaste reaktsioone ja tekitada sõnavahetust.

Vestlusring on rohkem hõivatud tööpäevadel ning traditsioonilistel töötundidel – üheksast viieni. Pärast seda vestlus enamasti soikub, sest inimesed kas lähevad või tulevad töölt koju ja seega puudub aeg internetis olemiseks. Teatud määral taastub vestlus varastel öötundidel, mil ilmselt on lapsed magama pandud ja vanematel on jällegi rohkem aega. Küsitlustele, mis puudutavad teemat, kui palju veedavad emad Perekoolis aega⁴⁶, vastuseid lugedes tundub, et enamik vastajaist ei ole eriti sagedased ja pikaajalised Perekooli kasutajad. Toodud näidete kommentaare

---

⁴³ Samasuguseid küsitlusi on tehtud rohkemgi: nt. 32: Triibupüüdjad!! 20.04. 2005 (Vastuseid 42. Noorimad 21-aastased ja kõige vanem 37-aastane. Keskmine vanus 27, 3 aastat). 175: Beebide emmed, kui vanad ise olete? 15.05. 2005 (106 vastajat. Vanim 44-aastane ja noorim 16-aastane. Keskmine vanus oli 26,6 aastat.)

⁴⁴ 35: Lapse nimi/vanemate haridus

⁴⁵ 174: Emmed, missugune haridus teil on? – 05.06.2005. Vastajaid 76. Kõrghariduse või magistrikraadiga – 49, keskharidusega 27, üks vastaja oli lõpetanud 7 klassi.

⁴⁶ 149: Kui kaua te olete päevas perekoolis?

lugedes võib siiski järeldada, et Perekoolis käiakse tihedamini.⁴⁷ Haruldased pole ka ülestunnistused, et vastav lehekülg on kogu tööaja lahti ja Perekooli vestlustes osaletakse kogu päeva. Kodus olevad emad leiavad, et kui nende majapidamistööd on tehtud, siis nad võivad seda endale lubada ning samuti tunnustatakse, et olgugi, et teha oleks palju, ollakse ikkagi Perekoolis, sest see tundub hetkel psühholoogiliselt vajalik olevat.

1.4. Teemaalgatusest diskussioonini

Perekooli vestlusringi juures on oluline, et see toimib reaalselt ja annab seega suurepärase võimaluse saada vestluse läbi kõige uuemat infot. Materjali põhjal võib öelda, et küsijad ei taha enamasti lugeda mitte vanu, teiste poolt tõstatatud teemasid, vaid esitada ise uus küsimus. Ühelt poolt näitab see kindlasti viitsimatust kasutada otsingut, teisalt soovi kommenteerijatega argumenteerida. Sellele viitab oma uurimuses Suler märkides, et *online*-keskkond kätkeb võimalust suurendada personaalse identiteedi väljendusi, mis suurendavad kogemist, et keegi on tõepoolest *seal*. Võimalus anda ja saada tagasisidet intensiivistab kohalolu tunnet veelgi. (Suler 2003)

Küsijatele tundub, et just *siin ja praegu* saadud vastused on kuidagi autoriteetsemad. Seetõttu toimubki foorumeis aktiivne teemaalgatus, samas kui näiteks küsimusele *Kui tihti võtate siin sõna?*⁴⁸ väidavad vastajad, et nad loevad rohkem teiste püstitatud teemasid, sest küsides tuleb rohkem negatiivseid kommentaare kui head nõu. Üksmeelselt väidetakse, et näiteks lapse esimestel elukuudel vajatakse rohkem Perekooli abi, kuid üldiselt küsitakse nõu siiski arstidelt ja tuttavatelt. Kui aga vastust vajatakse kiiresti, eelistatakse siiski Perekooli.

Sageli kasvab äge diskussioon välja pealtnäha neutraalsest teemapüstitusest, kuid Perekoolis on ka terve rida teemasid, mida tasub vaid mainida ja hetk hiljem on alanud tõsine arvamusevahetus. Reeglina on need teemad, mille kohta on igal inimesel oma tõde, milles vastanduvad maailmavaated või erinevate põlvkondade väärtushinnangud, samuti sellised, kus käsitletakse sotsiaalset ebavõrdsust või mitmesuguseid uusi kasvatusteooriaid. Foorumite teemadering on seotud peamiselt selle nimes kajastuva valdkonnaga. Samas on teinekord seal ka sõltumata foorumi spetsiifikast erinevate uurijate üleskutseid vastata ankeetidele, pereliikmeid puudutavad

---

⁴⁷ 157: Emad, kas teil muud pole teha, kui perekoolis istuda?, 164: Kuidas Teil on aega perekoolis istuda? :), 166: Nädala sees on emmedel rohkem aega perekoolis olla.

⁴⁸ 186: Kui tihti võtate siin sõna

probleemid või üldisemat laadi diskussioonid.

Perekoolis kasutatakse foorumis uue teema avamise puhul mõistet teemaalgatus. Neid võib jagada põhimõtteliselt kaheks – ühed, mis täidavad enda püstitatud eesmärgi ja teised, mis seda mingitel põhjustel ei suuda. Nimetan esimest õnnestunud ja teist mitteõnnestunud teemaalgatuseks ning järgnevalt toon erinevaid näiteid, milliseks võivad need kujuneda.

1.4.1. Õnnestunud teemaalgatus

Õnnestunud teemaalgatuseks võib pidada seda, kui küsimusele tuleb vastuseks mitu asjalikku ja põhjalikku vastust, mis eeldatavasti on küsijale abiks⁴⁹ või kui mingist teemaalgatusest kasvab välja arutelu, kus rahumeelselt kaitstakse erinevaid seisukohti, tuues välja nende nõrku ja tugevaid külgi.⁵⁰ Samuti kuulub siia teadlikult provotseeriv teemaalgatus, mis tõmbab vestlejad diskussiooni ja tõenäoliselt rahuldab ka teemaalgataja tähelepanuvajaduse.⁵¹ Märkida tuleks ka näiteks internetis ilmunud artiklile loole lingi lisamist, millele järgnevad tavaliselt Perekooli lugejate kommentaarid. Reeglina on need teemaalgataja seisukohta toetavad. Näiteks teema kohta, kus lapsed elasid alkohoolikuist vanematega kuuris ja sotsiaaltöötajad siiski lapsed emale jätsid,⁵² esines vaid üksmeelseid kommentaare, mis andsid mõista, et selline käitumine oli riigi poolt siiski hoolimatu.

Kahtlemata võib pidada õnnestunud teemaalgatuseks ka seda, kui pildilingile, mille on oma last või lapsi näidata tahtev ema, järgnevad laste ilu ja armsust kiitvad kommentaarid.⁵³ Samuti võib lugeda õnnestunuks juhtumi, kus millegi üle käib tuline vaidlus ning osa inimestest laskub sealjuures isiklike solvangute ja omapoolsete spekulatsioonideni kaasvestlejate isiku ja tema omaduste aadressil. Tavaliselt diskuteerivad omavahel peamiselt kolm kuni viis inimest edastades üksteisele solvavaid märkusi, ülejäänud on tavaliselt pealtvaatajate staatuses ning lisavad kommentaare üldiselt kas teemale või siis kommenteerivad omakorda kirglike vaidlejate sõnavõtte.⁵⁴ Seega selgub, et kui kellegi pahatahtlik teemaalgatus leiab elavat vastukaja ja saab üldise hukkamõistu osaliseks, siis on teemaalgatajal ilmselt õnnestunud oma eesmärk tähelepanu

---

⁴⁹ 102: Õnnestunud raamatuostud lastele, 110: Lastelaulude plaadid. Millised on teie pere lemmikud?

⁵⁰ 49: Kui eetiline ikkagi on maiustuste kassakõrvale alumisele riiulile paigutamine?

⁵¹ 71: Laps üksi autos, 84: Mis õigusega Veroon paneb teiste pilte ülesse?, 86: Miks te teete lapsi

⁵² 44: Lapsed elavad kuuris?!

⁵³ 3: Meie väike printsess

⁵⁴ 5: Täitsa lõpp mis vanemad.

saavutamiseks täita. Sama tunneb ka opositsioon, kel avanes võimalus end välja elada.⁵⁵

1.4.2. Ebaõnnestunud teemaalgatus

Levinuim teemaalgatuse ebaõnnestumine on, kui kirjutaja esitatud küsimusele või provotseeringule ei tule ühtegi vastust ega kommentaari⁵⁶ või sellele vastavad vähesed. Teemaalgataja jaoks on vestluse läbikukkumine ka see, kui temaga ei olda ühel arvamusel ja teda asutakse hoopiski kritiseerima.⁵⁷ Samuti siis, kui ei vastata esitatud küsimusele, vaid kas muudetakse teemat⁵⁸, hakatakse kommenteerima kirjutaja õigekirja või jagama enda kogemusi, mida pole küsitudki. Teemaalgatusest võib välja kasvada ka kahe erineva inimese omavaheline arvete klaarimine, mis ei ole antud teemaga üleüldse seotud. Nagu näiteks teema *11-aastane tüdruk on rase*⁵⁹ puhul, milles vaidlesid kaks ühe kasutajanimega inimest, kummal neist on sellele suurem õigus. Ka võib ebaõnnestumiseks lugeda juhtumit, kus teemaalgataja esitab mingi küsimuse või väite, kuid ei avalda sellega seoses kõiki fakte ja seega on objektiivne arutelu antud teemal võimatu.⁶⁰ On ka juhtumeid, kus mõni teema tundub kommenteerijate jaoks piisavalt uskumatu ja ei ühti nende ettekujutuse või elukogemusega. Sellisel juhul tituleeritakse see väljamõeldiseks ehk libateemaks ja sellega rohkem ei tegeleta või esitatakse vaid naljakaid või iroonilisi märkusi.⁶¹

---

⁵⁵ 51: Suusk on tõeliselt koomiline, 74: Siinsed emad imelikud.

⁵⁶ 2: Hambad, 20: Satanismist.

⁵⁷ 121: Vot selline vaatepilt avanes täna.

⁵⁸ 112: Ostan beebivalvuri

⁵⁹ 89: 11-aastane tüdruk on rase

⁶⁰ 54: Halb kogemus :(

⁶¹ 178: Miks te oma lapsi koguaeg piinate??

2. ENESEPRESENTATSIOON PEREKOOLIS

Erving Goffman, mainekujunduse teooria rajaja, on öelnud, et inimesed kasutavad taktikat, et näidata end sellises valguses, mida nad kontekstiga sobivaks peavad. Selle käigus kulutavad nad palju aega, et endast soodsat muljet jätta, soovides samas et nende pingutusi ei märgataks. Goffman nimetab seda informatsioonimänguks – potentsiaalselt lõputuks varjamise, avastamise, võltspaljastuse ja taasavastamise tsükliks. (Wallace 2002: 48)

Nii infovahetusele kui suhtlemisele orienteeritud kogukondades, mida Perekool kahtlemata on, toimub pidev identiteedikujundamine läbi vestluse (Lampel & Bhalla 2007) ning erinevad foorumid annavad hea võimaluse luua endale just selline profiil nagu igaüks ise soovib. Keskkonna omapära tõttu on võimalikud eneseloomisvõtted seotud peamiselt teksti või siis pildilinkidega.

Peatükis vaatlen enesepresentatsiooni võtteid ja olulisust virtuaalelus ning analüüsin erinevaid viise, kuidas Perekooli kasutajad ennast esitlevad. Olen jaganud eneseloomise võtteid, mille abil foorumi kasutajad püüavad enesele Perekoolis virtuaalset identiteeti luua, kolme gruppi – kasutajanimed, kommentaarid ja fotod. Vaatlen milline on Perekoolis kollektiivne identiteet ja kuidas vastandub või suhestub sellega üksikindiviid, samuti analüüsin kolme erinevat enesepresentatsiooni juhtumit. Esimene neist vaatleb fiktiivset tegelast, kes kirjutab endast anekdootlikke lugusid, kuid mis on äratuntav paroodia. Teine juhtum kirjeldab naist, kes esineb peagi sündivate kolmikute emana ja kelle pettus tuleb ilmsiks alles tagantjärele. Kolmandaks analüüsin ühe reaalse isiku eneseloomist ja tema enesekuvandi retseptiooni Perekooli *Sünnituse* foorumis. Viimasena vaatlen kuidas nii sünnituslugudes, kui ka foorumi kommentaarides kajastuvad kaks vastandlikku sfääri – avalik ja privaatne.

2.1. Enesepresentatsioon virtuaalsetes kogukondades

Interneti ja sealse anonüümse keskkonna populaarsus on suuresti tingitud sellest, et see võimaldab inimestel esineda kellegi teisenä, see on ohutu koht katsetada erinevaid rolle ja identiteete (Suler 1996c; Stenslie 2000; Roberts & Parks 2001: 269-271). John R. Suler märgib,

et anonüümsusel on inimeste käitumisele vabastav efekt (ingl. k. *disinhibiting effect*), mis avaldub kahel viisil: inimesed võivad käituda teiste suhtes meelega pahatahtlikult või on suuremeelsemad ja avaldavad üksteisele rohkem isiklikku kui silmast silma suhtluses (Suler 1996a).

Ka Patricia Wallace (2002: 167) märgib, et anonüümsusel võivad olla väga positiivsed tagajärjed, eriti kui on võimalus arutleda keeruliste isiklike probleemide üle tingimustes, kus inimesed end turvaliselt tunnevad. Toetusgrupid on levinud just nimelt võrgus, sest osalejad tunnevad end kindlamini ja turvalisemalt kui oma reaalses tugigruppides. Samas võib anonüümsus sobivate tingimuste korral vallandada ka agressiivse käitumise. Anonüümsuse tõttu ähmastub piir sobiliku ja mitesobiliku käitumise vahel. Wallace märgib, et esimestest arvutisuhtlust käsitlevatest uurimustest on ilmnenu, et agressiooni ja ebatsensuurse sõnavara kasutamise arv on netis palju kõrgem, kui omavahel vahetult suhtlevates gruppides – kergem on rünnata kedagi, kes ei asu vaatlusväljal – inimesed ei näe teise reageeringut ja tunnevad end vasturünnaku suhtes kaitstumana. (Wallace 2002: 150, 169)

Meediateoreetik Lev Manovich toob välja, et ainult klaviatuuri kasutades on võimalus luua endale uus ihaldatud imago, sest kui „industriaalühiskonna kultuuritehnoloogiad – kino ja mood – kutsusid meid identifitseerima endid kellegi teise kehalise kujutisega, siis interaktiivne meedia kutsub meid identifitseerima kellegi teise mentaalse struktuuriga” (Manovich 2001: 61). Internet toimib kui peegel, mis aitab inimesi oma mina leidmisel, märgib arvutitehnoloogia ja psühholoogia seoseid uuriv Sherry Turkle. Ta vaatleb internetti kui identiteedi loomis- ja mõtestamistehnoloogiat, mis on seotud eneseavastamise ja –eksponeerimisega ning iseloomustab virtuaalset eneseloomist koguni treeninguna enese esitlemiseks päris elus. (Murray 2000)

Internetis *Relay Chat*'ti⁶² uurinud Elizabeth M. Reid võrdleb virtuaalset keskkonda mänguväljakuga, kus inimesed võivad eksperimenteerida erinevates vormides suhtlust ja enesepresentatsiooni. Ta peab sellist nähtust postmodernistlikuks fenomeniks, kuna see võimaldab dekonstrueerida sotsiaalseid sidemeid ja luua uusi kultuure ja kommuune. (Reid 1991) Samuti võib internet anda inimestele võimaluse proovida enda isiksuses peituvate meheline ja naiselike komponentide avaldamist võttes internetis vastassoo rolli (Suler 1996c).

Interneti kasutamisel peitub ka potentsiaalne oht inimese minapildile. Võib juhtuda, et loodud

---

⁶² Reaalajas toimuv vestlus.

virtuaalset identiteeti hakatakse pidama oma tõeliseks minaks, et kompenseerida ebakindlust päriselus ja arvuti saab vahendiks põgenemisel reaalsuse eest. Enamik psühholooge leiab, et telekommunikatsiooni tehnoloogial on kalduvus elimineerida reaalseid inimestevahelisi suhteid ja soodustada sotsiaalset isolatsiooni, sest samaaegselt kui tema vahendid annavad suurema isikliku sõltumatuse, katkestab see inimeste loomuliku otsese ühendusvõrgustiku. (Murray 2000) Enesepaljastused ja intiimsus internetis võib inimesi arvama panna, et nad ei suuda tavaolukorras hakkama saada, kuna taolist suhtlust iseloomustab suhete kiirem loomine ja katkestamine kui silmast silma suhtlusel, ka intiimsuse kasv on kiirem (Suler 1997, 2000; Thomsen, Straubhaar & Bolyard 1998).

Interneti puhul on vaja tähelepanu pöörata ka tehnilistele iseärasustele, mis võivad üksteisest arusaamist raskendada. Ainult sõnaline eneseväljendus võib eri inimestele jätta erinevaid tõlgendusvõimalusi (Ellison, Heino & Gibbs 2006), mis soodustab vestluskaaslaste omavahelist mittemõistmist ja võib koguni tekitada konflikte. Kuna reaalses suhtluses on olulised ka mitteverbaalsed märgid (Reid 1991; Jacobson 1999), siis tekstipõhises keskkonnas on reeglina mainekujunduse vahendiks verbaal-loogiliste seoste lineaarne rida (Wallace 2002: 47). Antropoloog David Jacobson toob välja, et virtuaalse kommuuni liikme eneseväljendust võivad toetada nimed, enesekirjeldused ja diskursus. Samuti keele intensiivsus, vastamise kiirus, leksikaalne mitmekesisus ning ka kasutatavad sõnad, väljendid, emotikonid jne. (Jacobson 1999)

Nicole Ellison, Rebecca Heino ja Jennifer Gibbs on uurinud artiklis *Managing Impressions Online: Self-Presentation Processes in the Online Dating Environment* (2006) eneseloomist keskkondades, kus inimesed otsivad endile partnereid. Nende tähelepanekutest ilmneb, et inimesed kalduvad enesetäiustamisele isegi reaalses suhtluses. Näiteks kohtamisel püüavad nad jätta endast sellise mulje, mida nad oletavad, et vastaspool ootab. Seda enam kehtib see ka interneti kohta – uuringud näitavad, et soov esitleda end positiivsest küljest eksisteerib koos vajadusega presenteerida enda tõelist olemust. Kuna virtuaalse suhtluse eesmärgiks on hoopis päriselu intiimsuhted, siis on selles keskkonnas inimesed valmis end rohkem autentselt avama. Ellison jt väidavad, et *online*’i eneseväljendus on oma verbaalse iseloomu tõttu rohkem teisi mõjutavam ja kaalutletum, kuna inimestel on rohkem aega läbi mõelda, millise mulje nad tahavad endast jätta. Samas jälle anonüümsus ja *mööduva võõra* (ingl.k. *passing strangers*) efekt võib teatud tingimustes viia suuremale avameelsusele kui näost-näkkude kontakt ning võib lubada indiviidil paljastada enda juures potentsiaalseid negatiivseid aspekte.

Kuna anonüümsus annab võimaluse enda enesepresentatsiooni kontrollida ja seega ka

moonutada, siis näiteks toovad eelpool nimetatud autorid välja E.T. Higgins'i tähelepaneku, et erinevas kontekstis tehakse avalikuks erinevad enda mina küljed. Ta märgib, et virtuaalsuses võivad esineda inimese mina kolm võimalikku väljendust – tegelik (*actual self*), ideaalne (*ideal self*) ja selline, mis peaks olema (*ought self*) (Ellison, Heino & Gibbs 2006).

Suler ning sotsiaalpsühholoogid Sheldon Stryker ja Richard T. Serpe viitavad, et inimesel on nii mitu identiteeti, kui mitut eri rolli ta etendab. Seega võib ta sõltuvalt situatsioonist valida, millist osa ta soovib endast näidata. Identiteedid on seetõttu korrastatud hierarhiliselt tõenäosuse alusel olla esile kutsutud mingis situatsioonis (ingl. k. *identity salience*). (Suler 1996b, Stryker, Sheldon & Richard T. Serpe 1994) Kollektiivse identiteedi multidimensionaalsust uurinud sotsiaalpsühholoogid Richard D. Ashmore, Kay Deaux ja Tracy McLaughlin-Volpe (2004) toovad välja, et inimesed kutsuvad esile käitumist, mida nad seostavad kindla identiteedi kategooriaga ning tunnused, mis on jagatud erinevate identiteedi osade vahel, saavad identiteedi hierarhia arengu baasiks.

Lisaks enda presenteerimisele on internetis oluline ka see, kuidas sõnum vastu võetakse. David Jacobson uurib oma artiklis *Impression Formation in Cyberspace: Online Expectations and Offline Experiences in Text-Based Virtual Communities* (1999) prototüüpide teooria abil, kuidas inimesed virtuaalsuses nendest, kellega suhtlevad, oma muljeid vormivad ning kuidas ootused *online*´is on võrreldavad hilisemate kogemustega reaalses elus. Ta märgib, et erinevad mudelid loovad erinevaid interpretatsioone samast sõnumist. Sõnumi tähendus kujuneb selle mudeli alusel, mille abil teda interpreteeritakse. Seega võivad ühe sõnumi tähendused eri inimeste jaoks suuresti erineda ning nende muljed ei põhine ainult sellel, mis vihjeid sõnumisaatja edastab, vaid kontseptuaalsetel kategooriatel ja kognitiivsel mudelil, mida inimesed kasutavad neid vihjeid interpreteerides.

2.2. Enesepresentatsiooni võtted Perekoolis

2.2.1. Kasutajanimed

Vestluse käigus jagavad inimesed kaht sorti informatsiooni – seda, mida nad tahtlikult esitavad ja seda, mida nad teadmatult ilmutavad. Viimane toimib kontrollmehhanismina esimese üle. Arvuti abil antakse edasi vaid seda, mida tahetakse kaasvestlejale enda kohta avaldada. (Bechar-Israeli 1994) Üks võimalus enda kohta midagi öelda on teha seda läbi kasutajanime.

Meediauuriija Haya Bechar-Israeli märgib oma artiklis, mis käsitleb nimede kasutamist virtuaalsetes kommuunides, et kui inimene ei saa mingil põhjusel kasutada oma tavalist kasutajanime, tunneb ta end abituna ja ei saa osaleda kommuunis, kus teda selle nime all teatakse. Tulles foorumisse oma nimega võetakse roll, mida etendatakse ja mille kaudu teised isikut identifitseerivad.

Elizabeth M. Reid märgib eelmisele mõttele vastukaaluks, et kuna nimesid saab vahetada, pole sellise suhtluse juures midagi kindlat, välja arvatud see, et inimestel on ligipääs internetile. (Reid 1991) Bechar-Israeli (1994) tõdeb, et reeglina hoitakse siiski üht nime ja identiteeti pika aja jooksul. Ta toob välja oma artiklis seitse peamist kategooriat, mille alusel on inimesed endale nimed valinud: 1. inimese iseloomuga seotud nimi, 2. nimi, mis on seotud mõne meediumi, tehnoloogia või nende loomusega, 3. floora, fauna või teised objektid, 4. mängitakse sõnade või helidega, 5. pärisnimi, 6. nimi pärineb kirjandusest, filmidest vms. 7. seksuaalse alatooniga nimi.

Millise kasutajanime keegi Perekoolis valib, sõltub sellest, kas ta on foorumi juhukasutaja (siis on nimi valitud enamasti suvaliselt ja võib kattuda ka mõne tavakasutaja omaga) või regulaarne kasutaja, kes soovib enda isiku kohta läbi nime midagi ütelda. Paljudes kultuurides usutakse, et eksisteerib side inimese ja nime ning isegi saatuse vahel. Nimi ütleb primitiivsetes kultuurides palju, ent samas püütakse ilmselt ka Perekoolis selliste nimedega nagu *Mahememm*, *Metsaeit* või *Tartu Kilu* midagi enese juures rõhutada. Väga sageli luuakse oma identiteet laste kaudu. Seega on kasutajanime juures sulgudes kas rasedusnädalad või laste nimed ja nende vanused:

[puhtsarvik 16+\(kaksikud\)](#), [Salamander 37. ndl 31+ndl, sleepy ja poja 07.10.05](#), [Kennytar\(Gerda 22.11.05\)](#).

Mõningatel juhtudel kasutatakse nimesid, mida kannavad tele- või filmikangelased või mis on seotud näiteks ka kirjandusega:

[Sipsik & kõhupusa](#), [Ökul](#), [Dracula](#), [Tobujuss](#).

Teinekord on ka püsikasutajail ootamatult kummalisi nimesid – näiteks *Peerukuninganna* või *Närviline mugu*.

Regulaarsed kasutajad peavad üldiselt paremaks, et teised teaks ja tunneks kirjutajat, seega on hea, kui tema kasutajanimi, sellega kaasnev identiteet ning paremal juhul ka pilt kaasvestlejaile tuttavad on. Seetõttu Perekoolis oma nime reeglina ei vaheta või kui, siis teavitatakse sellest teisi kasutajaid.

Kuna Perekool on foorum, kus räägitakse muuhulgas palju isiklikel ja intiimsetel teemadel, avaldatakse kaasvestlejaile enda tavapärase kasutajanime all paljudi oma elust. Olgugi, et vestlusring tundub olevat anonüümne, teavad inimesed üksteisest üllatavalt palju. Seega intiimsete küsimuste või kommentaaride puhul toimub anonüümsuse astme suurendamine veelgi, sest esinetakse hoopiski suvaliste nimede alt. Enamjaolt märgitakse nime sellisel juhul fraasidega nagu: *Täna nime ei ütle, Seekord nimetu, Õnnetu, Murelik, ei saa rääkida* või lihtsalt erinevate kirjavihemärkide läbi.

Virtuaalsuses on tõeline oht sattuda ka nime varguse ohvriks. Tahtlikku kellegi teise nime kasutamist nimetatakse identiteedi varguseks, sest väga paljudel juhtudel osutub just kasutajanimi jututoas või e-posti aadress ainsaks tõeliseks *omandiks* ning inimese identiteedi määratlejaks ja kehtestajaks virtuaalses ruumis. (Bechar-Israeli 1994; Reid 1991; Sibul 2002) Ka Perekoolis juhtub aeg-ajalt, et kellelgi, kes on reeglina foorumis alles uus, palutakse oma kasutajanime muuta, sest selline nimi on juba hõivatud ja seotud kindla inimesega. Harilikult uustulnuk seda ka teeb, kuigi haruldased pole ka vaidlused teemal, kellel on avalikus foorumis mingile nimele õigus.⁶³ Kellegi nime pahatahtlikel eesmärkidel kasutamine on selle osaliseks saanute arvates ühe võimaliku variandina sooritatud isiku poolt, keda varguse ohvriks langenu päris elus tunneb ja kes talle halba soovib. Samas aga usutakse selle taga olevat ka lihtsalt inimlik kadedus või soov foorumis segadust tekitada.

2.2.2. Kommentaarid

Keel on internetis *mina* kujundamise peamiseks vahendiks (Reid 1991, Thomsen, Straubhaar & Bolyard 1998). Seega on ilmne, et võrgus ainult *kohalviibimisest* ei piisa. Et mitte jääda vaikijaks ja teistega kokku saada, tuleb olla nähtav, mis internetis tähendab, et tuleb võtta sõna ja olla aktiivne vestluses osaleja (Wallace 2002: 46).

Perekooli foorumi keelekasutust uurinud eesti filoloog Anni Oja väidab, et: „Perekooli foorum on heaks näiteks osalise anonüümsusega, ainult tekstil põhinevast suhtluskeskkonnast: sõnumite postitamiseks ei pea kasutajaks registreeruma ega sisse logima, küll aga tuleb enne postitamist täita autori nime lahter. Nõnda kujunevad foorumi aktiivsemate kasutajate seas ikkagi äratuntavad *näod*, keda on pikapeale võimalik ka ilma nimeta, kõigest stiili järgi ära tunda.” (Oja 2005)

---

⁶³ 89: 11-aastane tüdruk on rase, 134: Siin kaklevad „efa-d”

Peamine eneseloomine, olgu see siis tahtlik või tahtmatu, toimub foorumites läbi kommentaaride või teemaalgatuste. Algatades teemasid või tihedalt sõna võttes, jääb kasutajanimi inimestele meelde, kes loovad selle põhjal kirjutajast endale kuvandi. Sama teeb ka kasutajanime taga olev inimene ise, võttes teadlikult või mitte sõna erinevatel teemadel ning tuues sellega esile oma maailmavaadet ja väärtushinnanguid. Anonüümses keskkonnas võib kasutaja teoreetiliselt luua endale ükskõik millise profiili, iseasi kas, ja kui tihti, seda reaalselt Perekoolis tehakse ning kas see tundub kaasvestlejaile usutav. (Vt. 2.4.1; 2.4.2) Perekoolis kujundavad kirjutaja kuvandit peamiselt enesekohased ja maailmavaadet väljendavad kommentaarid. Esimesed räägivad kirjutaja rasedusest, sünnitusest, lastest, igapäevaelust või perekonnast. Teised väljendavad tema seisukohti erinevate maailmavaatelistel või argielulistel teemadel ja probleemide kohta. Viimased põhjustavad ka kõige sagedamini väärarvamusi ja verbaalseid lahinguid.⁶⁴

Ellison jt märgivad, et inimesed teevad otsuseid kaasvestlejate kohta sageli väga väikese informatsioonikillu põhjal – nagu e-maili aadress, sõnumi saatmise aeg, link mõnele lehele jne. Samuti on võimalik teistel otsida selle inimese kohta eelnevate postituste abil täiendavat infot kasutades otsingumootoreid. (Ellison, Heino & Gibbs 2006) Kuna foorumis on olulised ka vestleja sõnadekasutus ja üldised teadmised, siis inimesi, kes esitavad lihtsameelseid küsimusi, on teiste meelest rumalamad või kasutavad ebatsensuurseid väljendeid, võetakse vähem tõsiselt. Seega toimub verbaal-loogilise intelligentsuse samastamine vaimse võimekusega. Ka Anni Oja märgib, et näiteks rumalaid küsimusi ja vigase keelekasutusega teksti kiputakse kergemini väljamõeldiseks pidama (Oja 2005).

Sotsiaalse surve puudumine virtuaalelus võib olla nii positiivne kui negatiivne. Reid (1991) märgib, et see võib ühelt poolt tõsta kirjutaja enesehinnangut ja soodustada lähedust inimeste puhul, kellele see muidu oleks keeruline. Aga samas võib ka julgustada kasutajat käitumisele, mida inglise keeles nimetatakse *flaming* (ingl. k. lõõmav, leegitsev) ning mida defineeritakse kui põhjuseta ja vabalt tehtavaid märkusi, mis sisaldavad solvanguid, vandumist ja vaenulikke kommentaare. Reid kinnitab, et ükskõik mis sorti virtuaalse kommunikatsiooni puhul on viha ja solvamine tavaline fenomen, ent ühiskonna moraalnormidest üleastumine ei too kaasa karistust, kuna ollakse anonüümne. Samuti pole agressorit kuigi kaua võimalik ignoreerida, sest kasutaja võib teise nime alt tagasi tulla ja karistamatut käitumist jätkata.

---

⁶⁴ 38: Vits lasteaias, 68: Vaktsineerimisest teise pilguga

Virtuaalsuse omapäraks võibki lugeda seda, et ta mitte ainult ei peegelda reaalsust, vaid võimendab seda – emotsioonid on tugevamad ja pidurdamatamad. Seda põhjustab fakt, et ainult kirjutatud teksti vahendusel on raske edasi anda sellist informatsiooni, mida inimene muidu saaks silmast-silma vestluses teada partneri hääletoonist, näoilimest ja liigutustest. Kuid vastupidiselt näilisele külmusele ja neutraalsusele, mis peaks tekkima sotsiaalsete kanalite nappusest ja tagasiside puudulikkusest, toimub neis keskkondades hoopis emotsionaalsuse tõus, sest kui meeleolude selgemaks edasiandmiseks on võimalik kasutada vaid üht vahendit, on kõige lihtsam viis seda võimendada ja rõhutada. (Oja 2005) Samuti näitab agressioon ka võimusuhteid – domineeritakse nende üle kes on rumalad, laisad, esitavad lihtsameelseid küsimusi ja lasevad ise enda üle võimutseda (Vengerfeldt 2001).

Üheks **agressiooni** põhjuseks Perekoolis on kindlasti see, et emadel on kodus hea võimalus ennast välja elada ning võõrastele, kelle seisukohti ei jagata ja keda isiklikult ei tunta, on kergem halvasti ütelda. Seda kinnitavad ka Perekooli kaudu tuttavaks saanud inimesed, kes suhtlevad nüüd edasi kas interneti vahendusel või hoopiski lähedasemal tasandil. Inimestel, kellega ollakse isiklikult tuttav, on *oma nägu* ning olles kohtunud inimesega silmast silma on palju lihtsam tema eriarvamusi tolereerida kui siis, kui inimest kasutajanime taga ei teata ega tunta. Samas väidab Wallace, et pole ühtegi uurimust, et agressioonil oleks internetis viha vähendav roll ja ta peab seda ebatõenäoliseks. Sama märgib ka John Suler, väites, et ebakindlad ja agressiivsed inimesed saavad interneti läbi enda tegevusele väljundi (Suler 1996b). Need, kes internetis oma viha välja valavad, madaldavad palju tõenäolisemalt oma agressiooniläve veelgi (Wallace 2002: 174). Samuti on üheks vestlusringis väga sageli esineva agressiooni eesmärgiks kaaslasti diskussioonile õhutada või šokeerimise läbi mõtlema panna. (Vt. ka 2.5.)

Provokatiivset ja šokeerivat käitumist leiab Perekooli foorumeist sageli. Paljudel juhtudel on selgesti aimatav kirjutaja soov tekitada oma sõnavõtuga diskussiooni, mis haaraks endaga suure hulga inimesi. Teisalt paistab kirjutaja soov pigem kuritahtlik – mingi väide, hinnang või küsimus esitatakse sellepärast, et emotsionaalsemaid foorumi kasutajaid endast välja viia ja verbaalsele rünnakule ahvatleda. Samuti on märgatav kirjutaja tähelepanuvajaduse rahuldamine. Enamjaolt küll agressiooni eiratakse, kuid samas peab märkima, et alati leiduvad mõned inimesed, kes lähevad agressori meeleheaks tema algatatud teemaga kaasa.

See-eest *tunnustamine* on küberkogukondades tunduvalt vähem levinud kui negatiivsed reageeringud. See pole näiteks eriti levinud nendes kommuunides, mida Pille Vengerfeldt (2001) on oma bakalaureusetöös uurinud. Üheks põhjuseks on siinkohal kindlasti see, et tegu pole

temaatiliste foorumite, vaid jututubadega. Tunnustamine kommuunides on tugevalt seotud teadmiste, võimu ja avaliku arvamusega, samuti mõjutab see oluliselt omavahelisi suhteid. Tunnustamine tõstab ka enesehinnangut, eriti kui kiitust jagab mõni autoriteet. Tavaliselt kiidetakse inimesi heade ideede ja teiste aitamise eest. Perekoolis on levinum tunnustamise vorm abi eest tänamine. Samuti on levinud positiivsete hinnangute andmine laste või kaasvestlejate fotodele.

Vengerfeldt toob veel välja küberkommuunidega seoses mõiste *karistus*. Karistuseks võib pidada nii vestleja sõnade naljaks pööramist, halvustamist või ignoreerimist, kui ka näiteks jututoast välja viskamist või eraldamist teistest vestlejaist. Vengerfeldti uuritud jututubades karistatakse tavaliselt laisku või liiga kõrge enesehinnanguga inimesi. Karistamine on reeglina nende päralt, kes omavad rohkem võimu, kuid samas on kõigil selleks siiski võimalus läbi avaliku arvamuse kujundamise.

Perekoolis on levinumaks karistamiseks halvasti ütlemine või soovitus foorumist lahkuda. Tavaliselt sellele ei alluta ja sellisel juhul jagunevad foorumis olijad kaheks – ühed, kes provotseerijat ignoreerivad ja teised, kes temaga vaidlusesse laskuvad. Samuti on levinud karistus kirjutaja jaoks, kui vestlejat ei usuta ning tema teemaalgatust nimetatakse libateemaks. Kas inimesed teevad seda teadlikult või mitte, pole kindel, aga kindlasti on mitteuskumine kirjutajale piisavalt ebameeldiv. Reeglina esineb karistust siiski vähe, sest näiteks negatiivsete kommentaaride esitamist kirjutaja aadressil ei peaks ma siinkohal karistuseks Pille Vengerfeldti mõistes, kuna isik, kellele see on suunatud on anonüümne ja seega võib teiste nimede all oma käitumist jätkata. Pigem tooksin esile juhtumid, kus ebaausate ostu-müügi tehingute korraldajad on foorumis pärisnimedega ära mainitud ja seega on nende edasine tegevus raskendatud. Samuti tuuakse välja aeg-ajalt ka teiste kasutajate pärisnimesid ning negatiivseid detaile nende minevikust. Selline käitumine Perekoolis kvalifitseerub ilmselgelt Pille Vengerfeldti tööst lähtudes karistamise alla.

2.2.3. Fotod

Enesekuvandi loomise üks võimalusi on veel eneseeksponeerimine. Perekoolis lisatakse sageli kirjale fotode linke oma lapsest/lastest⁶⁵, rasedusest või perest. Pilte lastest pannakse üles peamiselt *Beebi* foorumis. Umbes 2005 aasta paiku on uuema trendina lisandunud rasedate pildid *Lapse ootamise* foorumisse. Samuti on levinud üleskutsed näidata ühealuste laste pilte või ka

---

⁶⁵ 3: Meie väike printsess

pilte, kus laps on koos ema⁶⁶, harvematel juhtudel ka isaga. Viimast üleskutset järgivad üllatavalt paljud naised, mis annab tunnistust, et lisaks üksteise mõtetele, tuntakse huvi ka kaaslaste välimuse vastu. Sama väidet tõestab ka asjaolu, et väga palju tehakse suuremates linnades ühel ajal sündinud laste kokkutulekuid, millest hiljem ka pilte üles pannakse. Ilmselt ei mõjuta selline käitumine eriti kasutajate julgust rääkida ka isiklikel või intiimsetel teemadel, kuna enda kasutajanime all võetakse reeglina sõna siiski peamiselt neil teemadel, mis ei muuda teiste silmis eriliselt autori poolt kujundatud profiili.

Tekib küsimus – miks ennast või oma last eksponeeritakse, kui on ometi võimalus saata oma uutele tuttavatele pilte näiteks e-maili teel? Ilmselt on üks põhjus see, et ema ootab kas alateadlikult või siis otseselt kommenteerijate kiitust, seega soovitakse jagada oma rõõmu lapse üle ning tunnistust teistele lastele ja nende vanematele. Anni Oja toob välja, olles uurinud suhtlusportaalil *Rate.ee*-s kommentaaride keelt, et kommenteerijatel on üheks ajendiks ka teistele kiidusõnu jagades pälvida vastutasuna häid punkte omaenda piltidele. Ilmselt võib sama ütelda ka Perekooli kohta, kus loodetakse teiste piltide kiitmisega ka ise kiitust teenida või vähemalt kriitikast pääseda. (Oja 2006)

Paljudel juhtudel on piltide vaatajail võimalus jälgida foorumisse lisatud aadressi järgi mõnest internetis olevast avalikust fotoalbumist ka kõiki varasemaid perepilte, teiste hulgas ka suhteliselt intiimseid. See annab tunnistust ilmselt fotode omaniku kõrgendatud soovist oma perekonda ja valikuid eksponeerida. Teiseks peamiseks põhjuseks, miks fotosid näidatakse, on soov näidata Perekooli tuttavatele oma lapse arengut. Samuti on sel teel ka kaugel elavatel sugulastel ja vanavanematel võimalik lapse käekäigust osa saada.

Inimesed eksponeerivad piltidel enda juures neid asju, mida nad enda identiteedist lähtuvalt oluliseks peavad (Stryker, Sheldon & Richard T. Serpe 1994; Ellison, Heino & Gibbs 2006). Seega pole mitte ainult väljanägemine oluline, vaid ka pildistamiskoht, tegevus jne. Kui mõningad erandid kõrvale jätta (mida ka foorumis negatiivselt kommenteeritakse), siis pannakse fotode puhul rõhku pildilolija heale ja hoolitsetud välimusele ning taustale, mis oleks hoolitsetud või puhas. Näiteks reeglina pole fotosid, mis oleks tehtud kodudes, mis ei tundu olevat heal järjel või kui näiteks rase pildil on hoolitsemata või haiglase välimusega.

Reeglina kommenteeritakse pilte positiivselt – näiteks, et laps pildil on armas, ilus ja kaunilt

---

⁶⁶ 82: Pole ammu pilte näha olnud teie beebikestest ja emmedest :(?, 43: Emmed, näidake ennast koos lapsega

riides.

kõik emmed väga ilusad :))) ja titad loomulikult ka!⁶⁷

Palju õnne ilus Punklike! – nii armas tütreke ja nii kena mees sul :)⁶⁸

Kommentaari seas esineb ka pahatahtlike märkusi, kui mõni laps pildil ei vasta oma välimuse tõttu vaatajate ootustele. Samuti kommenteeritakse negatiivselt laste riietust, vanemate noorust jne. Seega ei olegi reeglina pilte paksudest, inetutest ja puudega lastest.⁶⁹

mis krdi haige vajadus on pidevalt enda lastest pilte näidata? no iga viies teema, et näitame pilte. mine pilt.esse, võta lahti lapsed ja vahi kasvõi ööd ja päevad läbi. ma saan aru, et lapsed oleksid teil ei tea mis ilusad, aga ei ole ju. täitsa tavalised tited, mitte midagi vaimustavat. iga ema jaoks on oma laps maailma ilusam, kuid lollikesed seda ilu näete ainult teie, mitte teised, eriti veel võõrad inimesed.⁷⁰

Kasutades otsingut, leidsin mitmeid küsitlusi, kus taheti teada miks keegi paneb või ei pane oma laste pilte vaatamiseks välja.⁷¹ Selgus, et lapse või enda eksponeerimisest hoidumise peapõhjus on hirm pahatahtlike kommentaaride ees, kuna ei olda kindel, kas ema või laps vastab kaasvestlejate ootustele. Samuti kardetakse seda, et keegi võib kasutada pilti pahatahtlikel või ebamoraalsetel eesmärkidel, ühel juhul kardeti koguni kurja silma. Mainiti ka, et ei nähta vajadust võõrastele oma isiklikku elu näidata ning et ka lapse näitamine ilma tema loata pole moraalne.

2.3. Grupiidentiteet virtuaalsetes kogukondades

2.3.1. Grupiidentiteet ja staatus interneti kogukondades

Identiteet on nii individuaalne kui ka kollektiivne nähtus, väidab Alan Dundes. Kollektiiv omakorda moodustub indiviididest, kes peavad ennast kuhugi või millegi juurde kuuluvaks, mingite sümbolite või tunnuste kandjaiks. Seega väljendab identiteet vastastikuseid suhteid. (Dundes 1989: 7)

Ashmore jt märgivad, et kollektiivne identiteet on otseselt seotud inimgrupiga väljaspool inimese

---

⁶⁷ 43: Emmed, näidake ennast koos lapsega

⁶⁸ 3: Meie väike printsess

⁶⁹ 59: Kas kõik lapsed on ilusad? 80: Pange ylesse oma koledate laste pilte.

⁷⁰ 310: Näidake naljakaid pilte oma lastest!

⁷¹ 73: Miks te näitate oma laste ja pere pilte?, 79: Miks kõik nii avalikult... (PILDID), 83: Milleks te topite siia oma tütte pilte?!, 85: Miks panete oma pilte?, 168: Liputamisest perekoolis.

enda mina. Selle juures on peamine enesemääratlus, millega ta end ühe või teise sotsiaalse grupi liikmena identifitseerib ning mida vaadeldakse identiteedi alusena ja kollektiivse identiteedi teiste dimensioonide eeldusena. (Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004) Emile Durkheim väidab, et „kollektiivsed identiteedid on konstrueeritud ja oma kandjate jaoks reaalsed ning mõjutavad ka individuaalseid identiteete.” Seega võib öelda, et nii individuaalse kui kollektiivse mina konstrueerimine toimub pidevalt ja osa sellest on varjatud. Kollektiivne identiteet konstrueerib mõttemaailma ja sellele vastava mõtlemisstiili, viimased omakorda korrastavad mõttelaade ja nende väljendusviise. (Durkheim 1995)

Howard Rheingold märgib oma raamatus *The Virtual Community*, et suhtluslike võrgukeskkondade baasil on tekkinud täiesti uued kogukonnad – virtuaalsed kogukonnad (Rheingold 1998) ja nagu kõik reaalsegi elu sotsiaalsed grupid, mõjutavad ka need kogukonnad neid moodustavate inimeste identiteete. „Tugevates interneti kogukondades tekib omalaadne grupiidentiteet,” tõdeb Anni Oja oma uuringus, mille ta on teinud Perekooli baasil (Oja 2005). „See võib väljenduda mitmel moel: suhtluskeskkonna kasutamise reeglistikus, uute kasutajate kohtlemises, grupisiseste konfliktide lahendamise viisis, suhtumises teistesse gruppidesse, väärtushinnangute kujundamises ja sobitamises. Grupiidentiteeti aitavad säilitada, arenguid suunata ja uusi väärtushinnanguid kujundada kogenumad kasutajad, kes reeglite rikkumisele reageerivad.”

Artiklis *The role of status seeking in online communities: Giving the gift of experience* (2007) uurivad autorid Joseph Lempel ja Ajay Bhalla, miks inimesed investeerivad palju aega ja pingutusi, postitades virtuaalsetes kogukondades tasuta nõuandeid või infot, samas kui teised teevad seda harva. Uuringud näitavad, et kogemuste ülemäärase jagamise eesmärk reaalsuses võib olla soov saavutada positiivset staatust, sama kehtib ka virtuaalsuse kohta. Erinev on ainult see, et kui *päris elus* on see seotud professionaalse seisundi või silmatorkava tarbimisega, siis virtuaalsetes kogukondades väljendub see läbi kirjutatud sõnade.

Sotsioloogid defineerivad staatust kui indiviidi relatiivset seisundit grupis, kus see põhineb prestiižil, aul või lugupidamisel. Staatust saab luua läbi enesepresentatsiooni sõltumata spetsiaalsetest vastastikutest vihjetest. Lempel ja Bhalla märgivad, et staatust virtuaalses kogukonnas sõltub peamiselt sellest, mida võõrad räägivad teistele võõrastele. Rääkimise kaudu kinnitatakse grupis staatust, mida võib pidada tahtlikke ja mittetahtlikke verbaalsete väljenduste läbi rajatud identiteediks. Uuringud on tõestanud, et virtuaalsetes kogukondades on inimestel rohkem altruistlikke motive kui päriselus. Teiste abistamine ja kogemuste jagamine viitab

sellele, et inimesed võivad oodata vastutulelikkust tulevikus, soovivad kaasa aidata üldisele grupi heaolule või sümboolselt tasuda minevikus enda aitamise eest.

Staatuse saavutamine parandab indiviidi seisundit grupis. Uurimused kinnitavad, et kõrgema staatusega indiviidid tulevad paremini toime stressiga ja on vähem aldis negatiivsetele kogemustele. Samuti väljendavad nad ka rohkem positiivseid emotsioone nagu rahulolu, õnn ja koostöövalmidus. (Lampel & Bhalla 2007) Wallace märgib, et neid ka usaldatakse rohkem, kui madala staatusega isikuid (Wallace 2002: 147).

Perekoolis on samuti välja kujunenud oma arvamusiidrid, kellelt mõningate kindlate teemade osas vastuseid soovitakse. See on vaatlejale täheldatav personaalsete küsimuste põhjal, mida ühele või teisele eksperdile foorumeis esitatakse. Perekoolis võib ära märkida nii sünnituse, õigusküsimuste kui koguni lastevankrite alased eksperdid.⁷²

Autoriteetide usaldamisega seotud küsimus kerkib esile ka otseste teemaalgatuste puhul⁷³, kus reeglina kasutajad väidavad, et nad eelistavad omada suurt hulka infot, et selle põhjal teha ise otsus. Nad ei võta kõike kirjutatut tõena, ent samas aitavad erinevad vastused isiklikku arvamust kujundada. Materjali põhjal võib öelda, et väga palju on siiski nõ appikarjeid⁷⁴, mille puhul võib eeldada, et teemaalgataja talitab esimese näpunäite järgi, mitte ei langeta otsust pakutud variantide vahel.

2.3.2. Grupiga identifitseerimine Perekoolis

Enesest õige kuvandi loomine Perekoolis kui eeldus mingisse gruppi kuulumisel, tuleb kõige eredamalt välja seoses *Sünnituse* foorumis käiva diskussiooniga aktiivsünnitajate ja nõ tavaliste sünnitajate vahel. (Vt. 4.2) Perekooli kasutajaid üldistades võibki välja tuua kaks domineerivamat gruppi, mis on omavahel maailmavaateliste küsimuste ja väärtushinnangutega vastuolus. Olen nad nimetanud tinglikult *traditsionalistideks* ja *modernistideks*. Esimesed püüavad läheneda rasedusele, sünnitusele ja laste kasvatamisele loomulikult, rõhutades looduslikkust ning vanu traditsioone. Nad hindavad naturaalsust ja maalähedust ning oma ellusuhtumises püüavad minna tagasi nõ *juurte juurde*. Teist rühma iseloomustab vastukaaluks aga infotehnoloogia, moodsa elustiili ja inimkeha kummardamine.

---

⁷² 107: Kumb parem, kas chicco ponee xs, või maxi taxi birdy?

⁷³ 172: Keda usute?

⁷⁴ 29: Laps haige – mida teha?, 62: Beebi kukkus/halvad tundemärgid, 63: Laps kukkus söögitoolit – kiire!

Vaadeldes *Sünnituse* foorumis vestlusi tuleb märkida, et ühelt poolt püütakse grupile vastanduda, teisalt aga nende loodud grupiidentiteediga samastuda. Urijad märgivad et kollektiivse identiteedi juures on oluline see, et inimene tunnetaks, et grupi käekäik kattub tema personaalse käekäiguga. Kuna inimesed on ajendatud looma positiivseid, kestvaid ja stabiilseid suhteid, siis on neile omane fundamentaalne kuulumisvajadus. Seega on nad emotsionaalselt sageli seotud grupiga, kus näevad osa enda mina-kontseptsioonist, mistõttu võib väita, et side grupi ja selle liikme vahel on palju enam kui lihtne enesemääratlus. See sisaldab ka keerukamaid kognitiivseid elemente nagu vastastikuse sõltuvuse tajumine või teiste grupi liikmetega ühine käekäik, samuti läheduse tunnetamine või muretsemine kaaslaste pärast. (Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004)

Näiteks Perekooli *Sünnituse* foorumis on grupiidentiteediga samastumisel põhiliseks näitajaks naise sünnitus, mis määrab tema identiteedi, nii ta enda kui ka kaaskirjutajate jaoks. Oluliseks identiteedi loomise vahendiks on lisaks foorumis sõnavõtmisele ka sünnituslugu, mille põhjal kirjutaja võib endale ise valida sobiva identiteedi/grupi. Kui ta pole läbi sünnitusloo teadlikult oma identiteeti kujundanud, ei saa ta peale kirjutamist enam valida, vaid on juba kaaslaste poolt ühte või teise gruppi liigitatud.

Sotsioloog Peter Berger väidab György Schöpflini järgi, et kollektiivid on ametis kultuurilise taastootmise ning oma piiride kaitsmisega, kollektiivne identiteet loob ja hoiab ülal diskursiivset välja, mis rajab usutavusstruktuuri ning hoiab seeläbi paigas tähendusi. Need diskursiivsed väljad pakuvad indiviidile stabiilsust ja turvatunnet ning on kommunikatsiooni aluseks, pakkudes samas identiteeditunnet ajas. Identiteedi pidevaks määratlemiseks ja ümbermääratlemiseks on vajalik kestav normatiivne debatt, toob välja samas antropoloog Mary Douglas (Schöpflin 2005) Säärase debati puudumisel surutakse normid nõrgemale osapoolele lihtsalt peale. Perekoolis on kirjeldatud debatt olemas ja elujõuline – pidevalt oma piire kombates ja ennast teisele grupile vastandades hoitakse üleval diskussiooni, mille eesmärk on nii oma ideoloogia levitamine kui ka enda kui grupi elujõulisuse tõestamine. Seetõttu on eriti tulised arutelud, mis on suunatud just ühe või teise grupi peamiste seisukohtade õõnestamisele.

Kuid ikkagi tekib küsimus, et miks on oluline Perekoolis grupiga samastuda, mida see foorumi kasutajale annab? Ilmselt on üheks peamiseks põhjuseks tõe küsimus – kasutaja tahab veenduda ja eriti veel siis, kui tegu on nii olulise asjaga kui *õige* sünnitamine, et tema valitud tee on *õige*. Sellisel juhul saab ta oma seisukohale kinnitust jälgides gruppide vahelist diskussiooni *tõe* ja

õiguse, *õige* ja *vale* küsimuses. Seega võib vaadelda sünnitust kui testi, mille alusel võetakse ühte (aktiivsünnitajate)gruppi vastu või mitte. Samuti on Perekoolis oluline kuulumisvajadus ja tunnustamine (Ridings & Gefen 2004; Lampel & Bhalla 2007). Viimast püütakse saavutada peamiselt üksteise pilte positiivselt hinnates või kommentaaridele vastuseks uusi toetavaid postitusi kirjutades.

2.3.3. Perekooli kasutajate kuvand

See, millist profiili igäüks endale luua soovib, ei pruugi sugugi klappida sellega, millise kuvandi on loonud Perekooli kasutajad endast kui grupist. Kollektiivne identiteet ei kattu reeglina üksikute indiviidide loodud enesemääratlusega. Kui Perekooli kasutajad suhtuvad kaasvestlejaisse üksikult kas sümpaatiat või antipaatiaga, siis kõiki kasutajaid koos vaadeldakse reeglina kui gruppi, kes on omandanud negatiivse *imago* ja kelle suhtes tarvitatakse negatiivseid tähendusi omavaid väljendeid. (Vt. ka 4.2.3)

Levinumad arvamused, mis iseloomustavad Perekooli kasutajaid ja nende käitumist nende endi silme läbi, on et kirjutajail pole oma isiklikku elu ja seega elatakse virtuaalselt teiste oma ning kaasvestlejaile halvasti öeldes valatakse välja oma kibestumist.⁷⁵ Samuti usutakse, et foorumisse kirjutajad ei viitsi tegeleda oma lapsega/lastega või koduste toimetustega, ning et enamikul kirjutajaist puudub empaatiat ja tolerants.⁷⁶ Ühtmoodi halvasti suhtutakse nii rikastesse kui vaestesse – ühelt poolt usutakse, et kirjutajad on sotsiaalselt ja hariduslikult madalal tasemel ja seepärast küsivad rumalaid küsimusi⁷⁷, ei oska grammatiliselt õigesti kirjutada⁷⁸ ning halvustavad igal võimalikul juhul endast edukamaid inimesi. Teisalt jälle leitakse, et kirjutajad on majanduslikult heal järjel ja püüavad seeläbi ennast ja oma valikuid eksponeerida⁷⁹. Levinud on ka veendumus, et tundud ja edukad inimesed ei veeda oma aega Perekoolis, kuna neil on huvitav ja vaheldusrikas elu vastandina kodus või töö juures igavlejatele, kes otsivad tähelepanu.⁸⁰ Kõik eelpool toodud väited tulevad välja reeglina anonüümsest vestlusest⁸¹, ent

---

⁷⁵ 167: Terror perekoolis

⁷⁶ 24: Palun öelge, millest võib siin kirjutada, et ei saaks sõimata?, 74: Siinsed emad imelikud, 75: Vot nüüd tige, 111: Ilgelt hakkab ajudele :(, 120: Kõige labasem perekoolikas

⁷⁷ 16: Kas on võimalik saunalavalt rasedaks jääda?, 171: Läbi aegade kõige tobedam küsimus

⁷⁸ 162: Kirjaoskamatu perekoolis, 150: Tähenärijad perekoolis

⁷⁹ 15: No näidake siis oma lapsi NEXT'i riietega

⁸⁰ 4: Kas keegi teist on nõ. kuulsus?

⁸¹ Mõeldud on nii anonüümse vestluse üks aste madalamat taset – vestluses ei kasutata tavapäraseid kasutajanimisid, vaid punkte, komasid vms.

peegeldavad siiski suhtumist, mida vestlusringis osalejad esindavad.

John R. Suler (1996b, 1996c) väidab, et internet annab võimaluse elada välja alateadlikult nii positiivseid kui negatiivseid tundeid. Seega ei pruugi kommenteerijad endale aru anda, et läbi ootamatu loomusega vestluse avalduvad teinekord nende isiksuse erinevad tahud. Samuti märgib ta, et erinevates interneti kanalites väljendavad inimesed end erinevalt. Selline diferentseeritus tuleb ilmekalt välja ka Perekoolist, kus sõltuvalt teemast ollakse kas abivalmid ja sõbralikud või pahatahtlikud ja kriitilised. Sama kehtib ka erinevate foorumite kohta. Reeglina üksteisesse heatahtlikult suhtuvad *Beebi* foorumi püskikasutajad käituvad *Pereelu* foorumis kardinaalselt vastupidiselt. Viidata võib siin jällegi identiteedi hierarhilisele olemusele – ema identiteedi tõrjub kõrvale end Perekoolis anonüümselt välja elamas käiva naise identiteet, kuna „identiteedi hierarhiat korrigeeritakse isikliku emotsionaalse seotuse ja emotsioonidest genereeritud teadvuse seisundite mõjul” (Barkalaja 2007).

Perekoolis on levinud arvamus, et vestlusringis püütakse ennast anonüümselt välja elada. Samas on kummaline, kui seda otseselt küsimusele: *Elad negatiivset välja perekoolis?*⁸² vastates ei tunnista või siis ründajad sellele ei reageeri. Samas on järgnevates näidetes⁸³ just aktuaalne see, mille kohta eelmises küsiti. Tundub, et aeg-ajalt tõstatatakse meelega selline teema, mis peaks tekitama palju vastukaja ja veelgi kinnitama enamasti teemaalgataja poolt esitatud väidet, et Perekoolis olijatel pole oma ajaga midagi peale hakata ja nad on ebaintelligentsed, sest argumenteeritud arutelu selline teemaalgatus reeglina ei produtseeri.

Samas avaldub Perekooli kasutajate vahel, kes on endast kindla kuvandi loonud, ka meie-tunne. Nad tahavad üksteisega paremini tuttavaks saada ja teada, milline keegi välja näeb. Samuti korraldavad erinevaid kokkutulekuid. Soovile tutvuda viitavad ka teemaalgatused, kus kutsutakse üles näitama oma pilte⁸⁴, et teada saada, kellega suheldakse. Kuigi ka selle teema all arutletakse fotodel olevaid emasid ilusaiks kiites, et ilmselt vähem atraktiivsed naised ei julgenud oma pilte välja panna.

Samuti annab tunnistust omavahelise sideme loomiskatses ja kaasvestlejate tunnustamisest see, et teadaolevalt on paaril juhul algatatud teemasid, mille eesmärgiks on olnud nimetada ära

---

⁸² 143: Elad negatiivset välja perekoolis?

⁸³ 144: Siin perekoolis on palju..., 145: Kallid lapsevanemad kes veedate oma aega perekoolis, 147: Õelatele mammadele siin perekoolis

⁸⁴ 151: Perekoolikad

inimesed, kes oma kommentaaride või esinemissagedusega on teistele silma jäänud.⁸⁵ Sama teema all jagatakse ka komplimente ja tänatakse neid osavõtliku suhtumise eest. Meie-tunde ja üksteisest hoolimise kohapealt võib ära märkida ka ühe kurva juhtumi – peale seda, kui üks kasutaja teatas, et tema väike laps on surnud, sai ta rohkete kaastundeavalduste osaliseks.⁸⁶

Perekooli kasutajaisse kui gruppi suhtutakse üleolekuga, kuid erinevaid indiviide selle sees ikkagi respektieritakse ja koguni peetakse autoriteetideks. Üheks põhjuseks on kindlasti see, et agressioon ja naiivsed küsimused on tavaliselt esitatud suvaliste nimede alt, mis tekitab olukorra, kus näiteks samas vestluses nõ *normaalset* juttu rääkiv inimene esineb oma nime all, mis seega tõstab tema kui indiviidi autoriteeti ja kinnistab ta profiili veelgi. Seevastu agressoreid ja nende arvu pole võimalik tuvastada ning samuti pole mingit põhjust arvata, et tavakasutajad agressiooniga ei tegeleks. Haruldased pole ka juhud, kus mingi terava teema tõstatanud isik argumenteerib mitmete nimede alt, mis jätab pealiskaudsel lugemisel mulje, et kuritahtlikke inimesi on rohkem.

Leian ka, et ennast ja oma arvamusi avaldanud inimesed ei jää enam suhtluses lõpuni ausaks, mis tingib ka anonüümsete arvamuste osakaalu. Kuna ollakse oma mina teistele avaldanud ja püütakse head reputatsiooni hoida, siis avaldatakse oma tõelisi mõtteid teiste nimede alt. Üheks põhjuseks on siinkohal kindlasti ka soov kedagi mitte solvata, sest vestluses, kus pole võimalik kasutada keha keelt ega muud tavapärast, omavad opositsioonilised väljaütlemised suuremat kaalu. Seega võib veendunult väita, et kui keegi avaldab arvamust Perekooli aktiivsete kasutajate olemuse kohta, on arvaja ise suure tõenäosusega selle grupi enese seest. Negatiivseid seisukohti Perekooli kasutajate kohta esitavad reeglina inimesed, kes soovivad teisi ärritada ning kuna negatiivne hinnang on Perekoolis tavaliselt ainuke hinnang, siis pööratakse sellele liigselt tähelepanu. Teemaalgatusi, kus keegi oleks tõstnud esile foorumis olevat gruppi positiivsest küljest leidub haruharva ja ka sel juhul võib skeptilisem lugeja kahtlustada, kas tegu pole mitte irooniaga.⁸⁷

---

⁸⁵ 184: Nimetage esimesed pähetulevad perekoolikad, 185: 5 perekoolikat

⁸⁶ 223: Tänud neile kes toeks on ja oli

⁸⁷ 155: Perekoolis käivad nii toredad ja head emad!

2.4. Fiktiivne eneseloomine Perekoolis

2.4.1. Birgith ja Kalla

Anonüümsuse tõttu pole Perekooli keskkond ja kasutajad kaitstud sugugi ka võimalike kuritahtlike naljade eest, kuna tegelikult ei tea keegi, kas ühe või teise kasutajanime taga olev inimene on päriselt ka selline nagu ta ennast kirjeldab või kui kardinaalselt enesepresentatsioon reaalsusest erineb. Järgnevast kahest näitest esimene – Birgithi ja Kalla lugu – on küll pigem meelelahutuslik ja üldsegi mitte pahatahtlik, kuigi sellele oli ka palju negatiivseid reageeringuid.

Birgithi juhtum sai alguse hetkest mil *Lapse ootamise* foorumis hakkasid ilmuma *Birgithi ja Kalla lood*, nagu neid kasutajate seas kutsuma hakati. Need ilmusid regulaarselt 29 nädalat – 07.05. 2004 kuni 31.12. 2004.⁸⁸ Birgith (paljud lugejad taipasid alles paar nädalat hiljem, et tegu on väljamõeldud tegelaskujuga) saades teada oma rasedusest, hakkas juba selle esimesel nädalal suure õhinaga jagama foorumis oma rööme ja muresid.⁸⁹ Kirjutades oma jutud naiivselt ja vulgaarset sõnavara kasutades,⁹⁰ võitis ta kiiresti nii pooldajaid kui vastaseid. Igal juhul oodati tema uusi teemasid sama suure huviga, kui loodeti tüütust foorumi risustajast vabaneda.

Birgithi populaarsuse fenomeniks võib pidada kindlasti seda, et ta rääkis võimendatult teemadel, mis olid (ja on) foorumis suhteliselt levinud ja mille kohta küsimine sageli nädalast nädalasse kordus. Siia kuuluvad teemad kas ollakse või mitte rase, mida tähendab mõni termin, mida ei tohi/tohib rase teha jne. Samuti esitas Birgith suvalisi küsimusi või rääkis oma isiklikest tegemistest. Tema lugude alguses oli osal kasutajaist kindel mõte teda foorumist eemaldada lasta, kuid saades enamuse lemmikuks ei läinud taoline idee Birgithi puhul enam läbi. Tema lugudele järgnevad kommentaarid jagunesid enamjaolt kaheks – positiivseteks ja negatiivseteks arvamusalaldusteks. Kolmas grupp kommenteerijaid läks see-eest mänguga kaasa ning nad püüdsid omaltpoolt Birgithi küsimustele lahendusi pakkuda.

Vahepeal tekitas foorumis segadust üks või mitu vale-Birgithitit, kes samuti proovisid oma jutustamisoskust. Paralleelselt koos Birgithi kirjutatud lugudega hakkas Kallast ja Birgithist lugusid avaldama Muinasjutuvestja. Muinasjutuvestja lugudele ei järgnenud sellist

---

⁸⁸ Vt. Lisa 4: Birgith

⁸⁹ 187: Raske küsimus?????

⁹⁰ 188: Tegime eile kallaga ise UHHAAd, 189: Mul tuli eile limakork vist ära, 190: Kalla magab, 191: Selle aasta Jaanid seljataga, 192: Kalla tahtis teha mulle keisrilõike.

kommentaaride hulka kui Birgithi omadele. Üks asjaolu oli kindlasti see, et Birgith suhtles inimestega vahetult ja tihtilugu küsis neilt midagi, kuid Muinasjutuvestja edastas vaid rohkem või vähem tuntud anekdoote, kus enamasti olid tegelaste nimed Kalla ja Birgithi omadega asendatud.⁹¹ Sageli oli tema loole vaid mõni üksik kommentaar, kui sedagi. Seega pole sugugi ime, et tema debüüt jäi Perekoolis nii lühikeseks – 10.06.-28.09. 2004.⁹²

Aja möödudes hakkas lugeja ilmselt Birgithi lugudega harjuma ning seetõttu ei tekitanud need enam sellist elevust nagu varem, seega ei saanud kirjutaja ilmselt loodetud tähelepanu. Ka jäid viimaks jäävad lugude intervallid pikemaks ning vana-aasta õhtul jättis ta oma lugejatega hüvasti.⁹³

2.4.2. Verbatim

Teine juhtum võttis alles hiljem negatiivsed mõõtmed, kui selgus, et Verbatimi nime taha varjunud naine ei olnudki kolmikuid sünnitanud, nagu ta foorumis teatas, sest 11.06.-11.11. 2004 elasid pea kõik Perekooli lugejad ja Delfi naistelehe andmetel ka inimesed, kes muidu Perekooli ei loe, kaasa Verbatimi kasutajanime taha varjuva naisterahva rasedusele, kes teatas, et ootab kolmikuid ja hiljem esines kolme tüdruku – Kersti, Tuuli ja Getteri emana. Peale sünnitust äratas kahtlust vaid tõsiasi, et kolmikute ei rääkinud mitte ükski meediakanal ja see ei kajastunud isegi statistikas, rääkimata haiglast, kus kolmikud olevat sündinud. Asja uurima asunud Delfi ajakirjanikule antud intervjuus *Naine valetas ennast kolmikute emaks* (Mere 2004), kus kolmikute väidetav ema esines varjunime Katre all, väitis ta endiselt, et tal on kolmikud, kellest ta rääkis ja esitas isegi, varem ka Perekoolis figureerinud, laste sünnikaalud ja -kellaajad. Anonüümsust vajas ta enda väitel seetõttu, et oli tähelepanust väsinud, mis oli teda tänu silmapaistvatele olümpiaadi-tulemustele saatnud juba kooliajast saati. Kolmikute mittekajastumist statistikas põhjendas ta nende sünni hilise registreerimisega. Üldsõnaliselt kirjeldas Katre isegi, kuidas on olla kolmikute ema, kuidas on korraldatud elu-olu, milline on laste päevaplaan ja kes neid abistab. Valetamist eitas Katre järjekindlalt hetkeni, kuni teatas, et see oli eksperiment, et välja uurida, kui kaugele on võimalik sellise valega minna ja kuna see tema meelest kedagi ei kahjustanud, siis ei näinud ta oma tegevuses midagi halba.

---

⁹¹ 196: Natuke nalja, 197: Kalla ja Birgithi lood, 198: Kalla ja Birgithi lood

⁹² Vt Lisa 4: Muinasjutuvestja Kalla ja Birgithi lood.

⁹³ 202: Uus aasta läkitus

Verbatim⁹⁴ liitus Perekooliga oma fiktiivse raseduse 18. nädalal. Nii *Lapse ootamise* kui *Mitmikute* foorumisse ilmus temalt ühesugune teade, et ta ootab kolmikuid, millele järgnesid tavapärased õnnesoovid.⁹⁵ Järgnevalt näitas ta foorumites pilte oma suurest kõhust⁹⁶ ning andis teada, et lapsed on tüdrukud ja ühemunarakukolmikud.⁹⁷ Ilmselt ei tekitanud kelleski kahtlust ka tõik, et Verbatim ei soovinud foorumis isegi tungiva nõudmise peale näidata ultraheli pilti oma rasedusest, vaid teatas, et *see on tema abikaasa rahakoti vahel ja sealt seda kätte ei saa*.

Ilmselt tekitas alles tagantjäreli mõningast kahtlust fakt, et Verbatim soovis aeg-ajalt rohkem tähelepanu, kui ta seda sai. Nii ei jätnud ta kunagi mainimata, et saab kolmikud. Seda ka teema puhul, kus räägiti hoopiski kaksikutest, samuti oli ta kasutajanimi *Verbatim(kolmikutega)*.

Suvel ei võtnud Verbatim eriti sõna ja seega tunti foorumis huvi, kuhu ta kadunud on. Pärimisele vastas ta, et viibib maal ja kõik on korras. Nagu selle kinnituseks kirjutas ta mõne aja pärast suhteliselt sisutühja kirja sellest, kuidas ta maal puhkab ja suurt midagi ei tee.⁹⁸ Veidi hiljem, nagu huviliste rahustamiseks näitas ta jällegi pilte oma kõhust.⁹⁹ Seejärel jõudis ta veel kahes teemaalgatuses mainida, et *on igav ja enam ei jõua ta nii suure kõhuga olla*,¹⁰⁰ kui juba järgmiseks olidki Verbatimil kolmikud sündinud. 10.10. 2004 kirjutas ta ülevaate sünnitusest, milles kirjeldas keisrilõikega sünnitust¹⁰¹ ja haiglas olemist.¹⁰² Loomulikult järgnesid sellele jälle kõigi kaasaelajate ülevoolavad õnnesoovid, kuna Verbatim kirjeldas nii elavalt oma *kolme väikest nõbinina issi kaisus magamas*. Järgmisena kirjutas Verbatim foorumisse 2 nädalat hiljem, kirjeldades vaid napisõnaliselt laste kasvamist¹⁰³. Kuna kommentaarides tunti huvi, millal laste pilte näeb, siis panigi Verbatim foorumisse üles kolmikute pildid.¹⁰⁴ Tõde tuli ilmsiks tänu *Delfi Naistelehele* 11.11. 2004 ning Perekoolis ilmus seejärel teema pealkirjaga *Libakolmikud*.¹⁰⁵

---

⁹⁴ Vt. Lisa 4: Verbatim

⁹⁵ 203: Liitun teiega :)

⁹⁶ 204: Kolmikutega kõht

⁹⁷ 205: Laste sugu teada

⁹⁸ 211: Niisama:)

⁹⁹ 212: Nonii...:)

¹⁰⁰ 213: Juuuuuuuubbbbe igav, 214: Enam ei jõua

¹⁰¹ Vt. sissejuhatuses terminite seletust.

¹⁰² 215: Suuuuuuuuuur tere!:)

¹⁰³ 216: :):

¹⁰⁴ Hiljem selgus, et selleks kleepis ta kokku ühe kaksikute ja ühe üksiku lapse foto.

¹⁰⁵ 193: Libakolmikud

Tõe ilmsikstulek tekitas Perekoolis palju segadust, sest enamus inimesi suhtus sellesse, kui isiklikku peettasaamisse. Teine äärmus aga leidis, et anonüümses foorumis midagi sada protsenti tõe pähe võtta on väga naiivne. 31.12. 2004 tuli Verbatimilt foorumisse kiri pealkirjaga *Sorry*¹⁰⁶, kus ta tunnistas üles, et tal ei ole kolmikuid ning et ta on esinenud foorumis mitme teise inimese nime all ja pannud üles internetist leitud kaksikute pilte.

Järgnevate teemade põhjal võib väita, et usaldus foorumi vastu oli kadunud. Kõiki, kes tulid välja tunnistusega, et ootavad kaksikuid või kolmikuid kahtlustati petmises, neisse suhtuti üldise halvaksapanuga ning iga kommentaari taga arvati olevat Verbatim.¹⁰⁷ Eriti sai sellise kohtlemise osaliseks kasutajanime Liisu omanik¹⁰⁸, kes tunnistas, et ootab ka kolmikuid, kuid Verbatimi pettuse poolt umbusklikuks muutunud inimesed suhtusid sellesse põhjendatud kahtlusega või koguni varjamatu õelusega. Samas paneb imestama see, et paljud inimesed soovisid talle ka õnne, kuid siiski domineeris arutelu teemal, kas see ikka on õige, mida Liisu, pärisnimega Anneli kirjutab. Ja selgus, et kahtlejatel oligi õigus, sest edaspidi polnud midagi kuulda ei Liisust ega ka ta kolmikutest.

2.4.3. Kokkuvõtteks

Nende kahe juhtumi struktuur on mõneski mõttes sarnane. Oma ilmunisega foorumisse ei jäta ei Birgith ega ka Verbatim kedagi külmaks. Seega mõlemad teemad kütavad kohe alguses kirgi ja tekitavad kaasaalamist. Ilmselt kannustab neid mõlemaid tagant soov saada tähelepanu ja tekitada diskussiooni, millele viitab regulaarne aruandmine oma käekäigust, kajastudes erinevates teemaalgatustes. Samuti on mõlemal juhul tegu fiktiivse juhtumiga, ent esimest pehjat eristab teisest see, et libateema on selgesti äratuntav ja selle kirjutaja eesmärk pole mitte tekitada segadust, vaid meelt lahutada.

Verbatimi juhtum tekitab ainult positiivseid emotsioone, samas kui Birgithi puhul on umbes pooled seisukohad tema suhtes negatiivselt kui mitte suisa vaenulikult meelestatud, kuigi paradoksaalsel kombel muutub esialgne seis vastupidiseks – tegelikult ei peta Birgith oma naljadega kedagi, vaid pigem püüab kas siis teadlikult või mitte, välja tuua foorumis esinevate küsimuste naiivsust ja päevast-päeva kordumist. Seda mõtet toetab ilmekalt ka järgmine arvamusalaldus.

---

¹⁰⁶ 217: Sorry

¹⁰⁷ 218: „Mitmikud” = farss ja halb nali????

¹⁰⁸ 220: `Kolmikud :-)!!!, 219: Õelad olete:-(-

Aga Kaitsu, miks see Sind solvab? Tegelikult on kõik need Birgiti käsitletud teemad siin päevast-päeva üleval (st rasedumise foorumist ka) – „kas test võis valetada?“, „Tegin juba 3 testi“, „Kas seksida võib?“, „Kas juba liigutused“, „Millal liigutused?“, „Tundsin mingit liigutust, kas juba...?“, „Olen UHst sõltuvuses?“, „Kas 5.nädalal juba näeb UHs?“ etc. etc. Kui neid teemasid võimendada ongi tulemuseks seesama Birgithi jutt. Parodeerimine ongi ju liik huumorit. See ei pea olema iga inimese maitse, aga solvavat ei tohiks seal ju ka midagi olla. Vähemalt pahatahtlikku muljet pole Birgith jätnud ju.¹⁰⁹

Birgithi fenomeniks võib pidada kahtlemata tema naljakaid lähenemisi ja lahendusi nii tõsisele teemale kui lapseootajate jaoks on rasedus ning teisalt paljude tabude rikkumist ja avalikult rääkimist intiimsetel teemadel, nende toomist avalikkusesse ning muutmist osaks oma verbaalsest *performance*'ist ja näilikust enesepaljastusest. Nagu võib lugeda Birgithi teemade kommentaaridest, mõjub taoline nali kohati inimestele värskendavalt ja seega saab kirjutaja siit uut indu juurde, kui teda esile tõstetakse ja tema kirjutistele edu soovitakse. Paljud foorumi kasutajad mainivad, et on oodanud Birgithi tõttu pikisilmi uue tööädala algust, et saaks jällegi tema lugudele kaasa elada. Samas ei ole tema lugude kommentaaridest kadunud ka sellised mõtted, et tegu on haige inimesega ja tema käitumist ei peaks kiitmisega veel rohkem esile kutsuma.

Birgithi ja Verbatimi puhul võib esile tuua soovi etendada kedagi teist. Samas teeb Birgith seda nii, et see ei haava otseselt kedagi, ent Verbatimi identiteedi muutus on selgelt kuritahtlik. Nende juhtumite juures on üheks sarnasuseks ka see, et peale esimest õhinat ei jätku kummalgi enam tahtmist ja huvi oma lugu nii intensiivselt edasi kirjutada. Ent kui Birgith võis selle pooleli jätta, sest varem või hiljem mõistsid kõik, et tegu on ikkagi naljaga, siis Verbatim, kelle rasedus liikus fataalse kiirusega sünnituse tähtaja suunas ei saanud enam protsessi peatada, vaid „sünnitas“ kolmikud ja pani koguni nende pildid foorumisse. Analüüsides juhtunud distantsilt võib muidugi oletada, et Verbatim oleks ilmselt rohkem kirjutanud, kui tema rasedus ja kolmikute süünd oleks olnud reaalsed. Seda on tunnistanud ka teised Perekooli kasutajad, et nad oleksid Verbatimi asemel olnud ebakindlamad ja rohkem teiste arvamust küsinud, mitte tundunud nii muretud.

Seega võib väita, et oma anonüümsuse tõttu on Perekool kergesti haavatav ning võimalikule kuritegelikule rünnakule hea sihtmärk ja keskkond. Et pettusele reageeritakse nii valuliselt näitab, et enamik inimesi on siiski oma teemades siirad. Mõlemast näitest selgus, et anonüümses keskkonnas võib üks pettus tekitada kohe järgmise. Nii juhtus peale Verbatimi paljastamist, kui foorumisse hakkasid järjest tekkima uued teemad kolmikute ootamise kohta. Osa neist olid selgesti äratuntavad libateemad, ent näiteks eelpool mainitud Liisu teema oli küllaltki usutav. Samuti esines mõni aeg foorumis koos õige Birgithiga ka vale-Birgithid.

---

¹⁰⁹ 188: tegime eile kallaga ise UHHAAd

2.5. Enesepresentatsiooni analüüs ühe Perekooli kasutaja näitel

2.5.1. Rr-i enesekuvand

Kolmandana analüüsin eneseloomist ja selle vastuvõttu ühe Perekooli kasutaja näitel, kes olles foorumi aktiivne kasutaja mitmeid aastaid, on loonud endast mitmetahulise kuvandi. Oma kasutajanimesisid on analüüsitav isik muutnud mitmel korral – algselt oli ta *Muska*, siis *rr*, mis tähendas *reibas rase*, viimasel ajal esineb ta nimega *Emand kaseladvas*. Rr on regulaarne sõnavõtja *Lapse ootamise* ja *Sünnituse* foorumites, olles tuline aktiivsünnituse, sealhulgas ka kodussünnituse propageeriija ning vastavasisuliste kursuste läbiviija. Oma sõnavõttudes ei tee ta saladust ei oma isikust, tegevusalast ega perekonnast. Samuti on ta kirjeldanud foorumis oma laste sünnilugusid.

Rr-i isik on tema vastuolulisuse ja provotseerivate sõnavõttude tõttu foorumis sageli esilekerkiv jututeema. Huvi tema vastu on suur, mida tõestavad ka teemaalgatused, kus küsitakse, et kellega on reaalses elus tegemist.¹¹⁰ Vastuseid on sellistele küsimustele tavaliselt seinast-seina – negatiivsed arvamused vahelduvad tunnustamise ja kiitmisega. Rr on ka ise korduvalt sõna võtnud teemades, mis teda puudutavad, ja seega diskussiooni tagant õhutanud, mis viitab ta kõrgenenud tähelepanuvajadusele. Oma kommentaarides on ta öelnud, et on tõetsingul, mis peaks viitama tema soovile mõista sünnitust kui protsessi sügavuti:

Sellest ajast alates olen mina kaevunud nigu mutt mulla sisse sünnituse-teemasse. ikka TÕE terakeste järele; Mind huvitab objektiivne tõde ja mina otsin seda.¹¹¹

rr: Kas ma olen öeld, et ma olen looduslaps. Ma vana naine, kes sööb shokolaadi, joob õlutit ja loeb „Kroonikat”. Ma olen seene/kalalaps nagu öeldud.¹¹²

2.5.2. Rr-i kommentaaride iseloomust

Oma sõnavõttudes püüab rr rõhutada peamiselt aktiivsünnituse ja kodussünnituse tähtsust ning väljendab selgelt meditsiinivaenulikkust. Tema peamine seisukoht on, et raseduse ja sünnitusega seoses pole arstidega mõtet koostööd teha, sest viimased püüavad võimalikult palju sekkuda sünnituse käiku ja seega ei ole see ühest küljest enam loomulik ja teisalt segab sünnitajal keskendumast. Püüdes aktiivsünnitust kui ainsat sünnitamisviisi propageerida, on tema sõnavõttud erineva värvinguga – südamlikkusest kuni solvamiseni. Seega üheltpoolt püüab ta

---

¹¹⁰ 303: Kes nad on?, 304: Kes on rr?, 311: rr oli siin kunagi muska?

¹¹¹ 241: dr thomas verny' kaks seadust sünnituse kohta

¹¹² 280: loomulik e. perversne?

foorumis küsijaid aidata, olles välja öelnud, et „soovib aidata neid, kes end ise aidata tahavad”. Teisalt on ta peamine provotseerija ja teravuste algataja. Oma kommentaarides on ta teinekord nii varjamatult labane kui ka iroonilis-sarkastiline, püüdes oma sõnade kohaselt niiviisi inimesi mõtleva panna. Samas võib ta osaleda ka näiteks sünnitusmajade kohta vanasõnade väljamõtlemises¹¹³ või foorumisse naljade või luuletuste kirjutamises.¹¹⁴ Et tema kommentaaridel peale ilmse tähelepanuvajaduse puudub sügavam mõte, näitab selgelt järgnev näide:

Teema pärl rr-a.i.p.elt: „Ükski naine ei oma selliseid kogemusi kui saab arst ühe päevaga.” See on hästi öeldud. Väga hästi. Paneb mõtleva. Ja ühtlasi kannustab. Leidma arsti, kes sai minu kogemused. Ja me kohtume ja lendame Eesti kohal ringi nagu bätmän ja robin. Tema on muidugi bätmän, hierarhiat mina tunnen.¹¹⁵

Seega kohati liiga jäigana, rääkides endale sageli vastu ja algatades meelega provokatiivseid teemasid, tekitab ta teistes vastakaid arvamusi ning peletab aktiivsünnituse kui *usulahu* juurest eemale ka neid, kes oleks muidu oma sõnade kohaselt sellest huvitatud. Teemade puhul, kus tekib vastandus aktiivsünnituse põhimõtete ja meditsiini seisukohtade vahel, väljendab ta end selleks liiga teravalt.

klaabu ütles: „Kui naine tuleb sünnitama ja ta ei usalda personali, ka siis läheb sünnitus hukka.” noo, naised. kellel on sünnitus seepärast p...sse läinud (ise lõhki, valust hullunud, verejooksust nõrkenud, laps hingamisvõimetuna sündinud, mõne luu murdnud vm.), et ta õigel hetkel ei usaldanud personali (arsti, ämmakat, sanitari, katlakütjat kedaiganes peale enda)?¹¹⁶

Ühel juhul algatab rr avaliku diskussiooni sünnituse üle,¹¹⁷ mille juures ta on tugiisikuna viibinud. Sünnituse esitab ta näitena sellest, kuidas haiglapersonal *rikkus ära täiesti tavalise sünnituse* ja muutis selle sünnituseks, kus *arstil oli vaja pidevalt sekkuda*. Peale rr-i võtavad sellest arutelust osa ka sünnitusel viibinud arst ja sünnitaja. Vestluses kasutab rr nii hirmutamiskui ka solvamistaktikat, süüdistades arsti kuritahtlikkuses. Vaenulikku suhtumist kajab vastu pea igast rr-i repliigist ja nõnda esitabki arst küsimuse: *Miks te mind isiklikult vihkate?* Kogu teema jooksul ei selgu lugejatele, mis päriselt juhtus ega rr-i kirjutamise motiiv, sest ta keeldub arsti palvest vestelda silmast-silma. Kogu teema on verbaalne lahing, mille lõppedes pole kummagi osapoole ega lugejate jaoks midagi muutunud, kinnistunud on ainult tõsiasi, et rr-ga diskuteerimine on närvesööv ja et kompromissi pole võimalik saavutada.

---

¹¹³ 307: Vanasõnu sünnitusmajadest.

¹¹⁴ 277: aktiivsünnitus?, 250: tõeliselt mõistliku, mõõduka ja tasakaaluka raseda välimääraja

¹¹⁵ 280: loomulik e. perversne?

¹¹⁶ 291: Klaabu ütles...

¹¹⁷ Samas.

2.5.3. Rr-i sõnavõttude retseptsioon

Teiste kasutajate suhtumine rr-i erineb inimeseti ja väärtushinnanguti, kuna ta on oma käitumisega ära teeninud kaaskirjutajate viha ja kõigutanud sellega oma positsiooni tõsiseltvõetava arvamuslimidrina. Inimesi, kes teadlikult või alateadlikult püüavad temaga ühel meelel olla, nimetatakse rr-i *jüngriteks* või *fännideks* ning neid püütakse igati naeruvääristada. Suhtumist rr-i mõjutab ka hirm sattuda ta ironia ohvriks. Sellist käitumist tundub ajendavat see, et sünnituse foorumis kujundatakse suhtutamist naistesse nende sünnitus(t)e ja sellega seotud sõnavõttude järgi. Negatiivsetes kommentaarides tituleeritakse rr-i *elukutseliseks sünnitajaks, kes käib end foorumis välja elamas* ning kes „*Liivamäe-koolkonnast*” *usaldusväärset mainet ei loo*. Samuti kirjeldatakse teda kui inimest, kes *tahab tähelepanu ja käib foorumis igavusest kirgi üles kütmas*. Tema tegevusega seoses tuuakse peamisena välja, et tema „*püha ürituse*” vastu puudub paljudel just rr-i *solvamise ja ironitsemise tõttu sümpaatiat ja usaldust ning ta võib olla rasedatele isegi oma fanaatilisusega eluohtlik*. Inimesi, kes temasse neutraalselt suhtusid, peaaegu ei olegi. Kasutajanime rr on hakatud muutma, küll rraipeks, küll räigeeks rappijaks.¹¹⁸

No see on küll liig! Kurat, rr, mida sa ülbtsed! Mida sa ootad, et kõik põlvili maas sind kummardaksid või?¹¹⁹

Pille Vengerfeldt (2001) kirjutab, et võim märgib, milline inimene on ja millisel positsioonil ta grupis asub. Kui võim poleks represseeriv ega annaks hinnanguid, ei järgiks seda keegi. Ta jagab inimesed kaheks – need, kel on võim, ja need, kel seda pole. Viimased peavad esimesi reeglina targemateks ja autoriteetseteks. Vengerfeldt toob välja ka klassikalise liigituse,¹²⁰ mis jagab liidrid grupiprotsessis kolmeks tüübiks: autokraatlik, demokraatlik ja märkamatu (*laissez-faire*) liider. Autokraatlik piiritleb kogu grupi poliitika, demokraatlik liider laseb grupi liikmeil ise otsustada ning edastab mitte isiklikku, vaid objektiivset kiitust ja kriitikat. Märkamatu liider loobub vabatahtlikult oma rollist ja laseb teistel selle üle võtta. Rr kuulub esimesse tüüpi, kes kujundab aktiivsünnitusega seotud seisukohti ja kritiseerib inimesi, lähtudes isiklikust sümpaatiast. Sealjuures on temas demokraatliku liidri jooni, sest muuhulgas väljendab ta seisukohta lasta teistel otsustada isegi siis, kui see pole tema meelest õige otsus. Aktiivsünnitajate seas suhtutakse temasse kahlemata kui autoriteeti. Rr-i poole pöördutakse erinevate küsimustega alates sünnitust ja rasedust puudutavast, lõpetades palvetega analüüsida mõnda sünnituslugu ning anda hinnang, mida tegi sünnitaja valesti, et sünnitus just nii kulges.

---

¹¹⁸ 280: loomulik e. perversne?

¹¹⁹ 304: Kes on rr?

¹²⁰ Kogumikust „Human Communication: Theory and Research” (Ed. by Gordon L. Dahnke & Glen W. Clatterbuck)

Patricia Wallace (2002: 147) kinnitab, et kuulsus, mis teenitakse internetis, suurendab usutavust. Usutavuse mõistele ja selle rollile pühendunud uurimustest tuleb välja kaks olulist tegurit – kogemus ja usaldusväärsus. Inimesi veenab suurema tõenäosusega sõnum, mille on edastanud keegi, kes paistab olevat ekspert ja keda arvamuste kohaselt võib usaldada. Kahtlemata peetakse rr-i paljude poolt tema teadmiste tõttu inimeseks, kes püüab heast südamest naisi aidata ning neid oma keha ja lapse heaolust mõtleva panna. Seetõttu saab ta aeg-ajalt ka positiivse tagasiside osaliseks, kus kirjutajad toovad välja oma kogemusi sünnitusel, mis on positiivsed just tänu rr-i kommentaaridele ja nõuannetele.

rr, olen hakanud austama sinu teadmisi ja valmisolekut neid jagada! ja usun, et mõttel on suur vägi. aga ma kardan, et veidi jääk on aina väita, et vaid naine ise mõtleb-kujundab endale sünnituse. minu nõrgukest vaimu on sinu selline mõttekäik hakanud negatiivselt painama...¹²¹

Minul ei ole veel lapsi (lähiajal ei plaani ka, aga kunagi ehk ikka). Kui umbes poolteist aastat tagasi hakkasin Perekooli lugejaks, ei teadnud ma sünnitusest muud kui filmidest nähtu. Olin veendunud, et sünnitusel kasutan niipalju meditsiinilist abi kui vähegi võimalik – ktg, epiduraal, naerugaas ja kõikvõimalikud muud vidinad. Oleksin läinud sünnitama suhtumisega, et võtke see titt nüüd minust välja. Olen kogu Perekoolis veedetud aja lugenud muuhulgas ka rr sõnavõtte loomuliku aktiivse sünnituse kohta ja pean ütlema, et minu mõttemaailma ja suhtumist on ta küll kõvasti muutnud. Nüüd tahan ise hakkama saada, ise end aidata. Jah, rr väljendusviis on mõnikord terav või isegi väga terav, aga mulle tundub, et ta tahab naisi lihtsalt üles äratada ja pisut raputada, et nad iseseisvalt mõtlema hakkaksid. Minu meelest propageerib rr elutervet suhtumist ja kainet mõistust. Ja tean veel inimesi, keda rr on mõtlema pannud. Nii et, rr, Sinu pingutused ei ole asjatud. Ole tubli!¹²²

Lampel ja Bhalla (2007) märgivad, et kui inimene räägib oma kogemustest, siis vormivad teised pildi tema virtuaalsest minast – see koosneb nii objektiivsest jutukontekstist kui ka subjektiivsest sümpaatiast, mis on seotud selle tekstiga, mida inimene foorumis esitab. Rr on loonud endast Perekoolis mitmeplaanilise kuvandi. Ühest küljest on ta autoriteet, kelle sõnavõtte oodatakse ja kellelt küsitakse nõu. Ta esindab foorumis üht teatud maailmavaadet ja väärtustab kindlat suhtumist sünnitamisse. Teiseks on ta agressor ja provokaator, kes püüab teadlikult inimesi ärritada. Enda sõnul käitub ta nõnda, et teisi mõtlema panna. Kolmandaks on ta narri positsioonil – osa foorumi kasutajaid naerab tema üle avalikult, kuna rr on oma sõnavõtude tõttu kaotanud tõsiseltvõetavuse. Tema jaoks ei näi olevat oluline, kas ta kommentaarid on alati mõtestatud. Rr võib keset vestlust esineda teemasse mittepuutuva luuletuse või absurdihuumoriga. Tõenäoliselt naeruvääristatakse rr-i hirmust saada ise rünnaku ohvriks, sest üks põhjus tema ründamiseks on kindlasti tema enda agressiooni ennetamine või kättemaks varasemate negatiivsete kommentaaride eest.

---

¹²¹ 241: dr thomas verny' kaks seadust sünnituse kohta

¹²² Samas.

2.5.4. Autoriteedi ja tähelepanu saavutamise viisid

Et olla foorumis nähtav, tuleb sõna võtta. Natilene Bowker on intervjuueerinud kaht naist *Internet Relay Chat* keskkonnast, püüdes välja selgitada nende suhtumist identiteeti, pettusesse, naiseks olemisse, kommunikatsiooni funktsioonidesse jne. Ta märgib, et selles keskkonnas on identiteet näha läbi aktiivse konstrueerimisprotsessi. Oma uurimuses toetub ta diskursiivsele lähenemisele, märkides, et identiteet põhineb sotsiaalse konstruktivismi filosoofial, kus identiteet ja kogemus on mõistetud kui lingvistiline reaalsus. (Bowker 2005: 78-81)

Perekooli foorum sisaldab mitmeid võimalusi luua endast mitmeplaaneline ja isegi vastuoluline pilt. Analüüsidest rr-i enesepresentatsiooni, on selge, et sellist kritiseerimis- ja eneseväljendusstiili võib endale lubada vaid inimene, keda enamik kasutajaid teab. Rr-i populaarsus tuleneb tema staatusest, mis põhineb teadmistel ja kogemustel. Jagatavatele nõuannetega eristub ta teistest, madalama staatusega foorumikasutajatest. See võimaldab rr-il käituda liidrina ning kontrollida grupis valitsevaid seisukohti ja vaateid, samuti esineda väljakutsuvalt. Tema populaarsust toetavad ka negatiivsed kommentaarid, sest olgugi paljude silmis radikaalsete vahenditega, võitleb ta siiski ühe grupi silmis aktsepteeritud loomuliku sünnituse eest. Tagasisidekriitika lisab nii talle kui ka tema toetajatele uut indu oma maailmavaadet ja väärtusi levitada. Saavutatud autoriteedi roll annab rr-le võimaluse tõstatada erinevaid provokatiivseid teemasid ning lubada endale teiste solvamist ja arrogantsust. Tema julgus ja enesekindlus vastata igale küsimusele tõstab jätkuvalt tema autoriteeti kaasvestlejate silmis.

2.6. Avalik ja privaatne

Rasedusest, millest varem ei tavatsetud rääkida ning mille kohta kehtis suur hulk käske ja keelde, on saanud sage kõneaine. Rase, kes oma seisundit avalikult ei eksponeerinud või lausa varjas, võib tänapäeval olla seksisümbol. Viimast nähtust tingib välismaiste kuulsuste rasedana poseerimine fotograafidele. Sama on teinud juba ka mõned tuntud eestlased – näiteks võib tuua tuntud modelli ja seltskonnategelase Beatrice'i ning kirjaniku Kati Murutari. Rasedusest ja sünnitamisest kirjutamine ning rääkimine meedias on muutunud eneseteadliku ja kompleksivaba naise üheks ühiskonna poolt oodatud tunnusjooneks.

Nagu rasedus, oli sünnituski varem selgelt privaatne tegevus, kuna see on seotud isikliku, intiimse ja kehalise sfääriga, mida ei ole sobinud teiste inimestega jagada. Eesti feministliku

kirjandusanalüüsi üks rajajaid Eve Annuk (1996: 107-108) märgib artiklis *Sünnitamisest tekstini* Peeter Sauteri novelli *Kõhuvalu* analüüsid, et avalik ja privaatne sfäär on sugupooltega seotud olnud: mehi on ajalooliselt seostatud avaliku sfääriga ning naist – nagu ka sünnitust – privaatse sfääriga. Naise tahaplaanile jäämise positiivsust ühiskonnas kajastab ka keel, kus väljend *avalik mees* omab positiivset, kuid *avalik naine* selgelt negatiivset tähendust.

Erinevalt kultuurist on sünnitaja juures olnud vähe inimesi ja sündmus ise on aset leidnud varjatud kohas – aidas, saunas –, ent tavaliselt usaldusväärse inimese juuresolekul. Lisaks sellele, et murrang sünnitusabis võimaldab pereliikmetel sünni viibida, on ka selle pildistamine ja filmimine muutunud tavaliseks. Viimastel aastatel on meedias üha rohkem hakatud rääkima sünnitusest kui naise elu loomulikust osast – toogem siinkohal näiteks nii sünnituslugude konkursid või Veebibeebi projekti, mille kulminatsiooniks oli sünnituse näitamine internetis reaalsajas.

Perekooli foorumeis, kus püüeldakse korraga nii anonüümsuse kui täieliku enesepaljastuse poole, on avalikku ja privaatset lahutav piir udune. Ühelt poolt ei varjata oma elu intiimsemat külge käsitlevais sõnavõttudes midagi peale oma nime, teisalt kaitstakse ka oma tavalist kasutajanime kõige diskreetsema info esitamisest. Reeglina siiski paljastatakse oma eludetailid internetifoorumis avameelselt ja kirjeldatakse erinevaid eluseiku rasestumisest kuni perekondlike suheteni. Patricia Wallace (2002) märgib, et kalduvus avaldada arvutile rohkem kui teisele inimesele on internetisuhtluses tähtis tegur, kuna arvutiekraani ees tuntakse ennast anonüümse, kaugel ja füüsiliselt ohustamatuna. Inimesed teisel pool ekraani, keda tegelikult ei tuntagi, näivad lähedasemad kui reaalsed isikud, mistõttu tundub, et neile võib ennast rohkem avada. Arvuti ees võib inimene keskenduda ainult iseendale, oma mõtetele ja tunnetele, mida ta tahab edasi anda. Seega võimaldab internet öelda asju, mida ei tunnistataks samas ruumis viibivale inimesele. (Wallace 2002: 199, 259, 261)

On mõistetav, et sageli soovitakse näha kaasvestleja pilti või huvitatakse mõnest muust isiklikust detailist. Levinud on ka teemad, kus püütakse infot koguda nii kaasvestleja kui tema käitumiste kohta reaalses maailmas. Enamasti pööratakse sellisel juhul tähelepanu isikutele, kes on silmapaistvamad ja tekitavad kaasvestlejais rohkem erinevaid emotsioone. Üheks näiteks võib tuua foorumeis olnud küsitluse – *Kes on kõige alternatiivsem ema Perekoolis teie arvates?*¹²³ –, mille abil püüti välja selgitada kõige *toredam, alternatiivsem* või *ebameeldivam* lapsevanem

---

¹²³ 146,158: Kes on kõige alternatiivsem ema perekoolis teie arvates?

vastajate arvates. Samuti on levinud spekulatsioonid, milliseid nimesid võib mõni isik kasutada. Lahatakse ka avalikult ostu-müügi tagamaid ja kommenteeritakse üksteise eluseiku, mida ollakse varem lugenud.

Regulaarsete küllastajate kõiki sissekandeid lugedes avaneb inimese kohta inforikas profiil, kust saab andmeid nime, välimuse, elukoha, ameti, laste ja abikaasa kohta. See võimaldab kuritegelikke rünnakuid, olgu need siis vaimsed või füüsilised. Viimase mõtte kasuks räägib ka Perekoolis aeg-ajalt aset leidev *nõiajaht*. Meedia uurija Stahl Stenslie (2000) nimetab seda lihaspordiks (ingl. k. *meat sport*): „Virtuaalisiksuste *tõelise* loomuse teadasaamine ja uurimine on osa võrgus kogetavast lihaspordist.” Olles harjunud maskimänguga, püüab enamik võrgukeskkondade küllastajaist teise tõelist sugu kaudselt välja uurida. Ta märgib, et kõige sagedasemad on juhtumid, kui ilus naine osutub keskkoolipoisiks. „Sellise paljastuse fataalseks tagajärjeks on tavaliselt ka vastava fantaasia lõpp – kuid see ei tee asja vähem põnevaks. Hetkeisik elab edasi – paljastatuna, muteerununa või uuenenuna”.

Olen Perekoolis leidnud neli-viis juhtumit, kus on toodud välja erinevate kasutajate päris nimed ja nende isiklikud eludetailid.¹²⁴ Kahel juhul on olnud tegu hoiatusega mitte osta teatud inimeselt kaupa, kuna tegu on petturitega. Avalikustatud on ka ühe kasutaja päris nimi ja muud isiklikud andmed kuni eraeluliste seikadeni välja. Samuti on talitatud ka eelpool näiteks toodud aktiivsunnitaja rr-ga, ainult vahe on selles, et ta ise pole kunagi oma elust ega isikust saladust teinud. Teemad, kus arvustatakse kedagi, keda tuntakse vaid virtuaalreaalsuse vahendusel, on tunduvalt rohkem levinud. Selleks annavad ilmselt tõuke selle inimese kommentaarid või siis foto.

Paljudes portaalides avaldatut ei saa tagasi võtta ja inimesel puudub hiljem enda kirjutatud teksti üle kontroll. Paljudele, kes on oma elust rääkinud, tuleb halva üllatusena, et negatiivses võtmes kommenteeritakse kõike – kommentaare, õigekirja, laste fotosid või sünnituslugu. Sünnitusloo kirjutamisega täidetakse teinekord koguni mitut eesmärki – Perekooli foorumis on sellel nii isiklik kui üldine tähendus. Üheltpoolt antakse foorumi- või päristuttavatele teada, kuidas sünnitus kulges, teisalt jagatakse õpetust ja kogemusi võõrastele. Sünnituslugu kui anonüümne jutt omandab palju suuremad mõõtmed, kui keegi soovib seda mingil põhjusel avalikult

---

¹²⁴ 224: ERIN=KAIRI REBANE, 161: Väga imelik see pipiplika nimega siin perekoolis, 239: Astangumutt, 142: Kes on part?

kommenteerima hakata.

Delfi lugude konkursil on kirjutajate anonüümsus suurem, ent sünnituslugu kui lugu iseenesest omandab olulisema tähtsuse, sest varem pole sellist teemat avalikkuse ette toodud. Viimane tõik tõstatab ka küsimuse, et kas sünnitusest avalikult kirjutamine on ühiskonnas aktsepteeritud. Sealjuures ei arutleta mitte selle üle, kas inimesed on konkursi korraldamiseks valmis, vaid kas sellel osalemine on sobilik tegu. Peamiselt diskuteeritakse, kas sünnituskogemus peaks jääma kogeja enda privaatsfääri, sest paljude arvates madaldab see nii kogemust kui ka kirjutajat ennast, kes jagab oma intiiemsemaid hetki tundmatu lugejaga.

Nähtusena kultuuris on sünnituslood ja sünnitusest rääkimine siiski samm edasi, et purustada vaikust, mis on Eve Annuki (1996: 107) sõnul varem olnud seotud kõigea, mis puudutab reproduktiivsust ja naiselikku intiiemset sfääri. Lood avavad naiste elu siiani varjatud osa – sünnitust, mis on seotud nii kontrolli alt väljuva loomastuva keha, millest rääkimine on olnud tabu, kui ka lapse sünniga, mida on siiani kujutatud üleva ja imelise sündmusena ning mida ei ole avalikult seostatud sünnituse kui protsessiga, mis on pigem inetu kui ilus.

3. SÜNNITUSLOOD INTERNETIS

3.1. Sissejuhatus

Peatükis keskendun kahest eri allikast kogutud sünnituslugudele – Perekooli *Sünnituse* foorumis avaldatud materjalile ja *Delfi Naistelehe* poolt korraldatud sünnituslugude konkursil osalenud lugudele. Perekoolist, kuhu äsja sünnitanud naised on oma kogemuslood teistele lugemiseks ja kommenteerimiseks üles riputanud, olen võtnud vaatluse alla 100 lugu, mis pärinevad aastaist 2003–2004. Delfi Naistelehe poolt 2004–2005 aastatel läbi viidud konkursi raames kogunes kokku 147 võistluslugu (2004 – 53, 2005 – 94).

Peatüki alguses püüan paigutada sünnituslugusid üldisemasse eluloolise jutustamise ja feministlike teooriate konteksti ning seejärel annan ülevaate varasemast sünnituslugude uurimisest. Seejärel püüan lugusid erinevate kategooriate alusel grupeerida ning esitan lugude analüüsi, kus panen peamiselt rõhku nende tekstuaalsele tasandile – seega siis sellele, kuidas kirjutaja jaoks sünnitus välja näeb ja milliseid detaile ta selle juures esile toob. Analüüsivad lood olen jaotanud lähtuvalt kirjeldatud sünnituse ajast kahte gruppi – viimasel kümnendil toimunud sünnituste kirjeldused ja nõukogudeaegsed lood. Esimese grupi olen jaotanud veel omakorda kaheks analüüsides eraldi Perekooli ja Delfi lugusid. Analüüsin ka sõnumeid, mida sünnituslood eneses kannavad ja toon välja erinevate kirjutajate motiivid. Samuti peatun põgusalt sünnituslugudega seotud kommentaaridel.

3.2. Sünnituslood eluloolise jutustamise ja feministliku uurimise taustal

Sünnituslugusid, kui osa inimese **isiklikust narratiivist**, võib vaadelda ka üldisemalt – elulugude kogumise ja kirjutamise valguses. Etnoloog Ene Kõresaar märgib oma doktoriväitekirjas, et elulugude kogumise ja mõtestamisega seonduv sai alguse Eestis 1980-ndate lõpuaastail, kui püüti hakata rõhutama indiviidi mälestusi kui osa isiklikust ja rahvuslikust ajaloo. *Ajaloo tagasiandmine rahvale* sünonüümiks oli *elulugude tagasiandmine inimesele*,

millega kaasnes mälestuste ning elulugude kaalukuse ja usaldusvääruse tuntav tõus avalikkuse jaoks. Ajaloo renovatsiooni protsessis saavutas meetod koguda pärimust avalike üleskutsete abil märkimisväärse ulatuse. Oluliseks sammuks sel teel tuleb lugeda Eesti Muinsuskaitse Seltsi poolt algatatud pärimuse *taastamise* aktsiooni, mis 1988-1992 aastail haaras kaasa paljusid inimesi. Aastal 1996 asutati Ühendus *Eesti elulood*, millel on märkimisväärne osa eestlaste elulugude kogumisel ja analüüsil. (Kõresaar 2004: 41)

Pärimusliku ajaloo uurimissuund eesti folkloristikas ei keskendu kitsamale rahvaluule liigile või teooriale, vaid esitab laiemalt eesmärgi uurida inimeste „vaadet ühiskondlikele, ajaloolistele ja individuaalsetele sündmustele”. (Jaago 2001: 8; Kõresaar 2004: 64) Pärimusliku ajaloo ühe valdkonna – perepärimuse – uurija, Tiiu Jaago liigitab raamatus *See olevat olnud...* sünnipärimuse elukalendriteemaliste juttude hulka, mis kuuluvad jutustamissituatsioonilt oma perioodilisuse tõttu perepärimuse äärealale. Samas märgib ta, et need motiivid on igavesti elulised, mis aitab seda pärimusosa pidevalt taasluua. (Jaago& Jaago: 100-101) Sünnituslugude uurija Lena Marander-Eklund vaatleb sünnitajatega tehtud intervjuusid kui eluloointervjuusid, mis räägivad vaid ühest elu osast (Marander-Eklund 2000b: 198).

Sünnituslugu ei ole küll elulugu, kuid viimasel ajal on hakanud levima elulugude kogumise eeskujul ka erinevate elusündmustega seotud lugude kogumiste üleskutsed. Üheks näiteks on *Delfi Naistelehe* konkurss, mille eesmärgiks on julgustada noori sünnitama ja näidata sünnitust kui loomulikku protsessi, mida pole vaja karta. Juba üleskutse juhendiski soovitatakse mitte kirja panna kuivi fakte ja valude vaheaegu, vaid pigem rääkida enda mõtetest, tunnetest ja leida sünnituse humoorikas poolgi.

Samas võib paigutada sünnituslugusid, nii indiviidi kui grupi kollektiivse kogemuse, selle mõtestamise ja identiteediloomise vahendina ka etnoloogilise mälu-uurimise konteksti. (Kõresaar 2004: 65) Sünnitusel kogetu on aluseks selle põhjal loodava identiteedi kujunemisel, sest hiljem mõtestatakse ja tõlgendatakse nii enda kui ka näiteks oma esivanemate mäletatut. Nagu elulugu, nii ei ole ka sünnituslugu reaalselt elu kajastav tervik, vaid valikuline konstruktsioon sündmustest ja kogemustest. (Kirss 2002: 7-8; Reinvelt 2001: 246)

Elulugusid uurinud Riina Reinvelt märgib, et elulugu kujutab indiviidi enese-esitust, mis peab vastama tema nägemusele iseendast ja sellest kuidas ta soovib, et teised teda näeksid. Seetõttu jäetakse teadlikult välja teatud sündmused, et luua identiteet, mis on jutustajale endale aktsepteeritav. (Reinvelt 2001: 246) Eelneva valguses võib ka sünnituslugusid vaadelda – lugu,

mida kirjutatakse on enese-eesitus, kuhu kuuluvad just need episoodid, mida soovitakse avaldada ja puuduvad detailid, millest peetakse paremaks vaikida. Sama mõtet rõhutab elulugude juures ka kirjandusteadlane Tiina Ann Kirss märkides, et prismad, mille kaudu elukogemus tekstis väljendub, on kirjutaja tõlgendused, hoiakud, hinnangud oma elule, mis hõlmab tema minakontseptsiooni ja sellest tulenevaid vaatepunkte ning jutustajapositsioone (ohver, tunnistaja, kangelane, kelm) (Kirss 2002: 7-8).

3.3. Varasemad uurimused

Lena Marander-Eklund on oma töödes käsitlenud esmasünnitajate kirjeldusi sünnitusest ja selle ootustest. Pöörates peamiselt tähelepanu, kuidas sünnituse füüsiline kogemus on narratiivis väljendatud ja kuidas narratiiv varieerub sõltuvalt sellest, kui palju aega on möödunud sünnitusest. Ta viis läbi intervjuud nelja aasta (1994-1997) vältel Turus ja Parainenis neljateistkümnelt naisega, kelle emakeel on rootsi keel. Sünnitajad leidis ta sünnitushaigla nõustamiskabineti abil. Intervjuud olid anonüümsed ja uurimustes on naistele antud fiktiivsed nimed. Marander-Eklund leiab, et korduvad intervjuud motiveerivad informanti rääkima ja lubavad teha võrdlusi teatud aja tagant. Ta märgib, et intervjuueeritud naised olid koostöölised ning huvitatud raseduse ja sünnitusega seonduvast. Meetodina uurimuse juures on Marander-Eklund kasutanud kvalitatiivset süvaintervjuud, milles ta kasutas peegeldamistehnikat kui viisi omandada teadmise vestluse käigus. (Marander-Eklund 2000b: 198) Teoreetiline lähenemispunkt ja analüütilised vahendid, mis ta uurimuse jaoks valis, olid peamiselt folkloristlikud jututeooriad, mille läbi ta püüdis keskenduda nii kultuurianalüüsile kui sünnitaja eneseväljendusele, muutes keskseks mõiste kehast kui kogemise paigast. Jutu vorm, narratiivi strateegia ja sisu illustreerib järgnevaid loo elemente: sündmused, tegelased, koht, aeg ja hinnang. (Marander-Eklund 2000b: 199)

Kokku intervjuueeris Marander-Eklund esmasünnitajaid kolmel erineval korral, esimene intervjuu toimus üks kuu enne, teine kohe pärast sünnitust ja kolmas aasta hiljem. Seega püüdis ta analüüsida millised on esmasünnitaja ootused sünnitusele ja kuidas need tegelikku sünnitust naise vaatenurgast mõjutavad. Viimaks käsitles ta küsimust, kuidas aasta hiljem näeb sünnitaja oma kogemust distantsilt – millisest vaatepunktist ta seda kirjeldab ja kuidas väärtustab. Seega, millised muutused on toimunud informandis ja seeläbi ka tema räägitud sünnitusloos. (Marander-Eklund 2000a: 420) Marander-Eklund leiab, et erinevused loos on seotud jutustaja positsiooniga loo rääkimise hetkel – nii muutunud elu- kui ka jutustamissituatsiooniga. Seega aja

jooksul, mis jääb kogetu ja jutustamise vahele, on teisenenud sünnitaja suhtumine, mistõttu paljud detailid on muutunud ebaoluliseks ja jutustaja enam neid ei maini. (Marander-Eklund 2000a: 432-433)

Marander-Eklund vaatleb sünnituslugu kui **teksti** – milline on selle struktuur, kuidas jutt on seotud reaalsusega, milliste jutustamisvõtete abil informant narratiivi üles ehitab. Seega on uurija jaoks oluliseks küsimuseks narratiivi strateegia, ehk siis milliste vahenditega kirjeldab informant teises ja kolmandas intervjuus üht ja sama sünnitusega seotud episoodi. Artiklis *Narrative Style: How to Dramatize a Story* (2002) käsitleb ta pikemalt milliste võtetega on informant püüdnud lugu dramatiseerida. Autor analüüsib esmalt strateegiaid, mida sünnituslugude jutustajad kasutavad, et muuta lugu dramaatilisemaks, huvitavamaks ja rõhutada ka jutu keskset ideed. Teiseks püüab ta välja tuua korduva narratiivi puhul püsivad ja varieeruvad episoodid. Ta võrdleb narratiivi vormi, sisu, tähendust ja stiili. Samuti vaatleb ta sidusate mikronarratiivide¹²⁵, otsekõne ja naeru esinemist. (Marander-Eklund 2002: 113) Selgesti eristatavaid mikronarratiive on rohkem kui poolte naiste lugudes, mida Marander-Eklund uuris. Enamusel naistest on selgesti üles ehitatud anekdoodilaadne mikronarratiiv. Marander-Eklund tõdeb, et naine kasutab sellist liiki jutustiili kohe pärast sünnitust. (Marander-Eklund 2002: 116) Mikronarratiivi, otsekõne ja naeru abil püüab jutustaja luua enda narratiivi isikulise stiili abil, viis lugu dramatiseerida põhineb tema sünnituskogemusel. Mikronarratiivi kasutatakse, kui räägitakse juhtumeist, mis on humoorikad või rasked, asjadest, mis *peaaegu* juhtusid. Otsekõne abi püütakse nii mikronarratiivis kui ka mujal näidata *sünnidraamat*. Naer markeerib sünnitusloos koomilist või rasket. (Marander-Eklund 2002: 122)

Teiseks vaatleb Marander-Eklund sünnituslugu, kui midagi mille läbi naine väljendab oma **läbielamisi** ja **identiteeti**. Ta püüab välja tuua, mis on jutustaja sõnum ja millisena ta ennast selle juures näeb. Selgub, et vahetult pärast sünnitust tunneb naine end sünnitajana, kes on millegi suurega hakkama saanud, kuid aasta hiljem identifitseerib naine end pigem emana, kes räägib oma lapse sündimisest. (Marander-Eklund 2000a: 431-432) Seega mängib siin olulist rolli ajaline distants. Milline on naise isikliku kogemuse ja traditsiooni vahekord sünnituslugudes, seda analüüsib Marander-Eklund pikemalt artiklis *Unique and Yet So Commonplace: Childbirth Narratives* (2003), tuues kokkuvõttes välja mõtte, et sünnituslugu on kui naise identiteedilugu, kus peegelduvad ka üldised ühiskonna poolt väärtustatud seisukohad, näiteks milline on „õige”

---

¹²⁵ Mikronarratiiv on koherentne ja selgesti eristatud konkreetse alguse ja lõpuga lugu mingi suurema narratiivi sees, milles ilmneb pinget ja lahendus ning milles on sageli koomilisi elemente. Mikronarratiivi abil annab jutustaja edasi

sünnitus. Lena Marander-Eklund vaatleb sünnituslugu nii rõõmu väljendusena sünnituse üle või kui kartust selle ees. Lugu võib väljendada ka naise soovi valida ise, kuidas ja milliste vahendite abil laps ilmale tuua. Samuti sõnastab Marander-Eklund järelduse, et sünnituslood illustreerivad metodoloogilist muutust narratiivuurimises, mis liigub kollektiivsete ja traditsiooniliste lugude juurest isikuliste kogemuslugude juurde. (Marander-Eklund 2003: 131)

Artiklis *Fieldwork among Birth-Givers: Repeated Interviews as a Method of Collection* (2001) vaatleb Marander-Eklund korduvate intervjuude tegemist kui kogumismeetodit. Ta kirjeldab ja hindab kasutatud intervjuu meetodit, vaadeldes samuti intervjuudega kaasnevat eetika probleemi, sidusa loo loomist ja kogemusi korduvate intervjuude kui meetodiga. Ta leiab, et tema töökogemus korduvate intervjuudega oli positiivne, miinusena toob ta vaid välja meetodi kasutamise ajaliskikkust. Suurimaks selle meetodi plussiks pidas ta materjali lähedust ja samuti võimalust võrrelda ühe inimese sünnituslugude erinevaid variante. (Marander-Eklund 2001: 187)

Peamised erinevused sünnituslugude uurimisel käesoleva töö ja Lena Marander-Eklundi tööde vahel on suurel määral tingitud **materjali kogumise viisist**, sest kui Marander-Eklund on saanud oma sünnituslood intervjuude teel, siis minu kogutud materjal on võetud anonüümsest foorumist. Vastupidiselt Marander-Eklundile, kes on oma uurimuse läbi viimisel ainus intervjuueerija, võib öelda, et minu töös on palju *intervjuueerijaid* – igaüks, kes on oma sünnitusloo kirja pannud, toob selles välja enda jaoks kõige olulisema. Kirja pandud lugude puhul pole olnud võimalik jutustamist küsimustega suunata või täpsustada, kuna on puudunud informandiga vahetu kontakt. Kahtlemata on oluline siinjuures märkida ka retseptiooni osa lugude juures. Sünnitajat intervjuueeriv folklorist suhtub oma informandi käest kogutusse respektiga ja hoiab tema anonüümsust ning teisalt ei hakka ta esitama sünnitajale oma nägemust kogu sünnitustegevuse võimalikest probleemidest. Kuid Perekooli foorumis või Delfis esitatud sünnitust võivad kommenteerida kõik soovijad, sõltumata nende kommentaaride iseloomust. Seega peab märkima, et sünnitusloo kirjutamine on seotud riskiga saada valesitimõistetud või koguni tugeva kriitika osaliseks, mis teadjamate inimeste hulgas tõenäoliselt võib pärssida sünnitusega seotud detailide edasiandmist või siis enda kui sünnitaja adekvaatset presenteerimist. Erinevuseks on ka see, et minu töös puudub sünnituslugude puhul reeglina võimalus ühe inimese kogetut võrrelda tema varasema või hilisema seisukohaga. Samuti erinevad uurimuses kasutatud meetodid.

---

enda suhtumisi seoses loo keskse teemaga, kasutades seda draamatilist kujundina. (Marander-Eklund 2002: 115)

3.4. Sünnituslugude iseloomustus

3.4.1. Perekooli ja Delfi lugude võrdlus

Erinevate internetiportaalide sünnituslood ei sarnane üksteisega. Perekooli ja Delfi lugude ülesehituses ja neid iseloomustavates elementides puudub paljudel juhtudel ühisosa. Järgnevalt esitan nende erinevused ja sarnasused, et anda võimalikult täpne ülevaade lugude olemusest ning tuua välja mõningad võimalused jutte liigitada ja analüüsida.

Sünnituslood üldise **tekstikorpuse**na on ebaühtlased mõlema materjali puhul – olgu siis tegu pikkuse või ülesehitusega. Analüüsitavad lood on keskmiselt ühe tinglehekülje pikkused, ent ka pikemad¹²⁶ või lühemad lood¹²⁷ on esindatud. Lugude ülesehitus lähtub sündmuse ajalisest järjestusest, väga harva leidub ette- või tahavaateid. Pikad sünnituslood kirjeldavad sünnitust detailselt ja kajastavad sünnitaja ja/või tema kaaslase mõtteid ja emotsioone.¹²⁸ Delfis tuuakse sageli välja ka erilisi momente, millele lugu üles ehitatakse – näiteks räägib üks lühike lugu sellest, kuidas naine läks kõigi kolme sünnituse korral üksi jala haiglasse (Gigi lugu). Seega võivad lugu läbida ka teatud kindlad stilistilised võtted.

Reeglina kirjutab sünnitusloo sünnitaja ise. Tundub, et peamiselt kirjutavad Perekooli foorumis need, kes on varem osalenud sünnitusele eelnevas foorumis *Lapse ootamine* ja on juba kaasrasedatega sõbrunenud. Neis on tekkinud ühelt poolt soov oma kogemust foorumituttavatega jagada, teisalt paluvad viimased ka ise, et äsjasünnitanu oma loo kirja paneks. Foorumi regulaarne kasutamine on kindlasti oluline märksõna. Perekooli suhteliselt harva külastavad inimesed ei pruugi leida erilist mõtet oma lugu kirjutada, sest see eeldaks üheltpoolt suuremat sidet kaasvestlejatega kui ka võimalust hiljem lugeda õnnitlusi või kommentaare. Samas see ei välista, et kirjutada ei võiks ka passiivsed foorumis osalejad, kui nad soovivad oma kogemust jagada.

Enamasti on sünnitusloo kirjutajad **naised**, kel on stabiilne paarisuhe ja kelle sünnitus on kulgenud hästi. Seega pole näiteks minu vaadeldud materjali puhul üksikemad sünnituslugusid kirjutatud. Võib vaid oletada kas põhjuseks on nende jaoks sünnituse mittetäisväärtuslikkus isa puudumise tõttu või on see seotud mingite muude negatiivsete emotsioonidega. Delfi lugude seas

---

¹²⁶ Pika Loo Kirjutaja lugu, Cathryni lugu, Suusi lugu, Meie printsessi sünd

¹²⁷ Gigi lugu, Pille lugu, Meie tita sünd, Meie tütrekese sünnilugu, Minu pisitibu sünnilugu, Minu tütre sünd!!!

¹²⁸ Pika loo Kirjutaja lugu, Krissu lugu, Heleliisi lugu

on ka kuus **meeste** kirjutatud lugu. Lugusid on kirjutanud ka sünnitaja sugulane (Tädi lugu), tütar (Venna lugu) ning samuti õde (Viaplala lugu). Vaid ühel juhul pole kirjutaja eesti keelt emakeelena kõnelev inimene (Natasha lugu).

Erinevalt samasisulistest võõrkeelsetest saitidest¹²⁹ leiab Eesti sünnituslugude hulgast haruharva lugusid surnult sündinutest, katkenud rasedustest või juba emakas surnud lapse sünnitamisest. Samuti ei ole lugusid lapssünnitajatelt ega muude riskigruppide esindajatelt. Vaid kahel juhul kirjutatakse kurvalt lõppenud sünnitusest – sellele on pühendatud kogu *Kairi lugu*. Surnud lapsest räägib lühidalt ka *Marsilõvi lugu* enne õnnelikult lõppenud sünnitusest kirjutamist. Perekoolis poleks *Kairi loo* kirjutamine võimalik lugejate liigsete emotsioonide tõttu. Kindlasti ei sooviks ka kirjutaja teiste lapseootust kurva looga rikkuda, samuti oleks reaalne oht kahjurõõmule või valusatele küsimustele. Delfi portaalis seda hirmu ei ole, sest lisaks suuremale anonüümsusele ei nõua keegi kirjutajalt vastuseid. Delfi sünnituslugude võistlus täidab sel juhul kahte eesmärki – annab võimaluse valusa sündmuse endast välja kirjutada ja teiseks panna lugejaid mõtlema ka sellise juhtumi võimalikkuses.

Peamiselt keskendutakse sünnitusloo juures vaid **ühele sünnitusele**, vaid vähestel juhtudel märgib naine ära kõik oma sünnitused, millest ta küll enamasti ühelegi väga pikalt peatuma ei jää. Lood, kus kirjeldatakse mitut sünnitust, on pigem ülevaatlilikud, seal ei laskuta detailidesse ja tuuakse välja vaid see, mida soovitakse rõhutada (Helena lugu). Erandiks on nende seas *Mägiroosi*, *Pipi* ja *Steffi lood*, mis on pikemad ja põhjalikumad, kui enamus lugusid üldse. Teistest eristuvad oma temaatika poolest *Helle lood*, sest tegu on olnud maainimesega, kes kirjeldab oma kolme sünnitust laulva revolutsiooni aegu. Märkides loo lõpus ära praegu kõiki lapsi iseloomustava detaili. Samuti juba mainitud *Gigi lugu*.

Peale ühe leiavad kõik kirjeldatud sünnitused aset **haiglas**. Lood kodussünnitustest pole vaadeldava materjali hulka sattunud, ent samas on üks lugu, mis kirjeldab sünnitust autos (Kiirustava päikesepoisi lugu). Samuti leiab üks sünnitus aset Šveitsis, ja valgustab muuhulgas ka sealset sünnitussüsteemi. Kuna kodussünnitajail on olemas oma kodulehekülge internetis¹³⁰, siis ilmselt see seletab nende puudumist minu vaadeldud lugude hulgas.

Üheks olulisemaks erinevuseks Delfi ja Perekooli lugude vahel võib pidada **ajalist perioodi**.

---

¹²⁹ Vt nt <http://www.childbirth.org/articles/stories/categories/index.html>

¹³⁰ <http://www.kodussynnitus.ee/>

Perekooli sünnitused on reeglina aset leidnud vaid paar päeva kuni kolm-neli kuud tagasi, seega on lood suhteliselt värsked. Delfi võistlusel on esindatud aga ka nii nõukogude perioodil, kui taasiseseisvunud Eestis toimunud sünnituste kirjeldused. Perekoolis kohtab nõukogude aja sünnituslugusid suhteliselt harva ja seda siis ka pigem mingi teemaalgatuse sees, kui eraldi teemana. Varasem aeg, millest sünnitus pärineb, on 1950. aastad. Seega on mõned naised oma lapse sünniloo alles aastaid hiljem kirja pannud. Leian, et üheks põhjuseks on kindlasti see, et uue lapse ootus on toonud neid raseduse ja sünnitamise seotud teemade juurde (vastavaisse portaalidesse). Tooksin siinkohal välja ka distantsilt kirjutamise kaks peamist motiivi. Esiteks võimalus rääkida **sünnituskogemusest**, mis on jäänud kaugesse minevikku, kuid millest kirjutamine aitab seda veel kord läbi elada ja analüüsida: nõukogudeaegsete sünnitusmajade personali alanduste uuesti meenutamine ja kirja panemine annab võimaluse ebaseadmisest vabaneda või tunda lõpetatuse tunnet. Sageli on sellistel juhtudel tegu naistega, kelle varasemad sünnitused on toimunud nõukogude perioodil ja seega erinenud kardinaalselt viimasest, tänapäevasest kogemusest.

Teiseks kirjutamise ajendiks on **võistlusel osalemine**. Aastaid tagasi aset leidnud sünnituste kirjeldused pole enam nii emotsionaalsed, vaid pigem analüüsivad ja hinnanguid andvad. Ka Marander-Eklund märgib, et sünnituskogemuse hindamisel mängib olulist rolli aeg, mis on sünnitusest möödunud. Ta väidab, et mida rohkem aega sünnitusest möödab on, seda kriitilisemad on naised oma käitumise ja kogemuse suhtes. Olles intervjuueerinud oma uurimuse tarbeks naisi aasta peale sünnitust, tõdeb Marander-Eklund, et just väärtustamistasandil on ta leidnud korduvate intervjuude puhul kõige suuremat varieeruvust. Aasta peale sünnitust tõlgendatakse ja väärtustatakse sündmuseid palju kriitilisemalt. (Marander-Eklund 2000b: 203)

Perekooli puhul tundub oluline olevat, et sünnitus, millest kirjutatakse, oleks lugejate jaoks võimalikult värske. Esiteks ollakse siis sünnitajaga paljudel juhtudel tuttavad ja see muudab loo lugejatele emotsionaalselt veel lähedasemaks. Teiseks annab see foorumi kasutajatele võimaluse sünnitajaga dialoogi astuda ja temalt lisainfot küsida.

Samuti erinevad Perekooli ja Delfi lood oma **ülesehituselt** ja **rõhuasetuselt** teistsugused – Delfi lugudes laskutakse sünnituse detailidesse vähem, sünnitust ja kõike naisega toimuvat vaadeldakse rohkem distantsilt, sageli läbi huumoriprisma. Rohkem pannakse kirjutamisel rõhku ka loo ilukirjanduslikule poolele. Lugudest oodatakse eelkõige põnevust ja huumorikat lähenemist sünnitusele, mida naised, kui selle läbielajad, ei pruugi alati näha ja kogeda. Seetõttu pole üllatav, et 2004 aastal võitis võistluse mees – Tallinna Linnateatri näitleja Tarmo Männard.

Seega näitab juhtunu, et žüriid ei huvitanud mitte niivõrd sünnitamine naise vaatevinklist, vaid sünnituslugu kui kirjanduslik žanr. Ka võistluse üleskutse näitas, et kirjeldus sünnitusest, kui raskest ja keerulisest protsessist, polnud lugude puhul kõige oodatud.¹³¹

Delfi lugusid iseloomustab sageli ka kirjutaja poolt esitatud nõ enda **stardipositsioon** – antakse ülevaade nii pereplaneerimisest, kui ühel juhul ka tulevaste vanemate kohtumisest. Samal ajal keskendutakse Perekoolis reeglina vaid konkreetsele sünnitusprotsessile. Seega jääb mulje, et Perekoolis oodatakse lugu just sünnituse kulgemisest, et seda siis enda kogemustega võrrelda või teha otsustusi tulevase sünnituse suhtes. See-eest Delfi lugude puhul eeldab kirjutaja, et lugu jääks sünnituse raamidesse ja seda oleks huvitav, julgutav või hariv lugeda.

Olen tinglikult liigitanud Delfi lood kirjakuultuuri ja Perekooli lood rohkem jutustamiskultuuri piiridesse. Taolisele opositsioonile viitavad oma artiklis *Vaimud kübermaailmas* interneti keskkonnas kummitusjutte uurinud Larisa Fialkova ja Maria N. Jelenevskaja (2001). Delfi lood on kahtlemata rohkem viimistletud, kuna kirjutajal on olnud aega mõelda nii loo ülesehitusele kui ka muudele detailidele, sealhulgas ka ehk kompositsiooni ja haarava süžee peale. Perekoolis kirjutatakse reeglina kohe vahetult pärast sünnitust ja seega sisaldavad lood rohkem jutustamisele iseloomulikke detaile. Lugusid võib samuti vaadelda, kui sünnitaja poolt antud ülevaadet samas keskkonnas olevatele ja kõiki märksõnu tundvatele inimestele, ent Delfi lood on mõeldud kõigile lugejatele. Tõenäoliselt on ka inimesed ise enne loo ära saatmist seda rohkem kui üks kord lugenud, seevastu kui Perekooli sünnituslood on teinekord täis õigekirja- ja lohakusvigu. Delfi lugudes kasutatakse rohkem jutustavat kõnet, Perekooli lugusid iseloomustab nende reportaažilikkus. Kuna kirja pandud lugude puhul pole võimalik näha jutustaja reageeringuid, siis mõningaid emotsioonidega seotud episoodide ja mõtteid püüavad edasi anda emotikonid. Samuti on paljudel lugudel lõpus ka pildilingid.

Lena Marander-Eklund toob sünnituslugude juures välja mõiste **lugu kui enesepresentatsioon** (Marander-Eklund 2002: 113). See märgib lugu, kus sünnitaja kirjeldab enesega toimunut. Seda mõistet võib rakendada ka Perekooli sünnituslugudele, kus püütakse võimalikult üksikasjalikult oma läbielamisi edasi anda. Reeglina pole seal märgata ei selgesti eristatavat sõnumit ega põnevat süžeed, esineb vaid detailne kirjeldus sünnitusel juhtunust. Mõned siia gruppi kuuluvad lood on ka suhteliselt lühikesed (Pireti lugu).

---

¹³¹ „JA VEEL: päris kuiva numbrite jada, mitme minuti tagant valud käisid, kui palju emakas selleks kellaks avanenud oli jne, ei ole vaja saata, see on arstide käes sünnitusloos olemas. Me ootaks pigem mõtteid, tundeid,

Delfi sünnituslugudes on kasutatud seevastu mitmeid **ilukirjanduslikke** võtteid. Näiteks võib tuua *Kiku loo*, mis on kirjutatud autori pojale ja *Beti loo*, mille puhul on tegu koguni ühe jutustusega teise sees. Samuti võib leida loo (Marise lugu), kus kõik toimuv, mida autor kirjeldab, juhtub olevikus. Või *Luisa loo*, mis on pigem dialoog, milles sünnitaja vastab nimeliselt inimeste küsimustele ja argumenteerib kommenteerijatega, kelle mõtteid ja küsimusi on ta sünnituslugude konkursi lehelt lugenud. Samuti on osa lugudest kirjutatud reportaaživormis. Ilu- või ajakirjanduslikkust rõhutab ka fakt, et mõned lood on liigendatud vahepealkirjadega. Samuti on neis selgesti märgatavad kirjandusliku loo ülesehituse elemendid – sõlmitus, teemaarendus, puánt, sõna- või mõttekordused. Näitena võib nimetada *Pesamuna Ingridi* ja samuti *Natasha lugu*, kus kirjutaja meenutab kõike läbisegi.

Osa lugudest on ülesehitatud **koomiliste elementide** kaudu. Ühelt poolt muudab see loo lugeja jaoks atraktiivseks, teisalt annab tunnistust suundumusest, et raskest mälestusest räägitakse läbi huumori (Marander-Eklund 2002: 119, 122). Mõnda neist lugudest võib nimetada koguni seikluslikuks.¹³² *Mehe* ja *Isa loos* on isegi tavalised seigad lahendatud koomilises võtmes.

Veel väärivad ära märkimist lood, milles sünnitus kui protsess, on jäetud tahaplaanile ja rõhutada püütakse vaid kirjutaja jaoks tähenduslikke elemente. Siinkohal võib näiteks tuua juhtumi, kus sünnitaja leiab sünnitushaiglast endale eluaegse sõbranna (Annika lugu), või kogeb sünnitamise ajal telepaatilist sidet lapse isaga (Pille lugu) jne. Samuti kuuluvad siia lood, kus sünnitaja ja tema laps tänu ema sisetunde kuulamisele pääsevad napilt halvimast (Citra lugu); *Eli lugu*, milles ei keskenduta mitte sündivale lapsele, vaid mis on pühendatud kirjutaja ämmale, kes on sünnitusel tugiisikuks; *Emilia lugu*, kus autor räägib peamiselt oma päevatoimingutest või väljasõitudest, samas kui sünnitusest pole peaaegu üldse juttu.

Huvitav on veel märkida, et Perekoolis pannakse loole **pealkiri** lähtuvalt lapse nimest või soost, Delfi 2004. aasta lood lähtuvad kõik peaaegu eranditult sünnitaja enda nimest, kuid 2005. aasta lugude puhul on esindatud mõlemad variandid peaaegu võrdselt. Samuti pole Delfi lood nii isiklikud kui Perekooli omad. Üheltpoolt puudub lähedane side lugejaga, teisalt ei toimu ka isiklikku pöördumist ämmaemandate poole. Samuti ei esine eriti negatiivseid kogemusi ei arstide ega muu personaliga, kui jätta kõrvale nõukogudeaegsed lood, mille kirjutamisel on suhted

---

hirne ja rõõme lapse sünni teemadel.” Delfi: <http://woman.delfi.ee/baby/ootus/article.php?id=10141244>

¹³² Punapäise Joosepi ja Tiburaasu lugu, *Mehe* ja *Isa lugu*

personaliga üks keskseid teemasid.

Järgnevas võrdlustabelis olen toonud välja Perekooli ja Delfi lugude peamised erinevused. Selgelt eristuvad välja opositsioonipaarid, mis iseloomustavad kõige ilmekamalt erinevates portaalides avaldatud lugude erinevusi.

Allikas	Perekool	Delfi
Stiil	Lähedane jutustamisele	Ilukirjanduslik
Loo lähtepunkt	Algab sünnitusega	Sageli eellugu
Viimistlus	Viimistlemata	Viimistletud lugu
Sihtgrupp	Kitsas grupp	Lai lugejaskond
Pildilingid	Esinevad	Puuduvad
Kirjutaja	Sünnitajate endi lood	Esindatud ka meeste või sugulaste lood
Sünnituse aeg	Hiljuti toimunud sünnitus	Sünnitused ka aastate tagant
Võistlusmoment	Puudub	Olemas
Väljenduslaad	Emotsionaalsed lood	Analüüsivad ja hinnangulisemad
Diskussioon kirjutajaga	Võimalus sünnitajaga dialoogi astuda	Reeglina puudub
Isiklikud pöördumised	Isiklikud pöördumised ämma-emandate ja arstide poole	Puuduvad
Negatiivsed kogemused	Kirjeldatakse ka negatiivsetest kogemustest haigla personaliga	Pole eriti negatiivseid kogemusi v.a. nõukogudeaegsed lood
Loo pealkiri	Loole pealkiri lähtuvalt lapse nimest või soost	Lugu identifitseeritakse pigem kirjutaja kaudu

3.4.2. Võõrkeelsed sünnituslugude leheküljed

Eestikeelse materjali paremaks iseloomustamiseks käsitlen lühidalt ka **võõrkeelseid** sünnituslugusid. Vaatluse alla võetud portaal¹³³ on koondunud sünnituslood kirjutajailt

¹³³ <http://www.childbirth.org/articles/stories/categories/index.html>

erinevaist riikidest – USA’st, Kanadast, Suurbritanniast, Hollandist jm. Lehekülg sisaldab erinevaid sünnituslugusid, mis on liigitatud lähtuvalt sellest, milline oli sünnitus.

1. Keisrilõikega sünnituslood (*Cesarean Birth Stories*)
2. Komplatsioonidega sünnituslood (*Complicated Births*)
3. Kodussünnituste lood (*Homebirth Stories*)
4. Meditsiinilised sünnituslood (*Medicated Birth Stories*)
5. Loomulikud sünnituslood (*Unmedicated Birth Stories*)
6. Vaginaalsed sünnituslood peale eelmist keisrilõikega sünnitust (*Vaginal Birth After Cesarean Stories*)

Üldine lugude **struktuur** on sama, mis Perekooli kui Delfi sünnituslugudel. Ka need lood on sõltuvalt kirjutajast kas väga pikad või jällegi lühikesed, kuigi üldiselt tundub, et lood on pikemad kui Eestis. Seevastu on nad sageli sündmustevaesemad kui meie lood, aga samas väga emotsionaalsed ja üksikasjalikud kirjeldused. Eesti lugusid iseloomustab suurem humoorikus ja tunnete kirjeldamisel ollakse tagasihoidlikumad. Stiililt sarnanevad nad rohkem kirjalikule tekstile kui jutustusele, otsekõne kasutatakse rohkesti. Juttude juures esineb fotosid sagedamini kui eestikeelse materjali puhul.

Kuigi lood erinevad paljuski, tekitavad erilist imestust jutud, milles kirjutatakse surnult sündinud lastest. Selliseid lugusid ei ole mitte üks-kaks, vaid palju rohkem. Imselt mõjub sellest avalikult kirjutamine vabastavalt või tahetakse lugudega kaassünnitajaid teavitada ja hoiatada. Ühes loos näiteks on juttu surnud kaksikutest, kellest üks suri ema kõhul, sel ajal kui arstid tegelesid teisega (Dominic and Joseph's Birth). Ühest surnult sünnist on kirjutanud koguni isa (Ethan Hopkins's Birth).

Siinkirjutajale tundusid aga täiesti uskumatud lood, kus kirjutatakse loodetest, kes surevad praktiliselt raseduse alguses. Üks lugu rääkis näiteks kümnendal rasedusnädalal surnud lootest, millele ema lasi teha geneetilise analüüsi ja sai teada, et see oli tüdruk ja täiesti terve, samuti pani ema surnud lootele nime (Our Baby Bugg).

Sünnitajad räägivad sageli avameelselt ebaõiglasest kohtlemisest, mis on neile haiglas osaks saanud – näiteks teeb arst looteveed lahti vastu tahtmist; emale ei öelda, mis soost laps on ning isegi 20 minutit pärast sünnitust ei näe ta veel last. Juhtumeid kus haiglapersonal on käitunud vastutustundlikult või ebaviisakalt on teisigi – näiteks teatatakse sünnitajale, et tal on koledad rinnad ja ta ei saa nagunii imetamisega hakkama või kui laps oli sündinud keisrilõike abil, siis

peale sünni ei lastud emal teda isegi mitte puudutada (Hilary's Birth).

Sünnituslugudes räägitakse palju lähedastest – sünnitaja ümber, eriti kui see toimub kodus, liigub palju inimesi. Samuti nimetatakse neid nimepidi, mis teeb sageli loo jälgimise keeruliseks. Eestlased kirjutavad peaaegu eranditult oma lugudes – *abikaasa, ema* või *sõbranna*, vähestel juhtudel mainitakse kellegi pärisnime, ning sedagi pigem Delfi kui Perekooli puhul. Vähem räägitakse ka paaridevahelistest suhetest.

Loetud sünnituslugude põhjal tundub, et lääne ühiskonnas ei ole sünnitamine sugugi nii ideaalne kui Eestis peale nõukogudeaega räägiti. Ka heaoluühiskonnas toimub võitlemine väljakujunenud süsteemi, medikamentide ning liigagarate arstide ja ämmaemandatega. Naised püüavad seal, nagu ka Eestis, tõestada endale, et loomuliku sünnitusega saadakse hakkama. Paljud rõhutavad oma loos, et toimus *looduslähedane sünnitus ja mu keha on medikamentidest vaba*. Ühes loos tunneb kirjutaja veel seitse aastat hiljemgi, et on läbikukkunud, kuna talle tehti keisrilõige. Juttudes märgitakse väga sageli, et ei taheta sattuda *C-seksiooni*¹³⁴. Teise vaatenägemise järgi rõhutatakse, et teadus ja tehnika arenebki selleks, et aidata naist sünnitusel ning selle kinnituseks märgib paljudes lugudes kirjutaja kergendatult, et *lõpuks ma sain oma epiduraali kätte*.

Kokkuvõtvalt võib märkida, et vaadeldud veebilehe ja sellega sarnaste lehekülgede puhul hakkab silma diferentseerumine lähtuvalt sünnituse kulgemisest. Neil lehekülgedel puudub sünnituslugudele tagasiside andmise võimalus, mille positiivne joon on kindlasti negatiivsete kommentaaride puudumine, teisalt pole jällegi võimalust kirjutajatega kontakti astuda. Veel tasub mainida, et lood tõestasid, et ka mujal maailmas pole sünnitamine ainult naise asi ning ka lääne ühiskonnas peavad naised enda õiguste eest, sünnitust ise juhtida, võitlema. Loetud lugude põhjal võib väita, et kirjutajad suhtuvad loos sünnitusse tunduvalt tõsisemalt kui eestlased, sest palju vähem esines koomilisi elemente, rohkem mainiti tugiisikuid ja pereliikmeid ning sünnituse ja laste tähtsust näitas ka rääkimine surnult sündinud lastest.

3.5. Lugude analüüs

3.5.1. Sünnitaja kirjutatud lood lühikeselt distantsilt

Sünnitusest kõneldes või kirjutades alustavad naised oma lugu punktist, mida nad enda jaoks

sünnituse alguseks peavad, ja lõpetavad seal, kus oli nende meelest asjade loogiline lõpp (Marander-Eklund 2000a: 425). Seetõttu ongi üheks erinevuseks lugude vahel nende **lähte- ja lõpp-punktid**. Mõni kirjutaja alustab sellest, kuidas ta sai oma elukaaslasega tuttavaks, millele järgneb pereplaneerimise episood (Joeli lugu), teine jälle otsekõne lõiguga sünnituslaualt (Kärdu lugu). Seega võib pidada sellele järgnevat kirjutist tagasivaateks sünnitusele, mis on juba toimunud ja lugejad on veendunud selle positiivses lõpplahenduses.

Enamiku lugude juures torkab silma, et sünnitus on olnud pikk ja pigem raske või on haiglasse minekuga olnud seotud mingid kummalised juhtumused. Ilmselt on see kindlasti üks põhjus, et sünnituslugu üldse kirjutatakse, sest muidu poleks tagatud küllaldased emotsioonid ja väljaarendatud süžee.

Kuigi enamus sünnituslugudest lõppeb hinnanguga sünnitusele ja kirjeldusega lapse hetke käekäigust, mis iseloomustab eriti suurel määral Perekooli lugusid, on ka neid, milles kirjeldatakse veel lapse eluvõitlust lastehaigla kuvöosis (Annaliisa lugu) või ema hilisemaid tüsistusi (Keisrinna lugu). Mõned lood lõppevad aga ka päris ootamatult – näiteks *Eli lugu*, mis lapsest rääkimise asemel keskendub ka oma lõppsõnas vaid ämmale või *Gertu-Mari lugu*, mis lõppeb sünnituslaual platsentat sünnitades ilma lõppsõna ja hinnanguta. Sageli libisetakse ühe või paari lausega üle ebameeldivatest situatsioonidest, seega pealiskaudsem lugeja ei pruugi tähelegi panna, et last vahetult pärast sündi näiteks elustati, kuna ema mainib seda vaid möödaminnes. Arusaamatuks jääb, kas sünnitaja püüab lihtsalt valusat mälestust mitte meenutada või on see tingitud eeskätt Perekoolis levivast hoiakust, kus sünnituse kulgemine vastab sünnitaja kui naise kvaliteedile.

Sünnituslugude avaldajad on juhtumipõhised jutustajad – nad ei võta lugejat kui võhikut, vaid eeldavad, et ta on tuttav terminite ja muu jutus ettetulevaga. Eriti käib see minu vaadeldud materjali puhul Perekooli lugude kohta. Kuna tihti kasutatakse kõnekeelseid lühendeid või meditsiinilisi termineid, ei pruugi teemaga vähem kursis olev lugeja taibata, mida üks või teine protseduur sünnitaja jaoks tähendab. Samuti jätab see võhikule mulje, et sünnituse juures polegi midagi erilist toimunud, või vastupidi – ravimite ja protseduuride nimetused muudavad sünnituse keeruliseks ja komplitseeritud protsessiks. Mõned kirjutanutest on ise ämmaemandad või arstid ja seega võivad jääda spetsiifilisemad detailid tavalugejale arusaamatuks.

---

¹³⁴ Keisrilõigete osakond (ingl. k. *Cesarean-section*)

Lena Marander-Eklund toob välja mõtte, et sünnituslood on oma episoodide poolest peamiselt sama skeemi järgi esitatud nagu on sünnituse käiku kirjeldatud ükskõik millises sünnitajate jaoks mõeldud käsiraamatus. Narratiiv on järelikult ankurdatud kindlasse sündmuste jadasse, mis on sünnitajale tuttav nii kirjandusest kui teiste naiste juttudest. Füsioloogilist ahelat sündmuste jadas on sünnituse juures kultuuriti tajutud väga erinevalt, seega on see ainult üks võimalik lähenemine loo struktuuri loomiseks. Sünnituslugude struktuuri lähedus käsiraamatuis esitatud kirjeldustele näitab, et jutustuse loogiline mudel on uuele emale tuttav. Selle baasilt võib ta varieerida oma kogemuse lähtekohta sõltuvalt sellest, mida ta peab oma loo põhiideeks. (Marander-Eklund 2000a: 424-425).

3.5.1.1. Perekooli lood

Lena Marander-Eklundi (2000a: 423) esitatud sünnituslugude struktuuri olen täiendanud enda poolsete punktidega Perekooli lugude põhjal.¹³⁵ Järgnevalt peatun neil punktidel pikemalt.

1. Sissejuhatus
2. Kodusolek ehk eellugu
3. Lahkumine
4. Saabumine haiglasse –
  - a. õhkkond, emotsioonid
  - b. muud tähelepanekud
5. Esimene sünnitusfaas
  - a. mehe roll
  - b. ämmaemanda roll
6. Teine sünnitusfaas
7. Lapse sünd
8. Emotsioonid seoses lapsega
9. Kolmas sünnitusfaas
10. Ömblused
11. Vastsündinu andmed
12. Hinnang toimunule ja asjaosalistele
13. Lõppsõna

Sünnituslugu algab tavaliselt kodusolekust ehk nõ eelloost ja lõppeb mõningatel juhtudel koguni

---

¹³⁵ Minu poolt lisatud punktid 1, 4a,4b, 5a, 5b, 10, 11, 12, 13.

kohe peale vastsündinuga kohtumist. Sellele järgnevad episoodid on pigem faktide esitus, hinnang toimunule ja lõppsõna lugejatele. Seega algab sünnituslugu kodusolekuga, kus esimeste valude ilmnemisel arutatakse kas minna juba haiglasse või veel mitte. Just esmasünnitajaid iseloomustab suhteliselt suur ebakindlus. Seejärel kirjeldatakse lahkumist ja teel haiglasse ette tulevaid situatsioone (naljakaid, tõsiseid või kriitilisi). Kahtlemata on üheks olulisemaks episoodiks enamike lugude puhul **esimene sünnitusfaas**, nagu seda rõhutab Marander-Eklund (Marander-Eklund 2000a: 423), ehk siis periood, kus sünnitaja emakakael avaneb ja toimuvad emaka kokkutõmbed. Paljudel juhtudel kirjeldatakse seda etappi detailselt. Samuti räägitakse oma mõtetest ja emotsioonidest valude vahel. Valudest kirjutamine ongi üks võimalus, mille läbi ja abil naine oma sünnitust kirjeldab.

Väga oluline teema on ka lapse **isa** ja **ämmaemanda rollidest** kirjutamine. Peamiselt tuleb esile nende oskus või oskamatus sünnitajat abistada. Paljudes lugudes mainitakse ära isegi ämmaemanda nimi ja tänatakse teda avalikult. Kriitikat on vähe, ühel juhul on terava kriitika osaliseks saanud arst (Väikese/suure Ida sünd). Peale ämmaemandat on järgmisena. Kuna enamasti on kirjutatud peresünnitustest, siis on oluline roll ka lapse isal, kes on kaasas toetaja ja abistajana. Kui isa pole tulnud sünnitusele, siis on ta olemasolu loos siiski ära märgitud. Tavaliselt on mehe ülesanne olla nii vaimne kui füüsiline toetaja, masseerija, tuju üleval hoidja ning naise eest rääkija, kui too enam ei jõua.

Teises sünnitusfaasis ehk siis presside staadiumis kirjeldatakse sünnitusasendeid, loetletakse üles mitu korda pressitakse ja kirjeldatakse tundeid, mis valdavad sünnitajat, kui veel natuke lahutab lapse nägemisest. Kõige emotsionaalsem osa sünnitusloo juures ongi kahtlemata lapse sünni ja temaga esmakohtumise kirjeldamine, kus keskendutakse sageli hetkeemotsioonidele ja ollakse sageli ülevoolavalt paljusõnalised.

Kolmandat sünnitusfaasi ehk platsenta sündimist ja samuti vajaduse korral sünnitusel tekkinud rebendite **õblemist** ei mainita sageli üldse. Mõnikord aga kirjeldatakse platsenta nägemist või raskusi selle sündimisega. Seega tuleb see jutuks peamiselt siis, kui tekitab probleemset olukorda või üllatab sünnitajat selle välimus. Reeglina esitatakse ka lapse **üldandmed** – sugu ning tavaliselt ka sünnikuupäev, pikkus, kaal ja sünnihinded. Teinekord ka lapse nimi, juuste ja isegi silmade värv.

Kõige lõpuks antakse **hinnang sünnitusele**, mehele, ämmaemandale, ülejäänud haiglapersonalile ja iseendale. Enamasti ollakse abistajatega rahul ning vähemalt meest peavad

kõik toetavaks pooleks. Samuti kirjeldatakse seda, mida teine kord paremini või teisiti teha. Mõned lood lõpevad lapse ülistusega või annavad ülevaate tema hetke oskustest või tegevusest.

Foorumi keskkonnas esinevat juttu iseloomustab lisaks sünnitusekogemuse kirjapanekule ka vahetu suhtlemine oletatavate lugejatega, selle tõestuseks on nii **sissejuhatuse** kui **lõppsõna** olemasolu. Viimasel ajal viidatakse loos ka lingile, kus saab vaadata lapse fotosid.

3.5.1.2. Delfi lood

Delfi lugude puhul, mis on oma olemuselt pikemad ja ülevaatlikumad kui Perekooli lood, on mingit kindlat nõrkeskmi loo ülesehitust peaaegu võimatu välja tuua. Kuna keskendutakse sageli nii sünnitusele, kui ka rasedusele eelnenud ajale, siis on lood täiesti erinevad ja nende võrdlemine seetõttu lähtuvalt struktuurist on äärmiselt keeruline. Sünnitusloo lõpu ja alguse vahele mahub kirjutajatel väga palju erinevaid episoode, mida nad kõik on eri põhjustel pidanud oluliseks ära märkida.

Delfi lood algavad tavaliselt **alguslausega** või **pikema sissejuhatusega**, mille iseloom sõltub enamasti sellest, millisest hetkest hakkab kirjutaja oma sünnituslugu lugejatele esitama. Neist võib leida paljudel juhtudel **pereplaneerimisega** seotud mõtted ja tunded, mis Perekooli lugudes ei esine. Selle episoodi alla olen paigutanud ka nii vanemate soovi last saada ja kirjelduse selle teostumisest (siia kuuluvad viljatusuuringud ja muud protseduurid) kui ka soovimatu raseduse ja ema (tavaliselt sel juhul üksikema) dilemma, kas sünnitada see laps või üldse mitte. Järgmine episood on raseduse avastamine. Tuleb tunnistada, et kui sellest juba kirjutatakse, siis tehakse seda pikalt ja põhjalikult. Erinevalt Perekooli sünnituslugudest antakse suurel osal juhtudest ülevaade ka oma raseduse kulgemisest. Perekooli puhul ei ole see oluline, sest reeglina on kirjutaja sellest juba varem foorumis kirjutanud ning teiseks eeldab ilmselt Delfisse kirjutaja, et peab andma sünnitusele eelnenust mingit infot. Seega võib rasedusest kirjutamine tähendada nii ülevaatlikku lauset või detailset raseduse kulu ülevaadet kaasaarvatud arstivisiitide kirjeldamisega. Reeglina on see küll seotud probleemsete raseduste või enneaegselt sündinud lastega.

Järgmisena kirjeldatakse sünnituse algust, mis leiab aset enamikul juhtudel **kodus**, teinekord ka külas või siis juba ka haiglas. Perekooli sünnituslugusid analüüsid olen nimetanud selle episoodi kodusolekuks. Sellele järgneb kodust **lahkumine**, mis võib aset leida nii jala, auto kui ka kiirabiga. Tavaliselt sõltub episoodi pikkus nii situatsioonist kui ka selle kirjeldamise soovist ja oskusest. **Haigla jõudmine** ja **sealne vastuvõtt** mainitakse enamikul juhtudel ära. Sõltuvalt

jutustajast võidakse sellele mõnes loos¹³⁶ pühendada pikemalt tuues välja koomilisemaid episoode.

Esimene ja **teine sünnitusfaas** on enamasti pikemad ja värvikamad, kui Perekooli lugude puhul, sisaldades endas lisaks sünnitusprotsessi kirjeldamisele ka tõsiseid või naljakaid seiku haiglapersonali või sünnitaja lähedastega. Samuti sünnituse üle personaliga diskuteerimist ning sünnitaja enda emotsioone, mõtteid ja hirme. Paljudel juhtudel pole kirjutaja sünnituse teist faasi üldsegi kirjeldatud ning valudele keskendumise juurest on kohe siirdunud lapse sünni juurde. Sünni ei kirjeldata jällegi kaugeltki kõigis sünnituslugudes. Erinev on ka sellel episoodil peatumise pikkus, olles kas konstateering, mis on põimitud ühte lausesse, või pikem kirjeldus.

Järgmiste episoodide järjestus pole Delfi puhul sugugi nii kindel kui Perekooli lugude juures. Samuti on erinev nende pikkus ja esinemissagedus. Erinevalt Perekooli lugudest kirjeldatakse **lapsega seotud emotsioonide** juures väga sageli ka värske isa tundeid ja tema tegevust. Samas kui sünnitaja ise võib alles päris loo lõpus lähemalt oma tundeid avada ja algul neist vaid paari sõnaga üle libiseda. Vastsündinut kirjeldatakse detailselt ning mainitakse, milliseid emotsioone lapse nägemine tekitas, kui ka antakse väga üksikasjalik ja vaimukas ülevaade, milline vastsündinu peale sünni välja nägi.

Kolmandast sünnitusfaasist ehk platsenta väljutamisest räägitakse Perekooliga võrreldes haruharva. Sünnitamisega tekkinud rebendite **õblemist** mainitakse küll platsentast tihemini, kuid ka selle episoodi pikkus on lugudes väga erinev. Mõni sünnitaja annab sellest täpse ülevaate, teine mainib ainult möödaminnes. Järgmiseks märgitakse tavaliselt paari lausega ning vaid harvem pikemalt, mida tegi peale sünnitust tugiisik. Sageli piirdub tema tegevus ämmaemanda abistamisega lapse kaalumisel ja mõõtmisel. Teinekord tuuakse tegevusena välja ka pildistamine, filmimine või kiiret arstiabi vajavale lapsele järgnemine. **Lapse parameetrid** võidakse esitada kas kohe pärast sünni kirjeldust, aga ka loo lõpus või alguses. Sarnaselt Perekooli lugudele sisaldavad need sünnihinnet, pikkust, kaalu, sünnikuupäeva ning -aastat.

Sageli ei lõppe lood sünnitusega. Sünnitanu võib kirjutada ka perepalatis olemist ja vastsündinu imetlemist, keisrilõikega lõppenud sünnituste puhul ka edasist viibimist intensiivravi osakonnas. Samuti on esindatud lood, kus kirjeldatakse haiglas viibimist erihoolt vajava lapsega.¹³⁷

---

¹³⁶ Keisrinna, Katariina, Mehe lugu

¹³⁷ Annaliisa lugu, Karl-Mathiase lugu

Hinnang sünnitusele on antud tavaliselt suurema distantsi pealt, kui Perekooli lugude puhul. Enamikel juhtudel ei sisalda see enda või kellegi teise käitumise analüüsi, vaid pigem tagasivaadet sünnitusele kui positiivsele või koguni imelisele sündmusele. **Loo lõppsõna** sisaldab reeglina julgustust lugejatele, tänu arstidele või hoiatust, et teised ei käituks nii, nagu konkreetse loo kirjutaja. Samuti võidakse avaldada soovi uuesti sünnitada. Kõige sagedamini on see aga siiski info lapse arengu ja tema poolt tekitavate emotsioonide kohta.

Meeste osa sünnitusel on olnud erinev nii erinevates kultuurides kui erinevatel aegadel (Davis-Floyd, Georges 1996: 1015). Näiteks nõukogude ajal oleks mõeldamatu olnud peresünnitus, mis praegu on suhteliselt levinud, kuigi tekitab ka tänapäeval poleemikat. Delfi lugude kommentaaride hulgas kerkisid sageli esile küsimused, kas mees peaks üldse sünnitusel osalema või kas meeste poolt kirjutatud lood ei madalda kuidagi naiste kannatusi. Seoses sellega võrreldakse meeste kirjutatud lugusid Peeter Sauteri poolt avaldatud novelliga *Kõhuvalu*. *Kõhuvalu* on realistlikult detailne ja vahetu lugu, milles vaadeldakse noore naise esmasünnituse protsessi tema elukaaslase ehk vastse isa pilgu läbi ning millele naised reageerisid mõttega, et sünnitusvõlu on mehe poolt rüvetatud.¹³⁸

Kui Perekoolis on sünnituslugusid avaldanud töö autorile teadaolevalt ainult naised, siis Delfi sünnituslugude võistlusel on kirjutanud ka värsked isad. Aastal 2004 oma naise sünnitusest kirjutanud mees selle võistluse ka võitis¹³⁹ (ka kolmas koht läks mehele¹⁴⁰). Kõik kuus meeste lugu¹⁴¹ erinevad sünnitajate poolt kirjutatud lugudest seetõttu, et on kirjutatud kõrvalseisja positsioonilt. See annab neile võimaluse sünnitust teisiti kirjeldada ja hinnata. Samuti tunduvad meeste mõtted ja emotsioonid vahetumad ja ausamad, olgu selleks siis hirm oma naise pärast või esimene emotsioon peale vastsündinu nägemist. Ka lugude sõnastuse poolest on mehed loomingulisemad, otsekohesemad ja nende lood on sisemiselt dünaamilisemad. Samuti iseloomustab lugusid humoristlikkus (Mehe lugu) ning seega täidavad nad täpselt Delfi poolt pandud nõudmisi. Meeste lugudest kõige sarnasemad sünnitajate endi kirjutatud lugudega on *Isa* ja *Rasmuse lugu* – mõlemad kirjeldavad teekonda kodust haiglani ja kirjutajate emotsioone seoses lapse sünniga. Ent näiteks *Ähmis isa lugu*, mis leidis aset 20 aastat tagasi, pole tegelikult üldsegi sünnituslugu, sest lapse sündi seal ei kirjeldata, vaid ainult koomilist arusaamatust.

---

¹³⁸ Eesti Päevaleht 1996: <http://www.epl.ee/?artikkel=3921>

¹³⁹ Mehe lugu

¹⁴⁰ Isa lugu

¹⁴¹ Isa lugu, Mehe lugu, Ähmis isa lugu, Rasmuse lugu, Marguse lugu ja Richard-Markuse lugu

3.5.2. Nõukogude perioodi sünnituslood

Marika Mikkor kirjutab artiklis *Sünnikombestikust linnas ja maal* (Mikkor 2000: 827-837) kuidas 1970.-1980. aastatel sünnitanud naised meenutavad, mismoodi neid lapse ilmale toomisel jõhkralt sõimati. Ta pakub, et nõukogude meedikute hoolimatus võis lisaks suurele töökoormusele olla tingitud ka tollaegsest sünnitusabiõpetusest. Selles õpetuses, mida juurutati alates 1951. aastast, peeti sünnitusvalusid ebanormaalseks nähtuseks. Valusid peeti, kas pikema ajaloole vältel või siis konkreetsetelt tuttavalte kuuldu juttude mõjul, väljakujunenud eelarvamuste ja hirmu põhjal tekkinud reaktsiooniks. Seega põhjustasid sünnitajad meedikute arvates oma valusid ebaõige käitumisega ise ja „võib-olla lootsid viimased, et valjemat häält tehes õnnestub neil ehk patsient rahulikuks muuta”. Seetõttu ajas sünnitusmajades süsteem naist eelkõige stressi. Samuti oli peaaegu välistatud, et asjaosalist ennast oleks teavitatud temale tehtavatest protseduuridest. Loomulikud valutustamisvõtted nagu massaaž olid välistatud. Marika Mikkor toob oma artiklis seoses sünnitusega paralleeli, et kui mehed arutasid nõukogude ajal omavahel sõjaväes läbielatud õudusi, siis naistevaheliseks jututeemaks oli sünnitusmajas kogetud alandused ja psüühiline vägivald. Mõned meditsiiniteadlased on rõhutanud, et sünnitusel kogetud ebameeldivused mõjutavad tulevast pereplaneerimist, samuti iivet. Seega on eelnenu valguses mõistetav, miks nõukogudeaegsed sünnituskogemused, mida ilmetasid sünnitaja teadmatus ja alandused, on endiselt aktuaalsed.

Delfi 2004 aasta võistlusele saabus kümme lugu, mis rääkisid sünnitusest nõukogude perioodil. Aasta hiljem, kui lugude koguarv oli peaaegu kolmandiku suurem, oli esindatud vaid viis lugu. Nõukogudeaegsed sünnituslood on kirjutatud väga erinevalt. Üks osa lugusid on ülesehitatud mõne koomilise episoodi ümber (Tädi lugu) või siis kirjeldatakse humoorikalt haigla olustikku (Anna lugu). Samuti tulevad eredalt esile lood, kus autor kirjeldab haiglas toimunud personali alandusi ja ebaprofessionaalset käitumist. Siia alla kuulub näiteks *Anni lugu*, mis iseloomustab haigla õhkkonda ja sealseid kannatusi, kuid ei maini sõnagagi seda, kuidas ta oma last nägi ja millised tunded teda siis valdasid. *Empsu loost* kajavad vastu vaid hirm, valu ja ärevus, kohati paanikagi. Tema lugu on täis ülekohtust sõimu ja alandusi arstilt ja ämmaemandalt. *Estri lugu* kirjeldab kurba juhtumit, kus ema ennast arsti ettekirjutuste kohaselt raseduse ajal näljutas ja seega nälginud kaksikud sünnitas, kellest üks seetõttu ka suri.

Osa lugudest on üles ehitatud ka mõnele isiklikult tähenduslikule seigale. Näiteks *Carolina lugu* räägib alguses sellest, kuidas ta vaatamata vägivaldse elukaaslase nõudmisele otsustas siiski 17 aastaselt lapse sünnitada ja kuidas sünnituse algus mehes mingeid emotsioone ei äratanud. Läbiva niidina jookseb läbi see, et lapse isa temast ei hooli, ka sünnituspalatis tunneb ta ennast

üksikuna. *Venna loos* kirjutab tütar oma ema sünnitusest 1965. aastal. Ema ei jõudnud vända Puurmanist Tartusse sünnitama minna, vaid tegi seda Laeva haiglas. Kirjutaja vend suri viis aastat tagasi vähki, ent ta leiab, et see *lugu on temast ilusaks mälestuseks*.

Lisaks negatiivsetele kogemustele kirjeldatakse sünnitust nõukogudeaegses haiglas ka positiivselt. Lugude põhitoon on helge ja sünnitaja ei esine ohvrina. Siia kuuluvad *Vanaema lugu*, mis on oma olemuselt positiivne ja kirjeldab toredat ämmaemandat, samuti *Tiina* ja *Sirje lood*, mis küll annavad edasi nõukogudeaegseid suhtumisi, kuid ei maali sünnitamisest negatiivset pilti.

3.5.2.1. Lugude analüüs

Nõukogudeaega käsitlevates lugudes kirjeldatakse tavaliselt nii haigla üldist sanitaarset olukorda kui ka seal valitsevat õhkkonda. Sageli viidatakse räpakusele ja vaesusele. Riided ja laste asjad olid katkised ja mustad, tihti neid nappis. Paljusid asju tuli tagavaraks koguda. Lugudes tuuakse ka näiteid nõukogudeaegse haigla naeruväärsusest. Ühel juhul kirjeldatakse koguni, kuidas sinna on sisse murtud. Lugudes avaldub ka meditsiinitöötajate saamatus sünnitajaga toimetulemisel. Sageli esitatakse personali väga karikeeritult ja naerualuseks muutes. Paljudes juttudes on püütud ka tüütut haigla rutiini naeruvääristada ja sellest koomilisi elemente leida.

Hommikul kell pool seitse rivistati rasedad kaalumisele (iga päev). Tore oli vaadata seda Tšeburaška piltidega flanellkitlites jube jämedate uniste ja tigidate naiste rivi. (Anna lugu)

Kõrvalvoodis oli üks lapseohtu tütarlaps, kes täiesti aru kaotas. Ulgus ja karjus ja rebis oma niigi lõhkise särgikese täitsa katki. Tehti talle mingeid süste, aga rabeles ikkagi lahti ja lidus mööda pikki koridore, kõht õieli, kari õdesid ja ämmaemandaid huilates järel. (Anna lugu)

Ka sünnituslugudest ilmneb, et sünnitaja oli haiglas passiivne käsutäitja – tekstidest kajavad vastu hirm, alandus, viha ja abitus. Isegi siis, kui suhtumine patsienti ei olnud otseselt pahatahtlik, ei vaevunud keegi reeglina seletama, mida sünnitajaga tehakse. Hea näide suhtumisest on see, et ühest küljest ei valgustatud sünnitajat nõ *õigest* käitumisest ja teisalt suhtuti *valesse* käitumisse äärmiselt halvustavalt. Ilmselt oli see tingitud arusaamast, et sünnitust saab juhtida ja see peab käima rangelt ämmaemanda dikteerimisel.

Lood peegeldavad sünnitaja ohvripositsiooni. Sünnitaja on ohver, kellele näidatakse tema last siis, kui seda õigeks peetakse; kes on külmas palatis, kus ei saa korralikult liikuda ja valitseb mustus, vastutahtmist; kes peab kandma kasutuskõlbmatuid riideesemeid ja on ära lõigatud võimupositsioonil olevatest õdedest. Sünnitaja on üks. Ta tunnetab, et on vangis ja vastandab end tänaval liikuvatele vabadele inimestele. Ohvrina kujutavad kirjutajad ka vastsündinuid, keda meedikud on jõhkralt kohelnud. Iseloomulik on see, et lugudest kõlab, sellega justkui leppinud,

kirjutaja seisukoht, et see oli *tol ajal haiglas asjade loomulik käik*.

Ma olin selleks ajaks oma hädaga seal juba nii äraväntsutatud, et oleks see kasvõi vanakurat ise, koos saba ja sarvedega, minu ümber askeldanud, ma oleks ka rahul olnud. Vajasin kohutavalt tegelikult kellegi lähedalolekut! (Merline lugu)

Sünnitaja ja personali vahel valitseb lõhe, nii seisuslik kui rahvuslik. Ühel juhul kirjeldatakse venerahvusest õdesid kui vaenulikku opositsiooni, mis kajab vastu nii sellest, et märgitakse ära nende rahvus, kui ka see, et nad vaatavad *Vremjat*. Seejärel lisatakse, et õed ise distantseerisid end ukse sulgemise läbi sünnitajatest, kui kellestki, kes ei vääri inimlikku kohtlemist (verised lapid palatis, ühe käiseta kittel). Lugudest selgub, et reeglina ei tehta lihtsalt sünnitajatest välja, kuigi puudub otsene vaenulik suhtumine. See kajastub sageli ka kirjutajate enesekohastes väljendites. *Empsu loos* kasutab kirjutaja enda kohta sõnaühendit *tõeline tühisus*, samas kui arsti nimetab *tohtriprouaks*. Samas loos on tunda teravat vastandust ka arsti seisukohalt: *Kurat, nõelu siin sind nagu vana sokki, mul on filmi vaatamine pooleli!*

Siis jäeti mind rahule, kõhule pandi raske liivapadi ja jalge vahelt mitme meetri pealt oli näha mu beebi, kes jäeti samuti sünnitustuppa paariks tunniks nagu mindki. (Ann'i lugu)

Erinevais lugudes on kujutatud ämmaemandat kui kedagi, kes seisab *sõjatandril* või kelle käes on võim. Samamoodi nagu tal oli sel hetkel reaalne võim – võim suitsetada sünnitaja juuresolekul ja teda alandada. *Empsu loos* näiteks võrreldakse ämmaemandat *mõirgava draakoniga*. Personali väljendusi sünnitaja aadressil markeeritakse tavaliselt sõnadega – *sõimama, röökima ja õiendama*. Vahel harva ka *hurjutama* ja *noomima*.

Vaikselt unnates toetas naine käega vastu seina, otsekui soovides sealt saada tuge, kaitset ja abi. Kahjuks katkestati see luksus kohe, sest ilmus ämmaemand, kes mõirgas nagu draakon: „Ega see sein sulle kaela kuku, mis sa näpid tast, kas su mees tuleb siia seina värvima.... Käed eemale ma ütlesin!” (Empsu lugu)

Paljudes lugudes antakse värvikas kirjeldus oma palatikaaslastest. Tekstist kõlab läbi positiivne suhtumine kaasrasedaisse, kes andsid uustulnukale ülevaate, kuidas sünnitada ja sünnitusmajas hakkama saada, sest haiglapersonali poolt mingit abi ega teadmiste jagamist oodata ei olnud.

Veel olid palatis kaheksateist aastane suhkruhaige, kes end kogu aeg süstis ja sama vana pisut segane nõudepesija, kes pidevalt kõva häälega oma seksseiklusi arutasid. Kuna aeg oli palju tagasihoidlikum kui praegu, põlastasid ülejäänud korralikud naised neid kooris. (Anna lugu)

Suhtumisel kaassünnitajaisse on märgatav vahe eestlaste ja venelaste vahel – viimased on *lärmakamad* ja *temperamentsemad*. Lugude põhjal jäi mulje, et eestlased hoiavad omavahel rohkem kokku. Ühes loos kirjeldab autor situatsiooni lõbusaks hinnates, kuidas kõik viis palatis olnud naist karjusid. Sellist käitumist võib tõlgendada, kui ühtset vastuhakku süsteemile, mille ohvrid need kisendavad naised olid.

Olin sattunud ühte palatisse ühe eriti temperamentse naisega, kes jooksis mööda palatit ja vandus maailma

käredaimate sõnadega oma veel sündimata last ja lapse sigitajat maapõhja. (Merline lugu)

Enamikust tekstidest tuleb välja, et see, mis toimus, ei ole kahandanud naiste rõõmu lapse saamisest. Nii märgib ka üks kirjutaja, võrreldes üleelamisi haiglas, rõõmuga, mida tütreid on talle aastate jooksul pakkunud. Teine mainib, et hiljem on kõigele kergem tagasi vaadata ja alles nüüd näeb ta ka üleelatu koomilist poolt.

Olen õnnelik ema, sest mul on maailma parimad lapsed. Need üleelamised nõukogudeaegses sünnitusmajas ei kahanda mingil juhul seda rõõmu, mida minu tütreid on suutnud mulle nende aastatega pakkuda. (Empsu lugu)

Olen tagantjärele naernud selle üle, kuidas koheldi sünnitajaid seal haiglas, sest nüüd on asjale kergem vaadata. Siis olin kaitsetu ja hirmul. Arstid erilise helluse ja inimlikkusega silma ei paistnud. (Empsu lugu)

3.5.3. Tänapäevaste ja nõukogudeaegsete lugude võrdlus

Peamine erinevus tänapäeva lugudega on see, et nõukogudeaegsetes lugudes ei olda reeglina ise oma sünnitusprotsessi juhtijad. Kui see ka tänapäeval nii ei ole, siis vähemalt kirjutajad oma lugudes ei manifesteeri seda kui rünnakut enda vastu, rääkimata personali poolse negatiivse suhtumise välja toomisest. Samuti esineb lugudes rohkem teadmatust ja hirmu, sest sünnitaja oli üksik ja isegi kui naiste teadlikkus sünnitusest kui protsessist oli kõrge, siis ei teadnud nad sünnitama minnes sageli ikka, mis haiglas toimub. Abi saadi pigem palatikaaslastelt, kui personalilt. Sünnitajaid ootas haiglas tavaliselt ebameeldiv vastuvõtt, mis mõjutas nende turvatunnet ja omapoolset initsiatiivi sünnitamisel. Näiteks *Triinu loos* toob naine lapse juba vastuvõtutoas ilmale ning seetõttu öeldakse talle hiljem, et ta oleks võinud surra, kuigi ei tal ega lapsel olnud mingeid komplikatsioone. Nõukogude ajal levinud vaadete põhjal sünnitusse, võib vaid oletada, kas haiglapersonal oli lihtsalt sünnitaja peale vihane, käskude eiramise ja vabameelsuse pärast, või uskusid nad ka ise, et sünnitus võib vaid range meditsiinilise kontrolli all toimuda, mis samuti seletaks nende reageeringut. Tänapäevaste sünnituslugude autorid kirjutavad enamasti, et neil oli juba alguses valmis mõeldud võimalik ideaalne sünnituse käik ning vastus küsimusele, kas nad soovivad kunstlikku vahelesegamist või mitte. Samas ei kirjuta vanemate sünnituslugude autorid ka sellest, mida nad oleks teisiti tahtnud teha, sest nende endi initsiatiiv polnud mõeldav. See-eest kahetsevad teinekord tänapäevaste lugude kirjutajad kibedasti sünnitusel tehtut või tegemata jäetut.¹⁴²

Üheks olulisemaks märksõnaks on hirm, hirm selle ees, et ollakse üksik, et ei teata, kuidas käituda ja ei julgeta midagi teha, sest hukkamõist on garanteeritud. Seetõttu on palatikaaslaste vahel ilmselt suurem kokkukuuluvustunne, kuna ollakse teadlikult või mitte, vastandunud ebainimliku

---

¹⁴² 248: Kas kahetsete midagi oma sünnituse juures?

suhtumisega personalile.

Lapse sünniga seonduvalt tuuakse välja vaid positiivset. Kui palju jääb rääkimata võib vaid oletada. Tõenäoliselt kuulub siia soov kohe oma lapsega koos olla või lähedasi näha. Reeglina sellest ei räägita, sest ilmselt nende soovide verbaliseerimise läbi tunnetaks kirjutaja uuesti möödunud alandust ja ebaõiglust. Samas olid sel ajal ka naiste teadmised teistsugused ja ilmselt nad arvasidki, et see, mis toimub haiglas, on nii nende heaolu pärast ning võimalik, et ka rohkem naisi leidis nagu Potiemand, et vastsündinu on nii õrn, et teda tulebki alguses teistsugustes tingimustes hoida – *Ma julgesin talle ainult pai teha, kartsin et lõhun ära* (Potiemanda lood).

Olukorda nõukogude haiglas on kirjeldatud distantsilt, mistõttu tunduvad lood ühtviisi nii uskumatud kui ka vaimukad. Humoristlik seisukoht aitab mahendada tegelikku läbielamist ja olukorra tõsidust. Sama märgib oma artiklis ka Lena Marander-Eklund, et naeru ja koomilisi elemente kasutatakse jutustamise juures siis, kui räägitakse millestki, mis oli koomiline või ka raske. Samuti esineb naer valust rääkides. (Marander-Eklund 2002: 119, 122)

Tänapäevaste lugude juures pole peaaegu üldse mainitud palatikaaslast, sest kirjutajad on tavaliselt valinud sünnitamiseks perepalati ja seetõttu pole teistega võimalik kontakti luua. Samuti ollakse tänapäeval peale lapse sünni lühemat aega haiglas. Lisaks sellele, et eestlasti ja venelasi vastandatakse nõukogude lugudes haiglapersonali ja sünnitaja tasandil, toimub vastasseis ka patsientide vahel.

Kui nõukogude ajal olid sünnitajad oma saatusega leppinud, sest mitte ühestki tekstist ei tule välja seika, kus sünnitaja ise püüaks kuidagi oma õiguste eest seista, siis mõnes mõttes tuleb selline käitumine välja ka tänapäevaste lugude põhjal. Kuid sealjuures põhjendatakse seda näiliselt tänapäeva meditsiini kliendisõbralikkusega, kui naised kirjeldavad, kuidas nad vaid ämmaemanda juhtnõore järgisid ja sisuliselt ei erinenud nõukogude aja käsutäitjatest. Paljudest sünnituslugudest ilmneb, et nii nagu varem, dikteerivad valdavalt ka praegu sünnituse käiku ämmaemandid. Muutunud on ainult mõlema poole suhtumine – haiglapersonal on oma nõudmistele esitamisel sõbralik ja leebe ning sünnitaja püüab nende käitumist õigustada sellega, et tal polnud aimugi, kuidas sünnitada või et see oli sel hetkel parim otsus lähtuvalt tema ja lapse seisundist. Samas ei selgu, kas naine mõistis või mitte, kas ja kui kriitiline oli sünnitusfaas, mil haiglapersonal tema sünnitusse sekkus. Samuti ei saa kindlalt väita, et tänapäeval ei tunne naised rohkemal määral kui sünnituslugudest välja tuleb, et neid on sünnitusel liigselt häiritud, sest kui nõukogude ajal olid sünnitusel pea kõik ühesuguses ebamugavas olukorras, siis tänapäeval

sõltub see siiski eelkõige naise teadlikkusest ja enesekindlusest, et sünnitada nii nagu ta ise seda soovib.

3.6. Kuidas presenteeritakse oma sünnitust? Mis on jutustaja sõnum?

Narratiiv sünnib, kui midagi, mis on juhtunud, pannakse sõnadesse. See nõuab nii kogemuse hindamist, kui ka keskset ideed, millele lugu üles ehitada. Keskne idee võib esineda väga erinevatel loo tasanditel. Toetudes Rootsi uurija Viveca Adelswärdile toob Lena Marander-Eklund välja anekdootliku idee – idee, mis on seotud jutustaja enesepresenteerimisega – ja jutu peamise idee, mis peegeldab kultuurilisi tähendusi. (Marander-Eklund 2000a: 418) Sünnituslugude juures on tegu enesepresentatsiooniga, väidab Lena Marander-Eklund, lisades, et olgugi iga sünnitus ja seega ka sünnituslugu on individuaalne, leidub lugudes siiski ühiseid osi. Ta märgib, et narratiiv on kehaline sündmus, mille käigus keha vormib narratiivi ja annab sellele sisu. Sisu ja teema tasandil oli Marander-Eklundi kogutud narratiivides juttu ootustest, vabast, kontrolli vajadusest, keha aktiivsusest, intuiitivsest teadmisest, haavatavusest ja kohanemisest. Samuti leiab ta, et sünnituslugu väljendab nii rõõmu sünnituse üle, kui ka räägib hirmust ja soovist ise valida sünnitussituatsioon. Naise jaoks on oluline võimalus valida valutu ja ohutu või meditsiiniliselt sekkunud sünnituse vahel. Ta märgib, et sünnitusloo mõte hõlmab veel meelelahutuslikku funktsiooni, samuti rõhutab lapse sünni väärtust ja presenteerib jutustajat kui kangelaslikku sünnitajat. Viimased seisukohad muutuvad tavaliselt aja möödudes ning seetõttu väärtustatakse ümber nii kogu situatsioon kui ka naise tegevus sünnitusel. (Marander-Eklund 2002: 113-114)

Lena Marander-Eklund jaotab oma uurimuses naiste sõnumid, mida nad tahavad oma looga edasi anda kolme gruppi – lapse sünd kui imeline kogemus, sünnitamine kui tähtis kogemus ja lugu kui enesepresentatsioon (Marander-Eklund 2000a: 431-432). Millist sõnumit lugu kannab on naisuurija Patricia Couchi (2006) sõnul äärmiselt oluline – ta usub, et kuuldes peamiselt negatiivsete tulemustega sünnitustest võib see mõjutada naise otsustamisprotsessi, juhatahes omakorda halva tulemuseni sünnitusel. Negatiivsed sünnituslood toidavad hirmu ja mõjutavad naist tegema teadvustamata otsuseid, mis sisaldavad riski nende sünnitusmälule, neile endile ja lapsele. Samuti märgib ta, et naised teevad oma sünnituse puhul valikuid lähtuvalt lugudest, mida nad on teistelt kuulnud.

Analüüsid Delfi sünnituslugusid samadelt alustelt kui Marander-Eklund, võib välja tuua, et vaadeldud lugudes avaldus nende sõnum kas loos läbivalt või siis sagedamini lõpus. Mõnes loos oli ka mitu keskset ideed. Vaatlesin iga teksti puhul, milline sõnum on seal domineerivam ning jagasin selle alusel lood viide gruppi.

3.6.1. Sünnitusest lähtuvad sõnumid

Sünnitust võib vaadeldakse kehalise, eksistentsiaalse kogemusena, milles naise enda aktiivsus ja kontroll situatsiooni üle on keskse tähendusega. Marander-Eklund rõhutab, et naise keha on keskne teema narratiivides, mis projekteerivad naist kui näitlejat, kelle keha tegutseb füüsiliste reaktsioonide baasil, mida sünnitav naine tunneb. Naine räägib sündmustest oma kehalise kogemuse alusel, mis tähendab, et peategelase perspektiiv on loos tugevalt esindatud. (Marander-Eklund 2000b: 201) Millise kogemuse jätab/annab sünnitus naisele, sõltub paljuski nii sünnituse kulust, sünnitaja ettevalmistusest kui ka tema ootustest ja väljakujunenud seisukohtadest. Kõige ilmekamalt näitas seda minu vaadeldud materjalis ehk *Cathryni lugu*, kes olles esimese lapse sünnitanud nõukogude ajal, pidas praegust sünnitust eelmise ebameeldiva kogemuse mälust kustutamiseks.

Sünnitus kui piin või raske kogemus. Kuna sünnitamise kui protsessi juures on peamiseks lähtepunktiks valud – nende algusega tähistatakse sünnituse algust, vahedega intensiivust, valude kadumise puhul ollakse murelikud jne, võib tõdeda, et naiste jaoks on sünnitusest rääkimine ennekõike rääkimine valuaistingust. Samas on tõdetud, et sünnitusvalu on ainus positiivse tulemusega valu – sellel on oma kindel eesmärk ja tulemus. Siiski mitte kõik naised ei pea sünnitusvalu kergeks ning seetõttu ongi üheks lugude sõnumiks, et *sünnitus on piin, valu kogemus*¹⁴³, mida tuleb hambad ristis taluda ning selle *suure töö*¹⁴⁴ kompenseerib sünnitaja jaoks vaid laps.

Sünnitus kui ilus, positiivne kogemus. Sünnitust ei saa vaadelda eraldiseisvana selle eesmärgist – lapse ilmale toomisest, mille kaudu kogu protsess tähenduse omandab. Selle valguses pidas suur hulk naisi *sünnitust positiivseks, meeldejäävaks, unustamatuks, rahuldavaks kogemuseks* või koguni *nauditavaks protsessiks ja elamuseks*.¹⁴⁵ Paaril juhul mängis sünnituse juures osa ka

---

¹⁴³ Maria lugu, Matilda lugu, Kata lugu, Elsa lugu.

¹⁴⁴ Triinu lugu2

¹⁴⁵ Kristoffer , Leena, Mirjami, Maarika, Suusi, Anete, Ene lugu

selle *seikluslikkus*, sest olgugi, et ilmselt peaaegu iga lugu saaks kirjeldada ka humoristlikus võtmes, on paaril juhul juhtunud autoritega lihtsalt rohkelt lõbusaid seiku.¹⁴⁶

Sünnitus kui kerge protsess. Paljud kirjutajad püüdsid oma isiklike lugudega ütelda, et sünnitust ei ole vaja karta. See ei ole valus, vaid võib olla hoopis *lihtne, kiire ja kerge loomulik toiming*. Ühel juhul püüdis kirjutaja ka pikemalt oma seisukohta põhjendada, miks tema arvates on sünnitus *mõnus, ürgne kogemus*.¹⁴⁷ Siia alla võib liigitada ka lood loomuliku sünnituse kogemisest – sünnitajad on rõõmsad, et nad on suutnud anda elu lapsele loomulikult viisil, vältides haiglapersonali vahelesegamist ja valutustamisvõtteid. Kuna aktiivsus sünnitusel on muutunud võrreldes varasemaga järjest populaarsemaks, siis on selline sõnum eriti oluline.

Keisrilõikega sünnitus kui elamus. Palju sünnitusi, millest kirjutati, lõppes keisrilõikega.¹⁴⁸ Võib-olla keisriga sünnitamine kui mittetavapärane viis last ilmale tuua on ka üks põhjustest, miks autor otsustas oma sünnitusloo kirja panna. Sõnumid, mida need lood kandsid olid samas väga erinevad.¹⁴⁹ Perekoolis usuvad paljud, et keisrilõige võib mõjuda ema psüühikale halvasti seetõttu, sest ta tunneb ennast sünnitaja ja naisena läbikukkununa, või et emainstinkt tekib mõnevõrra hiljem.¹⁵⁰ Seetõttu oli huvitav lugeda, et keisrilõikega sünnitanud naised märkisid oma lugudes, et ka sünnitus võib olla *nauditav elamus* ja see ei kahandanud sugugi nende rõõmu lapsest ega sünnitus(kogemus)est.¹⁵¹ Vaid ühel juhul pidas keisrilõike abil sünnitanu seda negatiivseks kogemuseks.¹⁵² Selle sünnitusloo olen ma paigutanud tema sõnumi tõttu hoiatuslugude gruppi.

3.6.2. Lapse sünnist lähtuvad sõnumid

Kui eelmise rühma puhul oli peatähelepanu lugudes sünnitusel ja selle erinevatel tähendustel kirjutajate jaoks, siis selles rühmas on kesksel kohal vastündinu. Sünnitus muutub naise elu tähtsaimaks kogemuseks alles positiivse tulemuse kaudu. Tähtis pole mitte protsess, vaid laps, mis on sünnituse eesmärk. Lapse surmaga lõppenud sünnitust või surnult sündinud lapse

---

¹⁴⁶ Gertu-Mari, Karolyni, Keisrinna lugu

¹⁴⁷ Ralfi lugu

¹⁴⁸ Statistika kohaselt sünnib Eestis keisrilõike abil iga kümnes laps.

¹⁴⁹ Kui jätta kõrvale kaks meeste poolt kirjutatud lugu, millest üks rõhus koomilistele elementidele ja teine püüdis kiretult toimunut edasi anda, siis naiste seisukohad keisriga sünnituse kohta olid paljuski vastandlikud.

¹⁵⁰ Dorothea lugu

¹⁵¹ Keisrinna, Matu lugu, Pikksuka lugu

¹⁵² Printsessi lugu

sünnitamist ei vaadelda positiivse kogemusena. Vastupidi, see muutub naise jaoks tema elu kõige halvemaks sündmuseks. Seega lähtuvad paljud kirjutajad oma kogemuse kirjeldamisel lapsest. Hästi lõppenud sünnituse puhul on enamiku lugude sõnum, et lapse sünn on *imeline* kogemus. Natuke tagasihoidlikumad kirjutajad nimetavad seda *toredaks* või *ilusaks kogemuseks*, ka *rõõmu hetkeks*.¹⁵³ Naised, kel on olnud lapse saamisega probleeme, nimetavad tihtipeale vastsündinut *imeliseks kingituseks* või *imeks*.¹⁵⁴ Delfi lood on kirjutatud enamasti distantsilt ja sünnitajal on jäänud seega aega oma sünnitust ümber hinnata. Ilmselt seetõttu suhtutakse sünnitusse kui kogemusse enam mitte nii emotsionaalselt, sest tuntakse ennast rohkem lapsevanema kui sünnitaja rollis olevana.

3.6.3. Emadusest lähtuvad sõnumid

Osa sünnituslugude kirjutajaist kirjeldavad küll nii oma rasedust, sünnitust kui ka esimesi emotsioone lapsega kohtudes, ent lugude sõnum peegeldab peamiselt nende antud hetke peamist rolli – **vanemarolli**. Ennast identifitseeritakse **emana**. Siinkohal on kaks võimalust vastava sõnumi edastamiseks – seda tehakse kas läbi loo või siis lõpuformuleeringuna, viidates oma lapsele ning tema vanusele ja oskustele. Kirjutajad viitavad emadusele, kui millelegi, mis on muutnud oluliselt nende maailmavaadet ja suhtumist. Last nimetatakse *paradigma muutjaks*, kellekski, kes on suutnud oma vanemaid veel rohkem ühte liita jne.¹⁵⁵ Seega vaadeldakse emadust, kui arenevat rolli – midagi, mille tähtsus ja osakaal kasvab ja areneb koos lapsega. Osa kirjutajaist filosoferib emaduse teemal juba päris loo alguses. Sellised lood toovad välja mõtte, et *emadus on isiklik kogemus* või läbi sünnitusprotsessi on emaks saamine oluline.¹⁵⁶ Paaris loos ei keskenduta üldsegi sünnitusele, vaid hoopis **lapse saamise protsessile** – enda ootustele nii rasedust soovides kui raseduse ajal.¹⁵⁷ *Annabella loos* tõdeb kirjutaja enda jaoks ikka ja jälle, et lapse sünnitamine oli ainuõige otsus, kuigi see tuli raskelt. Samuti olen siia liigitanud tekstid, mille peamine kirjutamise motiiv on olnud jutustada lugu, kuidas vaatamata sellele, et sündis haige laps, ta siiski suudeti päästa.¹⁵⁸ Samuti olen siia liigitanud ka *Kairi loo* – olgugi, et tema laps sündis surnuna, tunneb Kairi ikka, et ta on ema lapsele, kes elab praegu Kairi uskumuse kohaselt inglina.

---

¹⁵³ Marki, Nati, Arto, Janette, Joeli, Rebeka, Ave lugu

¹⁵⁴ Laur-Mattiase, maipõrnika, Marise, Mia, Karini lugu

¹⁵⁵ Kärdu lugu

¹⁵⁶ Anita, Piiga lugu

¹⁵⁷ Mammu, Anderi lugu

¹⁵⁸ Annaliisa lugu

3.6.4. Hoiatus või teadaanne

Lugusid, mille sõnum oleks lugejaid millegi eest hoiatada või teavitada pole palju, kuid nende sõnum on väga selgelt ja tihti ka paljusõnaliselt esile toodud. Näiteks võib tuua *Juntsaka loo*, kus ta tõdeb, et kuulates vaid üht arsti võib teha eksliku otsuse. *Rumala emme loos* teatab kirjutaja kohe alguses, et see lugu olgu teistele õpetuseks. Tema sõnum on, et sünnituse ja raseduse juures tuleb kuulata vaid enda keha ja vaistu ning uskuda iseendasse ja lapsesse. Sama mõtte toob välja ka Ester, kes kirjutab nõukogude perioodist kurva loo, kuidas ta arste ja mitte keha kuulates oma kaksikuid nälgutas. *Printsessi loo* kirjutaja püüab lugejaid panna valima tingimata loomuliku sünnituse poolt ja räägib sellest, kuidas keisrilõike tõttu ei suutnud ta esimesed poolteist nädalat oma lapsega harjuda. Kuna sünnitus toimus autori jaoks ilma kehalise ja emotsionaalse kogemusest, siis ei omanud see nõ siirderiituse funktsioone.

3.6.5. Lugu kui enesepresentatsioon

Sünnitusloo kaudu loob naine Perekoolis oma identiteedi – endale ja ka teistele kiputakse hinnangut andma läbi sünnituse. Ka Marander-Eklund (2003: 130) väidab, et „naine annab edasi enesepresentatsiooni, sünnituslugu loob identiteedinarratiivi autorist kui sünnitavast naisest, milles ta tahab paista kompetentne ja emarolliks sobiv.” Ta iseloomustab identiteedi lugu kui jutustaja poolset näidet, kus ta rõhutab naiseks ja sünnitajaks olemist ning oma füüsilisi saavutusi. Samuti peab ta lugu dramaatiliseks narratiiviks, kus asjad peaaegu juhtusid.¹⁵⁹

Sageli kirjeldatakse sünnitust detailideni, ent loos puudub enamasti intriigi või tähenduslik seik. Tundub, et mida suurem on olnud sünnitaja eneseületus, seda olulisem on tema jaoks sellest kirjutada.¹⁶⁰ Negatiivse enesepresentatsioonina toon välja *Kiriloo loo*, milles ta peamiselt kirjeldab oma abituse tõttu tekkinud häbitunnet toetajate ees. Terve lugu on kantud mõttest, et sünnitajal oli oma saamatuse ja välimuse pärast nii ämmaemanda kui ka lapse isa ees piinlik. Siia alla olen liigitanud ka suhteliselt lühikesed sünnituslood, mis pigem konstateerivad fakti, et kirjutaja on sünnitanud lapse, kui annavad selle üksikasjadest mingigi põhjalikuma pildi.

Lisaks on veel hulk lugusid, mis ei sobitu eelpool toodud kategooriatesse. Lood, mis peaaegu ei räägigi sünnitamisest (*Ähmis isa lugu*) või siis nende kirjutamise motiiv on hoopis teine – *Eli lugu*, kes kirjutab oma ämmast või *Pesamuna Ingridi lugu*, mis sarnaneb enim ilukirjanduslikule

---

¹⁵⁹ Näiteks lood, kus sünnitaja oleks peaaegu sünnitanud kas autos või tualetis.

¹⁶⁰ Matilda, Elsa, Luisa, Grete lugu

tekstile ja mida seetõttu on teistega raske võrrelda.

Kuna iga sünnitaja loob oma loo täpselt selliselt, nagu talle meeldib ja rõhutab neid detaile, mida ta soovib esile tuua, on selge, et sellise teksti abil ei saa konkreetseid sündmusi lugeja endale ette kujutada. Nagu juba eelpool mainisin, libiseb kirjutaja teinekord vaid ühe-kahe lausega üle tema jaoks ebameeldivast juhtumist või sellest, mida ta ei soovi pikemalt kirjeldada. Seetõttu ei saa ka uuriija teada, millistest asjadest kirjutamine on isegi anonüümselt tabu. Vaid üksikud tänapäevased Delfi lood kirjeldavad alandust või häbi, mida sünnitaja koges. Samuti ei leidu tekste selle kohta, kuidas sünnitaja reageeris oma keha muutuste või selle protsesside peale.

Seega võib kindlalt väita, et see, kuidas sünnitusest kõneldakse/kirjutatakse ja mis sõnumeid esile tuuakse, pole otseselt sõltuvuses sellest, kuidas kulges sünnitus. Ka keisrilõikega kulgenud sünnitusest saab kirjutada positiivse sõnumiga loo, samuti nagu negatiivne sõnum võib avalduda pealtnäha hästi ja kiiresti kulgenud sünnitusest rääkiva loo puhul.

3.7. Põhjused sünnituslugude kirjutamiseks

3.7.1. Sünnitamine kui ajend jutustamiseks

Tänapäevase kiire elutempo juures, kus inimeste vaheline suhtlus lisaks tavaelule on kolinud suurel määral virtuaalsetele ja elektroonilistele kanalitele, on iseloomulik, et kuhugi ei ole kadunud inimeste suhtlemisvajadus ning ka rääkimis- või jutustamissoov. Ent kuulajad, kellega jagatakse oma kogemusi, ei ole enam rääkija kõrval nagu varemalt, nendega puudub vahetu kontakt ning nad võivad viibida kasvõi mõnes teises riigis. Oluline pole isegi see, kas neid isiklikult tuntakse või mitte, sest loomulik vajadus oma mõtteid ja tundeid jagada jääb ikkagi alles ning mida olulisem on sündmus, seda rohkem on vaja sellest rääkida. Patricia Couch märgib, et naised on jutustanud sünnituslugusid aegade algusest ning need lood on väljendanud rõõmu, sisendanud jõudu ja isegi abistanud paranemisprotsessis. Ta lisab, et naised vajavad oma sünnituskogemuse peegeldamist, et mõista selle mõju. Lugude jagamine positiivseiks ja negatiivseiks on eluline. Samas ta ka rõhutab, et iga sünd võib tekitada mitmeid tundeid – näiteks nii valu kui uhkust. (Couch 2006)

Lena Marander-Eklund (2000a: 417) väidab, et just äsja sünnitanud naised vahetavad omavahel kokku saades kõige sagedamini kogemusi ja võrdlevad oma sünnitusi. Selline käitumine muutub

tihtipeale koguni mitteametlikuks nõustamiseks, kui seltskonnas on veel ka mõni mitte sünnitanud naine. Sünnitusest rääkimine on oluline ka seetõttu, et kogemusest õpitu töötatakse uuesti mõttes läbi, et juhtunut paremini mõista. Seega verbalisatsioon teeb sünnituskogemusega tegelemise palju lihtsamaks.

Loomuliku sünnituse aktivist Sheri L. Menelli, on kirjutanud raamatus *Journey into motherhood: Inspirational Stories of Natural Birth* (2005)¹⁶¹, et naised vajavad teel emadusse inspiratsiooni. Tema raamatus on iga loo kirjutanud erinev inimene, kuid neid ühendavad jõulised sõnad nagu – *imeline, saavutus, põnev, rahulik, ilus, teadlik* jne. Couch (2006) märgib sealjuures, et jagades teistega positiivseid ja õigustatud lugusid sünnituse tulemustest ja kogemustest, võib see viia palju positiivsemate sünnitustulemusteni. Mõned naised koguni otsivad neid, et olla positiivselt inspireeritud. Aga samas kui naised ei tea ka peale sünnitust, miks nad pidid üht või teist asja tegema ning see põhjustab hirmu ja kurbust, siis rääkides oma lugusid tekitavad nad hirmu ka kuulajais, olgugi, et nad vaid otsivad oma kogemuse kinnistamist ja sellest vabanemist.

Et teada saada miks siiski küllaltki isiklikke lugusid võõrastele lugemiseks internetti üles pannakse, uurisin seda Perekooli foorumitest. Esitades kõikidesse foorumitesse samasuguse küsimuse, sain 40 erinevat vastust, kus naised nimetasid ja põhjendasid oma erinevaid seisukohti.¹⁶² Seega järgnevalt toon välja foorumis osalejate poolt- ja vastuargumendid.

3.7.2. Sünnituslugude kirjutamise poolt- ja vastuargumendid

Kirjutajad toovad ühe peamise lugude kirjutamise motiivina välja eesmärgi jagada oma röömu sünnituse ja lapse üle. Sellele viitab ka tabavalt üks kommenteerija: *Esmasünnitajal on tunne, et kõik, mis temaga on juhtunud on nii põnev ja tähtis*. Ka peetakse oluliseks isikliku kogemuse kaudu teisi, eriti esmasünnitajaid, julgustada ning tuuakse ajendiks teiste huvitavaid lugusid, mis kannustavad ka enda omi kirjutama. Veel mainitakse, et on tahetud teada anda kaasvestlejatele, kellega on tekkinud foorumis juba tugev side, kuidas sünnitus läks. Vastajad on märkinud ka, et nad otsustasid panna loo internetti, et ei peaks seda mitu korda jutustama. Samuti on sel teel sünniloost võimalik osa saada sugulastel-tuttavatel, kes elavad kaugel või välismaal. Ühel juhul mainiti ka mõtet, et kunagi tulevikus on lapsel endal hea lugeda, kuidas ta sündis.

Kirjutasin enda jaoks ja perekooli panin ka, sest:

1. lapseootus on paljusid ühendav asi ja vastavas foorumis elasime üksteisele kaasa iga röömu ja murega- miks mitte

---

¹⁶¹ *Journey into motherhood: Inspirational Stories of Natural Birth*, 2005. White Heart Publishing

¹⁶² 249: Palun vastake!

siis jagada finaali. Samuti jätkame koos beebi ja lapse teema all.

2. minule jaoks oli sünnitus igati positiivne kogemus- jagasin teistega oma rõõmu ja loodan, et keegi tulevane sünnitaja sellest julgust juurde sai. Kui oleks olnud väga raske sünnitus siis poleks võib-olla „avalikustanud”.¹⁶³

Sünnituslugusid ei kirjutata aga reeglina siis, kui sünnitus on olnud negatiivne kogemus. Üks vastajaist märkis, et kardab, et kurb lugu tekitab mõnes võõras kahjurõõmu. Samuti võib sünnitusest rääkimine olla ennast juba ammendanud või peetakse sünnitust piisavalt isiklikuks asjaks, et seda teistega mitte jagada. Ka komplikatsioonidega sünnitustest, kui mõned erandid välja arvata, ei kirjutata, sest kirjeldatud sünnituste sünnihinded on reeglina head. Vaid ühel juhul on, vaadeldavate lugude seas, sünnihinne 4/6, kuid ema lisab seepeale juurde, et see kohe tõusis.

Kirjutamise/mittekirjutamise motiivide väljatoomisel ei märgita kordagi, et sünnitaja saab loo jutustamise/kirjutamise kaudu sünnituskogemust enda jaoks selgemaks mõelda. Olgugi, et Lena Marander-Eklund seda sünnitusest rääkimise puhul üheks olulisimaks varjatud motiiviks peab. Samuti ei tulnud küsitlusest välja mõningatel juhtudel peamine põhjus, miks naised ei kirjuta foorumisse oma lugu – hirm saada mitteaktiivsünnituse puhul negatiivse kriitika osaliseks (vrd. ka 4.4).

3.8. Kommentaarid sünnituslugude juures

3.8.1. Kommentaarid Perekoolis

Kõikidele sünnituslugudele järgnevad reeglina kommentaarid. Peamiselt on need emotsionaalsed õnnitlused, kus soovitakse emale ja lapsele või tervele perele kõike head. Samuti julgustatakse vanemaid lapse kasvatamisel ja lohutatakse sünnitajat, kui kõik ei läinud ootuspäraselt, ning viimasel ajal küsitakse ka millal saab näha pilte vastsündinust.

Nii armas lugu, nuuks :) Tubli oled. Tahaks juba pilte näha Jeekimist :) Kall kall!¹⁶⁴

Õnne ja jõudu emmele-issile ja pisipojale kasvamist ja kosumist!¹⁶⁵

Kohati tundub, et mõningatel juhtudel pannakse sünnituslugu kirja vaid tänu foorumi lugejate pealekäimisele ja suurele huvile. Sellele viitab fakt, et sageli kirjutatakse kohe peale sünnitust vaid lakooniline teade ning pikem lugu alles mõne aja pärast, kui seda foorumikaaslased

---

¹⁶³ Samas.

¹⁶⁴ 306: Anna sünnistoori

¹⁶⁵ 308: Saime EMAKS ja ISAKS...

nõudnud on. Ühelt poolt tingib seda kindlasti värske ema ajanappus, teisalt jälle grupipoolne sund.

Sageli võivad sünnituslugude kommentaarid võtta ka laiemal diskussiooni mõõtmed. Peamiselt on selle ajendiks lood, mis räägivad sekkunud sünnitustest. Sellisel juhul püütakse välja selgitada kas sünnitaja ja ülejäänud asjaosalised käitused adekvaatselt ja põhjendatult, ning mis oleks teatud tingimustel võinud olla teisiti. Küsimusi esitatakse kindlasti ühelt poolt sooviga, et teisedki võiksid konkreetsest sünnitusest midagi õppida. Teisalt, on see ka lihtsalt uudishimu rahuldamine ning samuti leidub sünnitaja aadressil halvustavaid kommentaare. Viimaseid on analüüsitava sünnitusloo autoril kindlasti väga ebameeldiv lugeda. Tema rõõm sünnitusest on rikitud ja uhkusest saab häbi, et ta tunneb rõõmu sellise sünnituse üle, mis aktiivsünnitajate meelest on kas täielik *läbikukkumine* või *solgitud sünnitus* (vt. 4.4.1).

Sünnituslugude autorid ei mõista sageli, et kui nad on oma loo kirja pannud, siis ei kuulu see enam neile, vaid seda võivad ka kõik teised kommenteerida.¹⁶⁶ Taolised kommentaarid ongi tekitanud aeg-ajalt arutelu teemal, kas oma loo foorumisse kirjutamine on ikka hea mõte, kui see aktiivsünnitajate poolt kohe maha tehakse ja seega vähendatakse ema enesehinnangut ning rõõmu enda saavutuse ja lapse üle.

Mina siia oma sünnituslugu küll ei pane. Miks ma peaksin taluma mingi aeg hiljem kommentaari: näh, loll eit laskis veepõie lahti teha. jne jne. Minu enesetunne saab ju sellega väga tugevalt kannatada ja vaatamata enda rahulolule jääks ikkagi süda kripeldama- aga äkki...¹⁶⁷

Seetõttu aeg-ajalt kutsutaksegi naisi üles mitte enam foorumisse sünnituslugusid kirjutama.¹⁶⁸ Reageeringuid taoliste üleskutsetele on mitmesuguseid. Üheltpoolt ollakse arvamusel, et sünnituslugusid ei peaks üles riputama õelatele kommenteerimiseks, teisalt ollakse kurvad, et toredaid jutte enam lugeda ei saa. Samuti sattutakse terava kriitika objektiks, sest kommentaaride pooldajad märgivad, et nad kritiseerivad haiglasüsteemi, kus naine sünnitab, mitte sünnitajat ennast¹⁶⁹. Veel tõdetakse, et ilmselt kirjutatakse lugu tähelepanu- ja tunnustusvajadusest ning ei anta endale aru, et selle foorumis avaldamine annab kõigile võimaluse seda kommenteerida nii nagu lugeja seda heaks arvab.¹⁷⁰

---

¹⁶⁶ Samas.

¹⁶⁷ 305: Ettepanek: mitte kirjutada sünnituslugusid

¹⁶⁸ 301: Üleskutse.

¹⁶⁹ 301: Üleskutse.

¹⁷⁰ Samas.

Aktiivsünnituse opositsioon (vt. 4.2) aga leiab, et haiglasüsteemi kritiseerimisel kaovad kommentaarides piirid süsteemi ja konkreetse teemaalgataja vahelt. Arvatakse, et selle asemel jääb saamata julgustus, õnnitlused ja kiitus ning tulemuseks on äsjasünnitanu enesehinnangu langus ja enesesüüdistamine, kuna kommenteerijatel puudub elementaarne taktitunne ja konkreetse inimese probleemile keskendumise võime. Neist lugudest soovitatakse mitte õppust võtta, sest kui sünnitaja on ebakindel, võib järgides teiste käitumist, sünnitus halvasti lõppeda. Samas tuleb tõdeda, et puudutatuna tunnevad ennast eelkõige need, kes sisimas tajuvad, et nende sünnitus ei olnud ideaalne. Seda aga ei taheta tunnistada, sest sünnituse ebaõnnestumine seostub enamikule naistest läbikukkumisega ka ema ja naise rollis

Paljud aktiivsünnituse vastased on siiski ka lugude poolt. Väites, et nende vahendusel saadakse parem ülevaade sünnitusel toimuvast ning mittesünnitanud omandavad väärtuslikke näpunäiteid teiste kogemuste abil. Samuti on naistel võimalus analüüsida, kuidas ise ühes või teises olukorras käitutaks ja ka kriitilised kommentaarid annavad mõtlemisainet. Positiivseks peetakse ka seda, et selliseid lugusid ei kuule kusagilt mujal ning usutakse, et need, kes on oma sünnituslood Perekooli kirja pannud, ei ole millegi tõttu vaesemad, pigem on tegu jagatud rõõmuga. Samuti annab see võimaluse lugu hiljem analüüsida, sest alguses on emotsioonid liiga tugevad.

3.8.2. Delfi lugude kommentaarid

Delfi lugude puhul jaotuvad sünnituslugude kommentaarid kaheks – kommentaarid, mis on lisatud konkreetse loo lõppu ja arvustavad vaid seda ning need, mida võib leida teema *Sünnituslugude konkurss* alt.

Enamasti on sünnitusloo kohta käiva kommentaari sisuks, et lugu on armas või humoorikas ja kommenteerija märgib, et tal oli väga lõbus seda lugeda. Samas ei puudu ka negatiivsed kommentaarid, millest osa käib loo ja kirjutaja, osa jälle teiste kommenteerijate kohta. Sealjuures, nagu anonüümses keskkonnas ikka, ollakse kohati äärmiselt pahatahtlikud ja sarkastilised. Mõnikord võivad järgneda ka lugude põhjal lugejate ootamatud järeldused sünnitusloo kirjutaja kohta – ühel juhul mainitakse, et see on *intelligentse ema* kirjutatud ja teisel, et *laps sai vaimselt arenenud vanemad*. Samuti võib vaadelda ka kommentaare kui tagasisidet, sest loo autorid tänavad tihtipeale lugejaid kiidusõnade eest.

Kõige rohkem kommentaare on saanud nõukogude perioodi sünnituslood ja meeste poolt kirjutatu. Naisi kiidetakse ja isade hoolimine oma lapsest ja naisest väärib tähelepanu. Seega tundub, et enim on mõjutanud lugejaid lood, mis on kas naljakad ja südamlikud või isegi kurvad.

Osa sünnituslugudest ei ole pälvinud mingeid kommentaare. Puudub info kas need ei tekitanud lugejas erilisi emotsioone, olles teistega sarnased, või lisati need hiljem, seega olid lugejad juba väsinud.

Lisaks võimalusele kommenteerida iga sünnituslugu eraldi, sai kommenteerida ka konkursi pealehel. Seal käis pigem omavaheline suhtlus sünnituse ja sünnituslugude teemal, olles kohati omavahel dialoogis või opositsioonis. Samuti kirjutati sekka mõni sünnituslugu või kommentaar hindamise tulemuste kohta.

Kommentaariid on paljuski positiivsed, kuid üldiselt jääb mulje, et kirjutavad need, kel on mingi kriitiline mõte või kes soovivad enda üle(läbi)elamistest rääkida. Samuti võtavad sõna inimesed, kes püüavad algetada mingit laiemat arutelu, olgu see siis lugude endi või muu haakuva teemaga seoses. Teine grupp kommenteerijaid on sünnitusealised, ent siiski veel lastetud naised, kes võtavad lugusid pigem kui õppematerjali ja arutlevad selle üle, kas lood olid julgustavad või mitte. Paljud märgivad sealjuures, et lood on neilt lapsesaamissoovi ja -julguse hoopis ära võtnud või seda vähendanud.

Seoses sünnituslugudega kerkisid üles ka mitmed üldisemad teemad – kas loo kirjutamine avalikuks lugemiseks on vajalik ja sobiv või kas sünnitus on üldse esteetiline sündmus, et sellest kirjutada ja seda avalikustada. Samuti tekitas poleemikat meeste osalus sünnitusel, küsimus kas lugusid kommenteerida võivad üldse need, kel endal last ei ole või millised on plussid ja miinused lapsesaamise poolt ja vastu.

4. VÕIMUSUHTED PEREKOOLI SÜNNITUSE FOORUMIS

Tänapäeva Eesti sünnitusealiste naiste hulgas on suhtumist sünnitusse mõjutanud nii vanema põlvkonna käest kuuldu, meedia kui ka juba varem sünnitanud sõprade-tuttavate kogemuslood. Sünnituseks valmistuvaid naisi ühendab ka Perekooli foorum *Sünnitus*, kus käiakse küsimustele vastuseid otsimas ja eelseisvaks sündmuseks nõuandeid kogumas-jagamas.

Peatüki eesmärgiks on kirjeldada ja analüüsida foorumis toimuvaid diskussioone, mille käigus proovin vastust leida järgmistele küsimustele: Millised on aktuaalsemad ja domineerivamad seisukohad suhtumisel sünnitusse?; Kes võtavad sõna ja kuidas erinevad huvigrupid oma *tõde* esitavad ja ennast kehtestavad?; Milliste argumentidega püütakse oma seisukohti kaitsta? Kogu küsimuste kompleksi püüan vaadelda diskursuseanalüüsi abil – analüüsin peamiselt sõnavõtjate kommentaare, milles ühelt poolt domineerivad aktiivsünnituse propageerijad ja teisalt meditsiinikeskse sünnituse pooldajad.

Peatüki olen liigendanud lähtuvalt sünnitusega seotud teemadest, mis kõige rohkem esile kerkivad. Kõigepealt tutvustan lühidalt foorumit ning vastasseisu aktiivsünnitajate ja nende opositsiooni vahel, tuues välja mõlema poole peamised seisukohad ja üksteisesse suhtumise. Seejärel vaatlen sünnitust kui naise elu tähtsündmust, mille kaudu kujundab ta oma identiteedi nii sünnitaja kui emana. Analüüsin ka foorumis sageli kasutamist leidvaid diskursiivseid konstruktsioone nagu *sünnituse väärimine*, *solgitud sünnitus* ning toon välja mõlema grupi vaated kodussünnitusele ja ettevalmistuse osakaalule sünnituse juures. Viimaseks püüan leida ühisosa äärmusliku usugrupi ja aktiivsünnitajate diskursuse vahel.

4.1. Perekooli foorum *Sünnitus*

Perekooli foorum *Sünnitus* sisaldab lisaks tavapärasele teemaga seotud küsimustele-vastustele ja sünnituslugudele ka lugude analüüsi ning erinevaid sünnitusega seotud kogemusjutte. Positiivsetest elamustest seoses sünnitusega räägitakse vähem. Foorum on paik, kus põrkuvad kaks radikaalselt erinevat lähenemist rasedusele ja sünnitusele – aktiivsünnitamine ja meditsiinikeskse sünnituse pooldamine. Aktiivsünnitajad **esitavad oma tõde** ja **püüavad end**

kehtestada vastandudes tugevalt üldistele meditsiinikeskse sünnituse seisukohtadele. Nad jagavad aktiivselt oma kogemusi, et kujundada sünnitajate teadmisi ja oskusi, tehes seda sageli ka läbi negatiivsete võtete – iroonia, kriitika ja provotseerivate teemaalgatuste. Samuti pole harvad korrad, kus diskussioon muutub üksteise ründamiseks ja solvamiseks. Meditsiinikeskse sünnituse pooldajad pigem kritiseerivad aktiivsünnitajaid ja nende seisukohti, kui püüavad enda väärtushinnanguid levitada.

Ühe või teise suuna esindajate vahelise arutelu eesmärk on küllaltki ühemõtteline – oma huvigrupi ideede levitamine ja teiste kritiseerimine. Analüüsides sealseid teemaalgatusi ja kommentaare võib suhteliselt kiiresti kokku panna pildi kahe grupi suhtumisest sünnitusse ja kõigesse sellega kaasnevasse. Kommentaaride põhjal võib järeldada, et *Sünnituse* foorumis võtavadki neil teemadel sõna peamiselt kaks mainitud leeri. Ülejäänud kas ei taha sellesse sekkuda või neil pole kindlat seisukohta. Sageli on viimased kasutajad antud keskkonnas alles uued ja seega pole veel suutnud oma arvamust kujundada. Seetõttu jäävad nad kas statistideks või nende hääled ei eristu kahe grupi omavahelises diskussioonis.

Peamine, mida kaasarääkijalt eeldatakse, on juba olemasolev sünnituskogemus. Üks olulisimaid foorumit puudutavaid diskussioone on sageli teemal, kas **mittesünnitanud** võivad üldse ühest või teisest arutelust osa võtta, kuna neil puuduvad isiklikud kogemused.¹⁷¹ Seega jääb mulje, et foorumis suhtutakse **sünnitusse kui initsiatsiooni** – ainult olemasolev sünnituskogemus muudab kaasarääkija teiste silmis aktsepteeritavaks. Traditsioonilistes kultuurides muutub naine läbi sünnituse mingi teise kogukonna liikmeks. Selle vasteks võib tänapäeval olla nõ emade kogukond – sõpruskonnas või mingis muus grupis koos käivad sünnitanud naised, kes jagavad omavahel nii sünnitamise kui lastekasvatamisega seotud kogemusi. Selline kogukond eksisteerib kindlasti Perekoolis. Seetõttu võib seal täheldada ka mõningast skeptilisust kommenteerijate suhtes, kelle kohta pole teada, kas nad omavad sünnituskogemust või mitte.

Hea näide selle kohta, kuidas kogemus muudab Perekoolis grupi liikmeks ja annab staatuse, pärineb aastast 2005, mil *Sünnituse* foorumisse jõudis info, et olen aasta tagasi pidanud sünnituslugusid käsitleva ettekande konverentsil *Etnoloogia hääled*.¹⁷² Perekooli lugejad algatasid seepeale foorumis arutelu teemal, kas ettekande autor on ise sünnitanud või mitte.¹⁷³ Kommenteerijad märkisid, et sünnitus muudab naist nii palju, et seda on võimalik uurida ainult

---

¹⁷¹ 280: loomulik e. perversne?

¹⁷² Eesti naiste sünnituslood internetis – kas infoajastu jutustamiskultuur? *Etnoloogia hääled* 6, ERM, 26.03.2004

sünnitanud naisel. Seega võib kindlalt öelda, et vaid sünnituskogemus annab Perekoolis aktsepteeritava staatuse. Kõigile teistele vastandutakse jõuliselt.

ka sünnituslugusid võib uurida, ainult nende puhul peab uurija ise aru saama, et tema enda „sotsiaalne staatus”, see, kas ta on sünnitanud või mitte, on uurimuses võtmetegijaks. Sünnitus muudab naist nii palju, et selle (veel) mitte-kogemine on sellise uurimuse tegemisel puuduseks. Mulle tundub, et uurimuse tegija on ise veel (veri)noor ja lastetu- aga miks mitte jätkata sama valdkonnaga peale lapse saamist :-)¹⁷⁴

Ent sõnavõtja sünnituskogemusest veelgi olulisemaks näitajaks on tema enese poolt loodud kuvand oma isikust ja väärtushinnangutest. Olles jälginud foorumis kommenteerijate omavahelisi suhteid, tundub, et kas teadlikult või alateadlikult püütakse end vastandada või siis identifitseerida sõnavõtivate autorite kaudu. Soovitakse pälvida liidrite heakskiitu ja hoidutakse negatiivse kriitika alla sattumist. Samuti vabandatakse, kui kardetakse, et ollakse tekitanud foorumi autoriteetses inimeses pahameelt. See kõik on tähtis, et järgmine kord mõne teise teema all osaleja kasutajanime aktsepteeritaks ega suhtutaks tema kommentaaridesse eelarvamusega.

4.2. Aktiivsünnituse propageerijad, nende seisukohad ja oponendid

4.2.1. Grupi ja võimu suhted

Sotsiaalteadlased on märkinud, et üks võimalus võimu saavutamiseks on nii teadmiste kui ka keele ehk diskursuse kaudu. Teadmised ja diskursus ning võim toetavad üksteist. Need, kellel on teadmised, kasutavad neid juba olemasoleva võimu suurendamiseks ning need, kellel on võim, võivad kehtestada, millised on teadmised või tegelikkus (Gesler 2003). Samas märgib Michel Foucault (Foucault 2005: 39-40), et diskursuse teke pole tahtliku tegevuse tulemuseks. Võimurühmad ei mõtle diskursusi välja, et neid mingil eesmärgil kasutada. Esitused ei teki intellektuaalses vaakumis, vaid sotsiaalsed tingimused pakuvad kultuurile mingil ajahetkel seda ja mitte teist diskursust. Seega on diskursus määratud ajalooliselt ja kultuuriliselt. Alles siis, kui diskursus on kultuuris kättesaadav, saab seda oma huvides kasutada. Diskursuse uurijad märgivad samuti, et viis, kuidas inimesed räägivad ja suhtlevad, ei peegelda objektiivselt nende arusaama maailmast, identiteetidest ja sotsiaalsetest suhetest, kuid kasutatav diskursus aitab neil vajalikku objektiivsust luua ja ka muuta. (Jørgensen & Phillips 2002: 6-7).

---

¹⁷³ Noorteadlane on meid uurinud ;-)

¹⁷⁴ Samas.

Võimu suhteid küberkommunides uurinud Pille Vengerfeldt väidab, et virtuaalses kogukonnas põhinevad sotsiaalne kontroll ja võim teadmistel, mis on olulised konkreetses kogukonnas, ja selle keskkonna loojatel, kes on privilegeeritud seisuses. Ta näeb võimu erinevate käsitluste järgi nii omandina (Max Weber), sotsiaalse korrana (Barry Barnes) või domineerimisena (Michel Foucault). (Vengerfeldt 2001) Tema uurimus näitab, et Foucault' seisukoht, mille kohaselt teadmine on võim, mängib küberkommunis kõige tähtsamat rolli. Kindlale sihtgrupile suunatud virtuaalsetes kogukonnades, nagu seda on ka Perekool, on olulised teadmised, mida selle liikmed kogukonnas omavad. Seega võib võimu vaadelda kui kollektiivset kujundit – võim on delegeeritud läbi uskumuse, et ta on hea ja vajalik. Seetõttu peavad need, kel võim on, veenma teisi võimu vajalikkuses.

Vengerfeldt mainib samuti, et küberkogukondades on olemas võimul põhinevad hierarhilised suhted, mida inimesed ei väljenda nii võrd otseselt tekstides kui pigem tunnetuslikult (Vengerfeldt 2001). Tavaliselt kirjeldatakse virtuaalseid võimusuhteid läbi meeste püüdluse naiste üle domineerida. Uurimustes on levinud seksuaalse ahistamise kirjeldused (Adam 2001: 213-214) ja koguni virtuaalsed vägistamislood (Spender 1995: 207; Wallace 2002: 293-294). Järgnevalt vaatan, kuidas maailmavaatelised küsimused muutuvad võimusuhetes olulisteks vaid naiste vahel.

4.2.2. Aktiivsünnitajate vaated sünnitusele

Sünnituse foorumis on uute tulijate poolt üks sagedamini esitatav küsimus, miks ikkagi aktiivsünnitus ja aktiivsünnitajad nii palju kõneainet tekitavad ning aktiivsünnitust kui ainukest õiget sünnitusviisi propageeritakse. Aktiivsünnituse propageerimine tundub rünnakuna naistele, kes on sünnitanud teisiti. Seega tekitavad aktiivsünnitajad opositsiooni hulgas palju küsimusi – Kas aktiivsünnituse pooldajad tunnevad, et on teistest paremad?; Kas on oluline, kuidas laps sünnib, kui ta on terve?; Kas äsjasünnitanu peab tõesti tundma rõõmu asemel kibedust, et ei suutnud sünnitada nii nagu tahtis?; Kas keisrilõike abil sünnitanu on emana ebaõnnestunud? See on teemade ring, mis on seotud mõistega *õige sünnitus*, mille poole aktiivsünnitajate arvates peaks iga naine püüdlema.

Kogu *Sünnituse* foorumi arutelu kese on põhiliselt suunatud kindlaks tegemisele, milline on ja peaks olema tänapäeval loomulik sünnitus. Aktiivsünnitajad peavad selleks nende poolt propageeritavat sünnitust, samas kui meditsiinikeskse sünnituse pooldajad suhtuvad sellesse kui nihkesse nende arvates *normaalsest* sünnitusest. Teema aktuaalsust näitab ka aktiivsünnitajate ühe liidri poolt esitatud küsimus, mis lisaks ironiale sisaldab endas ka nõutust: „A mis on

loomulik sünnitus – idee, õpetus, maailmavaade, veendumus, harrastus või kaubaartikkel? Ja mida pagan pihta hakata poolehoidjatega? Luua partei, sekt, koloonia, kommuun?”¹⁷⁵

Paljude sünnitajate jaoks ei ole siiski vahet, kuidas sünnitust nimetatakse või kuidas selle käigus käitutakse – sünnitusest olulisem on see, et sündinud laps oleks elus ja terve. Kõvasti taunitakse neid, kes oskavad *oma loomuliku sünnituse ülistuse ja keiserduse alandusega naised endast välja viia*.¹⁷⁶ Seega ei ole võimalik tavameditsiini pooldajate meelest kasutada väljendit, et sünnitus ebaõnnestus, sest sünnituse tulemusena, ükskõik kuidas see ka ei läinud, on laps ju elus. Aktiivsünnitajaid nähakse isegi *loodusliku valiku pooldajatena*, kuna nende praktika võib kergelt viia selleni, et nii ema kui laps võivad sünnitusel surra. Viimased jällegi eitavad seisukohta, nagu nad oleksid seetõttu sündiva lapse vastu hoolimatud, et neid ei ümbritse sünnitusel kõikvõimalikud aparaadid, väites, et nad ei lähe surema, vaid last sünnitama. Nad leiavad, et passiivsed sünnitajad püüavad end õigustada, ja on kibestunud, kuid on kadedad naiste peale, kes oma lapsed kriiskamise ja arstideta välja hingavad ja lasevad sünnitusel kulgeda, sest nemad seda ei suutnud.¹⁷⁷

Õige ja loomulik sünnitus, mida aktiivsünnitajad ainuõigeks peavad ja igal võimalusel populariseerida proovivad, on lapse seisukohast *pehme sünd*. Sellest rääkides kasutatakse väljendeid, et laps teab, kuidas sündida ja et *sünnitaja juures toimivad ürgteadvus ja intuitsioon*.

Laps sünnib ema ja loote koostöös, sündimisega on seotud inimese kõige vanem ajuosa ja mälu. Laps teab kuidas sündida ja naine teab kuidas on kõige parem kui teda lastakse olla ise ja kui ta on piisavalt oma hinge ettevalmistanud. Selleks et meie ürgteadvus ja intuitsioon saaks toimida on vaja rahu ja hämarust. Pehme sünd lapse jaoks on mõelda, mis teda väljas ootab ja kuidas ta seda kogeb – kas soojust, ema lähedust, aega uudistada, kohaneda, otsida tissi või ootab teda tirimine mõõtmise eesmärgil tema jaoks võõra inimese poolt, kelle meeleolust ja käteosavusest ta sõltub ja muud seesugust. Sündimise kogemus lapsele on vägagi oluline, see annab tooni edaspidisele avatusele ja usaldusele maailma ja elu suhtes. Kuigi paljud meist neid aegu ei mäleta, ei tähenda see, et neid mälestusi meis pole.¹⁷⁸

Seega võib nimetada pehmet sündi **lapsekeskseks** sünniks, kus *naine loob usuga oma lapsesse ja sooviga last armastada lapsele vaba võimaluse omakorda endasse uskuda ja sündida*.¹⁷⁹

Aktiivsünnitajad väidavad, et sünnitus on lapse sünd siia ilma ja sünnitaja ülesanne on seda võimalikult loomulikult lasta toimuda. Sünnitaja soovid ja tahtmised ei tohi olla peamised, aga samas ei tohi ka sünnitaja jääda mäletama sündmust kui midagi valusat ja hirmsat. Väidetavalt

---

¹⁷⁵ 280: loomulik e. perversne?

¹⁷⁶ Samas.

¹⁷⁷ 275: jälle aktiivsünnitus...

¹⁷⁸ 290: Pehme sünd

¹⁷⁹ 241: dr.thomas verny´ kaks seadust sünnituse kohta.

adub ka laps ema sisetunnet, mis võib olla negatiivne tulenevalt valust ja vastumeelsusest sünnitada. *Seega tajub ta, et on emale psühhotrauma tekitanud, mida ka aastaid hiljem naine võib sünnitusest rääkides toonitada.*¹⁸⁰ Seega usutakse, et kõik aistingud jõuavad sünnituse käigus lapseni, sest keha toodab vastavaid hormoone. Samuti peetakse pehmet sünnituskogemust naise seisukohalt heaks alguseks lapsega edasi hakkama saamisel, mis suurendab eneseusku ja annab jõudu. Ka usutakse, et aktiivsünnitusega ilmale toodud lapsed on rahulikumad. Väidetakse, et keerulise sünnituse üle elanud lapsed on aga juba alguses närvilised ja nende elukvaliteet on teine. Samuti suhe emaga – nii nagu lapsepõlv ja lähisuhted vanematega mõjutavad toimetulekut täiskasvanuna, nii mõjutab sünnitus lapse esimesi eluaastaid, laienedes kogu elukäigule.¹⁸¹

Aktiivsünnitajad rõhutavad, et loomulik sünnitus **tugineb traditsioonidel**. Nad idealiseerivad aega, mil sünnitus oli elu loomulik osa, mis kulges kergelt ja millega saadi ilma ettevalmistuseta hakkama. Aktiivsünnitajad ülistavad sünnitusi, mis toimusid *vanasti*, siis kui *naised saunas sünnitasid ja kõik said hakkama ilma sekkumiseta*. Suremust sünnitusel põhjendavad nad hügieeni puudumise ja sellest tekkinud infektsiooniga, samuti harvade raskete patoloogiliste juhtumitega. Antropoloogilistele uuringutele toetudes väidavad nad kindlalt, et naised sünnitasid vaevata.¹⁸²

Opositsioon jällegi leiab, et tänapäeval polegi *urbaniseerunud* ja *madalama valulävega* naistel, kel on teiste ja nende nõukogude ajal sünnitanud emade juttudest tekkinud *pime hirm* sünnitamise ees, muud moodi võimalik sünnitada, kui erinevate meditsiiniliste abivahendite abil. Sellist arengut nähakse kui loomulikku liikumist tuleviku ja heaolu suunas.¹⁸³ Taolise vaate põhiargumendina tuuakse välja, et kui on leiutatud vahendid valu ära võtmiseks, siis miks mitte neid kasutada (vt. ka 5.2.3). Ühe Perekoolis levinud arvamuse kohaselt võrdub loomulik sünnitus meeletu piinaga.¹⁸⁴ Samuti peetakse seda enneolematuks kangelasteoks, millest ikka ja jälle rääkima peab. Perekoolis on levinud ka väide, et tänapäeval on naiste tervis kehvem kui vanasti ja ka nende kehakuju on muutunud¹⁸⁵, seega ei saa neilt eeldada, et nad sünnitaksid oma esiemade kombel. Aktiivsünnitavaid naisi võrreldakse isegi loomadega, mis nende endi arvates

---

¹⁸⁰ 277: aktiivsünnitus?

¹⁸¹ Samas.

¹⁸² 288: veel sünnituse väärimisest

¹⁸³ Samas, 308: Saime EMAKS ja ISAKS...

¹⁸⁴ 285: loomulik sünnitus=meeletu piin?

¹⁸⁵ 288: veel sünnituse väärimisest, 308: Saime EMAKS ja ISAKS...

pole sugugi paha, sest loomad käituvad sünnitades instinktide ajal ja seega väga optimaalselt.¹⁸⁶

Ka Lena Marander-Eklund leiab, et võrdlus *enne* ja *praegu* on sünnituse juures väga aktuaalne teema, kuna üheltpoolt on sünnitaja pilk suunatud möödunule, kus domineeris loomulik sünnitus, ent teisalt paistab sünnitajate põhiline vajadus olevat kõrgtehnoloogiline ja turvaline haiglasünnitus. Ta märgib, et keskendumine sünnitusele kui kogemusele tõstab sünnitaja ootused kõrgeks ja viitab sellele, et loomulikku sünnitust vaadeldakse kui ideaali. (Marander-Eklund 2000b: 204)

Aktiivsünnitajad rõhutavad, et naine ei tohiks ühelgi juhul olla meedikute poolt allutatud. Allumisena näib neile nii raseduse ja sünnitamise ajal loote südamelöökide mõõtmiseks naise aparaadi külge panemine, kui ka arstlikus kontrollis käimisel enda mõõta laskmine, milleks tuleb olla lamavas asendis. Samuti enne sünnitamist läbiviidavad protseduurid (klistiir, raseerimine jne). Sünnitust kui protsessi peab tingimata juhtima sünnitaja ja kõik peab toimuma nii, nagu *ta enda keha seda dikteerib*. Peamiselt rõhutatakse iseseisvust, naise eneseteadlikkust ja soove sünnitusel. Argumenteerimisel lähtutakse peamiselt Eesti aktiivsünnituse liikumise eestvedaja Ülle Liivamäe poolt propageeritavast keelekasutusest, mis peaks edasi andma hoopis teistsugust suhtumist nii endasse kui sünnitajasse ja meditsiini (Liivamägi 2005). Näiteks sünnitushaigla asemel soovitab Liivamägi kasutada väljendit sünnitusmaja, sest juba sünnitaja keelekasutus pidavat näitama alateadvusesse kinnistunud suhtumist, et rasedus on haigus ja sünnitus pigem operatsioonilaadne protseduur. Ka väljendile *ämmaemanda juures arvel olema* leiab ta sobivama vaste – *ma teen ämmaemandaga koostööd*.

Ma ei ütle, et „olin ämmaemanda juures arvel”, vaid, et „tegin koostööd”. See on väga suur vahe! Sellisel sõnastades olen Mina oma keha valdaja ning ämmaemand aitab mind kui vaja. Niipea kui ütlen: „Olin ämmaemanda juures arvel”, lükkab kogu vastutuse ja teadmise minu keha toimimisest ämmaemanda kaela — „mina ei tea midagi, tehke mis tahate, kuid andke mulle terve laps ning mida kergemalt ja valutumalt, seda parem.” (Liivamägi 2005)

Sünnituse foorumiski on välja kujunenud oma autoriteedid, kes püüavad aktiivsünnitust kui sünnitamiseks ainuvõimalikku varianti propageerida. Üks nendest on naine (vt. 2.5), kellesse osad kasutajad suhtuvad kui autoriteeti, teisi valdab tema sõnavõttude suhtes viha ja nõrdimus ning teinekord avaldub postitustes ka kommenteerijate püüd olla temaga ühel meelel, et mitte pälvida kriitikat. Seega teevad paljud aktiivsünnitajad pigem enda propageeritavale ettevõtmisele kahju kui kasu ja peletavad aktiivsünnituse juurest eemale ka neid, keda see huvitab. Sest nagu ka osa naisi kirjutab, valivad nad puhtalt seepärast *vale* leeri ehk siis vastandavad ennast aktiivsünnitajatele, et selle propageerijate seisukohad on üheltpoolt liiga radikaalsed ning teisalt

---

¹⁸⁶ 279: Aktiivsünnitus

väljendavad aktiivsünnitajad end tihti ebatolerantselt ja meelega provotseerivalt.

Esimest korda kuulsin sõna aktiivsünnitus siin perekooli lehel ja seda nüüd, hiljem, kui on kujunenud välja nähtavasti juba kindlad vastasleerid ja minu sümpaatia kaldub kahjuks nende „valede inimeste” poole. Võiks ju mitte, olen peaaegu „puhas leht”.¹⁸⁷

Üks võimalus väljendada kollektiivset identiteeti on läbi grupis aktsepteeritud narratiivi. Ashmore jt (2004) toovad välja, et individuaalsel tasandil omab suurt rolli kollektiivse identiteedi juures grupi seesmiselt representeeritud lugu, mille abil inimene vaatab end ja kõne all olevat sotsiaalset kategooriat. Eristatud on kaht tüüpi narratiive, mis on kollektiivse identiteedi kontseptsiooni seisukohast tähtsad: kollektiivse identiteedi lugu, mis räägib inimesest kui grupiliikmest (ingl. k. *collective identity story*) ja grupi lugu, mis keskendub jutustaja grupile (ingl. k. *group story*). Narratiiv rääkijast kui grupiliikmest on indiviidi mentaalselt esitatud narratiiv endast kui kindla sotsiaalse kategooria liikmest, sisaldades mõtteid, tundeid ja kujutlusi minevikust (minevik grupis), olevikust (millist sotsiaalset rolli mängib ta hetkel grupis), ja tulevikust (kus isik loodab või kardab olla tulevikus). Seega võib vaadelda ühelt poolt aktiivsünnitajate sünnituslugu kui narratiivi, mis seob teda grupiga. Teisalt võib vaadelda foorumis toimuvat aktiivsünnituse diskursust ka kui narratiivi sellest grupist, mis läbi raskuste ja meditsiinile vastuastumise läbi on jõudnud sinna, kus ta hetkel on.

4.2.3. Foorumis aktiivsünnitajate poolt ja nende kohta kasutatavad väljendid

Sellest kui põhjalikult kaks eri maailmavaadet foorumis põrkuvad, annab selgesti aimu see, kuidas nimetatakse üksteist ja sünnitusega seonduvat. Aktiivsünnitajaid kui gruppi, kes on foorumis kahtlemata aktiivsem pool, nimetatakse nende oponentide poolt *usulahuks, sektantideks, fanaatikuteks, diletantideks, looduslasteks, loodusinimesteks, rohelisteks, meditsiini vaenulikeks, asjasse pühendatuteks, süsteemi õõnestajateks ja usuhulludeks*.¹⁸⁸ Kui tuua välja ka mõni äärmuslik väljend – siis lisanduvad loetellu veel *silmaklappidega märad; kamp, kes naudib oma vaimseid häireid; tüütud nagu Jehoova tunnustajad; keskajast pärinevad inimesed*.¹⁸⁹ Aktiivsünnituse pooldajad ise oma opositsiooni reeglina ei sildista. Enim kasutatav nimetus on ehk *arstifännid*¹⁹⁰, mis ei ole iseenesest kuigi negatiivne nimetus.

---

¹⁸⁷ 291: klaabu ütles...

¹⁸⁸ 280: loomulik e. perversne?, 285: loomulik sünnitus=meeletu piin?, 287: Liivamäe jm, kes teile lollusi pähe topivad..., 241: dr.thomas verny' kaks seadust sünnituse kohta., 250: tõeliselt mõistliku, mõõduka ja tasakaaluka raseda välimäärana, 291: klaabu ütles...

¹⁸⁹ 280: loomulik e. perversne?, 287: Liivamäe jm, kes teile lollusi pähe topivad..., 290: pehme sünn, 232: Ülekandlus- Viilma teooria

¹⁹⁰ 299: Miks idealiseeritakse...

Mõlema grupi lähenemisi sünnitusele nimetatakse *usuks* ja sellest rääkides vastandatakse end teise poole nn. usule. Uskujaid endid kutsutakse *teisitimõttelejaks*. Ülle Liivamäe ja tema järgijate, samuti foorumis domineeriva rr-i (vt. 2.5) pooldajate kohta kasutatakse väljendeid nagu *jüngrid, fännid, alluvad, käsilased*.¹⁹¹ Konkreetseid inimesi nende seast nimetatakse koguni *psühhohuligaanideks*.¹⁹²

Aktiivsünnitajate sõnavõtte ja käitumist foorumis iseloomustatakse väljenditega nagu *ärritumine, rünnak, tagedus, väljasöömistahe, agressiivsus, ajupesu, pooltõdede levitamine ja demagoogia*.¹⁹³ Oma tegevusega nad *külvavad vaenu ja pritsivad sappi või tarkust, komposteerivad ajusid või valgustavad*¹⁹⁴. Aktiivsünnitajad omakorda jälle arvavad, et ikka veel peetakse nende vaateid ja praktikaid *nõiakunstiks ja posimiseks*.¹⁹⁵

Sünnituse kohta käivad väljendid, mida Perekoolis erinevates diskussioonides kasutatakse, on tihedalt seotud aktiivsünnituse ideega, et ilma meditsiini sekkumiseta toimunud loomulik sünnitus on ilus ja naise elu tipphehk. Sellest tingitult siis ka järgmised vastandlikud väljendid: *ilus sünnitus või kole sünnitus, sünnitus mis läheb hukka, täisväärne sünnitus; mahesünnitus versus vägivaldne sünnitus, lõrriläänud sünnitus ja solgitud sünnitus*.¹⁹⁶ **Haiglas** toimuvaid sünnitusega seotud protseduure, mis aktiivsünnitajate arvates on pigem kahjuks kui kasuks tituleeritakse samuti mitmel moel: sünnituse stimuleerimine võrdub selle lähenemise järgi *piinamisega*¹⁹⁷, lõikamine *retsimisega*,¹⁹⁸ samuti kuuluvad siia väljendid nagu *sünnituse solkimine, sünnitaja vägistamine ja lapse sandistamine*.¹⁹⁹ **Arste**, kes sellega tegelevad, peetakse *lihahimu käes vaevlejateks*.²⁰⁰ Samuti nimetatakse neid *valitsevaks klanniks*²⁰¹. **Naine**, kelle

---

¹⁹¹ 290: pehme sünnitus, 280: loomulik e. perversne?, 301: ÜLESKUTSE

¹⁹² 277: aktiivsünnitus?

¹⁹³ 241: dr.thomas verny´ kaks seadust sünnituse kohta., 291: klaabu ütles..., 286: võtaks sõna kuuma teemal, 280: loomulik e. perversne?, 301: ÜLESKUTSE, 299: Miks idealiseeritakse...

¹⁹⁴ 284: kodusünnitus.(?), 303: kes nad on?, 304: kes on rr?

¹⁹⁵ 299: Miks idealiseeritakse...

¹⁹⁶ 299: Miks idealiseeritakse..., 291: klaabu ütles..., 282: Kui palju mõjutab last sünnituse käik?, 288: veel sünnituse väärimisest, 248: kas kahetsete ka midagi oma sünnituse juures?

¹⁹⁷ 291: klaabu ütles..., 290: pehme sünnitus, 280: loomulik e. perversne?

¹⁹⁸ 290: pehme sünnitus, 275: jälle aktiivsünnitus..., 277: aktiivsünnitus?, 311: rr oli siin kunagi muska?

¹⁹⁹ 299: Miks idealiseeritakse..., 291: klaabu ütles..., 290: pehme sünnitus

²⁰⁰ 291: klaabu ütles...

²⁰¹ Samas.

sünnituse kulgu on vahele segatud ja seega jäetud talle mulje, et muud moodi ta polekski saanud sünnitada, on aktiivsünnitajate sõnade kohaselt tema enda meelest kui *päästetu*²⁰², ent tegelikult on ta hoopiski *läbikukkunud sünnitaja*.²⁰³ Naist, kes ei suuda ise sünnitusega hakkama saada nimetatakse koguni *praagiks*.²⁰⁴

Patricia Wallace märgib, et kui grupp tunneb end väljaspool seisjate sissetungi tõttu ohustatuna, hoiavad liikmed rohkem kokku, sunnivad rangemalt peale oma reegleid ja loovad välisgruppi kuuluvate inimeste kohta negatiivseid stereotüüpe (Wallace 2002: 125). Seda võib täheldada ka eelpool esitatud väljendite põhjal. Iseloomulik on see, et sünnitust ja haiglapersonali tegevust tähistavad sõnad on välja toodud aktiivsünnitajate sõnavõtudest. Iseenesest ei ole need kellelegi otseselt suunatud, seega sõltub nende hoiak konkreetsest juhtumist. Opositsioon aga tähistab negatiivselt ka isikuid st aktiivsünnitajaid, nende sõnavõtte ja käitumist – seega konkreetseid inimesi. Wallace'i tõdemust võib rakendada ka aktiivsünnitajate kohta. Kuna foorumis on aktiivseid aktiivsünnituse propageerijaid vähem, tunnevad nad vajadust olla kogu aeg tähelepanud ja proovida oma toetajaskonda suurendada, püüdes jätta ise samal ajal muljet, et nende endi hulka on raske pääseda.

4.3. Sünnituse seos identiteediga

4.3.1. Sünnitus kui naise elu tähtsündmus

Kuna patriarhaalne ideoloogia on pikka aega eitanud naise identiteeti väljaspool emadust (Glenn 1994: 9), püüan järgnevalt vaadelda naiste sünnituskogemuse kirjeldamist ja tõlgendamist kui oma identiteedi loomist ja selle omaks võtmist. Feministliku visionääri Teresa de Lauretise jaoks on identiteet relevantne mõiste, mille ta seostab nii kogemuse kui ka teadlikkusega. Kogemust peab ta tegutsemisaluseks ning isikliku tõlgendamise objektiks. Teadlikkus kujuneb kogemuste põhjal tähenduste loomises, mis on pidevalt muutuv protsess. Teadlikkuse aluseks määratletakse seega indiviidide isikuajalugu – identiteet, mida igäüks tõlgendab ja rekonstrueerib nende tähenduste ja teadmiste raames, mida kultuur teatud ajaloolisel perioodil pakub. (de Laurentis

---

²⁰² 299: Miks idealiseeritakse...

²⁰³ 285: loomulik sünnitus=meeletu piin?

²⁰⁴ 280: loomulik e. perversne?, 275: jälle aktiivsünnitus...

1986: 8-9) Identiteedi loomise käigus toimub seega isiklike kogemuste analüüsimine ja töötlemine, nende ümbernimetamine ja -tõlgendamine (Koivunen 2003: 102).

Tänapäeval tähendab Perekoolis käivate naiste jaoks foorumis avaldatud sünnituslugu omavahelises võimu- ja suhetehierarhias väga olulist näitajat. Sünnitus on regulaarselt vestlustest osavõtvate naiste jaoks saanud kogemuseks, millega kas saab või ei saa rahule jääda. Sünnitust, mis varem oli tavaline elu osa, ei võeta enam loomulikuna, vaid see on muutunud aktiivsünnitajate sõnavõttude tõttu testiks, mille põhjal võetakse naisi vastu kas siis ühte või teise gruppi. Aktiivsünnituse pooldajad kujundavad oma kommentaaridega kujutelma, et sünnitus on naise elu tähtsaim sündmus, mis mõjutab sünnitajat veel aastaid hiljem, samuti sündinud last, kuna nende arusaamade kohaselt sõltub sünnituse kvaliteedist lapse elukvaliteet. Aktiivsünnitajad põhjendavad oma väiteid uurimustega, mis on näidanud, et enamus vägivaldsetest kurjategijatest on üle elanud traumaatilise sünni.²⁰⁵

Põhjuseks, miks sünnitus on tänapäeva lääne ühiskonnas nii oluline, on Marander-Eklundi järgi see, et sünnitajate vanus esimese lapse puhul on kõrgem kui varem ning naine sünnitab elu jooksul tunduvalt vähem lapsi kui varasematel aegadel (Marander-Eklund 2003: 125). Eestis on üheks põhjuseks kindlasti ka negatiivne iive, mistõttu on sünnitusse kindlasti hoopis tundlikum suhtumine, kui seda on näiteks teistes Euroopa riikides või maades, kus pigem püütakse rahva juurdekasvu piirata. Sama võib ilmselt märkida ka traditsioonilise ühiskonna kohta, kus puudusid efektiivsed pereplaneerimisvahendid ja seega oli sünnitamine igapäevaelu osa. Seepärast võtavadki sünnitajad foorumis iga kriitilist lauset väga isiklikult, kuna naised samastavad end oma sünnitusega.

Enda pihta suunatud kriitika korral hakkavad naised, kes pole aktiivsünnitanud meeleheitlikult oma seisukohti kaitsma või siis tunnistavad, et sünnitus ei vasta üldistele *ideaalsünnituse* parameetritele, kuid ise ollakse sellega siiski rahul. Selline on käitumine, mis naise meelest juba eos peaks välistama igasuguse sünnituse ja ka ta enda pihta suunatud kriitika, ent Perekoolis selline arusaam ei kehti. Seal hakatakse sünnitusest kirjutajat süüdistama nii kehvast ettevalmistusest, mitteteadmises ja mugavuses (selles, et ta mõtleb sünnituse ajal vaid enda, mitte lapse peale). Teisalt kritiseeritakse teda seepärast, et ta püüab mittehakkamasaamist õigustades vabaneda ebaõnnestumisest tingitud halvast enesetundest. Feministid toovad emadust, uurides välja, et domineeriv ideoloogia representeerib domineerivama grupi vaadet: proovides

---

²⁰⁵ 277: aktiivsünnitus?

põhjendada domineerimist grupi üle ning muutes seega eksisteeriva korra näiliselt vältimatuks. (Glenn 1994: 9)

Ashmore jt (Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004) märgivad grupi ja identiteedi suhetega seoses, et vastavalt sotsiaalse identiteedi teooriale nõuavad inimesed enda identiteedi positiivset defineerimist lähtuvalt kollektiivis aktsepteeritust. Kogukond määratleb, millised sotsiaalsed kategooriad on rohkem või vähem väärtuslikud. Samas jälle avalik arvamus kinnitab isikule, kuidas tema grupp paistab väljapoole. Kui see on üldiselt väärtustatud grupp, siis on avalik arvamus positiivne. Kui inimene on sotsiaalselt mitteväärtustatud grupis, siis avalik arvamus on negatiivne ja inimene on motiveeritud muutma situatsiooni. Samuti toovad uurijad välja, et psühholoogiliste teooriate variatiivsus loob sideme enese identifitseerimisel grupiga ja üldise heaoluseisundi vahel. Sageli põhineb see eeldusel, et inimesed võtavad teiste vaated ja väärtused endi väärtusteks. Selline protsess võib toimuda ka negatiivsete gruppide korral. Näiteks isik, kes end grupiga samastab, võib olla kogukonna poolt häbistatud, kui ta aktsepteerib grupi väärtust. Samuti omandab ta grupi väärtuse negatiivse eneseväärtustamise vormis. (Ashmore, Deaux & McLaughlin-Volpe 2004) Seega võib väita, et kui naine on liigitatud domineerivama grupi poolt ebaõnnestunud sünnitajate gruppi, siis ta tunnistabki end *läbikukkunud* sünnitajaks.

Lena Marander-Eklund väidab, et naiste sünnituse kirjeldust võib interpreteerida kontekstis, mis peegeldab tänapäevast enesekohast vaadet elule, naiselikkusele ja sünnitusabi praktikatele. Sünnitust tajutakse kui üht võimalust samastada end tänapäeva moodsa ühiskonna ettekirjutuste ja käitumismallidega. Sünni, kehalist kogemust ja last vaadeldakse tänapäeva väärtustatud elu osana, mis on eeltingimus identiteedi loomiseks, kusjuures identiteet sõltub omakorda nii sünnitusloost. (Marander-Eklund 2000b: 204.)

Oma uurimustöö algusaegadel esitasin ma Perekooli foorumites küsimuse, sünnituslugude kirjutamise/mittekirjutamise kohta ning sain vastuseks enda meelest täiesti aktsepteeritavad põhjendused ühe või teise valiku poolt (vrd. 3.7.) Olles aga jälginud kauem *Sünnituse* foorumit ja sealseid teemasid, sai mulle üha enam selgemaks tõsiasi, mida muuseas ei varja ka sinna kirjutajad ise – peamiselt ei avaldata sünnituslugu seetõttu, et kardetakse teiste, eeskätt siis alternatiivsünnitajate, negatiivseid kommentaare. Peljatakse kõneaineks sattumist ja seda, et seeläbi kaotab sünnitaja Perekoolis oma senise positsiooni, sest üldise hinnanguna jääb kostma, et naine on ise oma sünnituse õnnestumises või ebaõnnestumises ainuisikuliselt vastutav: *Kuna oma lapse sünni ei saa lükata kellegi teise õlule ja loota, et keegi sinust ja su lapsest rohkem*

*teab.*²⁰⁶ Samas ei ole selline teadmine ja käitumine valdav, sest need, kes pole foorumis toimuvaga kursis, kirjutavad pahaaimamatult oma loo või võtavad sõna ning saavad ikkagi kriitika osaliseks.

Sünnituse juures on oluline teema ka see, kellele on õigus anda sellele hinnang. Tundub, et seda teevad lõplikult teised, sest hoolimata sellest, millise hinnangu sünnitaja ise oma kogemusele annab, hakatakse teda kas foorumis aktsepteerima või mitte, lähtuvalt sellest, kas tema käitumist sünnitusel võib pidada aktiivsünnitamiseks või mitte. Seega on sünnituslooga või selle kirjeldamisega paljuski otsustatud edasine suhtumine selle autorisse (ehkki alahinnata ei tasu juba tema eelnevat profiili foorumis) ja ta sõnavõttudesse mõlema grupi poolt.

4.4. Naine saab sellise sünnituse nagu ta väärrib

Aktiivsünnitajad usuvad, et sünnituse tulemus sõltub sellest, milline on olnud raseda käitumine, tema ettevalmistus ja enesekindlus. Need komponendid on talle toonud täpselt sellise sünnituse, nagu ta see hetk väärt on. Selline lähenemine näitab selgelt, et sünnitust ja sünnitajat samastatakse. Sellele viitab ka tõik, et ühel päeval foorumis olev teemaalgatus pealkirjaga: *Kas naine saab sellise sünnituse nagu ta valmis on?*, muutub mõni päev hiljem küsimuseks, et: *Kas naine saab sellise sünnituse nagu ta väärrib?* Siinkohal tuleb selgesti esile aktiivsünnitajate seisukoht sünnituse ja sünnitaja füüsilise ning vaimse ettevalmistuse seotusesse sünnituse kulgemise ja tulemiga. Samuti võib näha püüdu jagada sünnitajaid nende tulemi järgi õige ja vale mõtlemise ja ettevalmistusega naisteks. Kõige selle tulemus tundub olevat see, et mitteaktiivsünnitajad tunnevad end mitte normile vastanud sünnituse pärast niigi halvasti ja ilmselt seetõttu võtavad ka *süü omaks*. Seega paljud nõ opositsiooni hulgast väidavadki, et nad on saanud sellise sünnituse, milleks nad olid valmis/mida nad seetõttu ka väärised. Enamasti pole need sünnitused just kõige latusamalt kulgenud. Samas presenteerivad aktiivsünnitajad enda sõnul õigesti kulgenud loomulikku sünnitust.

Ise sain sellise sünnituse, milleks valmis olin. Valmisolekuks tegin 9 kuud kõva tööd. Võimlesin ja venitasin nii keha kui ajudega. Võtsin kõik mis võtta andis .Otsisin hea haigla, hea ämmaka, käisin ta juures algusest peale, varustasin end igasuguste sünnitust leevendavate vahenditega. Eelkõige aga lasin Liivamäel endale tõelise ajupesuteha. Ja väga hästi aitas. Sünnituse algus kutsus esile eufooria.²⁰⁷

Kui palju mõjutab sünnitust naise ettevalmistus ja palju mõjutab seda näiteks pärilikkus, pole

---

²⁰⁶ 276: aktiivsünnitus esmasünnitajal ja muud mõtted sünnituse teemal.

²⁰⁷ 288: veel sünnituse väärimisest

täpselt teada. Seetõttu väidavad aktiivsünnituse vastased, et ettevalmistus ei pruugi garanteerida alati head tulemust, sest ka ilma ettevalmistuseta esmarasedad on sünnitanud probleemideta. Teisalt aga nii mõnigi korduvrase pole vaatamata suurematele teadmistele sünnitusega rahul. Selle üle arutledes tekib kirjutajate seas ka hulganisti fataalse värvinguga küsimusi. Näiteks: *Kas halvasti lõppenud või raske sünnitus on karistus millegi halva eest, mis naine on teinud selles või mõnes eelmises elus?* või *Kas meie emad väärtsid sünnitust, kus nad pidid valude käes laua peal selili vaevlema?*²⁰⁸ Samuti on levinud foorumis uskumus, et kui inimene midagi väga kardab, siis see juhtubki. Selline arvamus käib ka sünnituse kohta, sest mõttejõul on väidete kohaselt kõiges väga suur osakaal.

Samuti pole ma siiani aru saanud, oli see nüüd karistus millegi halva eest, mis ma kunagi ehk teinud olen (eelmises elus ehk? ja huvitav, mis siis ikkagi täpsemalt?) või vastupidi – suur kingitus või miski, mida antakse ainult neile, kes seda suudavad taluda ja seda väärt on.²⁰⁹

Sünnitusest sõltub seega naise enesehinnang ja teinekord ka suhtumine lapsedesse. Negatiivne enesehinnang on raske kaduma, kui naist on esiteks alt vedanud keha ja teiseks kritiseeritakse foorumis tema sünnituskogemust. Eriti valuliselt reageerivad selle suhtes naised, kes tunnevad, et nende sünnitus on ebaõnnestunud. See ei ole loomuliku sünnituse propagandast tingitud, vaid naise alateadlikust toimetulematusest probleemiga – *minu keha ei teeninud mind*.

Seega pole perekoolis haruldased sellised mõtted nagu: *Kehvalt sünnitanud naine on ebatäiuslik olend; Keisriga sünnitanu on hirmus inimene ja halb ema; Selili sünnitaja on teadlikult loll*. Aktiivsünnitajad arvavad koguni, et keisrilõike abil sünnitanu vajaks psühholoogilist abi, et endaga leppida. Sel teel sünnitanu ise enamasti ei näe oma sünnituse juures midagi taunimis- või häbenemisväärset, väites, et nad on rõõmsad selle üle, et nii nemad ise, kui ka laps üldse tervise juures on. Samuti lohutab neid fakt, et aktiivsünnitus võib olla sõltuvalt olukorrast ka epiduraalanalgeesia või keisrilõike abil. Tähtis on vaid see, et naine mõistaks valikuid ja riske, mis ühel või teisel juhul tema ees seisavad.

Seda, et kõik ei lähe alati nii, nagu sünnitaja sooviks, näitab ka teemaalgatus mida kahetsetakse sünnitusel.²¹⁰ Vastanute arv (34) ja vastuste olemus näitab, et teema on küllaltki aktuaalne. Kuna sünnitus võib olla ettearvamatu kuluga, siis enamiku sünnitajate ettekujutus ja reaalsus ei ole ühtinud. Enamasti kahetseti, et oldi sünnitusel liiga järeleandlikud ja seega lasti haigla personalil liigselt sekkuda loomulikku sünnituse käiku. Naised leidsid ka, et nad poleks tegelikult soovinud

---

²⁰⁸ 289: tsiteerides klassikuid

²⁰⁹ Samas.

²¹⁰ 248: kas kahetsete ka midagi oma sünnituse juures?

enda sünnituslauale selili surumist, löiked, mida tehti, lootevete lahti tegemist jne. (Vt. 5.3.2.3). Seetõttu leiti, et pole olnud aktiivsünnitaja, kui pärast (ilmselt *Sünnituse* foorumi tõttu) hakati oma sünnituskogemust analüüsima. Samuti mainitakse, et suhe lapsega on olnud probleemne – ema ei saanud kohe peale sünnitust last oma rinnale või ei tabanud lapse esimest pilku. Samas esineb ka kommentaare, kus vastupidiselt aktiivsünnituse põhimõtetele kahetsetakse, et kannatati valu ja ei võetud tarvitusele valutustamisvahendeid või tunti end halvasti, et neid tarvitati.

mind piinab teise ja kolmanda lapse puhul see, et ma haiglasse läksin. ehkki tulin sealt kohe õhtul ära, palatisse ei läinudki, ei saa ma ikka aru, mis kuradi pärast oli vaja haiglasse ronida. ja lugedes neid õudusi siin, et te lasite veel lapse ära viia ja ma ei tea mis õudusi toimetada (mul nad ka tahtsid tite kaalumiseks ja vaksineerimiseks kiskuda endale, aga ma küll ei andnud!), olen kindel, et seda eksitust ma enam ei tee.²¹¹

Lena Marander-Eklund (2000b: 200) märgib, et sünnitama hakkavad naised suhtuvad oma ootustesse kui millessegi, mis kas täitub või mitte. Ootused seonduvad peamiselt konkreetse sünnitusega. Ta sõnastab, et tema poolt vaadeldud sünnitajaist oli enamus naisi oma sünnituskogemusega rahul, ehkki oli ka pettumusi. Naisi üllatas nii valude intensiivsus kui ka tunded ja reaktsioonid, mis sünnituse juures ilmsesid.

Enamiku naiste jaoks on sünnituse juures tähtis siiski eelkõige laps ja tema heaolu. Seega on arusaadav, et värsked sünnitajad kirjutavad oma läbielamistest ja tunnevad oma sünnituse ja eelkõige lapse üle rõõmu. See, kas nende sünnitus vastas konkreetsetele parameetritele, mida hulk inimesi Perekoolis eeldab, pole nende jaoks sugugi oluline.

/-/ Mina näiteks pressisin käpuli ja lõpuks kobisin lauale. Ema hoidis mind tagant poolistukil ja ämmaemand toetas põlvi. Laps sündis kiiresti. Ja laual ei tundnud enam mingit valu. Mul on täitsa ükskõik, mis sünnitus see oli. See oli MINU sünnitus ja ma olen sellega rahul. Enamgi veel, ma olen lausa uhke, et nii hästi hakkama sain.²¹²

4.4.1. Solgitud sünnitus

Aktiivsünnitajad väidavad, et *aktiivsünnitada on iga naise unistus: kes ei tahaks, et tema laps sünniks rahulikku ja meeldivasse õhkkonda, oma ema rinnale. Kes ei sooviks, et tema sünnitus oleks kerge ja valutu, et kõik läheks hästi ja kedagi ei lõigutaks ega segataks üldse kuidagi sünnitusele vahele.*²¹³ Kui naise staatus põhineb foorumis eeskätt tema vaadetest sünnitusele ja sünnitusest kui kogemusest, siis ilmselt loodavad paljud, et nende sünnitus ei osutuks selliseks, mida aktiivsünnitajad hiljem oma kommentaarides solgituks nimetavad. Olles kursis ka paljude teiste teemade ja kommentaaridega võib öelda, et termin *solgitud sünnitus* on aktiivsünnitajate

---

²¹¹ 248: Kas kahetsete ka midagi oma sünnituse juures?

²¹² 279: Aktiivsünnitus

²¹³ 275: jälle aktiivsünnitus...

poolt kasutusele võetud, märkimaks sünnitust, mille käigus naine on lasknud selle loomuliku kulgu haigla personalil vahele segada.

Olen ammu mõelnud perekooli erinevaid sünnituslugusid lugedes – Miks naised idealiseerivad oma SOLGITUD sünnitusi? Loed ja tunned, et tahad appi karjuda personali tegevuse pärast, kuid naised on tänulikud, rõõmsad, rahul..... Kas adekvaatus saabub alles mõnda aega pärast sünnitust või ..?²¹⁴

Aktiivsünnitajad leiavad, et sünnitus muutub sageli solgituks siis, kui ühest pealtnäha tühisest sekkumisest saab terve ahel. Samas mainitakse antud teemaga seoses, et hinnang sünnitusele antakse ikkagi lähtuvalt ajastust ja kontekstist, sest nõukogude ajal sünnitanu jaoks on sünnitusse sekkumine hoopis midagi muud, kui tänapäeval, kus aktiivsünnitus on see, mille järgi naised kas siis teadlikult või alateadlikult joonduvad. Kuna sünnitusel on aktiivsünnitajate seisukohast omad universaalsed seadused, mille eiramine maksab suuremal või vähemal määral kätte, siis negatiivse kogemuse puhul soovitatakse naisel asuda tööle, et otsida seni vastuseid, kuni ta need leiab. Ehkki kehvasti sünnitanud naised see haavab, väidavad aktiivsünnitajad kui kommenteerivad inimese sünnituslugu, et nad ei taha kedagi traumeerida ega solvata, vaid aidata leida vigu ja neid analüüsida, et järgmine kord sünnitus paremini läheks.

Samas leiab opositsioon, et sünnituse juures on peamine siiski see, et laps *tervelt kätte saadaks* ja seega ei pea nad eriti oluliseks vältida aktiivsünnitajate seisukohast *mõttetuid ja formaalseid* vahele segamisi või ka erinevate valutustamisvõtete rakendamist. Samas ei eita osa naised siiski, et lisaks rõõmule, et nad ei riskinud oma lapse eluga, on *hingest siiski ka väike okas*.

Need, kes ei vasta nõu hindetele „viis“ (nagu mina), ei ole kehvemad sünnitajad ega emad. Kardan, et nii mõnigi peale minu leiab sellest loomuliku sünnituse propagandast peale väga kasuliku nõu ka annuse kurbust, et „sooritus“ ei olnud briljantne. Aga sünnitus pole ju spordivõistlus.²¹⁵

Peaaegu üksmeelselt leiavad kommenteerijad, et: *arstid solgivad sünnitusi* just sellepärast, et naisel kergem oleks. Seega on selline käitumine pigem rutiin kui kuritegelik toiming ja ilmselt soovitakse jälle ühe sünnitusega *ühele poole saada*. Teiseks leitakse, et kuna haiglas on töötajatel suur vastutus, siis kontrollitakse kõike liiga püüdliselt. Samuti arvatakse, et ei tuleks süüdistada mitte naised, kes oma lapsed nii nagu oskavad ilmale toovad, vaid kriitika teravik tuleks suunata sünnitusabi süsteemi vastu, mis summutab naiste loomulikkusepüüdlused.

Olen lugenud siinseid sünnituskogemusi ja tunnen, et hakkab imelik: millega kõik on naised rahul. Stimulatsioon, veed lahti, sest nii kiire on lapse kättesaamisega, emad on kõige sellega nõus ja rohkemgi, lausa rahul. Kui neid õnnitlusi loen sünnituslugude all, tahaks hoopis nutta ja kaastunnet avaldada, miks lastakse endaga nii teha või on

---

²¹⁴ 299: Miks idealiseeritakse...

²¹⁵ 279: Aktiivsünnitus

siis emmed nii noorekesed, et ei mõista sünnituse tähtsust endale ja lapsele.²¹⁶

Seega tekib siinkohal jällegi vastasseis – kas meditsiinikeskne või loomulik sünnitus? Viimase kasuks räägivad mõtteavaldused, et kiirendatud sünnitus ei toimu kindlasti mitte sünnitaja tempos ja võtab palju rohkem energiat nii emalt kui lapselt. Samuti on see reeglina valusam ja võtab ära kogemuse ilusast sünnitusest. Sünnituse kiirendamist püütakse seostada ka nii naise sünnitusjärgse depressiooni kui ka tulevaste võimalike hälvetega lapse tervises. Samuti leitakse, kodussünnituse seminaridel kuuldule toetudes, et: „Rutiinsete sekkumiste ja manipulatsioonidega viiakse sünnitus eemale normaalsest, looduse poolt ette nähtud rajast ja muudetakse see operatsiooniks. Protseduuride tegemine sünnituse käigus jätab sünnitajale mulje, et on tehtud tubli tööd tema ja lapse elu päästmiseks. Tegelikult aga püütakse tasandada esimese manipulatsiooniga vallandunud komplikatsioone.”²¹⁷ Aktiivsünnitajad väidavad, et sekkunud sünnituse tulemuseks ei ole kunagi päris terve laps. Vaid õigustatud sekkumise korral on tulemuseks surmast päästetud laps, seega sekkumisega tekitatud kahju on väiksem kui sekkumata jätmisest tulenev kahju. Samas rõhutatakse aga, et aktiivsünnitust ei tohiks võtta kui protesti tänapäevase haigla ja seal pakutava sünnitusabi suhtes. Pigem on see sobiv vorm leidmaks tasakaal naise eneseabi ja meditsiini toetava tausta vahel.

Vastus küsimusele, miks idealiseeritakse on ju selge – sest sünnib kauaoodatud, 9 kuud südame all kaasas kantud laps! See ongi tähtsaim. Kes kõnelevad „solkimisest” sünnituse juures, ilmselt pole pidanud üle elama ka väga halbu kogemusi. Minu teine rasedus, ja sünnituse algus – kõik oli ideaalne, täpselt õige, korras, enne ise ettevalmistunud jne.jne. Aga ühel hetkel tekkis asjade kulgemises ootamatu pööre – ja vahele segada („solkida”?) siis enam ei jõutud, tütar sündis vaiksena. Nii et solkimata sünnitus, aga last ju pole. Nüüd mõtlen – aga kui oleks jõutud sekkuda (mõnede terminite kohaselt siis solkida), võib-olla oleks siis minulgi kaks tüdruku kodu ringi siblimas? Nii et ei ole alati ühesed lood ei idealiseerimise ega solkimisega. Ja seda viimast sõna ei kasutaks ma sünnitusest rääkides küll mitte.²¹⁸

Seega propageeritaksegi foorumis seisukohta, et kui sünnitajal ei ole olnud aktiivsünnitus ja kõik pole läinud hästi, siis pole ka mõtet selle üle rõõmustada ja seda enam veel avalikult. Sageli jääb kõlama seisukoht, et meditsiin on sünnitamise seisukohalt mittevajalik ja arstid ebakompetentsed või koguni kuritahtlikud. Kuna äsjasünnitanul pole enda sünnituse kohta ebameeldivat lugeda just meeldiv, siis on foorumist läbikäinud ka hulgaliselt üleskutseid, mitte enam sinna sünnituslugusid kirjutada. Sellise üleskutse oponentid aga väidavad, et paljud kirjutajad ei teadvusta endale, et internet on avalik suhtluskanal ja kui oma eraelulisi seiku julgetakse avalikustada, siis võib tagasiside olla nii positiivne kui ka negatiivne.

Kuna niivõrd ilusal sündmusel mis sünnitaja meelest on pole vaja tagantjäreli targutajaid, siis teen ettepaneku: mitte

---

²¹⁶ 284: Kodussünnitus (?)

²¹⁷ 308: Saime EMAKS ja ISAKS...

²¹⁸ 299: Miks idealiseeritakse...

kirjeldada oma sünnituslugusid siin. Pärast on endal väga halb tunne kui sinu meelest ilus sündmus „solgituks”; jne keeratakse. Ning lisaks veel hiljem arutatakse kui halb sünnitaja sa olid et ilma abita hakkama ei saanud.²¹⁹

Eelmist arvamust lugedes tekib õigustatult küsimus, **kellele kuulub naise sünnituskogemus/lugu?** Sellele, et naise sünnitus kuulub grupile, kuhu ta kuulub, viitavad juba enne sünnitust ettekirjutused, mida ta järgida püüab ja heakskiit või hukkamõist, mille osaliseks ta pärast sünnitust saab. Seega toimub ilmselt sünnituse ajal tema käituminegi sõltuvalt sellest, kas ta identifitseerib või vastandab end aktiivsünnitajate grupiga. Tuleb märkida, et naistelt on võetud võimalus sünnitada nii nagu nad soovivad või valmis on. Ideaal, mis on domineerivama grupi poolt esitatud, määrab nende kvaliteedi sünnitajana ning koguni ema ja naisena, ka siis kui nad seda ei soovi. Larisa Fialkova ja Maria N. Jelenevskaja (2001) märgivad, et kuna autoriõiguse kontseptsioon on rahvajuttude suulisele levikule võõras, siis nende vaadeldud folkloorirühm on tajunud folklooriteksti kui kirjanduslikku autoriteksti. Samamoodi suhtuvad sünnituslugude kirjutajad ka enda loomingusse. Nad leiavad, et selle üle diskuteerimine mõjub tungimisena nende intiimsfääri, mõistmata, et kui tekst on juba kord kogukonnale avaldanud, siis ei oma kirjutaja selle edasise saatuse üle enam kontrolli.

Seega võib väita, et peale kirjutamist ei kuulu sünnituslugu foorumis enam naisele, vaid see on muutunud grupi ühisomandiks, mille kohta võivad kõik oma arvamust avaldada. Seda arvamust kinnitab ka foorumi anonüümsus, sest vaatamata sellele, et osa kirjutajaid tunneb üksteist, pole samas paljudel mingitki ettekujutust, kellega nad suhtlevad. Kui võtta sünnitusloost välja sünnituskogemus kui loo jutustamise/kirjutamise põhimotiiv, võib ka selle kohta väita, et see kuulub grupile. Paljudel juhtudel lahatakse võõrast sünnitust detailselt ja algatakse selle põhjal uusi teemasidki. Julgen väita, et ka sünnitaja ise kuulub grupile. Siinkohal on domineerivamaks grupiks kahtlemata aktiivsünnitajad, sest naine võetakse sünnituse põhjal kas grupi vastu või mitte.

alateadvuses seostan rr ja relhiti nime sellega, et mult tahetakse võtta võimalus inimlikult sünnitada, tahetakse võtta võimalus kasutada epiduraali(vm. valuvaigisteid) olen sünnitanud kaks korda ja see avanemise periood on jube. JUBE!²²⁰

Sünnitamine on sügavalt isiklik asi ja kellegi isiklikud arvamused võiks jääda isiklikeks arvamusteks. Pealesurutud aktiivsünnitus kujuneb juba nagu kästud ,nõutud,vajalik jne.²²¹

---

²¹⁹ 305: Ettepanek: mitte kirjutada sünnituslugusid

²²⁰ 277: aktiivsünnitus?

²²¹ Samas.

4.4.2. Kodussünnitus versus haiglasünnitus

Sünnituskoha muutumine kodust meditsiinasutuseni on olnud pikaajaline ja vastuoluline protsess, mis levis esmajärjekorras linnaelanike seas. Eestis intensiivistus meditsiinasutuste propageerimine nõukogude okupatsiooni ajal. Marika Mikkor märgib oma artiklis *Sünnikombestikust linnas ja maal* (2000: 818-826), et kodus sünnitamine polnud küll nõukogude ajal kriminaalkorras karistatav, kuid sellega hakkama saanutesse suhtuti kui paariatesse. Ämmaemandal oli keelatud kodus last vastu võtta, seega püüti isegi sünnituse lõppfaasis naine iga hinna eest haiglasse viia, mistõttu sünnitasid paljud kas kiirabiautos, liftis või haiglakoridoris. 1940.-1950. aastatel polnud maa piirkondades haiglasünnitused veel üldised, kuid sellegi poolest toob Mikkor näite, kuidas maal koju sünnitust vastu võtma läinud ämmaemand pidas külainimesi vaimupimedateks ja räpasteks. Kodused sünnitused olid 1950. aastatel Saaremaal ning ka Soomes veel tavalised. Hollandis oli see veel 1970. aastatelgi nii, ent Soomes, Rootsis ja Ameerika Ühendriikides peeti 1970. aastatel juba ainunormaalseteks haiglas sünnitamist. Tänapäeval on Euroopas ja USA-s alternatiivse käitumisviisina taas levimas kodused sünnitused.

Käesoleval hetkel võitlevad kodussünnituse pooldajad oma õiguste eest, et saaks planeeritult kodus sünnitada ning taotlevad vastava ala asjatundjate ettevalmistust ja perede nõustamist.²²² Samuti püüavad nad omi vaateid ja seisukohti levitada Perekoolis. Seega ühelt poolt püütakse veenda tervishoiupoliitikaga tegelejaid, teisalt näidata nõ tavainimesele, et kodus sünnitamine ei ole sugugi midagi ekstreemset ja et see on emotsionaalselt palju turvalisem nii sünnitajale kui ka lapsele.

Kas ja kes peaks siis ikkagi kodus sünnitama ning mida selline otsus võib nii lapsele kui ka emale kaasa tuua on küsimused, mida Perekoolis peamiselt tõstatatakse ja mille üle tuliselt diskuteeritakse. Aktiivsünnitajate väited kodussünnituse toetuseks seisnevad uskumuses, et *rasedus ja sünnitus on naise elu täiesti normaalsed osad ja need ei pea toimuma arstide järelvalve all – sünnitus on füsioloogia ja seda tema ökosüsteemist välja tõstes riskitakse patoloogiaga*²²³. Samuti leiavad nad, et haiglas ei tunta ära loomulikku sünnitust, seega on suur tõenäosus, et loomulikku protsessi püütakse personali äranägemisel suunata või kiirendada. Teine levinud argument on, et haiglas sünnitades ei saa naine täpselt sellise sünnituse osaliseks nagu ta sooviks, sest juba ainuüksi haigla õhkkond võib ajada sünnitaja pingesse, sest *tegelikult ei saa naine enamasti haiglas sünnitada nii, nagu ta seda soovib. Kui ta teab, mida soovib. Kui*

---

²²² <http://www.kodussynnitus.ee/>

²²³ 290: Pehme sünd

ta ei tea, siis muidugi saab. Ja kõik on temaga nii toredad.²²⁴ Ka elukohast või siis majanduslikest oludest sõltuvalt ei saa naine valida sellist haiglat või ämmaemandat nagu ta eelistaks, mis jätabki talle ainsa võimaluse sünnitada kodus.

Aktiivsünnitajad usuvad, et kui naine satub väga usina personali käe alla, võib olukord minna naise kontrolli alt personali kätte, kuna *sünnitus ei ole koht, kus oma õigusi alles nõudma hakata*²²⁵, personal peaks neid aktsepteerima niigi, sest kui sünnitaja ja ämmaemanda vaated ei ühti, siis on väga ebasobiv hakata neid sünnitusprotsessi käigus korrigeerima. Samuti suurendab aktiivsünnitajate arvates iga *sekkumine* sünnituse kulgu meditsiinilise personali poolt tõenäosust järgmiseks *abistamiseks*. Ent kodune ja turvaline keskkond ning sünnitaja enda rütmis toimuv sünnitus, tagab naisele raskel hetkel toe ja seega on õnnestunud sünnituse tõenäosus oluliselt suurem, kui see oleks haigla ebaturvalises ja võõras keskkonnas *keset tundmatuid aparate ja võõraid inimesi*.

kogu haiglasünnitus on ju üles ehitatud patoloogiaootusele. tavapärast me seda ei märka, sest see on üleüldiselt aktsepteeritav ja naine elab plikast peale teadmise, et sünnitus on „veri, higi ja pisarad“.²²⁶

Aktiivsünnitajate oponentide põhiväide kodussünnitamise seoses on, et sünnitajad panevad vastutustundetult oma lapse elu ohtu. Lisaks usuvad nad, et kui naine teab kindlalt, kuidas tahab sünnitada, siis seda peaks talle iga haigla võimaldama ning et haiglas on mitu korda turvalisem sünnitada, sest komplikatsioonide korral on kiire abi tõenäosus suurem. Sellele väitele vastavad aktiivsünnitajad veendumusega, et: *Enamus naisi usuvadki, et nemad või nende lapsed ongi sihukesed loodusõnnetused, kes ikka elustamist vajavad*.²²⁷ Seega leiavad aktiivsünnituse pooldajad, et tänapäeval on ainuvõimalik vaid aktiivsünnituse propaganda kaudu rõhutada, et sünnitus on loomulik asi, olgugi et sellele töötab omakorda vastu valutustamisvahendite propaganda.

Teine küsimustering on seotud sellega, et kes siis ikkagi on valmis kodussünnituseks ja kuidas selles siiski kindel olla, et kõik hästi läheb. Oponentid näevad aktiivsünnituse propageerijate väites, et *õige sünnitaja tunneb enda valmisoleku ise ära kui ta on endas kindel*, nõrka kohta seoses sellega, et nõ aktiivsünnitajate *sekti* sattunu ei pruugi endas väga kindel olla, kuid soovides mitte neist erineda ja talle pandud ootustele vastata, paneb ta teadlikult oma lapse elu

---

²²⁴ 291: klaabu ütles...

²²⁵ 282: Kui palju mõjutab last sünnituse käik?

²²⁶ 284: Kodussünnitus (?)

²²⁷ 291: klaabu ütles...

ohtu. Samuti leiab opositsioon, et sünnituse kulgu pole võimalik ette aimata ning ka hästi ettevalmistunud ja terve naise sünnitus võib muutuda patoloogiliseks juhtumiks.

4.5. Sünnituseks ettevalmistuse osakaal

Aktiivsünnitajad **kritiseerivad** oma sõnavõttudes tugevalt **meditsiinisüsteemi**, nimetades seda koguni *haigeks*, kuna see toodab juba alates rasedusega arvele võtmisest passiivseid sünnitajaid. Seetõttu on foorumis nende poolt ühed sagedamini tõstatatud küsimused – miks tänapäeva naised teavad sünnitamisest nii vähe või miks iga katse neid valgustada on juba ette silditatud fanatismi või ajupesuga – igati õigustatud. Ise leiavad nad, et naiste harimine ja loomuliku sünnituse eeliste teadvustamine on peamine võimalus selleks, et ei tekiks olukorda, kus naine ei suuda enda heaks sünnituse ajal ise midagi teha, vaid oskab ainult avaldada soovi, et temaga midagi tehtaks. Seda arvamust toetab ka enamikest sünnituslugudest selguv fakt, et naised ei suuda enamasti sünnitusel ise olukorda hinnata ja kontrollida. Olgugi, et uuringud (Couch 2006) viitavad sellele, et mida teadlikum on naine rasedusest ja sünnitusest läbi koolituste, kaasaelamise jne, siis seda suurema tõenäosusega usaldab ta oma keha, et normaalselt ja loomulikult sünnitada ning teha teadlikke otsuseid.

Üks sünnitajate teadmatuse ja ebakindluse põhjus on kindlasti see, et sünnitamine on muutunud haiglakeskseks ja **katkenud** on **loomuliku sünnituse traditsioon**. Jutud, mida praeguse sünnitajate põlvkonna emad oma lastele räägivad, on pigem hirmutavad kui julgustavad, kuna need naised on olnud passiivsed käsutäitjad terve sünnituse ja sellele järgneva haiglasoleku perioodi vältel. Seega väidetakse, et naistesse sisendatud hirm on teinud sünnitusest *haiglaseinte vahele surutud raskestitalutava verise sündmuse*, kus laps eraldatakse emast haiglapersonali poolt.

Rääkimata sellest, et kõik ümberringi räägivad ju ainult ekstreemsetest juhtudest, minulegi on lapsest saadik vihjatud, kui valus ja raske ja suur kannatus üks sünnitus on. Mida noorem oled, seda kergemini mõjutatav. Mingid hirmud, mille sa teadlikult alla surusid või ignoreerisid, aga kartus raske sünnituse ees jäi nagu põletik sisse.²²⁸

Kahtlemata on suureks mõjutajaks sünnitamisest suhtumisel ka **meedia** (kesksel kohal on kindlasti filmid) ja kirjandus. Võin kinnitada, et raske on meenutada filmi, kus ei näidataks sünnitavat naist kui passiivset lamajat ja karjumat. Samuti võin väita, et väga paljudel juhtudel, kus on sünnitamist näidatud, on see lõppenud kas lapse, ema või koguni mõlema surmaga. Seega puudubki naistel sünnitusest mingi teistsugune arusaam kui see, mida nad on harjunud meedia

---

²²⁸ 288: veel sünnituse väärimisest

vahendusel nägema.

Samuti tuuakse foorumis näiteid **kirjandusest**, mis on lugejaid mõjutanud. Üheks neist on Sigrid Undseti triloogia *Kristiina Lauritsatütar* nimitelise esimese sünnituse kirjeldus – „kuidas ta valutas kolm päeva suurest vihast mehe vastu, kes talle tite enne pulmi ära tegi.”²²⁹ Sellele viidatakse kui klassikalisele näitele sünnitusest, mis toimub naise peas. Paljuosutatud on ka Krõõda sünnitused *Tões ja õiguses*, mis ta lõpuks hauda viisid. Positiivsetest näidetest mainitakse teise Norra kirjaniku Knut Hamsuni romaani *Maa õnnistus*, kus naised sünnitasid hoopis üksi.²³⁰ Aktiivsünnitajad toovad olulise raamatuna välja psühhoanalüütilist koolkonda esindava Clarissa Pinkola Estés'i teose: *Naised, kes jooksevad koos huntidega*, mille lugemisel usutakse ärkavat ürgnaine, kes on praeguses tehnoloogiaühiskonnas uinunud.²³¹ Seda mõtet toetavad ka Perekooli kirjutajad väites, et sünnitamisel ärkab ürgnaine, seega vajatakse vaikust ja rahu, tarvitatakse ebatsensuurseid väljendeid, mida tavaelus ei kasutata ning käitatakse vastupidiselt oma tavalistele normidele.²³²

Teise olulise põhjusena toovad mõlemad grupid välja mõtte, et sünnitamiseks valmistuvad naised **ei saa alati õigeid vastuseid** oma küsimustele ei ettevalmistuskursustelt ega arsti käest. Seega võib neil puududa konkreetne ettekujutus sellest, kuidas sünnitus tegelikult käib, sest tihtipeale on loenguid läbiviivad ja sünnitusi vastuvõtavad ämmaemandad veel kinni nõukogudeaegsetes stampides. Foorumis leitakse peaaegu ühiselt, et meditsiinis pole praegu ühtset süsteemi, mida järgida, ja paljudes kohtades puudub igasugune sünnituseks nõustamine. Osade haiglate juures tegutsevad perekoolid ei juhindu aktiivsünnituse põhimõtetest.

Nojah... Aga kust see tulevane sünnitaja teab või teada saab, millises asendis sünnitades on lapsel kõige parem tulla? Ühes loengus räägitakse, et ämmaemand teab ja ütleb teile, kuidas peate olema, teises loengus öeldakse nt, et laual on täiesti vale... Ühes loengus öeldakse, et sünnituse kulule aitab kaasa valuvaigisti, saate nõnda paremini keskenduda jne, teises loengus öeldakse, et valu puhul tuleb osata lõdvestuda, seda valu vastu võtta... Mida otsustab naine, kellel on väga madal valulävi? Tal pole õrna aimugi, missugune on sünnitusvalu ja kas tal üldse on mingeid valusid...²³³

Ettevalmistus sellistel põhimõtetel, nagu pakub seda **Ülle Liivamäe koolkond**, garanteerib aktiivsünnitajate arvates selle, et koolituse läbiteinud naine usaldab ennast ja teab, mida tahab. Foorumis rõhutatakse, et õnnestunud sünnitus algab sünnitaja õigest mõtlemisest. Mida kindlam,

---

²²⁹ Samas, 277: aktiivsünnitus?

²³⁰ 299: Miks idealiseeritakse...

²³¹ 280: loomulik e. perversne?

²³² 281: Sünnitajate veidrused

²³³ 299: Miks idealiseeritakse...

rahulikum ning ettevalmistatum naine on, seda paremini kõik sujub ning kui sünnitaja tunneb, et sünnitus läheb halvasti, siis ka läheb. Tihti peale ei mõelda läbi siiski kõiki võimalikke variante, näiteks naised, kes peavad sünnitama erakorralise keisrilõike abil, ei ole selleks võimaluseks end tavaliselt üldse mõttes ettevalmistanud.

Usaldus on teema, mis toob esile vastandlikud seisukohad. Omavahel põimuvad ja vastanduvad erinevad vaated, mis on seotud sünnituse õnnestumise ja usaldusega nii oma keha, tugiisiku kui ka haiglapersonaliga seoses. Üht äärmust esindab selles mõte, et sünnitaja ei tohi usaldada peale oma sisetunde ja keha mitte kedagi ehk radikaalse mõtteviisi kohaselt annab sünnitaja end ilma igasuguse kõhkluseta haiglapersonali kui professionaalide hoolde ja järgib vaid nende soovitusi. Kuldses keskteeks jääb mõte, mida isegi aktiivsünnitajad aktsepteerivad, et naist sünnitusel abistav ämmaemand peab olema tingimata usaldusväärne ja sünnitajaga lähedane, sest siis sujub nende koostöö kõige paremini.

4.6. Aktiivsünnitajate enesepresentatsiooni võrdlus äärmusliku usugrupiga

Perekooli foorumites nimetatakse aktiivsünnitajaid kui gruppi sageli usulahuks või sektiks²³⁴. Sellele viitavad ka paljud neile suunatud väljendid, mis kuuluvad religiooni või sektantlusega seotud sõnavarasse – *jüngrid, ajupesu, usk, fanaatik, asjasse pühendunud, valgustatud, tüütud nagu Jehoova tunnustajad* jne. Selle põhjal, kuidas aktiivsünnitajad oma veendumusi presenteerivad ja propageerivad, võib märgata nende juures sarnasusi äärmusliku usugrupiga.

Sekti iseloomustab selle rajanemine pühendumisele, liikmetelt nõutakse ideoloogia vastuvõtmist ja sellele allumist, toob välja religioonipsühholoogiat uuriv Tõnu Lehtsaar väljaandes *Äärmusliku usugrupi psühholoogia* (1997). Sektis rõhutatakse peamiselt kogemusi, teadmisi peetakse teisejärgulisteks. Oluline on ka omavaheline osadus, „mis avaldub tavalisest suuremas ühtsusemääras ning rajaneb teistest eraldatusele oma erilisuse tunnetamisele. Ühtekuuluvustunne ei pruugi põhineda sõprusel, vaid ühise eesmärgi teenimisel.“ (Lehtsaar 1997: 14-25) Sekti liidriks on tavaliselt karismaatik, kes kehastab väärtusi, mida sekt propageerib. Sekti liikmeks saamisel on nii sotsiaalsed (üksindus), psühholoogilised (identiteedi probleem, tähelepanuvajadus) kui ka religioossed põhjused (valitsev süsteem on elukauge). Sekt pakub oma

---

²³⁴ Sekt – „Usuliikumine, mis olemuslikult sarnaneb antud kultuuriruumis tunnustatuga, kuid erineb sellest mingite üksikute tunnuste poolest“ (Lehtsaar 1997: 8).

liikmetele selgeid vastuseid, osadust, salajasi teadmisi, elitaarsus tunnet, uut väljundit elule. Samas ei valita sektides vahendeid, et oma tahtmist saavutada.

Äärmuslikele usugruppidele on omane, et nad vastandavad end millelegi. „Sageli on vaenlane illusoorne – st et grupp defineerib endale ise vaenlase.“ Grupi tegevust ja suhteid iseloomustab sealjuures end kaitsev ja vaenlast ründav hoiak. (Lehtsaar 1997: 21) Kui sektid on tavaliselt opositsioonis kõrgreligiooniga, siis aktiivsünnitajad vastandavad end meditsiinisüsteemile. Gruppi kuulumist hinnatakse aktiivsünnitajate juures samuti ainult kogemuse põhjal. See tekitab aktiivsünnitajais ka elitaarsustunde – *õige* sünnitus annab tunnistust täisväärtuslikust naisest ja emast. Loomuliku sünnituse ülistustes viidatakse sageli minevikule, mil naised sünnitasid kergelt või nad polnud abitud (Liivamägi 2002: 6). Seega võib aktiivsünnitajates märgata soovi mitte olla traditsioonilise ühiskonna naistest halvemad.

Nii aktiivsünnitajad kui ka äärmuslikud usugruppid püüavad oma liikmeid kontrollida. Seda nimetatakse grupi surveks ning selle abil püütakse inimesed allutada oma tegevuses ja hoiakutes täielikult grupile. (Lehtsaar 1997: 23) Aktiivsünnitust kui maailmavaadet presenteeritakse läbi kogemuste, samuti kasutatakse oma maailmavaate pealesurumisel hirmutamistaktikat, otsest kriitikat oponentide aadressil ja irooniat-sarkasmi. Võib märgata, et nn opositsiooni ei suhtu aktiivsünnitajad kui tõsiselt võetavatesse vastastesse, kuna nad tajuvad end elitaarsema grupina. Seega nad ka otseselt ei ründa mitteaktiivsünnitajaid selliste väljenditega nagu viimased neid endeid.

Oma seisukohtade avaldamisel – seoses naise ettevalmituse või ka raseduse ja sünnitusega üldises plaanis – võtavad aktiivsünnitajad endale sageli vabaduse läheneda nähtustele filosoofilis-esoteerilise maailmavaate järgi, mida võib pidada illuminatiivseks. Lapse tulekut peavad nad lapse enda tahteks, mis ei seostu materialistlikku maailmavaadet esindava pereplaneerimisega. Seega ei ole ka *sünnitaval emal õigust nende tulemist vägistada, teha valusamaks, seada oma huve nende omadest ettepoole.*²³⁵ Lapse sünni vaadeldakse kui ilmutust või imet, mille vältel kõik see, *mida oled oodanud, lootnud, otsinud, saab nüüd teadvuse ääremail kokku ja su keha teeb sünni võimalikuks.*²³⁶ Paljud aktiivsünnitajad leiavad, et ettevalmistus on kuskilt teadvuse sügavamast sopist alguse saav usk, et kõigega, mis tuleb, on võimalik toime tulla. Samuti nähakse ka puudega lapses olendit, kes on tulnud maailma ja

---

²³⁵ 277: aktiivsünnitus?

²³⁶ 289: tsiteerides klassikuid

konkreetsse ema juurde kindla eesmärgiga midagi oma sünniga naisele või tervele perele õpetada. Seega rõhutatakse, et *ükskõik millist last tuleb austada sellega, et tema tulekuks kui pidupäevaks on ema end maksimaalselt valmis seadnud*. Viimased seisukohad jätavad nõ tavaliste sünnitajate arvates aktiivsünnitajatest veelgi enam mulje kui sektist või salaühingust, mis tegeleb lisaks materiaalsele maailmale ka üleloomulike nähtuste seletamisega ning kuhu kuuluvad vaid väljavalitud. Selline arvamus kinnistub eriti veel seetõttu, et sellist mõtet produtseerivad viimased foorumis ka ise väites, et: *Aktiivsünnituse juurde jõuab see, kel jõuda määratud*.²³⁷

---

²³⁷ 279: Aktiivsünnitus

5. KEHA KUI ENESEPRESENTATSIOONI VAHEND SÜNNITUSLUGUDES

5.1. Keha ja kehalisus. Erinevad kehakäsitlused

5.1.1. Erinevad vaated kehale

Keha ja vaimu, materiaalse ja vaimse, kontrollimatu ja kontrollitava vastasseis on iseloomustanud pikka aega lääne religiooni, teadust ja filosoofiat, mis on alahinnanud lihalikku keha ja selle vajadusi. Lõhe keha ja hinge vahel on valitsenud sajandeid – häbenetud on keha, selle funktsioone, seksuaalsust ja materiaalseid vajadusi. Keha, mida enne peeti kontrollimatuks ja rämpseks, on muutunud tänapäeval üheks olulisemaks uurimisobjektiks nii teaduses kui kunstis.

Feministlik uurija Susan Bordo märgib, et kehasse on suhtunud varasemal ajal lääne ühiskonnas loomana – brutaalse, ettearvamatu, agressiivse, instinktiivse, kuid samas ka kohmakana. Usuti, et selline keha ei suuda väljendada hinge vajadusi, vaid on pigem kui vangla. (Bordo 1993: 2-3) Kehasse on suhtunud kui millessegi, mis hoiab hinge ja vaimu, kuid mis pole iseenesest suur väärtus. 20. sajandi erinevad teooriad on keha ja vaimu dualismi vaadelnud pigem kui suhestuvat tervikut, mida on konstrueeritud sotsiaalselt, kultuuriliselt ja ajalooliselt eri märgisüsteemide poolt. Seetõttu nähakse tänapäeva massimeedias vahendit, mille läbi kultuurilised normid represseerivad materiaalseid kehasid – meedia kaudu öeldakse otse või vihjatakse, missugused peavad kehad olema ja mida tegema. Kehad muutuvad nähtamatu kontrolli vahenditeks, mis peavad distsiplineerima üksikisikut. (Sibul 2002)

Keha võib vaadelda ka kui teksti, mis on küllastatud soolisustatud sümbolite ja tähendustega või kui märgistatud objekti, mis kannab kultuuriliste ja sotsiaalsete jõudude poolt graveeritud teksti (Bordo 1993: 23-24). Samuti võib näha keha kui looduse sotsiaalse konstruktsiooni produkti. Keha kui objekti loovad nii ajaloolised, kultuurilised kui sotsiaalsed paradigmad. Seetõttu ei ole olemas tegelikku keha ega selle keha erinevaid kultuurilisi ja ajaloolisi representatsioone. Keha on asja staatuses, kuigi teda ei saa vaadelda kui asja. Keha on objekt, mis eksisteerib samaaegselt

oma sisemusega, objekt, mis võib iseend ja teisi subjektidena käsitleda.

5.1.1.1. Mees- ja naiskeha

Naist on patriarhaalses mõtteviisis läbi aegade seotud kehaga, bioloogilise, looduslähedase ja alaväärtuslikuga. Naised on enam kehalised, loomulikud/loomalikud kui mehed. (Bordo 1993: 5) Naiste teisejärgulise sotsiaalse positsiooni on tinginud nende kehalisusele keskendumise – naise keha vaadeldakse hapra, mittetäiusliku ning mitmesugustele protsessidele alluvana, mille üle puudub kontrolli naisel kontroll. Naise seksuaalsust ja reproduktiivsust käsitletakse kui valdavalt kultuurilisi tunnusoone, mille kaudu naist määratletakse patriarhaadi kaitset vajavana. Meest ja naist vaadeldakse läbi opositsiooni, milles mees esindab vaimu, naine keha, mis välistab naise võime omandada teadmisi. Naise keha spetsiifikat kasutatakse samuti selleks, et põhjendada naise erinevat (madalamat) ühiskondlikku positsiooni ja kognitiivseid omadusi. (Mellor 1997: 72)

Aktiivse vaimu ja passiivse keha duaalsus on samuti soolisustatud. See on olnud üks ajalooliselt mõjuvõimsamaid duaalsusi, millest esimesena on kirjutanud juba Aristoteles ning mis on mõjutanud lääne sugude ideoloogiat. Varem levinud kujutelmad on esitanud mehe spermat aktiivsena, mis kohtub passiivse munarakuga, kuigi tegelikult on munarakk see, kes spermatoosidi vastu võtab. Vast kõige ilmekamalt tuleb välja vaimu ja keha dualismi soolisustatud loomus ja selle laiaulatuslik institutsionaalne ja kultuuriline väljendus Susan Bordo essees *Kas emad on isikud?*²³⁸, mis kirjeldab, kuidas lääne õiguslik ja meditsiiniline praktika puudutab reproduktsiooni ning jagab maailma inimsubjektideks (loode ja isa) ja *ainult* kehadeks (rase naine). (Bordo 1993: 11-14)

Susan Bordo järgi käsitlesid 1960. ja 1970. aastate feministid naisekeha koloniseeritud alana, samas kui 1980.-1990. aastatel on saanud sellest isikliku enesemääratluse koht (Bordo 1993: 21-22). Samas ka juba 1970. aastate teadvustamisaktsioonides mõisteti keha identiteediloomise ja opositsiooni vahendina, mitte ainult võimukasutuse objektina. Feministlik vastukultuur arendas ka mitmeid günekoloogia, eneseabi ja seksuaalteraapiavorme. Hüüdlause *Leia oma kehalisus!* viitab ideele naisekehast kui alast, mis tuleb tagasi vallutada. Antropoloogilise feminismi traditsiooni ongi jäänud liin, milles üldistatakse müüti naise reproduktsioonivõimel põhinevast jõust varajaste viljakusjumalannade glorifitseerimise teel. (Palin 2003: 234)

---

²³⁸ Are mothers persons? (1993). Kogumikus *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the body*.

Ka Tiina Kirsi järgi on naise keha subjektiivsuse teema feministlikus teoorias laia arendusega. Ta toob näiteks nii naise ja mehe keha kui ka materialistliku ja performatiivse keha vastandamise ning leiab, et sellisena väärneb keha, soolisuse ja subjektiivsuse problemaatika eesti kultuuris ulatuslikku käsitlust. Ent eesti naiste elulugude uurimiseks olulisemad teoreetilised küsimused lähtuvad eelkõige seksuaalsusega seotud temaatikast. Kirss (2002: 20-21) märgib, et kogumikus *Naised kõnelevad* (NK 1997) on mõningaid viiteid sellele, et naised on rohkem pööranud tähelepanu suhete kirjeldamisele kui kehalistele protsessidele. Ent siiski on esindatud muuhulgas ka lugu, kus kirjutaja kirjeldab detailselt oma esimest sünnitust.

Seega võib väita, et kehalisus, eeskätt naisekeha määratlemine ja kujundamine, on alati kuulunud feminismi põhiküsimuste hulka. Kehas ei ole nähtud mitte ainult rõhuvate praktikate objekti, vaid ka opositsiooni ja emantsipatsiooni võimalust. (Palin 2003: 225) Anu Koivunen märgib feministlikke teooriaid valgustava antoloogia peatükis *Rõhumine*: „Teooriad naisi puudutavast rõhumisest, valitsemisest ja alistamisest moodustavad ühes emantsipeerivate visioonidega peatelje feministliku mõtlemise traditsioonis.” Rõhumist, mida Koivunen kasutab üldmõistena, käsitletakse nii diskrimineerimise ja eksploateerimise mõistete kui ka marginaliseerimise ja kontrolli teooriate kaudu. (Koivunen 2003: 35)

5.1.1.2. Keha virtuaalses võrgustikus

Kultuure ületava interneti ja küberruumi jõuline esilekerkimine 20. sajandi lõpukümnendil on ilmsiks toonud ka uued kontseptsioonid kehast. Siinkohal võib näiteks tuua virtuaalmaailmas elavad *kehatud kehad*, erinevad identiteedid, kellena võib küberruumis suhtleja oma suva järgi esineda. Eesti Kunstiakadeemias kaitstud magistritöös *Kehatud kehad. Kehad ja identiteet internetis* (2002) toob Kristel Sibul välja nõ *kehatud kehad*, samuti nende seosed nii virtuaalsete kui reaalsete kogukondadega, ning näitab, kuidas just eelkõige läbi nende seoste tulevad kehad ise nähtavale. Tema poolt käsitletud kehad on omavahel virtuaalses ruumis tihedalt, sageli selgelt eristumatult seotud ning kirjeldavad oma eksistentsiga ühtlasi seda arvutiseerunud kultuurisituatsiooni, millesse me jõudnud oleme. Stahl Stenslie viitabki situatsiooni paradoksaalsusele – kuigi keha ja vaimu duaalsus on suuresti ületatud – laseb vaim oma kehast lahti järjest suuremal määral ja vabatahtlikult. Kuid samas loob see uusi vajadusi ja turgusid veelgi rohkematele kehadele – nii virtuaalsetele kui reaalsetele kehadele. (Stenslie 2000). Ta märgib, et virtuaalseid isiksusi võib iseloomustada kui post-inimlikke ja post-bioloogilisi konstruktsioone. Nende *virtuaalselt tõelised* kehad elavad ja kogevad võrgus – kas siis tekstilise representatsiooni või piltkujutiste abil. Kuna virtuaalne isiksus on muudetav ja muutlik nähtus, siis on tegu *hetke-kehaga* – ajutise kehaga, mis on kujundatud vastavalt reaalse isiku

hetkesoovidele. Kehasid küberruumis võib kirjeldada ka kui teadvustatud kehasid; kehasid, mille kohta reaalne isiksus omab teadmist ja teadvust.

Kristel Sibul liigitab oma töös *kehatud kehad* nelja gruppi – kommunikatiivsed, simulatiivsed, fantoom- ja risoomsed kehad. Kommunikatiivseid kehasid võib vaadelda kui internetis olevaid kehasid, millel pole füüsilist väljendust. Virtuaalsus lubab suurt vabadust rollide valikul, ometi valitakse kõige skemaatilisemad, lihtsamad ja märgilisemad rollid (simulatiivsed kehad), mis ei erine sugugi reaalse elu omadest, vaid on pigem just selle sümbolid ja klišeed. Fantoomkehad on üks võimalik nägemus ruumi ja keha suhtest, kus ilma konkreetse kehata ruum võib siiski olla keha kirjelduseks. Risoomseteks kehadeks on ta nimetanud selliseid kogukondlikke ja kollektiivseid identiteete, mis tekivad interneti risoomses võrgustikus. Selles tekivad erinevad internatsionaalsed kogukonnad, mis ületavad tavapärase kogukonna piire ning on tihti seotud pigem maailmavaateliselt ja ideoloogiliselt. Samuti rõhutab ta interneti ja keha suhte juures küberfeministlikke teoreetiliste lähenemiste tähtsust, kuna kommunikatsioon ja koostöö on juba ajalooliselt olnud tihedalt seotud naiste feministliku aktivismiga. (Sibul 2002)

5.1.2. Feministlikud kehakäsitlused seoses virtuaalmaailmaga

Feministlik uurija Donna Haraway (1991) vaatleb keha kui “küberneetilist organismi, mis on masina ja organismi hübriid”, ning mis on lisaks “bioloogilis-tehnoloogilisele kehale ka sotsialistlik-feministlik opositsiooniline keha ning sotsiaalse reaalsuse ja ilukirjanduse sünnitus.” Seda võib vaadelda kui diskursiivset vahendit ületamiseks füüsilise keha piiratust ja seda vormivaid sotsiaalseid konstruktsioone. Feministlik käsitluse kohaselt võib vastu hakata naise keha sildistamisele ja klassifitseerimisele patriarhaalse, kolonialistliku ja kapitalistliku maailma poolt.

Naise ja masina sümbioosi on nähtud ka emalikus kehas, mida on käsitletud *tehnoloogilise* kehana – nii ulmekirjanduslikus kui teaduslik-faktilises vormis, kui konteinerit loote jaoks ning objektina tehnoloogilises manipulatsioonis inimese taastootmise teenistuses. (Balsamo 1996: 227)

Emaliku keha kujundit on kasutanud ka multimeedia- ja videokunstnik Tiia Johannson oma netiprojektis *get.real* (Johannson). Meediateadlane Raivo Kelomees tõdebki, et viimasel ajal on kehalisus ka tehnoloogilises kunstis leidnud aktiivset tähelepanu (Kelomees 2000). Oma projektis sidus Johannson visuaalselt ühtsesse tervikusse ultrahelipildid veel sündimata lapsest truismidega interneti kohta. Kunstiteadlane Katrin Kivimaa leiab, et naise keha on siin virtuaalse

maailma metafooriks, emakas saab sümboliks küberruumist ja sündimata laps on müsteerium, mis eksisteerib ema üsas kui virtuaalses maailmas. (Kivimaa 2001) *Get.real* tõstatab küsimuse looduse, elu ja tehnoloogia vahelistest suhetest, tehes seda inimeksistentsi kujuteldavate ja üha segasemaks muutuvate piiride näitlikustamise abil. Laps eksisteerib (reaalselt) ainult ema kehas ja ometigi ületab lapse (virtuaalne) eksistents need piirid. Interneti elu, virtuaalne eksistents eelneb tegelikule eksistentsile, märgib Kivimaa. (Kivimaa 2000)

Teine interpretatsioon samastab naise üsa ja keha otseselt küberruumiga. Ekraani pinnapealisuse taga olev ruum muutub sel juhul naiseliku asupaigaks. „Küberruumi sisemus on sarnaselt koopa sisemusele (kogemuslikult sarnane) emaka sisse suletud olemisega,” on väitnud meediateoreetik Margaret Morse, kellele Kivimaa (2000) viitab. Seega *lapse virtuaalne eksistents matriksiaalses küberruumis muutub üheaegselt selle ruumi olemuse allegooriaks ja illustratsiooniks*. Kivimaa väidab, et küberruumi saab vaadelda naiselikuna just seetõttu, et see toodab paljusust ja erinevust, aga mitte vastandlikkust ja dualismi.

Samuti on vaadeldud tervet internetti kui naiselikku tehnoloogiat, sest suhtlusõrgustikud ja grupisuhtlus meenutavad kultuuriliselt nn. naiselikke suhtlusvorme. Katrin Kivimaa väidab, et küberpunk ja küberfeminism defineerivad küberruumi naiseliku ruumina vastukaaluks laialt levinud väidetele selle kohta, et internet on maskuliinne ruum ja seetõttu naistevaenulik (Kivimaa 2000). Küberfeminismi teoreetik Sadie Plant on seda internetti kirjeldanud risoomi kujundi kaudu: „Risoomil pole algust ja lõppu, ta on alati keskel, asjade vahel.” Internet ongi oma ülesehituselt risomaatilise struktuuriga. (Plant 1997: 124-125) Seega erineb nägemus traditsioonilisest mehelikust hierarhilisest süsteemi ülesehitusest, mis on kirjeldatav puuna. Risoom on kui kooslusi ja grupe moodustav ning soosiv struktuur, vastupidiselt puu kujundi poolt esindatavale individualismile ja enesekesksusele. Katrin Kivimaa osutab, et nende teoreetiliste positsioonide taga asub *tegelik* uue tehnoloogia ja arvutikommunikatsiooni valdkonnas toimuv naiselikkuse/mehelikkuse konstruktsioonide, naise/mehe vaheliste poliitiliselt ja hierarhiliselt kaardistatud piirjoonte ähmastamine ja ületamine. Selle nähtuse üheks silmatorkavaks näiteks on küberfeministlik liikumine kunstis ja teoorias, sugugi vähem tähtis pole aga tõsiasi, et netikommunikatsioon pakub naistele järjest rohkemaid tegevusrume ja võimalusi – naised teevad ja kujundavad netikeskkondi. (Kivimaa 2000; Spender 1995: 168)

Virtuaalsete kehade teooria kahjuks räägib aga see, et mitmed feministlikud teoreetikud, on vastu hakanud materiaalseid kehasid välistavatele virtuaalsuse teooriatele. Nad on leidnud, et nõ puhtast informatsioonist koosnevat *data*keha pole võimalik eristada reaalsest kehast, sest see on

lahutamatult haaratud keha-identiteeti (Bennet 2002) ning naised võtavad vastupidiselt meestele oma keha virtuaalsesse reaalsusesse kaasa (Plant 1997: 188). Selliste teooriate järgi moodustavad reaalne ja virtuaalne keha hübriidse terviku, mille üksikud osad võivad küll eristuda, kuid kindlasti mõjutavad üksteist. Need on hübriidsed, fragmentaalsed, ühiskonna poolt nii sotsiaalselt kui kultuuriliselt konstrueeritud postmodernistlikud kehad. (Sibul 2002)

5.2. Rasedusse ja sünnituse suhtumine 20. sajandil

5.2.1. Raseda kehakujutelmad

Raseduse ja sünnitamise ajal naise keha seonduv on läbi aegade olnud inimeste tähelepanu keskmes. Siiski on paljudes ühiskondades peetud raseduse puhul naise rolli minimaalseks – mees annab loova seemne, naine kõigest viljaka pinnase. Selline uskumus eksisteerib kolmes monoteistlikus ja meestekeskises religioonis – islamis, judaismis ja kristluses. Viimastel aastakümnetel on muutunud olukord vastupidiseks – tänapäeva rasedustestid tähendavad seda, et rasedus kuulub ainult naisele, kel on privilegieeritud võimalus teada saada lapse olemasolust oma kehas. (Davis-Floyd, Georges 1996: 1014)

Tänapäevaste kujutelmade ja suhtumiste juurde jõudmiseks raseduse ja sünnitusega seoses on tulnud läbida küllaltki jõuline areng, kuna raseda positsioon oli vanasti kardinaalselt erinev praegusajast. Marika Mikkor toob välja, et rase lahkus oma seisundi varjamiseks kodust vaid pimeduse varjus. Kuigi see on ilmselt marginaalseim näide, on selge, et oma seisundit püüti varjata. Võrdluseks võib tuua Soome, kus ei käidud veel 1930. aastatel rasedana ei peol, pulmas ega matustel. Veel ka 1940-1950. aastatel on rasedust igati häbenetud ja varjatud ning last ootav naine ei tohtinud avalikel ega perekondlikel tähtpäevadel viibida. Sünnituseks valmituti salaja, Mikkori väitel ei rääkinud 1920. aastatel naised isekeskis isegi mitte raseduse ja sünnitusega seotud teemadel.

Suhtumisel rasedusse toimus Eestis suur hüpe 1950-1960. aastatel, kui ajakiri *Eesti Naine* hakkas rasedate kleidimoodi levitama – sel oli nii pooldajaid kui vastaseid, sest taoline areng oli konservatiivsematele inimestele siiski liialt kiire, kuna ühel hetkel oli intiimne temaatika tõusnud avalikku sfääri (Mikkor 2000: 810-811).

Kogumikus *Võtmesõnad* toob Tutta Palin (Palin 2003: 227) välja huvitava näite, kuidas

tänapäeva Soomes ikka veel tõlgendatakse naisekeha sünnitusmehhanismina – kui naissuusatajal läheb võistlusel halvasti, kahtlustatakse, et ta on rase, ent meessuusataja puhul süüdistatakse vaid halba määrdevalikut või ettevalmistust. Seda, et kõike naise anatoomias tavatsetakse taandada tema bioloogilisele ülesandele, märgib ka see, et soome keeles kasutatakse naissuguelundite kohta mõistet sünnituselundid (*synnyttimet*) ja väliste sünnituselundite hulka loetakse ka kliitor, mis pole sünnitamisega kuidagi seotud. Olgu siinjuures mainitud ka see, et varasematel aegadel on levinud kasvatusmudel, et lapsed ei tohi oma keha, kitsamalt siis suguelundeid uurida. Paradoksaalne on ka see, et günekoloogide väidete kohaselt, ei tea isegi tänapäeval paljud täiskasvanud naised päris täpselt, kuidas nende anatoomia välja näeb.

5.2.2. Rasedus ja popkultuur

Viimastel aastatel on rasedus kui seisund murdnud lõplikult välja tabu seisusest. Rasedad ei häbene enam oma keha ega selles toimuvaid muutusi. Rasedusest räägitakse seltskonnas ja meedias nagu loomulikust nähtusest. Samuti ei püüta seda enam varjata, vastupidi – tundub, et rasedus on muutunud seisundiks, mida püütakse afišeerida. Meedia vahendusel on rase naine kohati saanud koguni seksisümboliks. Lisaks arvamusele, et hoolitsetud rase on väliselt atraktiivne, vaadeldakse rasedust ka kui aega, mil naine sisemiselt õitsele puhkeb, oma keha tundma õpib ja keha ja hinge vahel tasakaalu leiab. Need on olulised meedia vahendusel levivad arvamused. Sellist mõtteviisi toetab ka tänapäeval poodides saadaolev kirjandus – näiteks Deborah Jacksoni raamat *Emma ja laps*, mis *New Age*'i stiilis rõhutab just neid samu väärtusi. Lugesdes arvamused Perekooli foorumis või *Delfi Naistelehes*, võib väita, et sellised ideed tunduvad olevat populaarsed. Raseduspuhkusele jäänud naised püüavad oma vaba aega sisustades katsetada tegevusi ja asju, mida meedia vahendusel propageeritakse.

Tänapäevane sünnituskultuur ja suhtumine kehasse on mõjutatud popkultuurist. Patricia M. Couch märgib, et näiteks USA-s teab enamik inimesi, et poplaulja Britney Spears valis sünnituseks ise keisrilõike ning seetõttu soovivad paljud USA naised sünnitada keisrilõikega just Britney Spearsi eeskujul. Samuti kohtab sageli televisioonis filme/seriaale, mis portreerivad sünnitust kui hirmsat ja valulikku kogemust. Naisi kujutatakse hirmunult ja vihasena, kes karjuvad või süüdistavad meest sõnadega, et sina tegid seda minuga, kirjutab Couch. Ja isegi kui need situatsioonid on kujutatud läbi huumori, mõjutavad need siiski pilti sünnitusest negatiivselt. (Couch 2006)

Popkultuur on mõjutanud ka juba mainitud tõsiasja, et rasedaid nähakse tänapäeval kohati rohkem seksuaalsust väljendavatena kui mitterasedaid. Siit lähtubki Perekoolis levinud arusaam,

et rase peab olema tingimata hoolitsetud välimusega ja atraktiivselt riides. Sellesisulised teemad Perekooli foorumeis koguvad alati väga palju kommentaare. Põhjuseid, miks raseda keha niiviisi kujutatakse või soovitakse kujutada tuleb välja mitmeid. Ühe levinuma põhjendusena tuuakse sageli välja mõte, et rasedana, kui kaotatakse esialgne kehakaal, hakatakse rohkem pöörama tähelepanu just riietusele ja üldse väljanägemisele. Sama on arvanud ka projektis *Veebibeebi* osalenud Keiu, kelle arvamused avaldatud 2005. aasta kevadel *Delfi Naistelehe* vahendusel olid mõeldud mõjutama tulevase lapsevanemaid: *Kuskilt on ju tulnud müüdid, et a`la enne last oli ilus kena inimene, aga nüüd..... ja sarnast on ka abielu kohta. Igal juhul ei taha mina küll sellele alluda. Ja, mis on ilusam kui üks säravsilmne hoolitsetud kena rase? Kindlasti on viimane kasulikum ka kõhubeebile, mitte mingi mossitav ja mannetu rase-krõll!*²³⁹

5.2.3. Feministlikud lähenemised

Rase keha on muutunud populaarseks uurimisteenaks ka tänapäeval feministide seas. Naisuurija Amy Schriefer (Schriefer 2002) märgib, et enamik kirjutajaid keskenduvad sellele, kuidas rase on esindatud popkultuuris, meditsiinilises, juriidilises või poliitilises diskursuses ning kuidas kultuurilised soo tähendused vormivad representatsioone.

Antropoloog Toomas Gross mainib, et kui varased feministlikud antropoloogid on seletanud naiste staatust ja rolle ühiskonnas emaduse kaudu, siis postmodernistlik feministlik antropoloogia rõhutab, et *emadus* ei ole naise *loomulik* ja universaalselt mõistetav roll, vaid kultuuriline konstruktsioon, kuna on erinevates kultuurides ja erineval viisil tõlgendatud. (Gross 2004: 124) Ameerika feministlik uurija Adrienne Rich (1976) jagab emaduse olemuslikult kaheks – institutsiooniks ja kogemuseks. Esimene köidab naised meeste võimu külge, ent teine annab võimaluse positiivseks kogemuseks nii taastootmisvõime kui ka oma laste osas. Richi järgi ilmneb emadusinstituutsiooni võimukasutus naiste võõrandamises oma kehast.

Antropoloog Emily Martin toob välja, et meditsiinilised tekstid ja rahvapärased populaarsed kujutlused on loonud varemalt raseda kehast vaid eemaletõukava kujutise. Kuni Aristotelesest tänapäevani on rasedus tekitanud erinevaid uskumusi ja Julia Kristeva kirjutab koguni, kuidas raseda keha vaadeldakse objektina, mis väljendab nii hirmu kui armetust. (Schriefer 2002) Sama võib märkida ka vaadeldes eesti materjali – rasedusega seotud traditsioonilised uskumused²⁴⁰ püsivad endiselt aktuaalsetena (Reinaus 2005a, 2005b).

---

²³⁹ Veebibeebi päevik 2005: <http://woman.delfi.ee/baby/paevik/article.php?id=10000440>

²⁴⁰ Vt. ka kogumikku *Vanarahva titetarkus*, 2004.

Kultuurantropoloog Robbie E. Davis-Floyd, kes on uurinud oma töödes raseduse ja sünnitusega seotud nähtusi eristab sünnitusse suhtumisega seoses kolm lähenemist – tehnokraatlik, humanistlik ja holistlik (Davis-Floyd 2001), märkides, et kultuuris domineeriv mütoloogia ja väärtuste süsteem tõuseb esile rituaalidest, mis ümbritsevad sündi ja näitavad suhtumist kehasse. Tänapäeva lääne ühiskonnas näeb ta seda tehnokraatias, mis on läbi sünnitusabiprotseduuride ühendatud haiglasünnituse rituaalidega.

Keha tehnokraatlik mudel on kohaldatud erinevalt – mehe keha on metafoorselt vaadeldud *parema* masinana kui naise oma (Davis-Floyd 1994: 1-4, 2001). Seega nähakse nii naise anatoomilisi organeid (emakas, rinnad) kui ka tema bioloogilisi protsesse (menstruatsioon, rasedus, sünnitus) loomupäraselt talitushäiretele kalduvatena. Seega tehnokraatliku mudeli järgi on naise keha ebanormaalne, ettearvamatu ja loomupäraselt vigane masin. Probleemseks muutub selle mudeli seisukohast sünnitamine, sest sel ajal on suurenenud risk, et masinaga võib midagi juhtuda. Seega muutub loomulikuks sünnitus, kus on kasutatakse tehnilisi abivahendeid ja mis on seetõttu naiselt pingutust ei nõua. Tehnokraatlik mudel kinnitab keisrilõike vajalikkust ja isegi kohustuslikkust. Seega vaadeldakse selle järgi sünnitust kui tehnokraatlikku teenust, mille lõpp-produkt on laps ja värske ema jääb vaid kaasproduktiks.

Tehnokraatlikule mudelile raseda kehast vastandub holistlik mudel, mis eeldab, et keha ja vaim on üks ning keha ei ole kontrollitav, samuti vaadeldakse ema ja last ühenduses olevatena (Davis-Floyd 1994: 17-18). Sünnitus on raske töö, mida naine teeb, ent kuna loodust saab usaldada, siis on lapsele parim selline sünd, mille käigus toetub naine oma instinktidele. Samuti vaadeldakse sünnituse juures valu kui toetavat keha reaktsiooni ning usutakse, et tugevus ja jõud sünnituse juures tuleb sellest, kui loobutakse keha kontrollimisest.

5.3. Keha osa eneseloomises sünnituslugude näitel

5.3.1. Ülevaade ainesest

Järgnevalt püüan analüüsida sünnituslugusid kui narratiive, mis peegeldavad suhtumist naise kehasse. Pööran tähelepanu nii sünnitajate eneste suhtumisele, kõrvalseisjate suhtumisele (kelleks on reeglina tulevased isad ja meditsiiniline personal) ning vaatlen, kuidas on keha abil loodud endast kuvand.

Keha kui teadmiste ala uurides peavad autobiograafilised jutustajad dialoogi kultuurinormidega, mis määravad kehade sobiva kasutus- ja representeerimisviisi. Lood haakuvad või vastanduvad ja muudavad kultuurinorme, mis kehtestavad kehade suhte teatud spetsiifiliste paikade, käitumismudelite ja saatustega. (Smith & Watson 2002, 41-42) Kartesiaanlik keha/vaimu vastandus, mis naisi kindlalt keha poolele paigutab, väljendub naiste kirjutatud autobiograafilistes tekstides nii keha väljakirjutamise kui väljajätmise kaudu, kuna kehalisus on naise jaoks alati problemaatiline, märgib naisuurija Sidonie Smith. Isegi kui keha pole tekstis nähtav, on kadumine jätnud jälje. (Smith 1994: 272) Samas märgib Smith (1994: 267), et kui keha polegi tekstis tajutav loetava kohaloleku kaudu, moodustavad „tekstikehand, jutustaja keha ja jutustuse objektiks oleva mina keha, kultuuriline keha ja kehapoliitika üksteisega ristuvaid tähendusvälju”, mis piiritlevad tekstis väljendatud subjektsust

5.3.2. Keha kontrollimine ja vägivald

5.3.2.1. Keha kontrollimine

Feministlikud uurijad on leidnud, et naise keha kontrollitakse väliste jõudude poolt. Üks keha kontrollijatest on kahtlemata meditsiin. Nii antropoloogid kui feministid tõlgendavad, et sünnitusabipraktikad sisaldavad kontrolli naise keha üle (Davis-Floyd 1994: 19-20) nii sotsiaalselt kui psühholoogiliselt. Günekoloogia kui teadus valdab infot, mida naine ei tea, viidates teadusele (Nicholson 1997: 378). Lisaks sünnitusele nähakse olulise kontrollimehhanismina ka abortidega seonduvat (Amir & Biniamin 1992: 5-25). Samuti on tähelepanuväärne, et kõik rasedad on meditsiini seisukohast riskirühmas ja normaalsest sünnitusest räägitakse ainult tagantjärele (Hockey 1997: 289).

Uurimused kinnitavad, et meestega võrreldes on naistel tugevam vajadus kontrollida enda ümber toimuvat, seega ka oma keha. Davis-Floyd väidab, et kui naised püüavad hoida kontrolli oma käes, tunnevad nad end õnnelikumana, kuna usuvad, et elu on suuresti kontrollimatu. Ka tema uurimuses püüavad naised kontrollida nii oma elu kui sünnitust. Seega on rasedus kontrollimatu ja seetõttu ebameeldiv. Naise keha käsitletakse anumana, mis loodet kaitseb ja mille kasvamist naine ei kontrolli ega saa mõjutada. (Davis-Floyd 1994: 8, 17-18)

Kuna tänapäeval saab valida oma lapse sünnipäeva või sünnitamisest üldsegi loobuda, siis usutakse, et sellise võimalusega kaasneb naistel nüüd ülim kontroll sünnituse üle. Samas märgib Couch, et „sünnitav naine oli miljon aastat tagasi sünnitusabi meeskonnas palju tähtsam liige,

aga praegusel ajal on tema teadmised oma kehast sageli allasurutud ja mõjutatud.” (Couch 2006) Eraldumine bioloogiast peegeldub selgelt paljude naiste keha kontseptsioonis. Davis-Floydi uurimuses vastates küsimusele: mida sa oma kehast arvad või mis (*what*) on su keha, ei andnud naised mitte definitsiooni, vaid hinnangu oma kehale. Sellised seisukohad peegeldavad uskumust, et keha on ebatäiuslik. Samuti tuli välja arvamus, et keha ja vaim on lahutatud ning keha on vahend, mida tuleb kontrollida. Raseduse ajal ei pruugi keha meeldida, sellesse suhtutakse kui kohta, kus loode kasvab. Seetõttu hoidsid naised oma keha hästi, kuna see kandis loodet – nad sõid korralikult ega tarbinud alkoholi, et lootel oleks hea kasvukeskkond. Ent sünnitusprotsessi ei näinud nad naise staatusele loomuomasena. (Davis-Floyd 1994: 9-10)

5.3.2.2. Kes kontrollib naise keha?

Sellest, millised on osapoolte ootused sünnitusele, sõltub kelle käes on sünnitusel kontroll. Sünnitusel võivad aktiivsed olla nii aktiivsünnitajad kui ka selle liikumise vastased, kuid erinevatel viisidel – ühed soovivad aktiivselt tehnilisi lahendusi, teised ise sünnitada. Kui sünnitus toimub haiglas ja protsessi on kaasatud erinevad meditsiinilised abivahendid, on sisuliselt kontroll arstide käes, ent naine usub, et tema kontrollib olukorda, kuna ta on valinud sobiva tehnika enda abistamiseks. Esineb ka juhtumeid, kus abivahendeid kasutatakse vastu naise tahtmist. Sel juhul on tegemist juba vägivallaga, mida käsitlen edaspidi.

Kodussünnituse üle ei ole meditsiinil mingit kontrolli – sünnitaja kontrollib oma sünnitust, olles elimineerinud segavad asjaolud ja muutes oma sünnituse enda jaoks võimalikult turvaliseks. Paljud kodussünnitajad usuvad, et sünnitus kulgeb nende keha dikteerimisel – seega ei püüagi nad keha kontrollida, vaid lasevad sel ise toimida. Davis-Floyd toob välja, et holistliku suuna pooldajad ei vastanda keha ja mõistust – ma olen minu keha, ütlevad nad. Nad tunnevad, et naise füsioloogilised protsessid ja sünnitus on ohutud ning näevad naise keha normaalse, atraktiivse ja tervena. Samuti ei näe nad vajadust kontrollida oma elu ja sünnitust ning ka rasedat ei nähta anuma, vaid beebi kasvatajana. Ema ja lapse vahelist suhet vaadeldakse kui kommunikatsiooni, ühtsust ja partnerlust. (Davis-Floyd 1994: 13-14, 19)

Sünnituslugude puhul algab meditsiinipoolne kontroll naise keha üle sisuliselt sellega, kui rase läheb ennast arvele võtma. Kirjutajad seda niiviisi ei tõlgenda, ent sellegipoolest on arstidel juba ka selles raseduse staadiumis suur vastutus naise keha ees, mida võib illustreerida sünnituslugudest näide (Juntsaka lugu), kus arst soovitas naisel aborti teha, kuna leidis märke loote väärarengust. Hiljem selgus, et arst eksis.

Meditatsioonilise personali poolset kontrolli kajastatakse enamikes sünnituslugudes. See avaldub peamiselt kas kirjutaja poolt väidetavalt normaalselt kulgevat sünnitust pidevalt jälgides ja kiirendada püüdes või siis naisele konkreetseid käske jagades. Paljudes lugudes on välja toodud ka fraas, et *ämmaemand asus sünnitust juhtima*, mis kirjutaja jaoks, sõltuvalt tema vaadetest, on olnud kas positiivne või negatiivne lahendus, kuid kahtlemata on ta sel juhul olnud pigem passiivne kui aktiivne. Otsides sünnituslugudest sõna *käskis* või *käsutas*, leidsin ma seda 32 korral, kus ämmaemand või arst surusid sünnitajale peale oma tahtmist. Sünnituslugude koguarvuga võrreldes ei ole see tähelepanuväärne hulk, kuid paljudel juhtudel ei kajastu haiglapersonali nõudmised otseselt käskivates väljendites.

Esiälgu jalutasin toas ringi, kuid sis kamandati voodisse külili ja pandi rihmad külge. Väga vastik tunne oli ja need 20 min, mis rihmad küljes olid- oli kõige raskem olla. (Johannese sünd)

Samuti olid lugudes levinud väljendid *noomima* ja *riidlema*, mis tähistasid ämmaemanda suhtumist sünnitajasse, kes ei käitunud vastavalt tema nõudmistele. Peamine, mille puhul ämmaemand sünnituslugude põhjal sünnitajat suunata ja õpetada püüab on seotud presside staadiumiga. Paljud naised on kirjeldanud, et neil oli küll tugev vajadus pressida ja nad ei näinud mingit põhjust, miks nad poleks tohtinud seda teha, kuid ämmaemand keelas neid siiski. Samuti annab osades lugudes ämmaemand mõista, et naine pressib valesti, valel ajal vms.

Pean tunnustama, et kogu sünnituse kõige ebameeldivam osa oligi see, et kui olid pressid, aga pressida ei lubatud. Hingamisest ei tulnud mul midagi välja, kuigi mees ja ämmakas üritasid mind juhendada.. Mäletan seda, et küsisin iga 5 minuti tagant ämmakalt seda, kas võib juba pressida ning kui lõpuks lubati, siis olin hästi õnnelik selle üle :) (Hedi sünnilugu)

Kuulasin ja järgisin hoolega kuidas ämmakas mind juhendas: pressi, ära pressi, vaata mulle otsa, pressi siia alla mitte näkku jne. (Pondsu poja sünd)

Esines ka situatsioone, kus naine talitas käskudele vastupidiselt. Samale olukorrale viitab ka Marika Mikkor kirjeldades nõukogudeaegseid sünnitusi: „Sünnitama võis hakata siis, kui ämmaemand oli selleks loa andnud, seega olid eriti häbiväärsed juhud, kui laps sündis varem näiteks kas palatis voodisse või juba vastuvõtu lauas” (Mikkor 2000: 842), viimasest juhtumist räägib ka üks sünnituslugu (Triinu lugu).

Samas on naistel endil vajadus olla kontrollitud – paljudel juhtudel on sünnitajad ise äärmiselt ebakindlad ja seega sünnituse algfaasis on levinud konsulteerimine ämmaemandaga või koguni igaks juhuks **haiglasse kontrolli minnek**. Usutakse, et kõige kindlamalt oskab ütelda meditsiin, kui kaugel ja mis staadiumis sünnitus parajasti on, mitte naine ise. Sünnitajad peavad enamike lugude põhjal siiski meditsiini seisukohti autoriteetseteks ja näiteks Davis-Floydi uurimuse kohaselt naised ei usu, et nende arstid võiksid anda neile ravimeid, mis kahjustaks kuidagi nende last. (Davis-Floyd 1993, 1994: 12) Sama väidab ka Patricia Couch (2006), märkides, et naised

peavad arste kangelasteks, kes päästavad sünnitaja ja beebid halvimast. Kuigi uurimused näitavad vastupidist – komplikatsioonid on sagedasemad, kui sünnituse loomulikku kulgemist segatakse, samuti võib lõppeda see sünnitaja jaoks psüühilise traumaga.

5.3.2.3. Vägivald

Teine levinum võimalus naise kehaga manipuleerida on vägivaldne käitumine. Et rääkida vägivallast, peab kõigepealt piiritlema, milline on tegevus, mida võib sünnitaja keha suhtes vägivallaks pidada. Leian, et see sõltub paljuski sellest, kes annab personali käitumisele hinnangu. Erinevad on hinnangud meditsiini, aktiivsünnitaja ja nõ tavalise sünnitaja seisukohast. Kindlasti on vägivald see, kui mingit protseduuri tehakse vastu naise tahtmist. Ülejäänud käitumise puhul on piir tunduvalt hägusem.

Enamik vägivalda, mida sünnituslugudes kirjeldatakse, pärineb nõukogude perioodilt. Marika Mikkor (2000: 827-829), märgib et juba eelsünnituse ajal ajas süsteem naist stressi – kohustuslikud olid näiteks klistiir ja raseerimine. Reeglina asjaosalist ennast ei teavitatudki, mida parajasti tema kehaga tehti. *Haiglas ringi kõndimine oli 1970. aastateks keelatud, naine pidi valusid kannatama kombekalt voodis lamades*, kirjutab Mikkor, kuigi selline asend muutis sünnituse käiku pikemaks ja valusamaks. Keegi ei eeldanudki, et naine peaks ise mingitki aktiivsust üles näitama.

Nõukogude ajast pärit sünnituslood kinnitasid Mikkori seisukohti – protseduure tehes ei jagatud naisele selgitusi, mis annab kinnitust sellest, et sünnitaja keha ei kuulunud mitte talle, vaid meditsiinile. Alates haiglasse saabumisest tuli sünnitajal täpseid nõudeid järgida, kuna sünnitus oli rangelt reglementeeritud ja seega pidi naine – ehk siis täpsemalt tema keha – sellele alluma.

Enamus naisi märgib, et kõige raskem oli täita käsku, mis ei lubanud veel sünnitama hakata. Samuti esines otsesest hoolimatust – näiteks ühel juhul jäetakse nii sünnitanud naine kui ka tema laps, mitmeks tunniks sünnitustuppa abitus seisus maha (Ann'i lugu).

Tänapäeval määravad vägivalda olemuse sünnitusel enamasti aktiivsünnitajate poolt välja öeldud seisukohad. Vägivalla üle sünnitusel otsustades toetuvad nad kas autoriteetidele või enda kogemustele, märkides, et paljuski ei oska enamik naisi ise enda kallal toimuvat füüsilist vägivallada millekski enamaks kui vajalikuks käitumiseks pidada. Seega on see raskesti avastatav ja veel raskemini tõestatav. Samas aga võib vaielda kas vägivalda akt on toimunudki, kui kumbki osapool seda ei tunnista. Tänapäeva sünnituslugudes keegi mõistet *vägivald* ei kasuta. Seega

pole teada, kas sellest lihtsalt ei räägita või vägivalda ei esine. Enamik kirjutajaid on oma sünnitusega rahul, ükskõik kui raske see ka ei olnud.

Aktiivsünnitajate seisukohast on tänapäeval levinum protseduur, mida võib vaadelda kui naise kehale suunatud vägivalda, lootevete avamine. Reeglina antakse sünnitajale sel puhul mõista, et toiming kiirendab protsessi ja on seetõttu hädavajalik. See võibki sünnitust kiirendada, kuid kiirendamine võib mõjutada ka lapse tervist. Kui sünnitaja ja lapsega on kõik korras, siis pole selleks toiminguks otsest tarvidust. Lootevete avamine on omandanud aktiivsünnitajate seas täiesti mittevajaliku tegevuse staatuse, mis nende seas levinud seisukohtade järgi, võib tekitada lapsele kiirustamisega koguni stressi ja sünnitrauma, mis ilmneb teinekord alles aastate pärast. Tegevuse puhul on ilmnunud isegi olukordi, kus emakakaela avatust kontrolliv arst on looteveed naise käest küsimatagi avanud. Enamikul juhtudel kirjeldavad naised seda protseduuri, nagu midagi, mis kuulubki sünnituse juurde.

Teine levinud protseduur, mida tehakse samuti enamikel juhtudel naiselt luba küsimata või tungivalt selle tarvidusele viidates, on lahklihalõige. Ka seda pidada otseseks vägivaldaks naise keha vastu, sest lahkliha hilisem paranemine ja taastumine on vaevarikas. Enamasti põhjendavad ämmaemandad enda käitumist sellega, et sünnituse lõppfaas läks kiireks või siis polnud naine kontaktne. Sünnituslugudes ollakse selle protseduuriga kas leppinud või siis nõrдинud. Ükski sünnitaja ei tunnista selle otsest vajalikkust. Paljudel juhtudel koguni süüdistatakse end, et enne sünnitust ei pööratud võimalikele tagajärgedele tähelepanu, kuna väidetavalt muudab enne sünnitust vastava õliga masseerimine lahkliha elastsemaks.

Seoses sünnitusasendiga otsustavad vägivalda olemuse üle foorumis aktiivsünnitajad ning isegi kui opositsioon ei leia selili sünnitamise juures midagi häbenemisväärset, kuulutatakse nõnda sünnitanud avalikult tagurlikeks, harimatuteks ja egoistlikeks emadeks. Oma sõnavõttudes viidatakse koguni sündiva lapse võimalikele käitumis- ja psüühikahäiretele, mida nähakse otseses seoses selilisünnitamisega, sest väidetavalt on selili sünnitades suuremad riskid nii naisele kui lapsele, kellel on nii kõige raskem sündida.

Paljud, kes on sünnitanud selili, ei põhjenda oma valikut. Seega jääb arusaamatuks, kas nad tegid seda omal soovil või mitte. Vaid mõned sünnituslugude kirjutajad märgivad, et tundsid selili end hästi või et olid mõnes muus asendis sünnitamiseks liiga väsinud. *Sünnituse* foorumi kommentaarides kõlab hääl, et enamik naisi läheb selili lauale vabatahtlikult sünnitama, käitudes vastutustundetult nii lapse kui iseenda keha suhtes. Seda tõestavad ka lood, kus kirjutajad

tõdevad, et olid vastu vaidlemiseks väsinud. Vajaduse kuuletuda tekitas mõnel juhul ka see, et laps hakkas kohe sündima ning sünnitaja tundis, et peab personali sõna kuulama.

Igasuguseid hirme on sellel põlvkonnal. Kas teate näiteks, kui palju esineb paanikahäireid? Kui palju depressiivsust? Alkoholismi, narkomaaniat? Mujal maailmas on tehtud katseid, mille käigus inimene viiakse hüpnoosi ning saadakse teada tema läbielamised sünnitusel. Väga huvitavad tulemused. Ei oska teile internetist aadressi soovitada, sest oman ise selle kohta kirjandust, mille hankisin Soomest. Fakt on see, et mida raskem lapsel sündida – mida kitsam, vähem hapnikku, mida kauem kestab – seda suurem äng, hirm ja hingeline trauma. Kõlab ka loogiliselt. Nii et midagi pole meil siin vastu rinda taguda, tegelikult oleme nii hingelt kui kehalt suhteliselt pödurad. Ja mingit rolli siin mängivad need esimesed ja raskeimad hetked meie elus. Liidame siia veel emast lahutamise ja vähese tissi ning polegi ime.²⁴¹

Oma tegemata jätmistest või kahetsemisest sünnituslugudes palju ei räägita. Siiski esineb ka mõni lugu, kus tunnistatakse, et sünnitati ämmaemanda käsu peale sellises asendis, mida poleks soovinud või lasti endaga teha mõni muu protseduur, mis poleks olnud vajalik ning mis muutis sünnitust hoopiski vaevarikkamaks.

5.3.3. Ootused kehale

Lena Marander-Eklund toob välja, et naistel, keda ta intervjueris, olid kõrged ootused sünnitusele. See ilmnes nii soovis valida ise sünnitusasendit kui ka vastuseisus igasugusele meditsiinilisele vahelesegamisele. Ta väidab, et rasedate ootused sünnitusele on kõrgeks kruvitud nii ettevalmistuskursuste, kirjanduse kui ka teiste naiste juttude poolt. Planeerimine ja erinevate alternatiivide vahel valimine on tänapäeval inimesele oluline. Samuti märgib Marander-Eklund, et naised ennetavad tänu ettevalmistusele märkimisväärselt personali abi sünnitusel. Muutunud on ka viimastel aastatel suhtumine sünnituse kui protsessi ekspertidesse – varemalt asjatundjateks peetud meditsiinilist personali enam ei kuulata – iga inimene on muutunud iseenda alal asjatundjaks. (Marander-Eklund 2000b: 199-200.) Sama mõtet toetab ka Patricia Couch, kes märgib, et traditsioonilisel viisil sünnitades usaldasid naised sünnitusel oma keha ja toetusid üksteise kogemuslugudele sünnitusprotsessi ajal. Couchi sõnul võis sünnitust vaadelda kui kommunikatsioonilist tegevust, milles naised ühinesid jagades oma teadmisi ja austades sünnituse *sügavat* ja *ühendavat* kogemust. (Couch 2006)

Marander-Eklund (2000b: 204-205) leiab, et sünnitamist võib interpreteerida ka sel teel, kuidas ühiskonnas on konstrueeritud vaade naiselikkusele, mis omakorda loob normid *õigele* sünnitusele ja *õigele* naiselikkusele. Naised seostavad sageli ettekujutust ideaalsest sünnitusest arusaamaga mütoloogilisest minevikust, mida vaadeldakse kui ideaalset aega, kus naised sünnitasid kergelt ning *tõeline naiselikkus* tähendas vaginaalset sünnitust. Vaade *tõelisele*

---

²⁴¹ 286: Võtaks sõna kuumal teemal

naiselikkusele on samuti tõend selle kohta, kuidas sünnitajad suhtuvad oma kehasse – kas sünnitus teeb neid eriti naiselikeks või pole neil aega olla naine, kuna peavad olema ema.

Tänapäeva ja idealiseeritud mineviku võrdlemine on aktuaalne ka Perekoolis ja Delfi naistelehe artiklites. Perekoolis toovad paljud aktiivsünnituse pooldajad välja, et vanal ajal sünnitasid naised ilma erilise ettevalmistuseta kodus ja see kõik oli nende jaoks suhteliselt lihtne protsess. Kuna juba *iidsetest aegadest on naised saanud raseduse ja sünnitusega hakkama ja sealjuures elanud edasi oma harjumuspäraselt elu*, siis eeldavad seda ka aktiivsünnituse pooldajad tänapäeval. Seega produtseeritakse terve rida iroonilisi kirjutusi, kus naerdakse välja neid, kes pöörduvad arstide poole, kardavad sünnitada ega usalda oma keha. Teisalt jälle suhtutakse kriitiliselt ka sünnitajatesse, kes ei usalda arste ja on veendunud, et arstid ja paljud ämmaemandad meelega püüavad teha sünnitusest patoloogilise juhtumi.

5.3.3.1. Ootustele mittevastav sünnitus

Emainstinkt on sotsiaalselt konstrueeritud müüt, mis rõhutab naiselikkust ja ühiskonna poolt oodatud emalikku käitumist, mille puudumist nähakse ema läbikukkumisena (Nicholson 1997: 383). Seega on nõudmised nii väljastpoolt kui ka naiste endi sisemised ootused sünnitusele kõrged, samas ei pruugi sünnitus tingimata ootustele vastata. Usun, et osa naisi kirjutab Perekooli foorumisse seetõttu, et teada saada, kui oluliselt eksiti sünnitusel – seega kas nende sünnitus oli ikka aktiivsünnitus või mitte. Isegi kui hoolimata põhjalikust ettevalmistusest – trennidest, tervislikust toidust ja kursustest – ei suutnud naised sünnitada ilma meditsiinilise sekkumiseta, siis on enesesüüdistused visad kaduma. Sageli ei süüdistata läbikukkumises mitte ennast, vaid oma keha, mis ei suutnud loomulikult viisil lapse ilmale toomisega hakkama saada. Võrdlus käib sageli vana ajaga, usutakse, et kui ajal, mil naised saunas sünnitasid²⁴², poleks praegune ebaõnnestunud sünnitaja sellega hakkama saanud – st kas ta ise, laps või mõlemad, oleksid surnud, ja seetõttu peetakse teda mittetäisväärtuslikuks naiseks. Sünnitaja identifitseerib end oma kehaga – ta on täpselt nii tubli, kui on ta keha, mis sünnitas.

Keha roll on sünnituse juures väga oluline ja naised tõstavad seda esile, väidab ka Marander-Eklund. Ta kirjutab, et keha instinktidele keskendumist, mis ilmneb sünnitusloos, võib vaadelda kui aktiivsust sünnitussituatsioonis ja intuiitset teadmist, mida keha valdab. Keha on seega kogemuse koht, kus sünniprotsessi jooksul kohtuvad nii sünnitaja kui ämmaemanda arusaamad ja ootused. Marander-Eklundi järgi võib naise kehatunnetust ja sellest lähtuvaid valikuid

---

²⁴² 299: Miks idealiseeritakse...

interpreteerida ka kui võnkumist areenil loomuliku ja meditsiinilise sünnituse vahel, kus normaalne ja ebanormaalne, ohutu ja riskantne sünnitus on defineeritud. (Marander-Eklund 2000b: 202.)

Ühelt poolt on sünnituslugudes aktuaalsed küsimused, et miks ei läinud sünnitus nii, nagu sünnitaja ette kujutas – miks keha teda alt vedas? Teisalt tuleb tagantjärele tarkusena paljudes lugudes esile ka arusaam, et mõni asi oleks kindlasti võinud sünnitusel teisiti minna, kui sünnitaja oleks kuulanud oma keha, mitte lasknud haiglapersonalil endale sünnituse tempot dikteerida.

Aga valud olid kadunud ja emakas ikka avatud vaid 1,5 cm. Uus jalutuskäik. Tulemus 0. Uus geel. Tulemus 0. Saadeti veel kord värske õhu kätte. Nüüd teadsin, et tagasi minnes saan tilga ja kui see ka ei aita, tehakse keiser. No siis oli juba väike paanika. Mees ja sõbranna lohutasi, mis suutsid, aga mul ikka nutt kurgus, et ei suuda ise sünnitada. (Meie pisitütre sünnilugu)

Sageli oma ebaõnnestumisest detailselt ei räägitagi, pigem vihjatakse, et sünnitus kulges teisiti, kui loodeti. Ebaõnnestumisest sünnitajana räägitakse pigem *Sünnituse* foorumis, kus küsitakse autoriteetide arvamusi, miks võis nii minna. Ilmselt on see tingitud ka sellest, et vahetult peale sünnitust, mil Perekoolis lugusid kirjutatakse, ollakse lootuste luhtumisest rääkimiseks veel ehk liiga haavatavad.

5.3.3.2. Keha usaldamine ja sisehääle kuulamine

Keha holistliku mudeli järgi on keha ja vaim üks ning keha protsessid ei ole kontrollitavad. Seega on parim, mida rase või sünnitaja teha saab, mitte püüda keha kontrollida, vaid seda kuulata. Ka aktiivsünnitajad peavad instinktide järgimist väga oluliseks. Sama märgib Robbie E. Davis-Floyd, et kui tehnokraatliku mudeli kohaselt vaid tehnoloogia omab autoriteetset meditsiinilist teadmist, siis kodussünnitajad usaldavad intuitsiooni või sisemist teadmist rohkem kui näiteks erinevate uuringute tulemusi. (Davis-Floyd 1993, 1994: 15) Taolise toimimise tulemusele viitab ka Adrienne Rich väites, et vabatahtlik, positiivne emadus võib tähendada naisele oma kehalisuse ja tunnete tugevat, valgustavat kogemist (Palin 2003: 235).

Lood, mis käsitlevad keha ja oma sisehääle usaldamist, jagunevad kaheks – halvasti ja hästi lõppenuteks. Esimesed hoiatavad või teavitavad lugejat ning räägivad peamiselt sellest, kuidas naine ei kuulanud mitte oma keha, vaid usaldas arsti, mille tulemus ei ole enamikel juhtudel positiivne. (Vrd. ptk. 3.6.5) Esimene lugu (Juntsaka lugu) räägib sellest, et kuulates vaid üht arsti võib teha eksliku otsuse. Teise loo sõnum (Rumala emme lugu), mida kirjutaja ka kohe alguses deklareerib – *see lugu olgu teistele õpetuseks* – on see, et sünnituse ja raseduse juures tuleb kuulata vaid enda keha ja vaistu, ning uskuda iseendasse ja lapsesse. Sama mõtte toob välja ka

Ester (Estri lugu), kes kirjutab nõukogude ajast pärit kurva loo sellest, kuidas ta arste ja mitte oma keha kuulates oma kaksikuid näljutas, sest hoolimata ultrahelist (nõukogude aja viimastel aastatel), ei taibanud arst, et naine ootab kaht last ja seetõttu noomis teda liialt suure kehakaalu pärast. Sünnitaja kuulaski arsti nõu ja võttis kaalust alla. *Lähme nüüd elevanti sünnitama*, oli arsti kommentaar, kuid laps kaalus vaid 2.7 kg ja kõigile üllatuseks sündis teinegi laps, kes kaalus vaid 1.9 kg ja suri neljandal päeval, kuna oli väga pisike ja nälginud.

Lastearsti kommentaar oli, et nii nälginud lapsi ei ole tema näinudki, küsis veel, et miks Te küll oma lastele nii tegite? Jah, miks? Olen seda endalt tuhandeid kordi küsinud ja tean nüüd ammugi, et tuleb usaldada oma sisetunnet ja talupojamõistust ja mitte pimesi ja ülipiüüdlikult arste kuulata. (Estri lugu)

Printsessi loo kirjutaja jällegi püüab lugejaid tingimata panna valima loomulikku sünnitust. Tema lugu kirjeldab seda, kuidas keisrilõike tõttu ei suutnud ta esimesed poolteist nädalat oma last omaks võtta. Keha mittekuulamise tulemuseks on lapse surm olnud lisaks Estri loole ka mitmetel teistel juhtudel, kuid nendest räägitakse pigem *Sünnituse* foorumi kommentaarides kui sünnituslugudes.

Vastupidiseid näiteid, kus naine kuulates oma keha, muudab midagi raseduse või sünnituse protsessis kardinaalselt paremaks, on vähe. Need kirjeldavad peamiselt seda, kuidas vastupidiselt kellegi teise (peamiselt haiglapersonali) nõuandele toimimine on muutnud sünnituse naise jaoks kergemaks ja valutumaks. Kirjutatakse kuidas hingetõmbeaeg on lasknud välja puhata või endale sobiva asendi leidmine on muutnud sünnituse kulgu valutumaks. Võimalik, et sellist käitumist endale ei teadvustata ja seega ei mainita seda ka sünnitusloos või kuulub enda instinktide järgimine siiski rohkem aktiiv- ja kodussünnitajate tegevuse hulka. Esimesi leidub minu valitud sünnituslugude seas vähe ja teised kirjutavad oma lugusid peamiselt kodussünnitajate portaalil. Näiteks võib siiski tuua juhtumi, kus naine endalegi ootamatult nõudis keisrilõiget ja seetõttu päästis enda ja oma lapse elu, sest emaka sisemuses oli toimunud juba infektsioon. (Citra lugu). Samuti on märkimisväärne lugu, kus naine sünnitas lapse vastuvõtutoas, kuna ei riskinud minna lifti, kuigi ämmaemand tal seda teha käskis (Triinu lugu).

5.3.4. Valu ja kannatamine sünnituslugudes

Sünnitusega seostub tänapäeval väga tugevalt eelkõige kujutelm valust. On levinud uskumus, mis ilmselt suuresti toetub tegelikkusele, et sünnitusvaluga hirmutatakse tüdrukuid juba lapsepõlvest peale. Mitmetes artiklites ja mõtteavaldustes mainitakse justkui oma sõnade kinnituseks ära ka viide piiblile, kus Jumal teatab Evale, et valuga peab ta oma lapsi ilmale tooma (1 Ms 3:16).

2007. aasta kevadel tekitas jällegi sünnitushirmust ja -valust rääkimine elava diskussiooni kahe Delfis ilmunud artikli põhjal – *Sünnitajad kutseksamile – või häbiposti?* (Valem 2007), mis sai 317 kommentaari ja sellest varem ilmunut *Horror partus – paaniline sünnitushirm* (Kuuler 2007), kommenteeriti 278 korral. Kommentaaride arv ja nende emotsionaalsus räägib selget keelt, et sünnitamine peaks vastama naise ootusele, samuti on oluline ühiskonnapoolne suhtumine, mis ei peaks mõjuma hirmutavalt.

Lena Marander-Eklund väidab, et valu, intuitsioon ja kontroll on kesksed kehalised teemad, millest naine pärast sünnitust räägib. Jutus, ja jutu abil, sõnastab naine toimetuleku valutundega. Valu on seotud hirmu ja tundega kaotada kontroll keha ja situatsiooni üle, sellest rääkimine elustab haavatavuse ja ärevuse seoses saabuva sünnitusega ja tulevase emadusega. (Marander-Eklund 2000b: 202)

Robbie E. Davis-Floyd toob oma uurimuses välja, et haiglas sünnitanud naised nentisid, et nii kaua, kui nende mõistus on selge, on nad sünnitusprotsessis aktiivsed. Kuid kuna sünnitus on valus ning valu on halb, siis on loomulik õigus naisel tänapäeval mitte tunda sünnituse ajal valu. (Davis-Floyd 1994: 10-11) Tehnokraatliku mudeli järgi on sünnitus mehhaaniline protsess ja seega pole mingit loomuomast väärtust sünnitada loomulikult, kuna tehnoloogia on parem kui loodus. Naist nähakse intellektuaalse ja emotsionaalse, kuid mitte tingimata bioloogilise olendina. Ühel juhul märgibki Davis-Floydi uurimuses kohaliku tuimestusega keisrilõike läbi teinud naine, et ta sai tänu sellele oma sünnitust intellektuaalselt nautida.

Naised ehitavad ka sünnituslood üles valude kirjeldamisele. Valud ja nende intensiivistumine või nõrgenemine on verstepostideks erinevate sünnituse etappide vahel. Tundub, et valu ja sellest kirjutamist vaadeldakse sageli ka kui püüdu näidata oma kangelaslikkust, sest näiteks sünnituslugudes ja Perekooli foorumites on levinud arvamus, et sünnitusvalud on tõenäoliselt kõige suuremad valud, mida elus tuleb kannatada.

Sünnitusest rääkides tekib tihti foorumeis vaidlus, et milline valu on talutav ning kes on otsustaja, et hinnata teise inimese valu ja tema käitumist sünnitussituatsioonis. Keeleteadlane Elaine Scarry väidab valu kohta, et inimene ei suuda järjekindlalt hoomata, milline on teise inimese kogemus, kuna me teame, kuid ei suuda rääkida oma aistingutest. Mida vähem räägitakse kehalistest kogemustest, seda raskem on mõista teiste kogemusi. (Scarry 1985: 4) Sama märgib ka soome uurija Päivi Lappalainen: „Meie keha võib kogeda asju füüsiliste ja seega näiliselt otsestena, ent niipea kui inimene hakkab oma kogemusest kõnelema ja sellest oma

nägemust kujundama, satutakse sõltuvusse keelest ja selle võimalustest meie kogemusi mõtestada.” (Lappalainen 2003: 210-211)

Sünnituslugudest tuleb välja, et naised tahavad alguses kõike ise teha, et sünnitus oleks võimalikult keemiavaba, kuid tundub, et juba paari tugevama valuga nõutakse erinevaid valuvastaseid vahendeid. Ka paljud ämmaemandad on varmad neid pakkuma.

Muidugi enne sünnitust mõtlesin et tahan võimalikult loomulikult sünnitada ja ilma igasuguste epiduraalideta aga kuna valud oli väga talumatud siis jäin nõusse. (Minu kaunitari sünd!)

Olen õnnelik et olemas oli epiduraal, sest ilma selleta ei oleks kyll vastu pidanud. (Minu tytre sünnilugu)

*Loomulik sünnitus*²⁴³ oli sõnaühend, mis vaadeldud sünnituslugudes eriti ei figureerinud. Ei saa ka väita, et täiesti keemiavabasid sünnitusi poleks olnud. Tundub, et kui naine pooldab loomulikku sünnitust, siis ei hakka ta ka sünnitusloos rõhutama, et ta medikamente ei kasutanud, kuna need ei seostu tema ettekujutusega sünnitusest. Sellele tähelepanekule räägib aga vastu tõik, et paljudel juhtudel, kui sünnitaja siiski suutis meditsiinilise vahelesegamiseta lapse ilmale tuua, oli ta selle üle südamest rõõmus ning seega märkis selle kohe ära. Seega võib väita, et vähemalt mõttetasandil loomulikku sünnitust siiski väärtustatakse.

Lugudest tuli välja, et sünnitajad ei mõtle mitte enda keha või oma lapse peale, vaid püüab iga hinna eest valu kannatamist vältida. Tagantjärele leidis aga osa, et see polnud hea mõte, kuna üks või teine valutustamisvahend häiris kas sünnituse käiku või tekitas sündival lapsel mitmeid kergemaid tüsistusi.

Sünnituslugudes kirjeldatakse valu piisavalt detailselt ja ei häbeneneta märkimast, et see oli *kohutav, jube, meeletu* jne.²⁴⁴ Tundub, et Perekooli lugudes räägitakse valust koguni detailsemalt, kuna need keskenduvad rohkem sünnitusprotsessile.

Olin valust hullumas. (Henry sünnilugu)

Mina olin juba valude käes hulluks minemas ja karjusin, et ei jaksa ja ei taha enam, et mul on paha olla ja tahan valuvaigistit. (Kristjani sünd)

Üldiselt arvatakse siiski, et valud ununevad ja sünnitus oli seda vaeva väärt. (Grete-Anelle sünnilugu) Või osutub valu nähtuseks, mis on sünnitusel abiks. Näiteks tuuakse kujutelm vanal ajal toimunud sünnitusest –

---

²⁴³ Vt. sissejuhatusest terminite seletusi.

²⁴⁴ Hertakese sünnilugu, Kenneti sünnilugu, Liis Marii sünnilugu, Lustikummuti tirtsu sünd, Minu plika sünnilugu

valu sundis naist muutma asendit, liikuma ja ta valis instinktiivselt sünnituseks parima asendi. Ma ei arva, et inimesed on valukartlikumaks muutunud, või et valutaluvus on nüüd väiksem. Naised lihtsalt oskasid oma sünnitusvaluga midagi peale hakata, reageerides valule, mispeale aju ja hormoonid ja mis kõik veel reageeris samuti.²⁴⁵

5.3.5. Keha ja häbitunne

Suhtumine, mis rasedust häbitundega seostaks, pole tänapäeval enam aktuaalne või siis sünnituslood seda ei kajasta. Vaid ühel juhul märgib kirjutaja (Hanna lugu), et tundis häbi sünnitama minnes, kui pidi mööduma noorukite kambast. Selle näite puhul tundub, et rasedus eksisteerib kirjutaja alateadvuses intiimse ja varjatud seisundina, millest on tingitud ka kartus saada kõneaineks. Siiski kirjeldavad mõned lood, tegevusi sünnitusel, mille pärast on kirjutajal häbi. Peamiselt on need seotud karjumise või sooviga seda teha.²⁴⁶ Leidub ka näiteid, kus kirjeldatakse oma karjumist ja vabandatakse seda välja, kui *loomuliku sünnituse juurde kuuluvana* või toetudes aktiivsünnitajate seisukohtadele, et *karuhääle* tegemine aitab sünnituse juures kaasa.

Andsin endale koguaeg aru, mida teen ja kui õudne parasjagu välja näen. Häbi kompenseerimiseks proovisin ämmaka ja mehega pisut small talki (tühja vestlust) arendada. (Keisrinna lugu)

Kisan jälle valust, nagu loom. Kui häbi, mida küll abistajate kõrvad peavad kannatama.... (Kiriloo lugu)

Lõpuks tundsin, et tahan pressida, aga kuna lapse pea ei surunud, siis ei tohtinud. Vat see oli kõige jubedam minu arust. ja siis ma ikka kisasin vist päris korralikult. Päris piinlik on nüüd tagant järgi mõeldes. (Ronani sünd)

Rohkem tarvitatakse mõistet *häbi* sünnitusega seotud foorumis. Levinum aruteluteema sellega seoses on, kas lapse isa kaasavõtmine sünnitusele on põhjendatud tegevus ning kas pärast pole sünnitajal piinlik oma kontrollimatu käitumise ja keha ettearvamatu funktsioneerimise tõttu.

Samuti on häbitunne paljuski seotud haigla suhtumisega sünnitajasse – näiteks on osal sünnitajatest kästud lahti riietuda kohas, kus puudub privaatsus. Seega jääb mulje, et naine, kes hakkab sünnitama, pole personali seisukohast mitte isiksus, oma soovide ja tahtmistega, vaid lihtsalt objekt, keda tuleb nagu kõiki teisigi kohelda täpselt ühtmoodi ja kelle kehast tuleb võimalikult kiiresti ja ohutult laps kätte saada.

juba seal registratuuris, ees, taheti mul aluspükse ära tõmmata, mina vaatan et mingi vööras mees seal .. passib et mis värk on.. (Jeff Rasmuse sünnilugu)

Paljudel juhtudel vaatlevad kirjutajad sünnitust kui ürgset toimingut, mille ajal kaovad kultuurilised normid ja inimene lähtub instinktidest. Ühel juhul mainib sünnitaja (Rolandi lugu), et tal polnud *häbi mitte üks raas* oma kohatu käitumise pärast.

---

²⁴⁵ 299: Miks idealiseeritakse...

²⁴⁶ Carolina lugu, Ronani sünd, Kiriloo lugu, Keisrinna lugu

Eks ma tegin täiesti süüdimatult ka „karu häält” ja väljutus perioodil karjusin ja kiljusin ka nii nagu jaksasin (no seda oli küll 5-10 min) – lihtsalt oli vajadus ja milleks ennast tagasi hoida?! (Ka meie Katriini sünnilugu)

ma aind mõirgasin....ikka korralikult! peaaegu iga väljahingamisega tulid suust sellised hääled, et ma ei uskunudki, et ma sellisteks häälitusteks võimeline olen.... (Meie poja sünnilugu:))

Osa sünnitajaid ka vabandavad, et olid alasti või kiskusid endalt riided ära. Tundub, et siin on piir tsivilisatsiooni ja instinktide vahel. Koos riietega kaotatakse ka kultuuris õpitud käitumine. Seda ühtaegu kardetakse, kuid tagantjärele väidetakse, et see oli nauditav kogemus, vabanemiseks ühiskonna ja tsivilisatsiooni kammitsaist. Sama mõtet – et sünnitusel ärkab ürgnaine²⁴⁷ – väljendatakse sageli ka foorumeis. Sellele viitab ka *Triinu lugu*, kus ta ütleb sünnituse alguse kohta: *Ürgnaine oli ärganud, tundsin, kuis kõik minus on avali ja valmis suursünnuseks*. Samuti avaldub see üldises vabaduseihas – kisutakse juuksed lahti ja käitatakse ettearvamatult. Kui naine on kaotanud kontrolli oma keha, võib kõrvaltvaataja seda tõlgendada ka sünnitaja loomastumisena, millele viitab Eve Annuk analüüsid Sauteri lähenemist sünnitusele kõrvaltvaataja pilgu läbi (Annuk 1996: 111). Ent sünnituslugudes sellest ei räägita, sest ilmselt on kõrvaltvaatajad selleks liiga delikaatsed ja püüavad edasi anda pigem sünni imet kui nähtut naturaalselt ning naine ise kontrollib läbi jutu oma sünnitust piisavalt – ta kirjutab vaid sellest, millest ja kuidas tahab.

5.4. Keha osa enesepresentatsioon

Järgnevalt vaatlen, millised probleemid seoses kehaga tulevad välja sünnituslugudest raseduse ja sünnituse ajal. Üks teema on kindlasti seotud keha tunnetamisega. Helen Marshall küsib oma uurimuses, millal algab rasedus. Ja vastab sellele samas, et rasedus algab bioloogiliselt teisel ajal ning inimese jaoks alles siis, kui ta on selle teada saanud. (Marshall 1999: 66-67) Sama küsimus kerkib õhku ka sünnituse juures. Sünnituslugudes ei tea naised, millal algab sünnitus ja on seetõttu ebakindlad. Samuti tõstatab Marshall küsimuse, kas naine tunneb end üheksa kuud järjest rasedana ükskõik mis toimingut tehes või sõltub see sellest, millise eluvaldkonnaga ta parasjagu tegeleb. Näiteks kas koosolekut juhtides identifitseerib naine end eelkõige raseda või koosoleku juhtajana.

Sünnituslugudes tõstatab ka teemaga – kas rase on ühiskonna silmis eri ja/või eelistatud positsioonis. Kas on tegevusi, mida rase ei tohiks teha mitte seetõttu, et need ohustaks last, vaid et see pole last ootavale naisele *sobilik*. Lugudes ja foorumi kommentaarides domineerib

---

²⁴⁷ 281: Sünnitajate veidrused

seisukoht, et rase peaks enda eest hoolitsema samamoodi kui enne rasedust ning et ebaesteetiline on vaadata *koledaid ja pakse, rasvaste juustega* rasedaid.²⁴⁸ Välist atraktiivsust eeldatakse just kaasrasedate endi poolt. Vanemad inimesed soovivad propageerivad hoidumist raskematest töödest või kerglasest elustiilist.

Marshall märgib veel huvitava tähelepanekuna, et raseda kehasse suhtutakse erinevalt lähtuvalt oma kogemustest või tähelepanekutest. Reeglina näevad raseduskogemuseta naised raseda kõhu suurust suuremana kui seda ise kogenud inimesed. Samuti võib rase ise enda mõõtmeid hinnata erinevates situatsioonides erinevalt. (Marshall 1999: 66-67) Veel nendib Marshall, et raseda kehakontseptsioon on ebausaldatav ja eneserefleksiooni põhjal võib ta väita, et valdav on mõistuse/keha dualism. Tema sõnul on suur vahe olla rase viimaseid kuid, raseduse alguses või üldse mitte. Sama kehtib ka sünnituse juures. Marshall koges sünnitust kui lõhestavat kogemust ja enda kaotust, mil ta libises välja kultuurilise olendi staatusest. Autor enda sõnul kadus, ta keha sünnitas edasi ja lõpuks ilmus ta enda mina uuesti võidutsevalt välja. (Marshall 1999: 70) Sünnituslugudes naised sellist kogemust ei analüüsi, kuid samas võib seda oletada, kuna paljud märgivad, et nad ei mäleta sünnituse lõpufaasist just eriti palju või on nende käitumine sel ajal toetajate kirjelduste abil rekonstrueeritud.

Sünnituslugudes avaldub, et naised ei tunne **raseduse ajal end oma kehas hästi**. Nii keha mõõtmete pidev kasvamine kui ettearvamatud bioloogilised ja psühholoogilised protsessid panevad neid tundma, et keha erineb neist endist, see on võõras ja ebausaldusväärne. Samuti ei usalda nad ka sünnitusel keha ja mõistust – kirjutaja märgib paljudes lugudes, et ta tegi sünnitusplaani²⁴⁹, sest kartis, et ta pole sünnitusel suuteline endaga toimuvat kontrollima ja kainelt arutlema. Samuti on kehaga seotud hirmutunne – hirm, et ei suudeta loomulikult teel sünnitada, saadakse mõni trauma või vajatakse meditsiini sekkumist. Samuti tuntakse hirmu, et ei nähta piisavalt atraktiivne välja.

Olgugi, et analüüsitud sünnituslugudes ei kajastu raseduse ja välimusega seotud teemad, tuntakse sünnituse ajal siiski oma välimuse ja käitumise üle natuke muret. Kõige äärmuslikum näide on neist kahtlemata järgmine, kus kirjutaja räägib sellest, kuidas ta enne sünnitama minekut ennast meikis ja endale soengu tegi, põhjendusega, et siis on ka lapsel kena sündida, kui ema ilus välja näeb:

---

²⁴⁸ 6: Enamik rasedaid naisi ei ole ju ilusad!;

Veebibeebi päevik 2005: <http://woman.delfi.ee/baby/paevik/article.php?id=10000440>

Kui töö sai tehtud ja peeglisse vaatasin, tuli mõte ka ennast ilusaks teha. Et siis lapsel kena sündida, kui emme ka ilus on... Meik ja soeng tehtud, otsustasin lõpuks sünnitust ka korralikult „nautima“ hakata. (Gina lugu)

Meeste lugudes ei ole otsest hinnangut naise kehale või selle funktsioneerimisele, samuti mitte isade emotsioone. Mõnes loos on esitatud vaid naise keha kirjeldus –

Peale närvilist ja mitmete „volehäiretega“ sisustatud ööd ujus minu „emalaev“ hämmastavalt rahulikult ja kindlameelselt mööda novembrikuiselt halli Liivalaia tänavat. (Isa lugu).

Kahes loos kirjeldatakse ka naise käitumist sünnitusel²⁵⁰ ja ühel juhul ka enda reaktsiooni sellele (Isa lugu). Vaid ühel korral märgib mees oma oletusliku hinnangu tõlgendades naise käitumist lähtudes tema välimusest –

Juba väga hilisel pärastlõunal ei pidanud ta enam vastu, vaid kupatas mu palatist välja. Eks tal endal oli ka piinlik oma välimuse pärast. (Isa lugu).

Peeter Sauteri eeskujul pole keegi meestest tahtnud või julgenud naist kujutada – nii nagu ta sünnitamisel neile oma käitumise või keha valitsemise tõttu paistis või mis tunded või mõtted valdasid mehi vaadates sünnitusvaludes naist. Selline kiretu nähtu registreerimine (Annuk 1996: 110) seostub vaid sündiva lapsega, keda näiteks *Mehe loo* autor võrdleb tulnukaga.

Valudega seonduv tundub paljude naiste kirjutatud lugude põhjal sünnitaja jaoks kõige olulisem olevat ning just seoses sellega, et kardetakse end mehe silmis ebanaiseliku ja abituna näidata. Mees pigem kujutleb end osalt aitaja, osalt kõrvalseisja rollis, sest lugudest selgub, et meeste jaoks on sünnitus naise ja tema keha vaheline asi, mis jääb mehele kohati mõistmatuks, nagu ka naise psühholoogilised ja füsioloogilised protsessid. Kuna isade lugudes on esitatud laste päris nimed, võib oletada, et nende lood pole siiski üdini ausad. Seega võib vaid oletada mida mehed tegelikult sünnitusest arvasid.

Kontseptsioon, et ema ja laps on sünnitusel eraldiseisvad, seostub kartensiaanliku doktriiniga vaimu ja keha eraldiseisvusest (Davis-Floyd 1994: 4). Seega ei nähta keha selle seisukoha järgi, altvedajana või ettearvamatult käituvana, vaid naised välistavad igasuguse sideme oma kehaga. Keha on mõistusest eraldatud ja ainuke loogiline lahendus on sünnitada nii, et keha oleks vähem tülik. Patricia Couch väidab, et kuna terved põlvkonnad on kaotanud normaalse ja loomuliku bioloogilise sünnitusprotsessi kogemise, siis tänapäeval naised enam ei näe ega koge, et sünnitus on positiivne ja rõõmuküllane, vaid asi, mis tuleb läbi teha, et saada laps. (Couch 2006) Sünnituslugudest tuleb selline suhtumine teravalt esile – paljud kirjutajad näevad sünnituses vaid

---

²⁴⁹ Nimikiri tegevustest, mida sünnitaja soovib sünnitusel kogeda või millest ta tingimata keeldub.

²⁵⁰ Marguse lugu, Rasmuse lugu

nõ lapse väljavõtmise protsessi. Milline on sünnitus või milliseid protseduure tehakse nende kehaga, pole tähtis, tähtis on laps kui eesmärk. Seega on levinud ka sünnituslugudes meedia või foorumi vahendusel aeg-ajalt halvaks panu pälviv suhtumine, mis väljendub selles, et naine läheb haiglasse ja loodab, et edasine tegevus on vaid ämmaemanda ja arstide ülesanne.

Kui pressid hakkasid siis oli küll kohutav tunne ja ma juba mõtlesin selle raske töö kellegi teise jaoks jätta ning ise magama minna, sest väsimus tappis kuna polnud ju saanud öö läbi magada. (Laura sünnilugu)

Sellekohaseid tekstinäiteid tegelikult palju pole, pigem tuleb see välja üldisest suhtumisest, mis lugudes kajastub – kus naine ei tea täpselt, mida ta tahab ja seega allub personali nõuetele. Tema hilisem tõdemus on tihti, et ta oleks tahtnud tegelikult teisiti toimida, kuid ebakindlusest tegi nii nagu talle öeldi, mitte nii, nagu tal enesel mugavam või valutum oleks olnud.

Sidonie Smith kirjutab, et ükskõik millist kogemust vahendatakse viisis, kuidas inimene seda kirjeldab ja interpreteerib teistele ja endile. Seega kultuurilised võrdlused ja metafoorid, mis struktureerivad autobiograafilisi narratiive on iseenesest fiktiivsed ja narratiivid on algusest lõpuni saadetud nende endi fiktiivsete konventsioonide poolt, sest isegi keel, mida rääkija kasutab vangistab mälu ja seega ei ole võimalik edasi anda tõelist kogemust. (Smith 1999: 35) Seega võib väita, et üheltpoolt näevad naised oma keha just sellisena, nagu nad selle toimimist mäletavad ja kuidas nad seda teistele edasi anda tahavad, teisalt pole neil aga ka võimalik täpselt kirjeldada seda, mida nad tundsid.

Sünnituslugudes on Smithi mõistes keha *nähtav*, kuigi naised eriti oma kehalisi muutusi ei analüüsi. Pigem keskenduvad nad valude ja protseduuride kirjeldamisele. Kuna patriarhaalsetes kultuurides on naiste kehalised või muud kogemused sageli maha vaikitud, siis on kirjutaja ülesanne anda hääle *suurele rääkimata tõe läbi teksti*, märgib Smith (1999: 37). Sünnituslood on kindlasti narratiivid, mis tõstavad naiste teadlikkust sünnitusest; valgustavad sünnitust, kui siiani vaid arstide ja sünnitajate silme all toimunut, ka laiemale üldsusele ja tõstavad teravalt üles probleeme, mis on seotud sünnitusabi andmisega. Eriti siiski oma spontaansesest käitumisest ei räägita, võimalik, et just seetõttu, et sellest rääkimine oleks ebameeldiv.

KOKKUVÕTE

Sünnitusega seotud vaated ja suhtumised on viimase saja aasta jooksul mitu korda muutunud – kodussünnitusest on saanud haiglasünnitus ja vastupidi. Viimastel aastatel on muutunud rasedus ja sünnitus nähtusteks, millest räägitakse järjest rohkem avameelselt ka meedias. Sellega seoses on avalikkuse ette jõudnud ka raseduse ajal naise psüühika ja kehaga toimuvad muutused. Nii sünnituslood kui *Delfi Naistelehes* avaldatud artiklid nimetatud teemade kohta annavad tunnistust sellest, et sünnitamisse on hakatud suhtuma kui mittemedistiinilisse protsessi. Sellest rääkimine pole enam tabu, see kuulub ühe osana naiseks olemise juurde ja kätkeb endas ka positiivseid emotsioone – varasemal ajal naise elu loomuliku osana nähtud sünnitust vaadeldakse kui ainulaadset, meeldivat ja ootustele vastavat kogemust. Heaks näiteks on siinkohal sünnituslugude konkursid, mis võimaldavad lisaks teavitavale ja julgustavale eesmärgile naistel enda tundeid ja mälestusi kirja panna ning teistega jagada.

Loomulikult on sünnituslood jutužanrina ka varem olemas olnud, kuid tänapäeval on erinev meedium (internet), mille kaudu lugusid avalikustatakse ja vastuvõtjad – suurem auditoorium (varem olid need vaid pere- või tuttavate ringis kõneldud lood). Sünnituse kui intiimse teema avalikustamise juures on lisaks üldisele suhtumise muutusele suur osa ka internetil kui anonüümsel keskkonnal. Materjalist ilmneb, et sünnituslugude populaarsus on nii lugejate kui kirjutajate silmis tingitud eelkõige nende avameelsusest. Lisaks konkursil osalemissoovile Delfi lugude puhul annab Perekoolis kirjutamine autorile võimaluse kinnistada ja analüüsida enese kogemusi, lugeja saab teada detaile, mida muidu ei räägita ja võrrelda enda kogemusi teiste omadega. Veel võib lugude kirjutamise motiivina märkida rõõmu ja kogemuste jagamist, esmasünnitajate julgustamist ning sõprade või foorumikaaslaste teavitamist. Eesti portaalides ei kirjuta lugusid reeglina negatiivse sünnituskogemusega naised nagu seda tehakse võrkeelsetel lehekülgedel või need, kes arvavad, et sünnitus on liiga isiklik, et seda avaldada. Lugusid ei kirjutata ka kritiseerimise hirmus, kuna kommenteerimisvõimalus loob selleks hea väljundi.

Keskne teema, mis avaldub sünnituslugudes, on nii naiste endi kui meditsiini poolne keha kontrollimine. Materjalist tuleb välja, et haiglapersonal kontrollib ka tänapäeval naise käitumist sünnituse ajal ja temaga tehtavaid protseduure, juhul kui sünnitaja ise pole oma soovidest teadlik. Kui nõukogude ajal oli selline käitumine totaalne, siis praegu sõltub see eelkõige sünnitaja ettevalmistusest ja enesekindlusest. Mõningatel juhtudel võib vaadelda haigla personali tegevust

ka kui vägivalda sünnitaja suhtes – teatud protseduure tehakse naiselt küsimata või veendakse teda selle tungivas vajalikkuses.

Haiglapersonali käitumisele võivad ühe loo kommentaarid anda erineva hinnangu – aktiivsünnitajate hinnangud on reeglina äärmuslikumad kui *tavasünnitajate* omad. Samuti on valdav suhtumine, et sünnitaja tunneb end ebaõnnestujana, kui sünnitus pole olnud nii *loomulik*, kui naine on lootnud või kui see on lõppenud keisrilõikega. Keha on paljude sünnituslugude põhjal sünnitajale olnud ka koormaks – muretsetakse oma välimuse, käitumise, kõrvaltvaatajate arvamuse ja selle üle, kas sünnitati ikka *õigesti*. See tuleb sellest, et naiste ootused sünnitusel kehale on algselt reeglina kõrged, seda tingivad ka aktiivsünnitajate sõnavõtted ja väärtushinnangud.

Võib väita, et sünnitust püüab kontrollida ka sünnitaja ise – end vabatahtlikult meditsiini meelevalda andes, et sünnitus oleks võimalikult turvaline, või oma sisehäält ja kehalisi protsesse usaldades. Analüüsitud sünnituslugude puhul võib väita, et naised ei kuula väga tihti oma keha ega järgi sünnitusel intuitsiooni. Samas tuleb märkida, et sünnitaja kehast lähtuv kogemus on seotud tema varasemate ootustega kehale. Seega saab sünnitus oma hinnangu üheltpoolt ootuste ja toimunu vahelises suhestuses, teisalt läbi varasemate teadmiste või teiste hinnangu selle kohta, milline on *õige* sünnitus.

Kommentaaris, mis järgnevad lugudele, on sünnitaja jaoks väga olulised ja neist lähtub naise enesehinnang. Sünnituskogemuse põhjal hinnatakse naiste teadlikkust ja koguni üldist intelligentsust. Negatiivselt kommenteeritakse peamiselt neid lugusid, kus sünnitaja pole olnud ise aktiivne ja on lubanud haiglapersonalil enda eest otsuseid langetada. Selline nähtus tuleb teravalt esile Perekooli *Sünnituse* foorumis, kus valitseva võimuvõitluse käigus toimub aktiivsünnitajate poolt sünnitusega seotud teemade puhul enda maailmavaate peale surumine, uute liikmete värbamine ja teiste kritiseerimine. Selleks kasutatakse mitmeid võtteid – alates oma seisukohtade kuulutamisest lõpetades hirmutamistaktikaga. Üksikute juhtumite üldistamine hirmutab esmarasedaid, kellel puuduvad nii kogemused kui teadmised. Vaateid levitades toetatakse paljuski isiklikule arvamusele, moonutatakse aktiivsünnitajate ideoloogide seisukohti ning lähtutakse vaid enda kogemustest.

Aktiivsünnitajate võim foorumis põhineb teadmistel, nende poole pööratakse nii info saamiseks kui ka mõne sünnituse analüüsimiseks. Saavutatud autoriteet annab neile julguse olla nii kriitiline kui arrogantne. Samas ei kritiseeri aktiivsünnitajad enamasti mitte sünnitajat, vaid tema

teguviisi, nende vastased aga halvustavad aktiivsünnitajate seast konkreetseid inimesi. Selle vaatamata on aktiivsünnitus paljudele Perekooli foorumi lugejatele selle radikaalsete propageerijate tõttu vastuvõetamatu. End ja oma ideid teistest elitaarsemaks pidavate aktiivsünnitajate tegevust võib seega võrrelda äärmusliku usugrupi omaga, milles avaldub mitmeid sektidele iseloomulikke jooni, nagu püüd rõhutada sünnituse juures esoteerilist tasandit, mis loob neist kuvandi kui *pühendatutest*, kes kogevad ja näevad asju mingis erilises, üleloomulikus tähenduses ning peavad seega enda sünnitust ning ka iseend teistest sünnitajatest väärtuslikemaks. Samuti püüavad nad end samastada ürgse sünnitajaga, olles loonud foorumis idealistliku konstruktsiooni *vanast ajast*, mil sünnitaja ei olnud kellegi poolt allutatud, vaid kuulus oma keha ja reageeris sellele vastavalt.

Nii sünnituslood kui nende kommentaarid on avaldatud interneti anonüümses keskkonnas, kus reeglina kirjutajat ei tunta. Suhtlus grupis ja suhe grupiga on keeruline protsess, eriti veel keskkonnas, kus reeglina saab eneseväljenduseks kasutada ainult teksti. Peamised eneseloomise võtted Perekoolis on kasutajanimi, kommentaarid ja pildid. Kuna inimest tõstab kogukonnast esile erilisus (lapse eriline nimi, eriline sünnilugu, arvamused jne), püütakse enesele luua võimalikult meeldejääv profiil. Olulised märksõnad on ka grupi heakskiidu teenimine ja autoriteetsuse saavutamine. Kuigi üheltpoolt suhtutakse gruppi negatiivselt ja püütakse end sellele vastandada, ollakse samas valmis palju tegema, et omandada suuremat autoriteeti ning pälvida kiitust ja tunnustust. Autoriteet võib endale rohkem lubada – ka hea maitse piiride ületamist. Kuigi Perekoolis esinevad peamiselt positiivsed arvamused, kes oma tegevusega vaid tunnustust pälvivad.

Seega võib väita, et inimesed elavad Perekoolis mitut elu. Ühte esindab regulaarne kasutajanimi, mille alt näidatakse lapse, enda ja perepilte ning ei esitata reeglina liiga äärmuslikke arvamused. Teiseks kasutatakse veel varieeruvalt mõnda suvalist nime, mõnikord ka lihtsalt erinevaid kirjavahemärke – punkte, komasid jne – mille abil on võimalik ennast välja elada ja ütelda sõna sekka ka intiimsetel teemadel või küsimuste puhul, kus kirjutaja arvamus läheb grupi omast radikaalselt lahku. Kuna anonüümsus loob soodsa pinnase agressiivsusele, siis Perekoolis tuuakse kaasvestlejate positiivseid kommentaare välja vähem kui negatiivseid.

Raseduse, sünnituse ja naise kehaga seotud kirjeldused/nähtused/seisukohad on jõudnud suure hulga inimesteni eeskätt interneti vahendusel. Laiema publiku jaoks on oluline osa selles protsessis nii Perekooli foorumeil kui ka *Delfi Naistelehel*. Esimeses toimub arvamuste vahetamine ja väärtuste kujundamine peamiselt isiklikul tasandil, isegi näiteks *Sünnituse*

foorumis esitatakse laiemale üldsusele suunatud teemasid siiski suhteliselt harva. See-eest *Delfi Naisteleht* on võtnud enda eesmärgiks kujundada ning muuta sünnitusealiste naiste vaateid rasedusele ja sünnitusele. Siiani on tehtud seda erinevate väljundite kaudu – nii sünnituslugude konkursid, projekt *Veebibeebi* ning mitmesuguste artiklite avaldamine. Lugejate huvi on olnud sellega seoses elav – artiklid Eesti ühes suurimas portaalis jätavad mulje autoriteetsest tekstist ning koguvad reeglina palju ja sisukaid kommentaare. Läbi artiklite ja Perekooli kommentaaride püütakse sünnitajaid julgustada ja rõhutatakse, et rasedus pole haigus, samuti lükatakse ümber (ja samas taastoodetakse) erinevaid vanu uskumusi ja *miüüte*, mis endiselt levivad vanemalt põlvkonnalt nooremale. Väärtused, mida edastatakse, on peamiselt seotud aktiivsünnituse ja ühiskonnas väärtustatud naiselikkusega.

Raseduse ja sünnitusega seotud suhtumised ning väärtushinnagud Perekoolis ja laiemalt meedias väärivad tingimata edasi uurimist. Anonüümses keskkonnas avaldatakse arvamust julgemalt, seetõttu sobib see eelkõige kokku teema intiimsusega. Teisalt võimaldab virtuaalreaalsus kujundada ka avalikku arvamust, mida võib selgesti näha *Delfi Naistelehe* näitel. Kuna käsitletava temaga seotud diskursus on alles kujunemisejärgus, on jätkuvalt oluline vaadelda, milliste vahenditega seda luuakse ning mis reaktsioone see vastuvõtjais tekitab. Edaspidised uurimisperspektiivid võivad olla seotud ka erinevate traditsiooniliste uskumustega, mis on rasedusega seoses endiselt aktuaalsed ja mida on asunud mõjutama mitmed *New Age*’ilised lähenemised.

KASUTATUD ALLIKAD

Kasutatud kirjandus

- Amir, Delila & Biniamin, Orly 1992: Abortion Approval as a Ritual of Symbolic Control. – *The criminalization of a woman's body*. (Ed. by Clarice Feinman.) New York Harrington Park Press, pp. 5-25
- Adam, Alison 2001: Cybertalking, gender and computer ethics – *Virtual gender technology, consumption and identity*. (Ed. by Eileen Green & Alison Adam.) London Routledge, pp. 209-224
- Annuk, Eve 1996: Sünnitamisest tekstini. Peeter Sauteri „Kõhuvalu” kui sünnitamise representatsioon kultuuris. – *Vikerkaar*, 11-12, lk. 107-114
- Balsamo, Anne 1996: Forms of Technological Embodiment: Reading the Body in Contemporary Culture. – *Cyberspace/Cyberbodies/Cyberpunk*. (Ed. by Mike Featherstone & Roger Burrows.) SAGE Publications, London, Thousand Oaks, New Delhi, p. 227.
- Bowker, Natilene 2005: Extension of real life?: Understanding the Experiences of two female chatroom users. – *Lost and found in virtual reality women and information technology*. (Ed. by Hannakaisa Isomäki & Anneli Pohjola.) Rovaniemi University of Lapland, pp. 65-94
- Bordo, Susan 1993: *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the body*. Berkeley & Los Angeles: University of California Press.
- Davis-Floyd, Robbie E. & Georges, Eugenia 1996: Pregnancy. – *Encyclopedia of Cultural Anthropology*. (Ed. by David Levinson & Melvin Ember.) New York vol. 3, pp. 1014-1016
- de Laurentis, Theresa 1986: Feminist Studies/Critical Studies: Issues, Terms and Context. – *Feminist Studies/Critical Studies*. Indiana University Press, pp. 1-19
- DS 2005 = *Delfi sünnituslood 2004-2005*. (Koost. Helju Jüssi.) Tallinn: Pegasus.
- Dundes, Alan 1989: *Folklore Matters*. University of Tennessee Press
- Durkheim, Emile 1995: *The Elementary Forms of Religious Life*.
- Glenn, Evelyn Nakano 1994: Social Constructions of mothering: A thematic overview. – *Mothering ideology, experience, and agency*. (Ed. by Evelyn Nakano Glenn, Grace Chang & Linda Rennie Forcey.) New York (NY) Routledge, pp.1-29
- Gross, Toomas 2004: Feministlikust antropoloogiast. – *Ariadne lõng. Nais- ja meesuuringute ajakiri*. 1/2, 2004, lk. 117-126
- Foucault, Michel 2005: *Teadmiste arheoloogia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hockey, Jenny 1997: Women and health – *Introducing women's studies feminist theory and practice*. (Ed. by Victoria Robinson & Diane Richardson.) Basingstoke Macmillan, pp. 282-302
- Jaago, Kalev & Jaago, Tiiu 1996: *See olevat olnud...* Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus
- Jaago, Tiiu 2001: Mis on pärimuslik ajalugu? – *Pärimuslik ajalugu*. (Koost. T. Jaago.) Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk. 7-15
- Kirss, Tiina 2002: Inimväärne elu naisena: teoreetilisi perspektiive eesti naiste elulugude uurimiseks.– *Ariadne Lõng*, 1/2, lk. 6-23.

- Koivunen, Anu 2003: Rõhumine. – *Võtmesõnad*. (Toimet. Anu Koivunen & Marianne Liljeström.) Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk. 35-76
- Krippendorff, Klaus 2004: *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology*. London: Sage.
- Kõresaar, Ene 2004: Eluloolisest käsitlusviisist Eesti kultuuriteadustes. – *Memory and History in Estonian Post-Soviet Life Stories*. Dissertationes Ethnologiae Universitatis Tartuensis I, Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus, lk. 63-76
- Kõresaar, Ene 2004: Sissevaateid valdkonda. – *Memory and History in Estonian Post-Soviet Life Stories*. Dissertationes Ethnologiae Universitatis Tartuensis I. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk. 40-66
- Lappalainen, Päivi 2003: Seksuaalsus – *Võtmesõnad*. (Toimet: Anu Koivunen & Marianne Liljeström.) Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk. 207-223
- Lehtmets, Kadi 2005: Keiu sünnitab internetis. – *SLÕhtuleht*, 02.03.2005.
- Lehtsaar, Tõnu 1997: *Äärmusliku usugrupi psühholoogia*. Tartu
- Liivamägi, Ülle 2002: *Loomulik ehk aktiivsünnitus*. AS Rebellis.
- Manovich, Lev 2001: *The Language of New Media*. The MIT Press
- Marander-Eklund, Lena 2000a: Variation in Repeated Interviews: Stories of Childbirth. – *Thick Corpus, Organic Variation and Textuality in Oral Tradition*. (Ed. by Lauri Honko.) Studia Fennica, Folkloristica 7, Helsinki, pp. 417-434
- Marander-Eklund, Lena 2000b: *Berättelser om barnafödande: form, innehåll och betydelse kvinnors i muntliga skildring av födsel*. [Narratives of childbirth]. Humanistiska fakulteten vid Åbo Akademi. Åbo : Åbo Akademis förlag
- Marander-Eklund, Lena 2001: Fieldwork among Birth-Givers: Repeated Interviews as a Method of Collection. *Pathways : approaches to the study and teaching of Folklore*. (Ed. by Ulrika Wolf-Knuts & Annikki Kaivola-Bregenhøj) NNF Publications, Turku/Åbo, pp. 177-188.
- Marander-Eklund, Lena 2002: Narrative Style How to Dramatize a Story – *Arv. Nordic Yearbook of Folklore*. (Ed. by Ulrika Wolf-Knuts.) Vol.58, Uppsala: The Royal Gustavus Adolphus Academy, pp. 113-123
- Marander-Eklund, Lena 2003: Unique and Yet So Commonplace: Childbirth Narratives – *Journal of Indian Folkloristics*. Vol. 5 (1/2), pp. 125-132
- Marshall, Helen 1999: Our bodies, ourselves: Why we should add old fashioned empirical phenomenology to the new theories of the body – *Feminist Theory and the Body*. (Ed. by Janet Price & Margrit Shildrick.) Edinburgh University Press, pp. 64-75
- Mellor, Mary 1997: *Feminism & ecology*. Cambridge Polity Press
- Mikkor, Marika 2000: Sünnikombestikust linnas ja maal – *Akadeemia*, nr. 4&5, lk. 806-847; 1017-1044.
- NK = *Naised kõnelevad* 1997: [naiste elulugude kogumik] / Eesti Kirjandusmuuseum ja Ühendus *Eesti elulood*; (koost. & toimet. Eve Annuk.) Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum
- Nicholson, Paula 1997: Motherhood and Women's lives. – *Introducing women's studies feminist theory and practice*. (Ed. by Victoria Robinson & Diane Richardson.) Basingstoke Macmillan, pp. 375-399
- Palin, Tutta 2003: Keha – *Võtmesõnad*. (Toimet: Anu Koivunen & Marianne Liljeström.) Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk. 225-244
- Palmaru, Raivo 2005: Munakivitee lõpus. Keele ja kommunikatsiooni mõjust ühiskonna

- terviklikkusele. – *Keel ja kirjandus*, nr. 1, lk. 35-52
- Jørgensen, Marianne Winther & Phillips, Louise 2002: *Discourse Analysis as Theory and Method*. London: Sage.
- Plant, Sadie 1997: *Zeros and Ones*. London: Fourth Estate.
- Reinvelt, Riina 2001: Mida ei mäleta, seda pole olnud? – *Kultuur ja mälu: konverentsi materjale*. (Toimet. Terje Anepaio & Ene Kõresaar.) Tartu: Tartu Ülikool, lk. 244-255
- Rich, Adrienne 1976: *Of Woman Born: Motherhood as Experience and Institution*. New York: W.W. Norton.
- Roberts, Lynne D. & Parks, Malcolm R. 2001: The Social Geography of gender-switching in Virtual environments on the internet – *Virtual gender technology, consumption and identity*. (Ed. by Eileen Green & Alison Adam.) London Routledge, pp. 265-286
- Runnel, Pille 1999: Välitööde võimalikkusest internetis: [internet kui uurimisobjekt ja kultuuriuuriija töövahend]. – *Kuuldust-nähtust. (Tänapäeva folkloorist IV)*. (Toim. E. Kalmre.) Tartu, lk. 13-30
- Schöpflin, György 2005: Rahvusriik, moodsus, demokraatia – *Vikerkaar* 10-11, lk. 97-108.
- SG 2003 = *Sünnitusabi ja günekoloogia*. (Tlk.-d Aivar Ehrenpais, Fred Kirss, Maike Parve jt.) Tallinn: AS Medica.
- Smith, Sidonie 1999: Construing Truth in Lying Mouths: Truthtelling in Women's Autobiography – *Women and autobiography*. (Ed. by Martine Watson Brownley & Allison B. Kimmich.) Wilmington, DE Scholarly Resources. Series: (Worlds of women; No. 5), pp. 33-52
- Smith, Sidonie 1994: Identity's Body. – *Autobiography & Postmodernism*. (Ed. by Kathleen Ashley.) Amherst: University of Massachusetts Press, pp. 266-292.
- Smith, Sidonie & Watson, Julia 2002: *Reading Autobiography: A Guide for Interpreting Life Narratives*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Spender, Dale 1995: *Nattering on the net women, power and cyberspace*. North Melbourne: Spinifex
- Trevathan, Wenda R. 1996: Birth – *Encyclopedia of Cultural Anthropology*. (Ed. David Levinson & Melvin Ember.) Vol.1. New York, pp. 146-147
- VT = *Vanarahva titetarkus* 2004. (Koost. Reeli Reinaus.) Philos.
- Wallace, Patricia 2002: *Internetipsühholoogia. Rollid elus ja internetis*. Tallinn: Valgus.

Kasutatud internetiallikad

- Ashmore, Richard D.; Deaux, Kay & McLaughlin-Volpe, Tracy 2004: An Organizing Framework for Collective Identity. Articulation and Significance of Multidimensionality. – *Psychological Bulletin*, January 2004 Vol. 130, No. 1, 80-114. http://www2.uni-jena.de/sv/w/igc/studies/ss03/ashmore_deaux.pdf (26.05. 2007)
- Barkalaja, Anzori 2007: Identiteet ühiskondliku ja isikulise vahelülina: efektiivse keha mõiste kasutusvõimalusi. – *Kirikiri*. http://www.kirikiri.ee/article.php3?id_article=381
- Bechar-Israeli, Haya: From <Bonehead> to <cLoNehEAd>: Nicknames, play and identity on Internet relay chat. *Journal of Computer-Mediated Communication* [On-line], 1 (2). <http://jcmc.indiana.edu/vol1/issue2/bechar.html> (24.05. 2007)

- Bennett, Natalie: Putting the body into „cyberspace”: imagining the experience of being an active agent in a wired world. <http://www.journ.freereserve.co.uk/cyber/cyber20.html> (28.05. 2007)
- Coomber, R. 1997: Using the Internet for Survey Research – *Sociological Research Online*, vol. 2, no. 2. <http://www.socresonline.org.uk/socresonline/2/2/2.html>.
- Couch, Patricia M. 2006: The Development of Birth Stories in an American Culture – *Midwifery Today Issue* 80. <http://www.pattycakebirthingthingservices.com/articles/> (4.06. 2007)
- Davis-Floyd, Robbie E. 1993: The Technocratic Model of Birth. – *Feminist Theory in the Study of Folklore*. (Ed. by S. Tower Hollis, L. Pershing & M. J. Young) University of Illinois Press, pp. 297-326. <http://www.davis-floyd.com/ShowPage.asp?id=51> (28.05. 2007)
- Davis-Floyd, Robbie E. 1994: The Technocratic body: American Childbirth as Cultural Expression. – *Social Science and Medicine* 38(8), pp. 1125-1140. <http://www.davis-floyd.com/ShowPage.asp?id=51> (25.05. 2007)
- Davis-Floyd, Robbie E. 2001: The Technocratic, Humanistic, and Holistic Paradigms of Childbirth – *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, Vol. 75 (1), pp. 5-23. <http://www.davis-floyd.com/ShowPage.asp?id=51> (28.05. 2007)
- Dicks, Bella & Mason, Bruce 1998: Hypermedia and Ethnography: Reflections on the Construction of a Research Approach – *Sociological Research Online*, vol. 3, no. 3. <http://www.socresonline.org.uk/socresonline/3/3/3.html>. (25.05. 2007)
- Dudarenko, Krista 2005: Superemasid pole siiski olemas – *Delfi Naisteleht* 7.03.2005 <http://woman.delfi.ee/tervis/rasedus/article.php?id=9884755> (06.06. 2007)
- Ellison, Nicole; Heino, Rebecca & Gibbs, Jennifer 2006: Managing impressions online: Self-presentation processes in the online dating environment. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11(2), article 2. <http://jcmc.indiana.edu/vol11/issue2/ellison.html> (25.05. 2007)
- EP = *Eesti Päevaleht* 1996. – <http://www.epl.ee/?artikkel=3921>
- Fialkova, Larisa & Jelenevskaja, Maria N. 2001: Vaimud kübermaailmas. Interneti folkloorisaitide analüüs. – *VTK raamat*. <http://www.folklore.ee/seminar/fialkova3a.html>. (25.05. 2007)
- Gesler, Wilbert M.: Sõnad haigetoas. Keel, tervis ja koht – *Mäetagused* 22. Hüperajakiri. Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum, lk. 20-43. <http://www.folklore.ee/tagused/nr22/gesler.htm> (25.05. 2007)
- Haraway, Donna 1991: A Cyborg Manifesto: Science, Technology, and Socialist-Feminism in the Late Twentieth Century. *Simians, Cyborgs and Women: The Reinvention of Nature*. New York: Routledge, pp. 149-181. <http://www.stanford.edu/dept/HPS/Haraway/CyborgManifesto.html> (28.05. 2007)
- Jacobson, David 1999: Impression Formation in Cyberspace: Online Expectations and Offline Experiences in Text-Based Virtual Communities. – *Journal of Computer-Mediated Communication*, 5(1). www.ascusc.org/jcmc/vol5/issue1/jacobson.html (25.05. 2007)
- Johannson, Tiia – [koduleht.] <http://old.artun.ee/homepages/xtiiax/mikki/alien/index.html>. (25.05. 2007)
- Karro, Helle: *Sünnitusjärgne periood – Füsioloogia ja patoloogia. Mastiit. Sünnitusjärgne kontratseptsioon*. – <http://www.ut.ee/ARNS/Synnjarg.htm> (06.06. 2007)
- Kelomees, Raivo 2000: Ajaline identsus – 3. Rahvusvaheline Offline@online Meediakunsti Festival „intiimsed tehnoloogiad” 24.-25.11. 2000.

- <http://www.online.ee/~offline/digintime/rawcatalogue.doc> (4.06. 2007)
- Kivimaa, Katrin 2001: Muutuv ruum – mõningaid meediakunsti näiteid eesti kultuuris. *kunst.ee*, 4/2001
- Kivimaa, Katrin 2000: Märkmeid naiselikust küberruumist – 3. Rahvusvaheline Offline@online Meediakunsti Festival „intiimsed tehnoloogiad”
<http://www.online.ee/~offline/digintime/rawcatalogue.doc> (4.06. 2007)
- KS = Eesti Kodussünnituse Toetusühing – <http://www.kodussynnitus.ee/>
- Kuuler, Tiina 2007: Horror partus — paaniline sünnitushirm.
<http://woman.delfi.ee/baby/oootus/article.php?id=14888756> (25.05. 2007)
- Lampel, Joseph & Bhalla, Ajay 2007: The role of status seeking in online communities: Giving the gift of experience. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(2), article 5.
<http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue2/lampel.html>. (25.05. 2007)
- Liin, Ingrid 2004: *Aktiivsünnitus*. <http://www.ammaemand.org.ee/index.php?id=366> (06.06. 2007)
- Liivamägi, Ülle: Alateadvuse hirmud – *Delfi Naisteleht*, 22. 04. 2005.
<http://woman.delfi.ee/baby/oootus/article.php?id=10222345> (25.05. 2007)
- Murray, Bridget 2000: A mirror on the self – *Monitoring on Psychology*. Vol. 31 (4). 04.2000
<http://www.apa.org/monitor/apr00/mirror.html> (25.05. 2007)
- Mere, Mirjam 2004: Naine valetas ennast kolmikute emaks – *Delfi Naisteleht* 11. 11. 2004 kl. 10:07 <http://woman.delfi.ee/perekond/lapsed/article.php?id=9022311> (30.05. 2007)
- Oja, Anni 2006: Internetikeele uurimise võimalused ja takistused: internetiportaali rate.ee korpuse analüüsimine – www.fl.ut.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=121026/Anni_Oja.doc (4.06. 2007)
- Nunnukad = *Nunnukad*. <http://www.hot.ee/nunnukad/> (04.06. 2007)
- Paccagnella, Luciano 1997: Getting the Seats of Your Pants Dirty: Strategies for Ethnographic Research on Virtual Communities. – *Journal of Computer Mediated Communication*, 3 (1), 06. 1997. <http://jcmc.indiana.edu/vol3/issue1/paccagnella.html>. (25.05. 2007)
- PK = *Perekool*. www.perekool.ee
- PM = *Postimees Online* – Noore naise sünnitus jõuab internetti. *Postimees Online*. 02.03.2005 - http://www.postimees.ee/020305/online_uudised/159070.php (06.06. 2007)
- Reid, Elizabeth M 1991: Electropolis: Communication and Community On Internet Relay Chat. University of Melbourne, Department of History.
<http://www.irchelp.org/irchelp/misc/electropolis.html> (25.05. 2007)
- Reid, Elizabeth M 1994: Cultural Formations in Text-Based Virtual Realities – <http://www.ludd.luth.se/mud/aber/articles/cult-form.thesis.html> (6.06. 2007)
- Rheingold, Howard 1998: *Virtual Community* – <http://www.rheingold.com/vc/book/> (25.05. 2007)
- Ridings, Catherine M. & Gefen, David 2004: Virtual Community Attraction: Why People Hang Out Online – *Journal of Computer Mediated Communication*, 10 (1), 11.2004.
http://jcmc.indiana.edu/vol10/issue1/ridings_gefen.html (25.05. 2007)
- Schriefer, Amy 2002: Pregnant Cum Sluts the Size of Beach Balls: Conceptualizations of the Pregnant Body and Pregnant Women's Subjectivity in On-Line Pregnant Pornography – *The Laughing Medusa*. [online literary journal of women's studies]

- <http://www.gwu.edu/~medusa/pregnant.html> (28.05. 2007)
- Sibul, Kristel 2002: *Kehatud kehad. Kehad ja identiteet internetis. Magistritöö*. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia, Interaktiivse Multimeedia Magistrantuur. <http://lizard.artun.ee/~sips/kehatudkehad2.html> (25.05. 2007)
- SK = Sünnituslugude konkurss – *Delfi Naisteleht*, 08.04. 2005
- <http://woman.delfi.ee/baby/oetus/article.php?id=10141244> (06.06. 2007)
- Stenslie, Stahl 2000: Kehasurf ja lihasport – intiimsus ilma bioloogiat – 3. Rahvusvaheline Offline@online Meediakunsti Festival „intiimsed tehnoloogiad”. <http://www.online.ee/~offline/digintime/rawcatalogue.doc> (4.06. 2007)
- Suler, John R. 1996a: The Basic Psychological Features of Cyberspace – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/index.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 1996b: Identity Management in Cyberspace – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/identitymanage.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 1996c: Cyberspace as Dream World: Illusion and Reality at the „Palace” – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/cybdream.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 1997: The Final Showdown Between In-Person and Cyberspace Relationships – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/showdown.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 1999: One of Us: Participant Observation Research at the Palace – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/partobs.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 2000: Hypotheses about Online Text Relationships – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/textrel.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 2001: The Online Disinhibition Effect – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/disinhibit.html> (27.05. 2007)
- Suler, John R. 2003: Presence in Cyberspace – *The Psychology of Cyberspace*. <http://www.rider.edu/~suler/psyber/presence.html> (27.05. 2007)
- Steven R. Thomsen; Joseph D. Straubhaar & Drew M. Bolyard 1998: Ethnomethodology and the Study of Online Communities: Exploring the Cyber Streets. – *Proceedings IRISS 1998*, Bristol, UK, March 25-27. <http://www.sosig.ac.uk/iriss/papers/paper32.htm> (06.06. 2007)
- Stryker, Sheldon & Richard T. Serpe 1994: Identity Salience and Psychological Centrality: Equivalent, Overlapping, or Complementary Concepts? – *Social Psychology Quarterly*, Vol. 57 (1), pp. 16-35 <http://www.jstor.org/view/01902725/dm993256/99p0061h/0> (28.05. 2007)
- Valem, Õnne 2007: Kiri: Sünnitajad kutseksamile – või häbiposti? <http://www.delfi.ee/archive/article.php?id=15566662&categoryID=9738762&ndate=1176411600>. (25.05. 2007)
- VB = Veebibeebi päevik – <http://woman.delfi.ee/baby/paevik/article.php?id=10000440> (06.06. 2007)
- Vengerfeldt, Pille 2001: Power, Praise and Punishment in Cybercommunities. – *Bakalaureusetöö*. Tartu: Tartu Ülikool. http://math.ut.ee/~pille_v/akadeemia/power.html. (25.05. 2007)
- White, Michele 2003: *Internet Research Ethics. Representations or People?*

Käsikirjad

Kima, Jana 2005: *Elektronkiri*, 19.07. 2005. (Kiri autori valduses.)

Oja, Anni 2005: *Sotsiaalsed võrgustikud, keel ja identiteet Eesti internetiruumis*. (Artikkel autori valduses.)

Reinaus, Reeli 2005a: *Tänapäeva rasedusaegsed uskumused – ebausk ja ended Perekoolis*. Etnoloogia hääled 7, ERM, Tartu 2005. (Ettekanne autori valduses.)

Reinaus, Reeli 2005b: *Rasedusaegsed ended ja nende põhjendused Perekoolis: ema meeleolu mõju lapsele ja sünnimärgid*. Noorteadlaste konverents, Eesti Kirjandusmuuseum, Tartu 2005. (Ettekanne autori valduses.)

SUMMARY

The main aim of the thesis is to examine by which way and how attitudes have formed phenomenon, wherefrom earlier women did not talk or write in public – pregnancy, giving birth and woman's body. I regard birth stories what I have find in portals as Perekool and Delfi in Internet. Stories reflect attitudes of birth giver herself and create identity of writer for other group members or readers. I observe which processes take place in Perekool's forums – by which way people present themselves, what kind of purpose they have and how it is regarded with status and hierarchy in group. I analyze what are main statements and what kind of tools each group uses to establish own truth.

The thesis consists of five chapters. Virtual Communities and Conversation Group of Perekool – gives overview virtual communities and Perekool's environment of communication. In second chapter Self-presentation in Perekool I introduce self-presentation in virtual life and main techniques of identity creating of Perekool's medium. I deal with dynamics between group and individual and also regard collective identity in forums. Third chapter Birth stories in Internet analyses birth stories, their messages and motives of writer's. In chapter Relationships of Power in forum of Birth in Perekool I study strife between active birth givers and their opponents. I regard user's rhetoric, basic statements by which they emphasize birth as the most important event in woman's life by which is expressed identity and acceptance of group in Perekool. In last chapter Body as tool of Self-presentation I observe through birth stories what kind of attitudes present medical personnel and birth giver herself toward women's body and how it is used body as tool of self-presentation. I also analyze themes which are related with control of body and women's expectation to body in birth process.

Material, I have collected derive from mainly from medium of Perekool. I have studied forums like Expecting Baby, Birth, Baby and Development of Child in years 2003-2005. The method I use is a qualitative analyse, what consists ethnographic content analysis and discourse analysis. The last one I have used to concern birth stories of soviet time and comments what are related with relationship of power in forum Birth.

Birth stories and also articles in Delfi declare that giving a birth is not anymore as medical event.

Talk about birth belongs to one part of woman's life and includes also positive emotions. Disclosure of birth as intimate theme is besides general changes of attitudes also important part internet as anonymous environment. From material become obvious that popularity of birth stories to the readers and writers are conditioned mainly their openness.

Central theme, what is expressed in birth stories, is control of body. Result from material that medical personnel control woman's behaviour during pregnancy and birth also in nowadays. Such behaviour was total in soviet time, but now it depends first of all on woman's training and self-confidence. A certain cases may examine personnel acting as violence against to birth giver.

On the basis of birth stories may confirm that women's do not listen very often their own body or intuition. Although must note, that experience what derive from woman's body are related her earlier expectations toward body. Thus change to the women's evaluation of birth between expectations and the birth process what they made through, on the other hand through previous knowledge or others opinion which is right delivery.

Comments, what follows to the stories are very important to the writer, because woman's self-assessment proceed from comments. Negative comments usually deserves stories, where birth giver does not been active and has let others make decisions. Such phenomenon comes out from forum Birth, where, take place by active birth givers their own worldview distribute, impressing of new members and criticising others. Active birth givers power has derived from knowledge. Their status and authority gives to them courage to be critical and even arrogant.

Phenomenon, descriptions and statements which are related pregnancy, birth and woman's body have moved to the public primarily by the medium of internet. Articles and comments try to encourage birth givers and emphasize, that pregnancy is not illness. Also disclaim and reproduce different beliefs, what as before extend from older generation to younger. Values, what transmit are mainly related with active birth and valuated femininity in society.

Lisa 1. Töös kasutatavad terminid

Aktiivsünnitus – aktiivsünnituse algatas grupp naisi 1970 aastal Põhja-Londonis, kes nõudsid meditsiinitöötajailt, et naise saaksid kogu sünnituse vältel kasutada endile meelepäraseid asendeid. Liikumise juhiks sai Janet Balaskas, kes 1982 aastal kirjutas aktiivsünnituse manifesti (Active Birth Manifesto), mis oli adresseeritud Inglismaa tervishoiuorganitele. Loomuliku ehk aktiivsünnituse puhul võtab naine sünnitusest osa kogu oma mõtte-, tunde ja teadmiste aktiivsusega. Ta on hästi ette valmistunud ja teab täpselt, mis ja miks toimub. Kui on vajalik meditsiiniline abi, laseb ta selle endale lahti seletada ja otsustab ise. Naine sünnitab enda valitud asendis. Aktiivsünnitusel ei tohi naine tunda end alandatu ega häbistatuna. (Liivamägi 2002: 5, 9)

Apgar – Apgar ehk sünnihinne näitab 10-pallisüsteemis lapse seisundit sündimise hetkel ja 5 minutit hiljem, vajadusel ka veel minut hiljem. Südametegevust, hingamist, naha värvust, lihastoonust ja reflekse hinnatakse 2-pallisüsteemis ja saadakse koondhinne. (SG 2003: 343)

Epiduraalanesteesia – seljatuimestus, mille tuimestatakse kõhtu ja jalgadesse viivad närvid. Ravimi sisseviimiseks paigaldatakse selgrootülide vahelt läbi peenike kateeter, mis jääb sinna sünnituse lõpuni ning võimaldab vastavalt vajadusele ravimit hiljem lisada. Selle tulemusena ei tunne sünnitaja enam valu, samuti väheneb kogu alakeha tundlikkus. Tihti on selle meetodi puhul vaja kasutada sünnituse kunstlikku stimuleerimist, kuna ka sünnitegevus võib nõrgeneda. Seda meetodit kasutatakse ka keisrilõike tegemisel. (SG 2003: 338)

Keisrilõige – keisrilõige on operatsioon, mille korral laps ei sünni loomulikku teed pidi, vaid kõhu eesseina ja emakasse tehtud lõike kaudu. **Plaaniline keisrilõige** toimub, kui lapse sünd ei ole võimalik loomulikku teed pidi. Sel juhul tehakse keisrilõige enne sünnituse algust võimalikult väljakantud rasedusega. **Erakorralist keisrilõiget** kasutatakse siis, kui sünnituse käigus tekib oht lapse või ema tervisele. (SG 2003: 501-502)

Lahklihalõige – lahklihale tehtav lõige, mis hõlbustab lapse pea sündi. Lahklihalõige tehakse alati, kui kasutatakse sünnitusel tange või vaakumpumpa. Normaalse sünnituse puhul sõltub selle vajalikkus kudede venimisest ja lapse pea suuruselt. (SG 2003: 334)

Loomulik sünnitus – loomulikuks sünnituseks peetakse sünnitust, mille käigus naine järgib oma instinkte ja kuulab keha. Ämmaemanda rolliks on sünnitajat vaid rahustada ja julgustada. Loomulik sünnitus on isedenev, komplikatsioonideta protsess, mis ei eelda ettevalmistust, vaid turvalist ja loomulikku keskkonda, oskust oma keha kuulata ja instinktidega kaasa minna. Seda nimetatakse ka sünnituse regressiooniks. (Liin 2004)

Lootevete avamine – Terava instrumendiga lootepeõie avamine. Selline tegevus suurendab emakakokkutõmbeid ja kiirendab sünnituse käikul. Looteveed avatakse kui tekib kahtlus loote seisundi halvenemisest. (SG 2003: 332-333)

Pehme sünd – pehme sünd on termin, mille võttis kasutusele prantsuse arst Frederic Leboyer, kes näitas oma töödes, mida tunneb laps sünnitusel. Väljendit kasutatakse võimalikult loomulikult ja ilma meditsiinilise vahelesegamiseta toimunud sünnituse puhul, kus laps mitte ei pressita, vaid pigem *hingatakse* välja. Oluline on naise soovidega arvestamine, seega toimub sünnitus ema ja lapse koostöös, kui naine saab vastavalt oma soovidele kontsentreeruda. Oluline on samuti ümbrus, seega kõik mis viitab rahule ja turvalisusele – hämar tuba, vaikus või muusika. Sünnitaja abistamiseks on aktsepteeritavad vaid füsioloogilised vahendid – akupunktuur, seljamassaaž ja nii edasi. Samuti on oluline ema ja lapse lähedus vahetult pärast sünnitust. (Liin 2004)

Solgitud sünnitus – aktiivsünnitajate väljend sünnitusele, mille loomulikku kulgemisse on meditsiinitöötajad vahele seganud.

Lisa 2. Perekooli sünnituslood

1. Andruse sünnilugu
2. Anette sünnilugu !!!
3. Elise sünnilugu
4. Eriku sünd
5. Gregori sünd
6. Grete-Anelle sünnilugu
7. Hedi sünnilugu
8. Henry sünnilugu
9. Henry sünnilugu 2
10. Hertakese sünnilugu
11. Jeff Rasmuse sünnilugu
12. JJ kiire sündimise lugu
13. Johannese sünd. (pikk lugu)
14. Joonase sünnilugu(15.07.04)
15. Joosu sünd
16. Ka meie Katriini sünnilugu
17. Karl Marcuse sünd
18. Karl-Kasperri sünnilugu (väga pikk)
19. Katika poja sünd
20. Keidy sünd.
21. Kenneti sünnilugu
22. Krislini sünnilugu
23. Kristeni sünd
24. Kristjani sünd
25. Kristjani sünnilugu 2
26. Kuidas meie poja sündis
27. Kuidas sündis Martin
28. Laura sünnilugu
29. Liis Marii sünnilugu
30. Lola Marleeni sünd
31. lustikummuti tirtsu sünd
32. Lõvipoisi sünnilugu
33. Maari sünnilugu
34. Mai-Triinu sünnilugu (jube pikk lugu)
35. „Mammu” sünnilugu
36. MARCUSE SYND
37. Markuse sünd!
38. me sündisimegi lõpuks!!!
39. Meie beebi sünnilugu
40. meie pisipoja sünd
41. meie pisipoja sünd 2
42. Meie pisitütre sünnilugu
43. Meie poja sünd
44. Meie poja sünnilugu;)))
45. Meie poja sünnilugu
46. meie poja sünnilugu
47. meie poja sünnilugu:)
48. meie poja sünnilugu
49. meie poja sünnilugu

50. meie printsessi sünd
51. Meie põnnu sünnilugu
52. Meie sünnilugu
53. Meie sünnilugu2 – parem hilja kui mitte kunagi
54. Meie sünnilugu ka lõpuks
55. Meie sünnilugu
56. Meie sünnilugu
57. meie tipsu sünnilugu
58. Meie tirtsu sünnilugu
59. Meie tita sünd
60. Meie tütre sünnilugu
61. Meie tütre sünnilugu
62. meie tütrekese sünnilugu
63. meie tütrekese sünnilugu
64. Meie vägilase sünnilugu
65. Mette sünnilugu
66. Minu kaunitari sünd!
67. Minu mai-tüdruku sünnilugu
68. minu pisipoja sünd
69. Minu pisitibu sünnilugu
70. minu plika sünnilugu
71. minu poja sünnilugu
72. Minu poja sünnilugu
73. minu tütre sünd!!!
74. Minu tytre sünnilugu
75. Mudilla sünd
76. Norakese sünnilugu!
77. pisipoja sündinud
78. Pisipoja sünnilugu
79. Pisitütre sünnilugu
80. poja sündis!!
81. Poja sünnilugu
82. Ponsu poja sünd
83. pudi sündinud
84. Ralf-põnni sünd
85. Risto sünnilugu (pikk)
86. Rocco sünd
87. Ronani sünd
88. Saara Mia sünnilugu
89. Siilipoja sünd
90. Sten Martini sünnilugu
91. sündis tütar!
92. Sünnilugu
93. tita sünd
94. Triinu sünnilugu
95. Tütrekese sünd
96. Veel üks kerge sünnilugu
97. väikese Anna sünd
98. väikese Kaspari sünd
99. Väikese/suure Ida sünd
100. üks õnnelik sünnilugu

Lisa 3. Delfi sünnituslood

Delfi 2004. aasta sünnituslood

1. Anita lugu
2. Anna lugu
3. Ann'i lugu
4. Annika lugu
5. Ave lugu
6. Carolina lugu
7. Cathryni lugu
8. Donna lugu
9. Dorothea lugu
10. Elsa lugu
11. Empsu lugu
12. Ene lugu
13. Eneri lugu
14. Eva-Lota lugu
15. Evelini lugu
16. Gigi lugu
17. Gina lugu
18. Hanna lugu
19. Heleliisi lugu
20. Heleni lugu
21. Heli lugu
22. Helle lood
23. Isa lugu
24. Kairi lugu
25. Karini lugu
26. Kata lugu
27. Kerttu lugu
28. Kiriloo lugu
29. Krissu lugu
30. Kristi lugu
31. Kättlini lugu
32. Maarika lugu
33. Malle lugu
34. Mammu lugu
35. Mehe lugu
36. Merikese lugu
37. Merline lugu
38. Mägiroosi lood
39. Neti lugu
40. Pika Loo Kirjutaja lugu
41. Pille lugu
42. Pipi lood
43. Saana lugu
44. Sirtsu lood
45. Steffi lood
46. Suusi lugu
47. Tiina lugu2

48. Tiina lugu
49. Triinu lugu
50. Triinu lugu2
51. Trissu lugu
52. Tädi lugu
53. Vanaema lugu

Delfi 2005. aasta sünnituslood

1. Anderi lugu
2. Andero lugu
3. Anette lugu
4. Annabella lugu
5. Annaliisa lugu
6. Ann-Mari lugu
7. Anti lugu
8. Art Richardi lugu
9. Arto lugu
10. Beti lugu
11. Citra lugu
12. Eli lugu
13. Emilia lugu
14. Esimese päikese lugu
15. Esteri lugu
16. Germa lugu
17. Gerteni lugu
18. Gertu-Mari lugu
19. Getteri lugu
20. Gregor Jaskari lugu
21. Grete Lisete lugu
22. Grete lugu
23. Helena lugu
24. Janetti lugu
25. Joeli lugu
26. Juntsaka lugu
27. Kahe päikesekiire lugu
28. Karl-Mathiase lugu
29. Karolyni lugu
30. Katariina lugu
31. Keisrinna lugu
32. Kenno lugu
33. Kerli lugu
34. Kiirustava päikesepoisi lugu
35. Kiku lugu
36. Kristoferi lugu
37. Kärdu lugu
38. Kärolini lugu
39. Laur Matthiase lugu
40. Leena lugu
41. Leena lugu
42. Leilani lugu
43. Liisi lugu
44. Lisbethi lugu
45. Luisa lugu

46. Maipõrnika lugu
47. Marcuse lugu
48. Marcuse lugu
49. Mare lugu
50. Marguse lugu
51. Maria lugu
52. Maria lugu2
53. Marise lugu
54. Marsilõvi lugu
55. Matu lugu
56. Merku lugu
57. Mia lugu
58. Mirjami lugu
59. Murjami lugu
60. Natasha lugu
61. Neiutita lugu
62. Pesamuna Ingridi lugu
63. Piiga lugu
64. Piiksu lugu
65. Pikksuka lugu
66. Pireti lugu
67. Pisi Anni lugu
68. Pisikese punapäise Joosepi lugu
69. Potiemanda lood
70. Printsess Elise lugu
71. Printsessi lugu
72. Päikesepoisi lugu
73. Raigo lugu
74. Ralfi lugu
75. Rasmuse lugu
76. Rebeka lugu
77. Richardi lugu
78. Richard-Marcuse lugu
79. Rolandi lugu
80. Rumala emme lugu
81. Siimu lugu
82. Sirje lugu
83. Sisaliku lugu
84. Stella-Maria lugu
85. Stennu lugu
86. Sveni lugu
87. Taneli lugu
88. Tiburaasu lugu
89. Tiina lugu
90. Tirtsu lugu
91. Venna lugu
92. Violetta lugu
93. Viplala lugu
94. Ähmis isa lugu